



SHREEMATHE RAMANUJAYA NAMAHA.  
ASMATH GURUBHYO NAMAHA.

VALMIKI RAMAYANAM  
3. ARANYA KANDAM



DIGITIZED  
BY GOPALAN PARAVASTU  
FEBRUARY 2021.  
SOURCE: SRIMADVALMIKI  
RAMAYANAM (SANSKRIT) 1933  
BY SRI R. NARAYANASWAMY AIYAR

## శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణం

### 3. అరణ్యకాండ:



#### ప్రథమ స్సర్గః - మహర్షి సభః

ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం దణ్డకారణ్య మాత్మవాన్  
 దదర్శ రామో దుర్దర్శ స్తాపసాశ్రమ మణ్డలమ్ 1  
 కుశచీర పరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్యో లక్ష్మ్యో సమావృతమ్  
 యథా ప్రదీప్తం దుర్దర్శం గగనే సూర్యమణ్డలమ్ 2  
 శరణ్యం సర్వభూతానాం సుసమృష్టాజిరం సదా  
 మృగై ర్బహుభిరాకీర్ణం పక్షిసంఘైః సమావృతం 3  
 పూజితం చోపనృతం చ నిత్యమ౭ప్పరసాంగణైః  
 విశాలైరగ్నిశరణైః స్రుగ్భాండై ర౭జినైః కుశైః 4  
 సమిద్భి స్తోయ కలశైః ఫల మూలైశ్చ శోభితమ్  
 అరణ్యైశ్చ మహావృక్షైః పుణ్యైః స్వాదుఫలై ర్వృతమ్ 5  
 బలి హోమా౭ర్చితం పుణ్యం బ్రహ్మమోష నినాదితమ్  
 పుష్పై ర్వనైః పరిక్షిప్తం పద్మిన్యా చ సపద్మయా 6  
 ఫల మూలా౭శనై ర్దానైః చీర కృష్ణాజినా౭మ్పరైః  
 సూర్య వైశ్వానరాభైశ్చ పురాణై ర్మునిభి ర్వృతమ్ 7  
 పుణ్యైశ్చ నియతాహరైః శోభితం పరమర్షిభిః  
 తద్రుహ్మా భవన ప్రఖ్యం బ్రహ్మమోష నినాదితమ్ 8  
 బ్రహ్మవిద్భి ర్మహాభాగై ర్బ్రాహ్మణై రుపశోభితమ్  
 తద్ధృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమాన్ తాపసాశ్రమ మణ్డలమ్ 9  
 అభ్యగచ్ఛన్ మహాతేజా విజ్యం కృత్వా మహద్దనుః

దివ్యజ్ఞానోప పన్నా స్తే రామం దృష్ట్వా మహర్షయః	10
అభిజగ్ము స్తదా ప్రీతా వైదేహీం చ యశస్వినీమ్	
తే తం సోమ మివోద్యంతం దృష్ట్వా వై ధర్మచారిణః	11
లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా తు వైదేహీం చ యశస్వినీం	
మంగళాని ప్రయుంజానాః ప్రత్యగృహ్లాన్ దృఢ వ్రతాః	12
రూప సంహననం లక్ష్మీం సౌకుమార్యం సువేషతామ్	
దదృశుర్ విస్మితాకారా రామస్య వనవాసినః	13
వైదేహీం లక్ష్మణం రామం నేత్రైరఽనిమిషైరివ	
ఆశ్చర్య భూతాన్ దదృశుః సర్వే తే వనచారిణః	14
అత్రైనం హి మహాభాగాః సర్వభూత హితే రతం	
అతిధిం పర్ణశాలాయాం రాఘవం సంన్యవేశయన్	15
తతో రామస్య సత్కృత్య విధినా పావకోపమాః	
ఆజహ్రుస్తు మహాభాగాః సలిలం ధర్మచారిణః	16
మూలం పుష్పం ఫలం వన్య మాశ్రమం చ మహాత్మనః	
నివేదయత్వా ధర్మజ్ఞా స్తతః ప్రాంజలయోఽబృవన్	17
ధర్మపాలో జనస్యాఽస్య శరణ్య స్త్వం మహాయశః	
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ రాజా దణ్డధరో గురుః	18
ఇన్ద్ర స్వేహా చతుర్భుగః ప్రజా రక్షతి రాఘవ	
రాజా తస్మా ద్వరాన్ భోగాన్ భుంజ్తే లోక నమస్కృతః	19
తే వయం భవతా రక్ష్యా భవద్విషయ వాసినః	
నగరస్థో వనస్థో వా త్వం నో రాజా జనేశ్వరః	20
న్యస్త దణ్డా వయం రాజన్ జిత క్రోధా జితేన్ద్రియాః	
రక్షితవ్యా స్త్వయా శశ్వ ధర్మభూతా స్తపోధనాః	21
ఏవముక్త్వా ఫలై ర్మూలైః పుష్పై ర్వన్వైశ్చ రాఘవమ్	
అన్వైశ్చ వివిధాహారైః సలక్ష్మణ మఽపూజయన్	22
తథాఽన్యే తాపసాః సిద్ధా రామం వైశ్వానరోపమాః	
న్యాయవృత్తా యథాన్యాయం తర్పయామాసురీశ్వరమ్	23
<u>ద్వితీయ స్కంధః - విరాధ సంరోధః</u>	

కృతాతిథ్యోఽథ రామస్తు సూర్యస్యోదయనం ప్రతి ఆమన్త్య స మునీన్ సర్వాన్ వనమేవాఽన్వగాహత	1
నానామృగ గణాకీర్ణం శార్దూల వృక సేవితమ్ ధ్వస్త వృక్ష లతా గుల్మం దుర్దర్శ సలిలాశయమ్	2
నిష్కాజనానాశకుని రిుల్లికాగణ నాదితమ్ లక్ష్మణాఽనుచరో రామో వన మధ్యం దదర్శ హ	3
వన మధ్యే తు కాకుత్స్థ స్తస్మిన్ ఘోర మృగాయుతే దదర్శ గిరి శృంగాభం పురుషాదం మహాస్వనమ్	4
గంభీరాఽక్షం మహావక్త్రం వికటం విషమోదరమ్ బీభత్సం విషమం దీర్ఘం వికృతం ఘోర దర్శనమ్	5
వసానం చర్మ వైయాఘ్రం వసార్థం రుధిరోక్షితమ్ త్రాసనం సర్వభూతానాం వ్యాదితాస్య మివాన్తకమ్	6
త్రీన్ సింహాన్ చతురో వ్యాఘ్రాన్ ద్వా వృకౌ పృషతాన్ దశ సవిషాణం వసాదిగ్ధం గజస్య చ శిరో మహత్	7
అవసజ్ఞాయసే శూలే వినదన్తం మహాస్వనమ్ స రామం లక్ష్మణం చైవ సీతాం దృష్ట్వాఽథ మైథిలీమ్	8
అభ్యధావత సుసంకృద్ధః ప్రజాః కాల ఇవాఽన్తకః	



స కృత్వా భైరవం నాదం చాలయన్నివ మేదినీమ్ అంకేనాదాయ వైదేహీమఽపక్రమ్య తతోబ్రవీత్	9
యువాం జటా చీర ధరో సభార్యో క్షీణ జీవితౌ ప్రవిష్టౌ దణ్డకారణ్యం శర చాపాఽసి ధారిణౌ	10
కథం తాపసయో ర్వాం చ వాసః ప్రమదయా సహ	11

అధర్మచారిణౌ పాపౌ కౌ యువాం ముని దూషకౌ	
అహం వన మిదం దుర్గం విరాధో నామ రాక్షసః	12
చరామి సాయుధో నిత్యమ్ ఋషి మాంసాని భక్షయన్	
ఇయం నారీ వరారోహ మమ భర్యా భవిష్యతి	13
యువయోః పాపయోశ్చాఽహం పాస్యామి రుధిరం మృధే	
తస్యైవం బృవతో ధృష్టం విరాధస్య దురాత్మనః	14
శృత్వా సగర్వితం వాక్యం సంభ్రాంతా జనకాత్మజా	
సీతా ప్రావేపతోద్వేగాత్ ప్రవాతే కదళీ యథా	15
తాం దృష్ట్వా రాఘవః సీతాం విరాధాఽంక గతాం శుభామ్	
అబ్రవీ ల్లక్ష్మణం వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా	16
పశ్య సౌమ్య నరేంద్రస్య జనకస్యాఽత్మ సంభవామ్	
మమ భార్యాం శుభాచారాం విరాధాఽంకే ప్రవేశితామ్	17
అత్యంత సుఖ సంవృద్ధాం రాజపుత్రీం యశస్వినీమ్	
యదఽభిప్రీతమస్మాసు ప్రీయం వరవృతం చ యత్	18
కైకేయ్యాస్తు సుసంపన్నం క్షీప్రమఽద్వైవ లక్ష్మణ	
యా న తుష్యతి రాజ్యేన పుత్రార్థే దీర్ఘ దర్శినీ	19
యయాఽహం సర్వభూతానాం హితః ప్రస్థాపితో వనమ్	
అద్యేదానీం సకామా సా యా మాతా మమ మధ్యమా	20
పర స్పర్శాత్తు వైదేహ్య న దుఃఖతరమఽస్తి మే	
పితు ర్వియోగాత్ సౌమిత్రే స్వరాజ్య హరణాత్ తథా	21
ఇతి బృవతి కాకుత్స్థే బాష్ప శోక పరిఘ్నే	
అబ్రవీ ల్లక్ష్మణః కృద్ధో రుద్ధో నాగ ఇవ శ్వసన్	22
అనాథ ఇవ భూతానాం నాథ స్త్వం వాసవోపమః	
మయా ప్రేష్యేణ కాకుత్స్థ కిమఽర్థం పరితప్స్యసే	23
శరేణ నిహత స్యాఽద్య మయా కృద్ధేన రక్షసః	
విరాధస్య గతాఽనో హి మహీ పాస్యతి శోణితమ్	24
రాజ్యకామే మమ క్రోధో భరతే యో బభూవ హ	
తం విరాధే విమోక్ష్యామి వజ్రీ వజ్రమివాఽచలే	25

మమ భుజబల వేగ వేగితః	
పతతు శరోఽస్య మహాన్ మహోరసి	
వ్యపనయతు తనోశ్చ జీవితం	
పతతు తతః స మహీం విషూర్ణితః	26
<b><u>తృతీయ స్సర్గః - విరాధ ప్రహారః</u></b>	
అధోవాచ పునర్వాక్యం విరాధః పూరయన్ వనమ్	
ఆత్మానం పృచ్ఛతే బ్రూతం కౌ యువాం క్వ గమిష్యథః	1
త మువాచ తతో రామో రాక్షసం జ్వలితాననమ్	
పృచ్ఛంతం సుమహా తేజా ఇక్ష్యాకు కుల మాత్మనః	2
క్షత్రియో వృత్త సంపన్నో విద్ధి నౌ వన గోచరౌ	
త్వాం తు వేదితు మిచ్ఛావః క స్త్వం చరసి దణ్డకాన్	3
తమువాచ విరాధస్తు రామం సత్యపరాక్రమమ్	
హస్త వక్ష్యామి తే రాజన్ నిబోధ మమ రాఘవ	4
పుత్రః కిల జయస్యాఽహం మమ మాతా శతహ్రదా	
విరాధ ఇతి మామాహుః పృథివ్యాం సర్వరాక్షసాః	5
తపసా చాఽపి మే ప్రాప్తా బ్రహ్మణో హి ప్రసాదజా	
శస్త్రేణాఽవధ్యతా లోకేఽచ్ఛేద్యాఽభేద్యత్వ మేవ చ	6
ఉత్సృజ్య ప్రమదా మేనామఽనపేక్షౌ యథాగతమ్	
త్వరమాణౌ పలాయేథాం న వాం జీవితమాదదే	7
తం రామః ప్రత్యువా చేదం కోప సంరక్త లోచనః	
రాక్షసం వికృతాకారం విరాధం పాప చేతసం	8
క్షుద్ర ధిక్ త్వాం తు హీనార్థం మృత్యు మన్వేషసే ధృవమ్	
రణే సంప్రాప్స్యసే తిష్ఠ న మే జీవన్ గమిష్యసి	9
తతః సజ్యం ధనుః కృత్వా రామః సునిశితాన్ శరాన్	
సుశీఘ్ర మఽభిసంధాయ రాక్షసం నిజఘాన హ	10
ధనుషా జ్యగుణవతా సప్త బాణాన్ ముమోచ హ	
రుక్మ పుంఖాన్ మహావేగాన్ సుపర్ణాఽనిల తుల్యగాన్	11
తే శరీరం విరాధస్య భిత్త్వా బర్హిణ వాససః	

నిపేతు: శోణితా దిగ్ధా ధరణ్యాం పావకోపమా:	12
స విద్ధో న్యస్య వైదేహీం శూల ముద్యమ్య రాక్షస:	
అభ్యద్ధవత్ సుసంకృద్ధ స్తదా రామం సలక్ష్మణం	13
స వినద్య మహానాదం శూలం శక్రధ్వజోపమమ్	
ప్రగృహ్యౌఽశోభత తదా వ్యాతానన ఇవాన్తక:	14
అథ తౌ బ్రాతరో దీప్తం శరవర్షం వవర్షతు:	
విరాధే రాక్షసే తస్మిన్ కాలాఽంతక యమోపమే	15
స ప్రసహ్య మహారౌద్ర: స్థిత్యా జృంభత రాక్షస:	
జృంభమాణస్య తే బాణా: కాయాన్నిష్పేతురాశుగా:	16
స్పర్శా త్తు వరదానేన ప్రాణాన్ సంరుద్య రాక్షస:	
విరాధ: శూల ముద్యమ్య రాఘవానభ్యధావత	17
తచ్ఛూలం వజ్ర సంకాశం గగనే జ్వలనోపమమ్	
ద్వాభ్యాం చిచ్ఛేద బాణాభ్యాం రామ: శస్త్ర భృతాం వర:	18
తద్రామ విశిఖ చ్చిన్నం శూలం తస్య కరా ద్భువి	
పపాతాఽశనినా చ్చిన్నం మేరోరివ శిలాతలం	19
తౌ ఖడ్గౌ క్షిప్ర ముద్యమ్య కృష్ణసర్వోపమౌ శుభౌ	
తూర్ణ మాపతత్ తస్య తదా ప్రహరతాం బలాత్	20
స వద్యమాన: సుభృశం బాహుభ్యాం పరిరభ్య తౌ	
అప్రకంప్యౌ నరవ్యాఘ్రౌ రౌద్ర: ప్రస్థాతు మైచ్ఛత	21
తస్యౌఽభిప్రాయ మాజ్ఞాయ రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	
వహత్వౌఽయమౌలం తావత్ పథాఽనేన తు రాక్షస:	22
యథా చేచ్ఛతి సౌమిత్రే తథా వహతు రాక్షస:	
అయమేవ హి న: పంథా యేన యాతి నిశాచర:	23
స తు స్వబల వీర్యేణ సముత్థిప్య నిశాచర:	
బాలావివ స్కంధ గతౌ చకారాఽతిబలౌ తత:	24
తా వారోప్య తత: స్కంధం రాఘవౌ రజనీచర:	
విరాధో నినదన్ ఘోరం జగామాఽభిముఖో వనం	25
వనం మహామేఘనిభం ప్రవిష్టో	

దృమైర్మహద్భి ర్వివిదై రుపేతం	
నానావిదైః పక్షి శతై ర్విచిత్రం	
శివా యుతం వ్యాల మ్మగై ర్వికీర్ణం	26
<b>చతుర్థ స్కంధః - విరాధ నిఖననం</b>	
ప్రియమాణౌ తు తౌ దృష్ట్వా వైదేహీ రామ లక్ష్మణౌ	
ఉచ్చైస్స్వరేణ చుక్రోశ ప్రగృహ్య సుభుజా భుజౌ	1
ఏష దాశరథీ రామః సత్యవాన్ శీలవాన్ శుచిః	
రక్షసా రౌద్ర రూపేణ ప్రాయతే స లక్ష్మణః	2
మాం వృకా భక్షయిష్యంతి శార్దూలాద్విపిన స్తథా	
మాం హరోత్సృజ్య కాకుష్ఠా నమస్తే రాక్షసోత్తమ	3
తస్యా స్తద్వచనం శృత్వా రామ లక్ష్మణౌ	
వేగం ప్రచక్రతు ర్వీరౌ వధే తస్య దురాత్మనః	4
తస్య రౌద్రస్య సౌమిత్రిః బాహుం సవ్యం బభంజ హ	
రామస్తు దక్షిణం బాహుం తరసా తస్య రక్షసః	5
స భగ్న బాహుః సంవిగ్నో నిపపాతాశు రాక్షసః	
ధరణ్యాం మేఘ సంకాశో వజ్ర భిన్న ఇవాఽచలః	6
ముష్టిభి ర్జానుభి ర్పద్భిః సూదయం తౌ తు రాక్షసం	
ఉద్యమ్యోద్యమ్య చాఽప్యేనం స్థండిల్ నిప్పిపేషతుః	7
స విద్ధో బహుభిర్బాణైః ఖడ్గాభ్యాం చ పరిక్షతః	
నిప్పిష్ఠో బహుధా భూమౌ న మమార స రాక్షసః	8
తం ప్రేక్ష్య రామః సుభృశ మఽవద్య మఽచలోపమం	
భయేష్యఽభయదః శ్రీమానిదం వచన మబ్రవీత్	9
తపసా పురుషవ్యాఘ్రు రాక్షసోఽయం న శక్యతే	
శస్త్రేణ యుధి నిర్జేతుం రాక్షసం నిఖనావహే	10
కుంజరస్యేవ రౌద్రస్య రాక్షస స్యాఽస్య లక్ష్మణ	
వనేఽస్మిన్ సుమహచ్ఛ్వభ్రం ఖన్యతాం రౌద్రకర్మణః	11
ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం రామః ప్రదరః ఖన్యతామితి	
తస్థా విరాధ మాక్రమ్య కంఠే పాదేన వీర్యవాన్	12



తచ్చుత్వా రాఘవేణోక్తం రాక్షసః ప్రశ్రితం వచః	
ఇదం ప్రోవాచ కాకుత్స్థం విరాధః పురుషర్షభమ్	13
హతోఽస్మి పురుషవ్యాఘ్రు శక్ర తుల్య బలేన వై	
మయా తు పూర్వం త్వం మోహా న్న జ్ఞాతః పురుషర్షభ	14
కౌసల్యా సుప్రజా రామ తాత త్వం విదితో మయా	
వైదేహీ చ మహాభాగా లక్ష్మణశ్చ మహాయశాః	15
అభి శాపాదఽహం ఘోరం ప్రవిష్టో రాక్షసీం తనుమ్	
తుమ్బురు రామ గన్ధర్వః శప్తో వైశ్రవణేన హ	16
ప్రసాద్యమానశ్చ మయా సోబ్రవీ న్మాం మహాయశాః	
యదా దాశరథీ రామ స్త్వాం వధిష్యతి సంయుగే	17
తదా ప్రకృతి మాపన్నో భవాన్ స్వర్గం గమిష్యతి	
ఇతి వైశ్రవణో రాజా రమ్భా సక్తమ్ పురాఽనఘ	18
అనుపస్థీయమానో మాం సంకృద్ధో వ్యాజహార హ	
తవ ప్రసాదాన్ముక్తోహమఽభిశాపాత్ సుదారుణాత్	19
భవనం స్వం గమిష్యామి స్వస్తివోఽస్తు పరంతప	
ఇతో వసతి ధర్మాత్మా శరభంగః ప్రతాపవాన్	20
అధ్యఽర్థ యోజనే తాత మహర్షిః సూర్య సన్నిభః	
తం క్షిప్రమభిగచ్ఛ త్వం స తే శ్రేయో విధాస్యతి	21
అవటే చాఽపి మాం రామ నిక్షిప్య కుశలీ వ్రజ	
రక్షసాం గత సత్త్వానా మేషధర్మః సనాతననః	22
అవటే యే నిధీయన్తే తేషాం లోకాః సనాతనః	
ఏవముక్త్వా తు కాకుత్స్థం విరాధః శర పీడితః	23
బభూవ స్వర్గ సంప్రాప్తో న్యస్త దేహో మహాబలః	
త చ్ఛుత్వా రాఘవో వాక్యం లక్ష్మణం వ్యాదిదేశ హ	24
తతః ఖనిత్ర మాదాయ లక్ష్మణః శ్వభ్రు ముత్తమం	
అఖనత్ పార్శ్వత స్తస్య విరాధస్య మహాత్మనః	25
తం ముక్తకణ్ఠమ్ నిష్పిప్య శంకుకర్ణం మహాస్వనమ్	
విరాధం ప్రాక్షిపత్ శ్వభ్రే నదన్తం భైరవ స్వనమ్	26

తమాహవే నిర్జితమాశు విక్రమ స్థిరా వుభౌ సంయతి రామ లక్ష్మణౌ ముదాఽన్వితౌ చిక్షిపతుర్భయావహం నదంత ముత్తిప్య బిలే తు రాక్షసం	27
అవధ్యతాం ప్రేక్ష్య మహాసురస్య తౌ శితేన శస్త్రేణ తదా నరర్షభౌ సమర్థ్య చాఽత్యర్థ విశారదా వుభౌ బిలే విరాధస్య వధం ప్రచక్రతుః	28
స్వయం విరాధేన హి మృత్యురాత్మనః ప్రసహ్య రామేణ వధాఽర్థ మీప్సితః నివేదితః కానన చారిణా స్వయం న మే వధః శస్త్ర కృతో భవేదితి	29
తదేవ రామేణ నిశమ్య భాషితం కృతా మతిస్తస్య బిల ప్రవేశనే బిలం చ రామేణ బలేన రక్షసా ప్రవేశ్యమానేన వనం వినాదితం	30
ప్రహృష్ట రూపావివ రామ లక్ష్మణౌ విరాధముగ్రం ప్రదరే నిఖాయ తం ననందతు ర్వీతభయౌ మహావనే శిలాభిరంతర్దధతుశ్చ రాక్షసం	31
తతస్తు తౌ కార్ముక ఖడ్గ ధారిణౌ నిహత్య రక్షః పరిగృహ్య మైథిలీమ్ విజహ్రతు స్తౌ ముదితౌ మహావనే దివి స్థితౌ చన్ద్ర దివాకరా వివ	32
<b><u>పంచమ స్కంధః - శరభంగ బ్రహ్మలోక ప్రస్థానం</u></b>	
హత్వా తు తం భీమబలం విరాధం రాక్షసం వనే తతః సీతాం పరిష్వజ్య సమాశ్వాస్య చ వీర్యవాన్ అబ్రవీ ల్లక్ష్మణం రామో బ్రాతరం దీప్తతేజసం	1

కష్టం వన మిదం దుర్గం న చ స్మ వ గోచరాః	2
అభిగచ్ఛామహీ శీఘ్రం శరభంగం తపోధనమ్	
ఆశ్రమం శరభంగస్య రాఘవోఽభిజగామ హ	3
తస్యదేవ ప్రభావస్య తపసా భావితాత్మనః	
సమీపే శరభంగస్య దదర్శ మహాదద్భుతమ్	4
విబ్రాజమానం వపుషా సూర్య వైశ్వానరోపమమ్	
అవరుహ్య రథోత్సంగాత్ సకాశే విబుధాఽనుగం	5
అసంస్పృశంతం వసుధాం దదర్శ విబుధేశ్వరమ్	
సుప్రభాభరణం దేవం విరజోఽమ్బర ధారిణమ్	6
తద్విధై రేవ బహుభిః పూజ్యమానం మహాత్మభిః	
హరిభిర్వాజిభిర్య క్త మఽన్తరిక్షగతం రథమ్	7
దదర్శాఽదూరత స్తస్య తరుణాదిత్య సన్నిభమ్	
పాణ్డరాఽభ్ర ఘన ప్రఖ్యం చన్త్ర మణ్డల సన్నిభమ్	8
అపశ్య ద్విమలం చత్రం చిత్ర మాల్యోప శోభితమ్	
చామర వ్యజనే చాఽర్చ్యే రుక్మ దణ్డే మహాధనే	9
గృహీతే వన నారీభ్యాం ధూయమానే చ మూర్ధని	
గన్ధర్వాఽమర సిద్ధాశ్చ బహవః పరమర్షయః	10
అన్తరిక్షగతం దేవం వాగ్భిరఽగ్రాభిరీడిరే	
సహ సంభాషమాణే తు శరభంగేణ వాసవే	11
దృష్ట్వా శతక్రతుం తత్ర రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	
రామోఽథ రథముద్ధిశ్య లక్ష్మణాయ ప్రదర్శయన్	12
అర్చిష్మంతం శ్రీయాజుష్ట మద్భుతం పశ్య లక్ష్మణ	
ప్రతపంత మివాదిత్య మంతరిక్ష గతం రథం	13
యే హయాః పురుహూతస్య పురా శక్రస్య నః శృతాః	
అన్తరిక్ష గతా దివ్యా స్త ఇమే హరయో ధృవమ్	14
ఇమే చ పురుషవ్యాఘ్రా యే తిష్ఠ న్త్యఽభితో రథమ్	
శతం శతం కుండలినీ యువానః ఖడ్గ పాణయః	15
విస్తీర్ణ విపులోరస్కాః పరిఘాయత బాహవః	

శోణాంశు వసనాః సర్వే వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః	16
ఉరో దేశేషు సర్వేషాం హారా జ్వలన సన్నిభాః	
రూపం బిభ్రతి సౌమిత్రే పంచ వింశతి వార్షికమ్	17
ఏతద్ధి కిల దేవానాం వయో భవతి నిత్యదా	
యథేమే పురుషవ్యాఘ్రా దృశ్యన్తే ప్రియ దర్శనాః	18
ఇహైవ సహవైదేహ్య ముహూర్తం తిష్ఠ లక్ష్మణ	
యావ జ్ఞానామ్యఽహం వ్యక్తం క ఏష ద్యుతిమాన్ రథే	19
తమేవముక్త్యా సౌమిత్ర మిహైవ స్థీయతా మితి	
అభిచక్రామ కాకుత్స్థః శరభంగాశ్రమం ప్రతి	20
తతః సమఽభిగచ్ఛంతం ప్రేక్ష్య రామం శచీపతిః	
శరభంగ మఽనుజ్ఞాప్య విబుధా నిదమబ్రవీత్	21
ఇహోపయా త్యఽసౌ రామో యావ న్మాం నాఽభిభాషతే	
నిష్ఠాం నయతు తావ త్తు తతో మాం ద్రష్టుమర్హతి	22
జితవన్తం కృతార్థం చ ద్రష్టాఽహమఽచిరాదిమమ్	
కర్మ హ్యానేన కర్తవ్యం మహదఽన్వైః సుదుష్కరమ్	23
నిష్పాదయిత్వా తత్ కర్మ తతో మాం ద్రష్టు మర్హతి	
అథ వజ్రీ తమామన్త్య మానయిత్వా చ తాపసం	24
రథేన హరియుక్తేన యయౌ దివ మఽరిందమః	
ప్రయాతే తు సహస్రాక్షే రాఘవః సపరిచ్ఛదే	25
అగ్నిహోత్ర ముపాసీనం శరభంగ ముపాగమత్	
తస్య పాదౌ చ సంగృహ్య రామః సీతా చ లక్ష్మణః	26
నిషేదుః సమఽనుజ్ఞాతా లబ్ధవాసా నిమన్త్రితాః	
తతః శక్రోపయానం తు పర్యప్సచ్ఛత్ స రాఘవః	27
శరభంగశ్చ తత్ సర్వం రాఘవాయ న్యవేదయత్	
మామేష వరదో రామ బ్రహ్మలోకం నినీషతి	28
జిత ముగ్రేణ తపసా దుష్ప్రాపమఽకృతాత్మభిః	
అహం జ్ఞాత్వా నరవ్యాఘ్రు వర్తమానమఽదూరతః	29
బ్రహ్మలోకం న గచ్ఛామి త్వామఽదృష్ట్వా ప్రియాతిథిమ్	

త్వయాఽహం పురుషవ్యాఘ్రు ధార్మికేణ మహాత్మనా	30
సమాగమ్య గమిష్యామి త్రిదివం దేవ సేవితమ్	
అక్షయా నరశార్దూల మయా లోకా జితాః శుభాః	31
బ్రాహ్మ్యశ్చ నాక పృష్ఠ్యాశ్చ ప్రతిగృహ్ణీష్వాప్స మామకాన్	
ఏవముక్తో నరవ్యాఘ్రుః సర్వశాస్త్ర విశారదః	32
ఋషిణా శరభంగేణ రాఘవో వాక్య మబ్రవీత్	
అహ మేవాహరిష్యామి సర్వలోకాన్ మహామునే	33
ఆవాసం త్వఽహ మిచ్ఛామి ప్రదిష్ఠ మిహ కాననే	
రాఘవేణైవ ముక్తస్తు శక్ర తుల్య బలేన వై	34
శరభంగో మహాప్రాఙ్ఘః పునరేవాబ్రవీద్వచః	
ఇహ రామ మహాతేజాః సుతీక్ష్ణో నామ ధార్మికః	35
వసత్యఽరణ్యే ధర్మాత్మా స తే వాసం విదాస్యతి	
సుతీక్ష్ణ మఽభిగచ్ఛ త్వం శుచౌ దేశే తపస్వినమ్	36
రమణీయే వనోద్దేశే స తే వాసం విదాస్యతి	
ఇమాం మందాకినీం రామ ప్రతిస్తోతామఽనువ్రజ	37
నదీం పుష్పొడుపవహం తత్ర తత్ర గమిష్యసి	
ఏష పథా నరవ్యాఘ్రు ముహూర్తం పశ్య తాత మామ్	38
యావ జ్ఞహామి గాత్రాణి జీర్ణాం త్వచ మివోరగః	
తతోఽగ్నిం స సమాధాయ హుత్వా చాజ్యేన మస్త్రవితీ	39
శరభంగో మహాతేజాః ప్రవివేశ హుతాశనమ్	
తస్య రోమాణి కేశాంశ్చ దదాహోఽగ్నిర్మహాత్మనః	40
జీర్ణాం త్వచం తథాఽస్థీని యచ్ఛ మాంసంచ శోణితమ్	
రామస్తు విస్మితో బ్రాత్రా భార్యయా చ సహాత్మవాన్	41
స చ పావక సంకాశః కుమారః సమపద్యత	
ఉత్థాయాగ్నిచయాత్ తస్మా చ్ఛరభంగో వ్యరోచత	42
స లోకా నాహితాగ్నినామ్ ఋషిణాం చ మహాత్మనామ్	
దేవానాం చ వ్యతిక్రమ్య బ్రహ్మలోకం వ్యరోహత	43
స పుణ్య కర్మా భువనే ద్విజర్షభః	

పితామహం సాఽనుచరం దదర్శ హ	
పితామహశ్చాపి సమీక్ష్య తం ద్విజం	
ననన్ద సుస్వాగత మిత్యువాచ హ	44
<b><u>షష్ఠ స్కంధః - రక్షో వధ ప్రతిజ్ఞానం</u></b>	
శరభంగే దివం యాతే ముని సంఘాః సమాగతాః	
అభ్యగచ్ఛన్త కాకుత్స్థం రామం జ్వలిత తేజసం	1
వైఖానసా వాలఖిల్యాః సంప్రక్షాళా మరీచిపాః	
అశ్మకృట్టాశ్చ బహవః పత్రాహారాశ్చ తాపసాః	2
దన్తోలూఖలినశ్చైవ తదై వోన్మజ్జకాః పరే	
గాత్రశయ్యా అశయ్యాశ్చ తదైవాఽనవకాశికాః	3
మునయః సలిలాహారా వాయుభక్షా స్తథాపరే	
ఆకాశ నిలయాశ్చైవ తథా స్థండిల శాయినః	4
తథోర్ధ్వవాసినో దాన్తా స్తథార్థపటవాససః	
సజపాశ్చ తపోనిత్యా స్తథా పంచ తపోన్వితాః	5
సర్వే బ్రాహ్మ్య శ్రియా జుష్టా దృఢయోగాః సమాహితాః	
శరభంగాశ్రమే రామ మఽభిజగ్ముశ్చ తాపసాః	6
అభిగమ్య చ ధర్మజ్ఞా రామం ధర్మభృతాం వరమ్	
ఊచుః పరమ ధర్మజ్ఞమ్ ఋషి సంఘాః సమాహితాః	7
త్వమి క్షాకు కులస్యాఽస్య పృథివ్యాశ్చ మహారథ	
ప్రధానశ్చాఽసి నాథశ్చ దేవానాం మఘవా నివ	8
విశ్వత స్త్రిషు లోకేషు యశసా విక్రమేణ చ	
పితృ వ్రతత్వం సత్యం చ త్వయి ధర్మశ్చ పుష్కలః	9
త్వామాసాద్య మహాత్మానం ధర్మజ్ఞం ధర్మ వత్సలమ్	
అర్థిత్యా న్నాథ వక్ష్యామ స్తచ్చ నః క్షన్తుమర్హసి	10
అధర్మస్తు మహంస్తాత భవేత్తస్య మహీపతేః	
యో హరే దృలి షడ్భాగం న చ రక్షతి పుత్రవత్	11
యుంజానః స్వానివ ప్రాణాన్ ప్రాణైరిష్టాన్ సుతానివ	
నిత్యయుక్తః సదా రక్షన్ సర్వాన్ విషయ వాసినః	12

ప్రాప్నోతి శాశ్వతం రామ కీర్తిం స బహువార్షికీమ్ బ్రహ్మణః స్థాన మాసాద్య తత్ర చాఽపి మహీయతే	13
యత్ కరోతి పరం ధర్మం మునిర్మూల ఫలాఽశనః తత్ర రాజ్ఞ శ్చతుర్భాగః ప్రజా ధర్మేణ రక్షతః	14
సోఽయం బ్రాహ్మణ భూయిష్ఠో వానప్రస్థ గణో మహాన్ త్వన్నాథోఽనాథవ ద్రామ రాక్షసై ర్వద్యతే భృశమ్	15
ఏహి పశ్య శరీరాణి మునీనాం భావితాత్మనామ్ హతానాం రాక్షసై ర్హోరై ర్భహూనాం బహుధా వనే	16
పమ్పానదీ నివాసానా మఽనుమన్దాకీనీ మపి చిత్రకూటాలయానాం చ క్రియతే కదనం మహత్	17
ఏవం వయం న మృష్యామో విప్రకారం తపస్వినామ్ క్రియమాణం వనే ఘోరం రక్షోభి ర్భీమ కర్మభిః	18
తత స్త్వాం శరణాఽర్థం చ శరణ్యం సముపస్థితాః పరిపాలయ నో రామ వద్యమానాన్ నిశాచరైః	19
పరా తత్వో గతి ర్విర పృథివ్యాం నోపపద్యతే పరిపాలయ నః సర్వాన్ రాక్షసేభ్యో నృపాత్మజ	20
ఏత చ్ఛ్వాత్వా తు కాకుత్స్థ స్తాపసానాం తపస్వినామ్ ఇదం ప్రోవాచ ధర్మాత్మా సర్వా నేవ తపస్వినః	21
నైవమఽర్హథ మాం వక్తుమాజ్ఞాప్యోఽహం తపస్వినామ్ కేవలే నాత్మ కార్యేణ ప్రవేష్టవ్యం మయా వనం	22
విప్రకార మపాకృష్టం రాక్షసై ర్భవతా మిమం పితుస్తు నిర్దేశకరః ప్రవిష్టోఽహ మిదం వనం	23
భవతామఽర్హసిద్ధ్యర్థ మాగతోఽహం యద్యచ్ఛయా తస్య మేఽయం వనేవాసో భవిష్యతి మహాఫలః	24
తపస్వినాం రణే శత్రూన్ హన్తుమిచ్ఛామి రాక్షసాన్ పశ్యంతు వీర్యం ఋషయః సబ్రాతు ర్మే తపోధనాః	25
దత్త్వాఽభయం చాపి తపోధనానాం ధర్మే ధృతాత్మా సహలక్ష్మణేన	

తపోధనై శ్చాపి సభాజ్య వృత్తః	
సుతీక్ష్ణ మేవాఽభిజగామ వీరః	26
<b><u>సప్తమ స్సర్గః - సుతీక్ష్ణాశ్రమః</u></b>	
రామస్తు సహితో బ్రాత్రా సీతయా చ పరంతపః	
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమపదం జగామ సహ తై ర్ద్విజైః	1
స గత్వా దూర మధ్వానం నదీ స్తీర్త్వా బహూదకాః	
దదర్శ విపులం శైలం మహామేఘ మివోన్నతమ్	2
తత స్తదిక్ష్యాకువరౌ సంతతం వివిధై ర్ఘమైః	
కాననం తౌ వివిశతుః సీతయాసహ రాఘవౌ	3
ప్రవిష్టస్తు వనం ఘోరం బహు పుష్ప ఫలద్యమమ్	
దదర్శాశ్రమ మేకాన్తే చీరమాలా పరిష్కృతమ్	4
తత్ర తాపస మాసీనం మలపంక జటా ధరమ్	
రామః సుతీక్ష్ణం విధివ త్తపో వృద్ధ మభాషత	5
రామోఽహమస్మి భగవన్ భవన్తం ద్రష్టు మాగతః	
త్వం మాఽభివద ధర్మజ్ఞ మహర్షే సత్యవిక్రమ	6
స నిరీక్ష్య తతో వీరం రామం ధర్మభృతాం వరమ్	
సమాశ్లేష్య చ బాహుభ్యా మిదం వచన మబ్రవీత్	7
స్వాగతం ఖలు తే వీర రామ ధర్మభృతాం వర	
ఆశ్రమోఽయం త్వయా ప్రాప్తః సనాథ ఇవ సామృతమ్	8
ప్రతీక్షమాణ స్త్వామేవ నారోహిఽహం మహాయశః	
దేవలోక మితో వీర దేహం త్యక్త్వా మహీతలే	9
చిత్రకూట ముపాదాయ రాజ్యభ్రష్టోఽసి మే శృతః	
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థో దేవరాజః శతక్రతుః	10
ఉపాగమ్య చ మాం దేవో మహాదేవః సురేశ్వరః	
సర్వాల్లోకాన్ జితానాఽఽహ మమ పుణ్యేన కర్మణా	11
తేషు దేవర్షి జుష్టిషు జితేషు తపసా మయా	
మత్ప్రసాదాత్ సభార్య స్త్వం విహరస్వ సలక్ష్మణః	12
తముగ్ర తపసాయుక్తం మహర్షిం సత్యవాదినమ్	



ప్రత్యువాచాత్మవాన్ రామో బ్రహ్మాణ మివ వాసవః	13
అహ మేవాహరిష్యామి స్వయం లోకాన్ మహామునే	
ఆవాసం త్వఽహ మిచ్ఛామి ప్రదిష్ట మిహ కాననే	14
భవాన్ సర్వత్ర కుశలః సర్వభూత హితే రతః	
ఆఖ్యాతః శరభంగేన గౌతమేన మహాత్మానా	15
ఏవముక్తస్తు రామేణ మహర్షి ర్లోక విశ్వతః	
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం హర్షేణ మహతాప్లుతః	16
అయమేవాశ్రమో రామ గుణవాన్ రమ్యతా మిహ	
ఋషిసంఘాఽనుచరితః సదా మూల ఫలాన్వితః	17
ఇమమాశ్రమ మాగమ్య మృగసంఘా మహీయసః	
అహత్వా ప్రతిగచ్ఛన్తి లోభయిత్వాఽకుతోభయాః	18
నాఽన్యో దోషో భవే దత్ర మృగేభ్యోఽన్యత్ర విద్ధి వై	
త చ్ఛ్చత్వా వచనం తస్య మహర్షే ర్లక్ష్మణాగ్రజః	19
ఉవాచ వచనం ధీరో వికృష్య సశరం ధనుః	
తానఽహం సుమహాభాగ మృగ సంఘాన్ సమాగతాన్	20
హన్యాం నిశిత ధారేణ శరేణాఽశనివర్చసా	
భవాన్ తత్రాభిషజ్యేత కిం స్యాత్ కృచ్ఛ్రతరం తతః	21
ఏతస్మిన్నాశ్రమే వాసం చిరం తు న సమర్థయే	
తమేవ ముక్త్యో పరమం రామః సంధ్యా ముపావిశత్	22
అన్వాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం తత్ర వాస మకల్పయత్	
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమే రమ్యే సీతయా లక్ష్మణేన చ	23
తతః శుభం తాపస భోజ్యమన్నం	
స్వయం సుతీక్ష్ణః పురుషర్షభాభ్యామ్	
తాభ్యాం సుసత్కృత్య దదౌ మహాత్మా	
సంధ్యా నివృత్తౌ రజనీ మవేక్ష్య	24
<b>అష్టమ స్కంధః - సుతీక్ష్ణాభ్యనుజ్ఞా</b>	
రామస్తు సహ సౌమిత్రిః సుతీక్ష్ణేనాఽభిపూజితః	
పరిణామ్య నిశాం తత్ర ప్రభాతే ప్రత్యబుధ్యత	1

ఉత్తాయ తు యథాకాలం రాఘవః సహసీతయా	
ఉపస్సుశత్ సుశీతేన జలేనోత్పల గద్దినా	2
అథ తేఽగ్నిం సురాంశ్చైవ వైదేహీ రామ లక్ష్మణౌ	
కాల్యం విధివదఽభ్యర్చ్య తపస్వి శరణే వనే	3
ఉదయంతం దినకరం దృష్ట్వా విగత కల్మషాః	
సుతీక్ష్ణ మభిగమ్యేదం శ్లక్ష్యం వచన మబ్బవన్	4
సుఖోపితాః స్మ భగవన్ త్వయా పూజ్యేన పూజితాః	
ఆపృచ్ఛామః ప్రయాస్యామో మునయ స్త్వరయన్తి నః	5
త్వరామహీ వయం ద్రష్టుం కృత్స్న మాశ్రమ మణ్డలమ్	
ఋషీణాం పుణ్య శీలానాం దణ్డకారణ్య వాసినామ్	6
అభ్యఽనుజ్ఞాతు మిచ్ఛామః సహైభి ర్మునిపుంజవైః	
ధర్మనిత్యై స్తపోదానై ర్విశిఖైరివ పావకైః	7
అవిషహ్యతపో యావత్ సూర్యో నాఽతి విరాజతే	
అమార్గేణాగతాం లక్ష్మీం ప్రాప్యేవాఽన్వయ వర్జితః	8
తావదిచ్ఛామహీ గన్తు మిత్యక్త్వా చరణౌ మునేః	
వవన్దే సహసౌమిత్రిః సీతయా సహరాఘవః	9
తౌ సంస్సుశన్తౌ చరణౌ వృణ్ణాప్య మునిపుంగవః	
గాఢ మాలింగ్య సన్నహ మిదం వచన మబ్రవీత్	10
అరిష్టం గచ్ఛ పన్ధానం రామ సౌమిత్రిణా సహ	
సీతయా చాఽనయా సార్థం ఛాయ యేవాఽనువృత్తయా	11
పశ్యాశ్రమపదం రమ్యం దణ్డకారణ్య వాసినామ్	
ఏషాం తపస్వినాం వీర తపసా భావితాత్మనామ్	12
సుప్రాజ్య ఫల మూలాని పుష్పితాని వనాని చ	
ప్రశాన్త మృగ యూథాని శాన్త పక్షిగణాని చ	13
పుల్ల పంకజ షండాని ప్రసన్న సలీలాని చ	
కారణ్ణవ వికీర్ణాని తటాకాని సరాంసి చ	14
ద్రక్ష్యసే దృష్టి రమ్యాణి గిరి ప్రస్తవణాని చ	
రమణీయాన్యరణ్యాని మయూరాఽభిరుతాని చ	15

గమ్యతాం వత్స సౌమిత్రే భవానఽపి చ గచ్ఛతు ఆగస్తవ్యం త్వయా తాత పునరేవాశ్రమం మమ	16
ఏవముక్త స్తథేత్యుక్త్వా కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః ప్రదక్షిణం మునిం కృత్వా ప్రస్థాతు ముపచక్రమే	17
తతః శుభతరే తూణీ ధనుషీ చాయతేక్షణా దదౌ సీతా తయోర్భ్రాత్రేః ఖడ్గౌ చ విమలౌ తతః	18
ఆబధ్య చ శుభే తూణీ చాపౌ చాదాయ సస్వనౌ నిష్క్రాంతావాశ్రమా ధన్తు ముభౌ తౌ రామ లక్ష్మణౌ	19
శ్రీమంతౌ రూప సంపన్నౌ దీప్యమానౌ స్వతేజసా ప్రస్థితౌ ధృతచాపౌ తౌ సీతయా సహరాఘవౌ	20

### నవమ స్సర్గః -- సీతాధర్మావేదనం

సుతీక్ష్ణేనాభ్యఽనుజ్ఞాతం ప్రస్థితం రఘునన్దనమ్ హృద్యయా స్నిగ్ధయా వాచా భర్తార మిద మబ్రవీత్	1
అధర్మస్తు సుసూక్ష్మేణ విధినా ప్రాప్యతే మహాన్ నివృత్తీన తు శక్యోఽయం వ్యసనాత్ కామజా దిహ	2
త్రీణ్యేవ వ్యసనాన్యఽత్ర కామజాని భవన్త్యత మిథ్యా వాక్యం గురుతరం తస్మా ధ్గురుతమే ఉభే	3
పరదారాఽభిగమనం వినా వైరం చ రౌద్రతా మిథ్యా వాక్యం న తే భూతం న భవిష్యతి రాఘవ	4
కుతోఽభిలాషణం స్త్రీణాం పరేషాం ధర్మనాశనమ్ తవ నాస్తి మనుష్యేంద్ర న చాఽభూ తే కదాచన	5
మనస్యఽపి తథా రామ న చైత ద్విద్యతే క్వచిత్ స్వదార నిరత స్త్వం చ నిత్యమేవ నృపాత్మజ	6
ధర్మిష్ఠః స్యత్యసంధశ్చ పితుర్నిర్దేశ కారకః త్వయి సత్యం చ ధర్మశ్చ త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం	7
తచ్చ సర్వం మహాబాహో శక్యం ధర్మం జితేన్ద్రియైః తవ వశ్యేన్ద్రియత్వం చ జానామి శుభదర్శన	8
తృతీయం యదిదం రౌద్రం పరప్రాణాఽభిహింసనమ్	

నిర్వైరం క్రియతే మోహో త్తచ్చ తే సముపస్థితమ్	9
ప్రతిజ్ఞాత స్త్వయా వీర దణ్ణకారణ్య వాసినామ్	
ఋషీణాం రక్షణాఽర్థాయ వధః సంయతి రక్షసామ్	10
ఏతన్నిమిత్తం చ వనం దణ్ణకా ఇతి విశ్వతమ్	
ప్రస్థిత స్త్వం సహజ్ఞాత్తా ధృతబాణ శరాసనః	11
తత స్త్వాం ప్రస్థితం దృష్ట్వా మమ చిన్తాకులం మనః	
త్వద్వృత్తం చిన్తయన్త్యా వై భవేన్నిశ్చేయసం మహాత్	12
న హి మే రోచతే వీర గమనం దణ్ణకాన్ ప్రతి	
కారణం తత్ర వక్ష్యామి వదన్త్యాః శూయతాం మమ	13
త్వం హి బాణ ధనుష్పాణి ర్భ్రాత్రా సహ వనం గతః	
దృష్ట్వా వనచరాన్ సర్వాన్ కచ్ఛితీ కుర్యాః శరవ్యయమ్	14
క్షత్రియాణాం చ హి ధను ర్ఘృతాశస్యేంధనాని చ	
సమీపతః స్థితం తేజో బలముచ్చయతే భృశమ్	15
పురా కిల మహాబాహో తపస్వీ సత్యవాక్కుచిః	
కస్మింశ్చిదభవత్ పుణ్యే వనే రతమ్మగ ద్విజే	16
తస్మైవ తపసో విఘ్నం కర్తు మిన్ద్రః శచీపతిః	
ఖడ్గపాణి రఽథాగచ్ఛదాశ్రమం భట రూపధృత్	17
తస్మిం స్త దాశ్రమపదే నిశితః ఖడ్గ ఉత్తమః	
స న్యాస విధినా దత్తః పుణ్యే తపసి తిష్ఠతః	18
స తచ్ఛస్త్ర మఽనుప్రాప్య న్యాస రక్షణ తత్పరః	
వనే తం విచరత్సేవ రక్షన్ ప్రత్యయ మాత్మనః	19
యత్ర గచ్ఛత్యుపాదాతుం మూలాని చ ఫలాని చ	
న వినా యాతి తం ఖడ్గం న్యాస రక్షణ తత్పరః	20
నిత్యం శస్త్రం పరివహాన్ క్రమేణ స తపోధనః	
చకార రౌద్రీం స్వాం బుద్ధిం త్యక్త్వా తపసి నిశ్చయమ్	21
తతః స రౌద్రేఽభిరతః ప్రమత్తోఽదర్మకర్మితః	
తస్య శస్త్రస్య సంవాసా జ్ఞగామ నరకం మునిః	22
ఏవమేతత్ పురావృత్తం శస్త్ర సంయోగ కారణం	

అగ్ని సంయోగవద్దేతుః శస్త్ర సంయోగ ఉచ్యతే	23
స్నేహాచ్చ బహుమానాచ్చ స్మారయే త్వాం న శిక్షయే	
న కథంచన సా కార్యా గృహీత ధనుషా త్వయా	24
బుద్ధిర్వైరం వినా హస్తుం రాక్షసాన్ దణ్ణకాశితాన్	
అపరాధం వినా హస్తుం లోకాన్ వీర న కామయే	25
క్షత్రియాణాం తు వీరాణాం వనేషు నిరతాత్మనామ్	
ధనుషా కార్య మేతావ దార్తానామఽభిరక్షణమ్	26
క్వ చ శస్త్రం క్వ చ వనం క్వ చ క్షాత్రం తపః క్వ చ	
వ్యావిధ్మ మిద మఽస్మాభి ర్దేశ ధర్మస్తు పూజ్యతామ్	27
తదార్య కలుషాబుద్ధి ర్జాయతే శస్త్ర సేవనాత్	
పునర్గత్వా త్వయోధ్యాయాం క్షత్రధర్మం చరిష్యసి	28
అక్షయా తు భవేత్ ప్రీతిః శ్వశ్రూ శ్వశురయో ర్మమ	
యది రాజ్యం పరిత్యజ్య భవే స్త్వం నిరతో మునిః	29
ధర్మాదఽర్థః ప్రభవతే ధర్మాత్ ప్రభవతే సుఖమ్	
ధర్మేణ లభతే సర్వం ధర్మసార మిదం జగత్	30
ఆత్మానం నియమై సై సైః కర్మయిత్వా ప్రయత్నతః	
ప్రాప్యతే నిపుణై ర్ధర్మో న సుఖాలభ్యతే సుఖమ్	31
నిత్యం శుచిమతిః సౌమ్య చర ధర్మం తపోవనే	
సర్వం హి విదితం తుభ్యం త్రైలోక్య మపి తత్త్వతః	32
స్త్రీ చాపలా దేతదుదాహృతం మే	
ధర్మం చ వక్తుం తవ కః సమర్థః	
విచార్య బుద్ధ్యా తు సహఽనుజేన	
యద్రోచతే తత్ కురు మాఽచిరేణ	33
<b><u>దశమ స్కంధః - రక్షో వధ సమర్థనం</u></b>	
వాక్య మేతత్తు వైదేహ్య వ్యాహృతం భర్తృ భక్తయా	
శ్వత్వా ధర్మేస్థితో రామః ప్రత్యువాచాఽథ మైథిలీమ్	1
హితముక్తం త్వయా దేవి స్నిగ్ధయా సదృశం వచః	
కులం వ్యపదిశన్త్యా చ ధర్మజ్ఞే జనకాత్మజే	2

కిం తు వక్ష్యామ్యఽహం దేవి త్వయైవోక్త మిదం వచః	
క్షత్రియై ర్ధార్యతే చాపో నార్తశబ్ధో భవే దితి	3
మాం సీతే స్వయ ముగమ్య శరణ్యాః శరణంగతాః	
తే చార్తా దణ్ణకారణ్యే మునయః సంశిత వ్రతాః	4
వసన్తో ధర్మ నిరతా వనే మూల ఫలాఽశనాః	
న లభన్తే సుఖం భీతా రాక్షసైః కృరకర్మభిః	5
కాలే కాలే చ నిరతా నియమై ర్వివిధై ర్వసే	
భక్ష్యన్తే రాక్షసై ర్భీమై ర్నరమాంసోపజీవిభిః	6
తే భక్ష్యమాణా మునయో దణ్ణకారణ్య వాసినః	
అస్మానఽభ్యవపద్యేతి మా మూచు ర్ద్విజసత్తమాః	7
మయా తు వచనం శృత్వా తేషామేవం ముఖిచ్ఛ్యతేమ్	
కృత్వా చరణ శుశ్రూషాం వాక్య మేతదుదాహృతమ్	8
ప్రసీదన్తు భవన్తో మే ప్రీ రేషా హి మమాఽతులా	
యదీద్యశైరఽహం విప్రై రుపస్థ్యై రుపస్థితః	9
కిం కరోమీతి చ మయా వ్యాహృతం ద్విజ సన్నిధౌ	
సర్వై రేతైః సమాగమ్య వాగియం సముదాహృతా	10
రాక్షసై ర్దణ్ణకారణ్యే బహుభిః కామరూపిభిః	
అర్దితాః స్మ భృశం రామ భవాన్ నః తత్ర రక్షతు	11
హోమకాలే తు సంప్రాప్తాః పర్వకాలేషు చాఽనఘ	
ధర్షయన్తి సుదుర్ధర్షా రాక్షసాః పిశితాఽశనాః	12
రాక్షసై ర్ధర్షితానాం చ తాపసానాం తపస్వినామ్	
గతిం మృగయమాణానాం భవాన్ నః పరమా గతిః	13
కామం తపః ప్రభావేన శక్తా హన్తుం నిశాచరాన్	
చిరార్జితం తు నేచ్ఛామ స్తపః ఖణ్ణయితుం వయమ్	14
బహువిఘ్నం తపో నిత్యం దుశ్చరం చైవ రాఘవ	
తేన శాపం న ముంచామో భక్ష్యమాణాశ్చ రాక్షసైః	15
తదఽర్షమానాన్ రక్షేభి ర్దణ్ణకారణ్య వాసిభిః	
రక్ష నః త్వం సహభ్రాత్రా త్వ న్నాథా హి వయం వనే	16

మయా చైత ద్వచః శృత్వా కార్త్యేన పరిపాలనమ్ ఋషీణాం దణ్డకారణ్యే సంశృతం జనకాత్మజే	17
సంశృత్య చ న శక్యమి జీవమానః ప్రతిశ్రవమ్ మునీనామన్యథా కర్తుం సత్య మిష్టం హి మే సదా	18
అప్యఽహం జీవితం జహ్యం త్వాం వా సీతే సలక్ష్మణామ్ న తు ప్రతిజ్ఞాం సంశృత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః	19
తదవశ్యం మయా కార్యమ్ ఋషీణాం పరిపాలనమ్ అనుక్తేనాఽపి వైదేహి ప్రతిజ్ఞాయ తు కిం పునః	20
మమ స్నేహో చ్చ సౌహార్దా దిద ముక్తం త్వయానఘే పరితుష్టోఽస్మ్యహం సీతే న హ్యనిష్టోనుశిష్యతే	21
సద్యశం చాఽనురూపం చ కులస్య తవచాత్మనః స ధర్మచారిణీ మే త్వం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ	22
ఇ త్యేవముక్త్వా వచనం మహాత్మా సీతాం ప్రియాం మైథిల రాజపుత్రీమ్ రామో ధనుష్మాన్ సహలక్ష్మణేన జగామ రమ్యాణి తపోవనాని	23
<b><u>ఏకాదశ స్కంధః -- అగస్త్యాశ్రమః</u></b>	
అగ్రతః ప్రయయౌ రామః సీతా మధ్యే సుమధ్యమా పృష్ఠతస్తు ధనుష్పాణిః లక్ష్మణోనుజగామ హ	1
తౌ పశ్యమానౌ వివిధాన్ శైల ప్రస్థాన్ వనాని చ నదీశ్చ వివిధా రమ్యా జగ్ముతుః సహసీతయా	2
సారసాన్ చక్రవాకాంశ్చ నదీపులినచారిణః సరాంసి చ సపద్మాని యుక్తాని జలజైః ఖగైః	3
యూథ బద్ధాంశ్చ పృషతాన్ మదోన్మత్తాన్ విషాణినః మహిషాంశ్చ వరాహాంశ్చ నాగాంశ్చ దృమ వైరిణః	4
తే గత్వా దూర మధ్యానం లమ్బమానే దివాకరే దద్యశుః సహితా రమ్యం తటాకం యోజనాయతమ్	5
పద్మ పుష్కర సంబాధం గజయూధై రలంకృతమ్	

సారసై ర్లంస కాదమ్యైః సంకులం జలచారిభిః	6
ప్రసన్న సలిలే రమ్యే తస్మిన్ సరసి శుశృవే	
గీత వాదిత్ర నిర్వోషో న తు కశ్చన దృశ్యతే	7
తతః కౌతూహలాద్రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః	
మునిం ధర్మభృతం నామ ప్రష్టం సముపచక్రమే	8
ఇదమ౭త్యద్భృతం శృత్వా సర్వేషాం నో మహామునే	
కౌతూహలం మహజ్ఞాతం కిమిదం సాధు కథ్యతామ్	9
వక్తవ్యం యది చేత్ విప్ర నా౭తిగుహ్యమపి ప్రభో	
తేనైవ ముక్తో ధర్మాత్మా రాఘవేణ మునిస్తదా	10
ప్రభావం సరసః కృత్స్న మాఖ్యాతు ముపచక్రమే	
ఇదం పంచాస్పరో నామ తటాకం సార్వకాలికమ్	11
నిర్మితం తపసా రామ మునినా మాండకర్ణినా	
స హి తేపే తప స్తీవ్రం మాండకర్ణిర్మహామునిః	12
దశవర్ష సహస్రాణి వాయు భక్షో జలాశ్రయః	
తతః ప్రవృథితాః సర్వే దేవాః సా౭గ్నిపురోగమాః	13
అట్టవన్ వచనం సర్వే పరస్పర సమాగతాః	
అస్మాకం కస్యచిత్ స్థాన మేష ప్రార్థయతే మునిః	14
ఇతి సంవిగ్న మనసః సర్వే తే త్రిదివౌకసః	
తత్ర కర్తుం తపోవిఘ్నం దేవైః సర్వైర్నియోజితాః	15
ప్రధానా౭స్పరసః పంచ విద్యుచ్ఛలిత వర్చసః	
అప్సరోభి స్తత స్తాభి ర్ముని ర్ఘృష్ట పరావరః	16
నీతో మదన వశ్యత్వం సురాణాం కార్య సిద్ధయే	
తాశ్చైవా౭స్పరసః పంచ మునేః పత్నీత్వ మాగతాః	17
తటాకే నిర్మితం తాసా మస్మిన్నన్తర్ఘ్నితం గృహామ్	
తత్రై వాస్పరసః పంచ నివసన్త్యో యథాసుఖమ్	18
రమయన్తి తపోయోగా న్మునిం యౌవన మాస్థితమ్	
తాసాం సంక్రీడమానానా మేషవాదిత్ర నిస్వనః	19
శ్రూయతే భూషణోన్మిశ్రో గీతశబ్దో మనోహరః	



ఆశ్చర్య మితి తస్యైత ద్వచనం భావితాత్మనః	20
రాఘవః ప్రతిజగ్రాహ సహభ్రాత్రా మహాయశాః	
ఏవం కథయమానస్య దదర్శాశ్రమ మండలమ్	21
కుశ చీర పరిక్షిప్తం నానావృక్ష సమావృతమ్	
ప్రవిశ్య సహ వైదేహ్య లక్ష్మణేన చ రాఘవః	22
ఉవాస మునిభిః సర్వైః పూజ్యమానో మహాయశాః	
తదా తస్మిన్ స కాకుత్స్థః శ్రీమత్యాశ్రమ మణ్డల్	23
ఉపిత్యా తు సుఖం తత్ర పూజ్యామానో మహర్షిభిః	
జగామ చాశ్రమాం స్తేషాం పర్యాయేణ తపస్వినామ్	24
యేషా ముపితవాన్ పూర్వం సకాశే స మహాఽస్త్రవిత్	
క్వచిత్ పరిదశాన్ మాసానేకం సంవత్సరం క్వచిత్	25
క్వచిచ్ఛ చతురో మాసాన్ పంచ షట్పాఽపరాన్ క్వచిత్	
అపరత్రాధికం మాసాదఽప్యర్థ మఽధికం క్వచిత్	26
త్రీన్ మాసానఽష్టమాసాంశ్చ రాఘవో న్యవసత్ సుఖమ్	
ఏవం సంవసత స్తస్య మునీనా మాశ్రమేషు వై	27
రమతశ్చానుకూల్యేన యయుః సంవత్సరా దశ	
పరివృత్య చ ధర్మజ్ఞో రాఘవః సహసీతయా	28
సుతీక్ష్ణ స్యాశ్రమే శ్రీమాన్ పునరేవాజగామ హ	
స తమాశ్రమ మాసాద్య మునిభిః ప్రతిపూజితః	29
తత్రాఽపి న్యవసద్రామః కించిత్ కాలమఽరిందమః	
అథాశ్రమస్థో వినయాత్ కదాచి త్తం మహామునిమ్	30
ఉపాసీనః స కాకుత్స్థః సుతీక్ష్ణ మిద మబ్రవీత్	
అస్మిన్నరణ్యే భగవన్నగస్థో మునిసత్తమః	31
వసతీతి మయా నిత్యం కథాః కథయతాం శృతమ్	
న తు జానామి తం దేశం వనస్యాఽస్య మహత్తయా	32
కుత్రాశ్రమ మిదం పుణ్యం మహార్షే స్తస్య ధీమతః	
ప్రసాదా త్తత్ర భవతః సాఽనుజః సహసీతయా	33
అగస్త్యమఽభిగచ్ఛేయ మభివాదయితుం మునిమ్	

మనోరథో మహానేష హృది మే పరివర్తతే	34
య దహం తం మునివరం శుశ్రూషేయమపి స్వయమ్	
ఇతి రామస్య స మునిః శృత్వా ధర్మాత్మనో వచః	35
సుతీక్ష్ణః ప్రత్యువాచేదం ప్రీతో దశరథాత్మజమ్	
అహమప్యేతదేవ త్వాం వక్తుకామః సలక్ష్మణమ్	36
అగస్య మభిగచ్ఛేతి సీతయాసహ రాఘవ	
దిష్ట్యా త్విదానీమర్థేఽస్మిన్ స్వయమేవ బ్రవీషి మామ్	37
అహమాఖ్యామి తే వత్స యత్రాఽగస్త్యో మహామునిః	
యోజనాన్యాశ్రమా దస్మా త్తదా చత్వారి వై తతః	38
దక్షిణేన మహాన్ శ్రీమానఽగస్యత్రాతు రాశ్రమః	
స్థలీ ప్రాయే వనోద్దేశే పిప్పలీవన శోభితే	39
బహుపుష్ప ఫలే రమ్యే నానాశకుని నాదితే	
పద్మిన్యో వివిధా స్తత్ర ప్రసన్న సలిలాః శివాః	40
హంస కారణ్ణవాకీర్ణా శ్చక్రవాకోప శోభితాః	
తత్రైకాం రజనీముష్య ప్రభాతే రామ గమ్యతామ్	41
దక్షిణాం దిశ మాస్థాయ వన షణ్ణస్య పార్శ్వతః	
తత్రాఽగస్త్యాశ్రమపదం గత్వా యోజన మంతరమ్	42
రమణీయే వనోద్దేశే బహుపాదప సంవృతే	
రంస్యతే తత్ర వైదేహీ లక్ష్మణశ్చ సహ త్వయా	43
స హి రమ్యో వనోద్దేశో బహుపాదప సంకులః	
యది బుద్ధిఃకృతా ద్రష్టుమగస్యం తం మహామునిమ్	44
అద్వైవ గమనే బుద్ధిం రోచయస్వ మహాయశః	
ఇతి రామో మునేః శృత్వా సహబ్రాత్రాభివాద్య చ	45
ప్రతస్థేఽగస్యముద్దిశ్య సాఽనుజః సీతయాసహ	
పశ్యన్ వనాని రమ్యాణి పర్వతాం శ్చాఽభ్ర సన్నిభాన్	46
సరాంసి సరితశ్చైవ పథి మార్గవశాఽనుగాః	
సుతీక్ష్ణే నోపదిష్టిన గత్వా తేనపథా సుఖమ్	47
ఇదం పరమ సంహృష్టో వాక్యం లక్ష్మణ మబ్రవీత్	

ఏతదేవాశ్రమపదం నూనం తస్య మహాత్మనః	48
అగస్త్యస్య మునే బ్రాతు ర్భుశ్యతే పుణ్య కర్మణః	
యథా హి మే వనస్యాఽస్య జ్ఞాతాః పథి సహస్రశః	49
సన్నతాః ఫలభారేణ పుష్పభారేణ చ దృమాః	
పిప్పలీనాం చ పక్వానాం వనా దఽస్మాదుపాగతః	50
గన్ధోఽయం పవనోఽత్తిష్ఠః సహసా కటుకోదయః	
తత్ర తత్ర చ దృశ్యన్తే సంక్షిప్తాః కాష్ఠ సంచయాః	51
లూనాశ్చ పథి దృశ్యన్తే దర్భా వైడూర్య వర్చసః	
ఏతద్భవన మధ్యస్థం కృష్ణాఽబ్ర శిఖరోపమమ్	52
పావక స్యాశ్రమస్థస్య ధూమారం సంప్రదృశ్యతే	
వివిక్తేషు చ తీర్థేషు కృత స్నానా ద్విజాతయః	53
పుష్పోపహారం కుర్వన్తి కుసుమైః స్వయమార్జితైః	
త త్సుతీక్ష్ణస్య వచనం యథా సౌమ్య మయా శృతమ్	54
అగస్త్యస్యాశ్రమో బ్రాతు ర్నూన మేష భవిష్యతి	
నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హిత కామ్యయా	55
యస్య బ్రాత్రా కృతేయం దిక్పరణ్యా పుణ్య కర్మణా	
ఇహైకదా కిల క్రూరో వాతాపిరఽపి చేల్వలః	56
బ్రాతరో సహితా వాఽఽస్తాం బ్రాహ్మణఘ్నో మహాసురో	
ధారయన్ బ్రాహ్మణం రూప మిల్వలః సంస్కృతం వదన్	57
ఆమన్తయతి విప్రాన్ స్మ శ్రాద్ధముద్దిశ్య నిర్భణః	
బ్రాతరం సంస్కృతం కృత్వా తత స్థం మేష రూపిణమ్	58
తాన్ ద్విజాన్ భోజయామాస శ్రాద్ధ దృష్టేన కర్మణా	
తతో భుక్తవతాం తేషాం విప్రాణా మిల్వలోబ్రవీత్	59
వాతాపీ నిష్కమస్వేతి స్వరేణ మహతా వదన్	
తతో బ్రాతుర్వచః శృత్వా వాతాపి ర్మేషవన్న దన్	60
భిత్త్వా భిత్త్వా శరీరాణి బ్రాహ్మణానాం వినిష్పతత్	
బ్రాహ్మణానాం సహస్రాణి త్రైరేవం కామరూపిభిః	61
వినాశితాని సంహత్య నిత్యశః పిశితాఽశనైః	

అగస్త్యేన తదా దేవైః ప్రార్థితేన మహర్షిణా	62
అనుభూయ కిల శ్రాద్ధే భక్షితః స మహాసురః	
తతః సంపన్న మితుక్త్వా దత్త్వా హస్తోదకం తతః	63
బ్రాతరం నిష్క్రమ స్వేతి చేల్వలః సోఽభ్యభాషత	
స తం తథా భాషమాణం తు బ్రాతరం విప్రమూతినమ్	64
అబ్రవీత్ ప్రహసన్ దీమానగస్త్యో మునిసత్తమః	
కుతో నిష్క్రమితుం శక్త ర్మయా జీర్ణస్య రక్షసః	65
బ్రాతు స్తే మేషరూపస్య గతస్య యమసాదనమ్	
అథ తస్య వచః శృత్వా బ్రాతుర్నిధన సంశ్రయమ్	66
ప్రదర్శయితు మారేభే మునిం క్రోధాన్నిశాచరః	
సోఽభిద్రవన్ మునిశ్రేష్ఠం మునినా దీప్తతేజసా	67
చక్షుషాఽనలకల్పేన నిర్దగ్ధో నిధనం గతః	
తస్యాఽయ మాశ్రమో బ్రాతు స్తటాక వన శోభితః	68
విప్రాఽనుకమ్పయా యేన కర్మేదం దుష్కరం కృతమ్	
ఏవం కథయమానస్య తస్య సౌమిత్రిణా సహ	69
రామస్యాఽస్తుంగతః సూర్యః సంధ్యాకాలోఽభ్యవర్తత	
ఉపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం సహబ్రాత్రా యథావిధి	70
ప్రవివేశాశ్రమపదం తమ్మపిం సోఽభ్యవాదయన్	
సమ్యక్ ప్రతిగృహీత చ్చ మునినా తేన రాఘవః	71
న్యవసత్ తాం నిశా మేకాం ప్రాశ్య మూల ఫలాని చ	
తస్యాం రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం విమలే సూర్యమణ్డలే	72
బ్రాతరం తమగస్త్యస్య హ్యోమస్త్రయత రాఘవః	
అభివాదయే త్వా భగవన్ సుఖ మధ్యపితో నిశామ్	73
ఆమస్త్రయే త్వాం గచ్ఛామి గురుం తే ద్రష్టు మఽగ్రజమ్	
గమ్యతా మితి తే నోక్తో జగామ రఘునన్దనః	74
యదోద్దిష్టేన మార్గేణ వనం తచ్ఛాఽవలోకయన్	
నీవారాన్ పనసాం స్తాలాం స్తినీశాన్ వంజులాన్ ధవాన్	75
చిరిబిల్వాన్ మధూకాంశ్చ బిల్వానపి చ తిన్దుకాన్	

పుష్పితాన్ పుష్పితాఽగ్రాభి ర్లతాభిరనువేష్టితాన్	76
దదర్శ రామః శతశ స్తత్ర కాంతార పాదపాన్	
హస్తి హస్తి ర్విమృదితాన్ వానరై రుపశోభితాన్	77
మత్తైః శకుని సంఘైశ్చ శతశః ప్రతినాదితాన్	
తతోబ్రవీత్ సమీపస్థం రామో రాజీవలోచనః	78
పృష్ఠతోఽనుగతం వీరం లక్ష్మణం లక్ష్మీవర్ధనమ్	
స్నిగ్ధ పత్రా యథావృక్షా యథాక్షాంత మృగ ద్విజాః	79
ఆశ్రమో నాఽతిదూరస్థో మహర్షే ర్భావితాత్మనః	
అగస్త్య ఇతి విఖ్యాతో లోకే స్వే నైవ కర్మణా	80
ఆశ్రమో దృశ్యతే తస్య పరిశ్రాంత శ్రమాపహః	
ప్రాజ్య ధూమాకుల వన శ్చీరమాలా పరిష్కృతః	81
ప్రశాంత మృగయూథశ్చ నానాశకుని నాదితః	
నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హితకామ్యయా	82
దక్షిణా దిక్పతా యేన శరణ్యా పుణ్య కర్మణా	
తస్యేద మాశ్రమపదం ప్రభావాద్యస్య రాక్షసైః	83
దిగియం దక్షిణా త్రాసాత్ దృశ్యతే నోపభుజ్యతే	
యదాప్రభృతి చాక్రాంతా దిగియం పుణ్య కర్మణా	84
తదాప్రభృతి నిర్వైరాః ప్రశాంతాః పిశితాశనాః	
నామ్నా చేయం భగవతో దక్షిణా దిక్ప్రదక్షిణా	85
ప్రథితా త్రిషులోకేషు దుర్ధర్షా క్రూర కర్మభిః	
గతిం నిరోద్ధుం నిరతో భాస్కరస్యాఽచలోత్తమః	86
నిదేశం పాలయన్ యస్య విన్ద్యః శైలో న వర్ధతే	
అయం దీర్ఘాయుష స్తస్య లోకే విశృత కర్మణః	87
అగస్త్య స్యాశ్రమః శ్రీమాన్ వినీత జన సేవితః	
ఏష లోకాఽర్చితః సాధుర్హితే నిత్యరతః సతామ్	88
అస్మానఽధిగతా నేష శ్రేయసా యోజయిష్యతి	
ఆరాధయిష్యామ్యత్రాఽహ మగస్త్యం తం మహామునిమ్	89
శేషం చ వనవాసస్య సౌమ్య వత్సామ్యఽహం ప్రభో	

అత్ర దేవాః సగన్ధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః	90
అగస్త్యం నియతాహారం సతతం పర్యుపాసతే నాఽత్ర జీవేన్ మృషావాదీ క్యూరో వా యది వా శరః	91
నృశంసః కామవృత్తో వా మునిరేష తథావిధః అత్ర దేవాశ్చ యక్షాశ్చ నాగాశ్చ పతగైః సహ	92
వసన్తి నియతాహారా ధర్మమారాధయిష్టవః అత్ర సిద్ధా మహాత్మానో విమానైః సూర్యసన్నిభైః	93
త్యక్త దేహాన్ నవై ర్దేహైః స్వర్యాతాః పరమర్షయః యక్షత్వ మమరత్వం చ రాజ్యాని వివిధాని చ	94
అత్ర దేవాః ప్రయచ్ఛన్తి భూతైరాధితాః శుభైః ఆగతాస్మాశ్రమపదం సౌమిత్రే ప్రవిశ అగ్రతః	95
నివేద యేహ మాం ప్రాప్తమ్పృషయే సీతయా సహ	

### ద్వాదశ స్కంధః - అగస్త్య దర్శనం

స ప్రవిశ్యాశ్రమపదం లక్ష్మణో రామవాఽనుజః అగస్త్య శిష్య మాసాద్య వాక్య మేతదువాచ హ	1
రాజా దశరథో నామ జ్యేష్ఠ స్తస్య సుతో బలీ రామః ప్రాప్తో మునిం ద్రష్టుం భార్యయా సహసీతయా	2
లక్ష్మణో నామ తస్యాఽహం భ్రాతాత్వఽవరజో హితః అనుకూలశ్చ భక్తశ్చ యది తే శ్రోత్రమాగతః	3
తే వయం వనమఽత్యుగ్రం ప్రవిష్టాః పితృశాసనాత్ ద్రష్టు మిచ్ఛామహి సర్వే భగవన్తం నివేద్యతామ్	4
తస్య తద్వచనం శృత్వా లక్ష్మణస్య తపోధనః తథే త్యుక్త్వాఽగ్ని శరణం ప్రవివేశ నివేదితుమ్	5
స ప్రవిశ్య మునిశ్రేష్ఠం తపసా దుష్ప్రధర్షణమ్ కృతాఽఞ్జలి రువాచేదం రామాగమన మంజసా	6
యదోక్తం లక్ష్మణే నైవ శిష్యోఽగస్త్యస్య సమ్మతః పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ రామౌ లక్ష్మణ ఏవ చ	7
ప్రవిష్టావాశ్రమపదం సీతయాసహ భార్యయా	

ద్రష్టుం భవంత మాయాతౌ శుశ్రూషాఽర్థ మరిందమౌ	8
యదత్రానంతరం తత్త్వ మాజ్ఞాపయితు మర్హసి	
తతః శిష్యాదుపశ్యత్య ప్రాప్తం రామం సలక్ష్మణమ్	9
వైదేహీం చ మహాభాగా మిదం వచన మబ్రవీత్	
దిష్ట్యా రామశ్చిరస్యాఽద్య ద్రష్టుం మాం సముపాగతః	10
మనసా కాంక్షితం హ్యస్య మయాఽప్యాగమనం ప్రతి	
గమ్యతాం సత్కృతో రామః సభార్యః సహలక్ష్మణః	11
ప్రవేశ్యతాం సమీపం మే కిం చాఽసౌ న ప్రవేశితః	
ఏవముక్తస్తు మునినా ధర్మజ్ఞేన మహాత్మనా	12
అభివాద్యాబ్రవీచ్ఛిష్యః తథేతి నియతాంజలిః	
తతో నిష్క్రమ్య సంభ్రాంతః శిష్యో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	13
క్వాఽసౌ రామో మునిం ద్రష్టుమేతు ప్రవిశతు స్వయమ్	
తతో గత్వాశ్రమ ద్వారం శిష్యేణ సహలక్ష్మణః	14
దర్శయామాస కాకుత్స్థం సీతాం చ జనకాత్మజామ్	
తం శిష్యః ప్రశ్రితో వాక్యమఽగస్త్య వచనం బృవన్	15
ప్రావేశయ ద్యథాన్యాయం సత్కారార్థం సుసత్కృతమ్	
ప్రవివేశ తతో రామః సీతయా సహలక్ష్మణః	16
ప్రశాంత హరిణాకీర్ణ మాశ్రమం హ్యవలోకయన్	
స తత్ర బ్రహ్మణః స్థానమఽగ్నేః స్థానం తదైవ చ	17
విష్ణోః స్థానం మహీస్తస్య స్థానం చైవ వివస్వతః	
సోమ స్థానం భగ స్థానం స్థానం కౌబేర మేవ చ	18
ధాతుర్విధాతు స్థానే చ వాయోః స్థానం తదైవ చ	
నాగరాజస్య చ స్థాన మనంతస్య మహాత్మనః	19
స్థానం తదైవ గాయత్ర్యా వసూనాం స్థాన మేవ చ	
స్థానం చ పాశహస్తస్య వరుణస్య మహాత్మనః	20
కార్తికేయస్య చ స్థానం ధర్మ స్థానం చ పశ్యతి	
తతః శిష్యైః పరివృతో మునిరఽప్యస్యభినిష్పృతత్	21
తం దదర్శార్థతో రామో మునీనాం దీప్తతేజసాం	

అబ్రవీ ద్వచనం వీరో లక్ష్మణం లక్ష్మీవర్ధనమ్	22
ఏష లక్ష్మణ నిష్క్రమ త్యగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః	
ఔదార్యేణావగచ్ఛామి నిధానం తపసా మిమమ్	23
ఏవముక్త్వా మహాబాహురఽగస్త్యం సూర్య వర్చసం	
జగ్రాహ పరమ ప్రీత స్తస్య పాదౌ పరంతపః	24
అభివాద్య తు ధర్మాత్మా తస్థౌ రామః కృతాంజలిః	
సీతయాసహ వైదేహ్య తదా రామః సలక్ష్మణః	25
ప్రతిజగ్రాహ కాకుత్స్థమర్చయిత్వాఽఽసనోదకైః	
కుశల ప్రశ్నముక్త్వా చ హ్యసృతామితి చాబ్రవీత్	26
అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయాఽర్ఘ్య మతిథీన్ ప్రతిపూజ్య చ	
వానప్రస్థిన ధర్మేణ స తేషాం భోజనం దదౌ	27
ప్రథమం చ ఉపవిశ్యాథ ధర్మజ్ఞో మునిపుంగవః	
ఉవాచ రామమాసీనం ప్రాణ్ణలిం ధర్మ కోవిదమ్	28
అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయాఽర్ఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్	
అన్యథా ఖలు కాకుత్స్థ తపస్వీ సముదాచరన్	29
దుస్సాక్షీవ పరేలోకే స్వాని మాంసాని భక్షయేత్	
రాజా సర్వస్య లోకస్య ధర్మచారీ మహారథః	30
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ భవాన్ ప్రాప్తః ప్రియాఽతిథిః	
ఏవముక్త్వా ఫలైర్మూలైః పుష్పైశ్చాఽన్యైశ్చ రాఘవమ్	31
పూజయిత్వా యథాకామం పునరేవ తతోబ్రవీత్	
ఇదం దివ్యం మహచ్ఛాపం హేమరత్నవిభూషితమ్	32
వైష్ణవం పురుషవ్యాఘ్రు నిర్మితం విశ్వకర్మణా	
అమోఘః సూర్య సంకాశో బ్రహ్మదత్తః శరోత్తమః	33
దత్తౌ మమ మహేంద్రేణ తూణీ చాఽక్షయ సాయకౌ	
సంపూర్ణౌ నిశితై ర్బాణై ర్జ్వలద్భిరివ పావకైః	34
మహారజత కోశోఽయమఽసిః హేమ విభూషితః	
అనేన ధనుషా రామ హత్వా సంఖ్యే మహాఽసురాన్	35
ఆజహర శ్రియం దీప్తాం పురావిష్ణు ర్దివౌకసామ్	



తద్దను స్తౌ చ తూణీరో శరం ఖడ్గం చ మానద	36
జయాయ ప్రతిగృహ్ణీష్వ వజ్రం వజ్రధరో యథా	
ఏవముక్త్యా మహాతేజాః సమస్తం త ద్వరాయుధమ్	37
దత్త్వా రామాయ భగవానఽగస్త్యః పునరబ్రవీత్	
<b><u>త్రయోదశ స్కంధః - పంచవతీ గమనం</u></b>	
రామ ప్రీతోఽస్మి భద్రం తే పరితుష్టోఽస్మి లక్ష్మణ	
అభివాదయితుం యన్మాం సంప్రాప్తౌ సహసీతయా	1
అధ్వశ్రమేణ వాం ఖేదో బాధతే ప్రచుర శ్రమః	
వ్యక్త ముత్కంఠతే చాఽపి మైథిలీ జనకాత్మజా	2
ఏషా హి సుకుమారీ చ దుఃఖైశ్చ న విమానితా	
ప్రాజ్యదోషం వనం ప్రప్తౌ భర్తృ స్నేహ ప్రచోదితా	3
యథైషా రమతే రామ ఇహ సీతా తథా కురు	
దుష్కరం కృతవత్యేషా వనే త్వామనుగచ్ఛతీ	4
ఏషా హి ప్రకృతిః స్త్రీణామాస్పృష్టే రఘునన్దన	
సమస్థమఽనురజ్యన్తి విషమస్థం త్యజన్తి చ	5
శతవ్రాదానాం లోలత్వం శస్త్రాణాం తీక్ష్ణతాం తథా	
గరుడానిలయోః శైష్ట్యమనుగచ్ఛన్తి యోషితః	6
ఇయం తు భవతో భార్యా దోషై రేతైర్వివర్జితా	
శ్లాఘ్యా చ వ్యపదేశ్యా చ యథా దేవీ హ్యరున్దతీ	7
అలంకృతోఽయం దేశశ్చ యత్ర సౌమిత్రిణా సహ	
వైదేహ్యా చాఽనయా రామ వత్స్యసి త్వమరిందమ	8
ఏవముక్తః స మునినా రాఘవః సంయతాంజలిః	
ఉవాచ ప్రశ్రితం వాక్యమృషిం దీప్తమివాఽనలమ్	9
ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోస్మి యస్య మే మునిపుంగవః	
గుణైః సబ్రాత్య భార్యస్య వరదః పరితుష్కతి	10
కిం తు వ్యాదిశ మే దేశం నోదకం బహుకాననమ్	
యత్రాశ్రమపదం కృత్వా వసేయం నిరతః సుఖమ్	11
తతోబ్రవీన్నునిశ్రేష్ఠః శృత్వా రామస్య తద్వచః	

ధ్యాత్వా ముహూర్తం ధర్మాత్మా ధీరో ధీరతరం వచః	12
ఇతో ద్వియోజనే తాత బహుమూల ఫలోదకః	
దేశో బహుమ్యుగః శ్రీమాన్ పంచవట్కః	13
తత్ర గత్వాశ్రమపదం కృత్వా సౌమిత్రిణా సహ	
రంస్యసే త్వం పితుర్వాక్యం యథోక్తమనుపాలయన్	14
కాలోఽయం గత భూయిష్టో యః కాల స్తవ రాఘవ	
సమయో యో నరేంద్రేణ కృతో దశరథేన తే	15
తీర్థ ప్రతిజ్ఞః కాకుత్స్థ సుఖం రాజ్యే నివత్స్యసి	
ధన్య స్తే జనకో రామ స రాజా రఘునందన	16
యస్త్వయా జ్యేష్ఠ పుత్రేణ యయాతిరివ తారితః	
విదితో హ్యేష వృత్తాన్తో మమ సర్వ స్తవాఽనఘ	17
తపసశ్చ ప్రభావేన స్నేహోద్దేశరథస్య చ	
హృదయస్థశ్చ తే ఛన్దో విజ్ఞాత స్తపసా మయా	18
ఇహ వాసం ప్రతిజ్ఞాయ మయాసహ తపోవనే	
అతశ్చ త్వామఽహం బ్రూమి గచ్ఛ పంచవటీ మితి	19
స హి రమ్యో వనోద్దేశో మైథిలీ తత్ర రంస్యతే	
స దేశః శ్లాఘనీయశ్చ నాఽతిదూరే చ రాఘవ	20
గోదావర్యాః సమీపే చ మైథిలీ తత్ర రంస్యతే	
ప్రాజ్య మూల ఫలైశ్చైవ నానాద్విజగణా యుతః	21
వివిక్తశ్చ మహాబాహో పుణ్యో రమ్య స్తథైవ చ	
భవానఽపి స దారశ్చ శక్తశ్చ పరిరక్షణే	22
అపి చాఽత్ర వసన్ రామ తాపసాన్ పాలయిష్యసి	
ఏతదాలక్యతే వీర మధూకానాం మహద్వనమ్	23
ఉత్తరేణాఽస్య గస్తవ్యం న్యగ్రోధ మఽభిగచ్ఛతా	
తతః స్థలముపారుహ్య పర్వతస్యాఽవిదూరతః	24
ఖ్యాతః పంచవటీత్యేవ నిత్యపుష్పిత కాననః	
అగస్త్యే నైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిణా సహ	25
సత్కృత్యా మస్త్రయామాస తమ్పిం సత్యవాదినమ్	

తౌ తు తేనాభ్యనుజ్ఞాతౌ కృతపాదాఽభివన్దనౌ	26
తమాశ్రమాత్ పంచవటీం జగ్గుతుః సహసీతయా	
గృహీత చాపౌతు నరాధిపాత్మజౌ	
విషక్త తూణౌ సమరేష్వకాతరౌ	
యధోపదిష్టిన పథా మహర్షిణా	
ప్రజగ్గుతుః పంచవటీం సమాహితౌ	27
<b>చతుర్దశ స్సర్గః -- జటాయుస్సంగమః</b>	
అథ పంచవటీం గచ్ఛన్నన్తరా రఘునన్దనః	
ఆససాద మహాకాయం గృధ్రం భీమ పరాక్రమమ్	1
తం దృష్ట్వా తౌ మహాభాగౌ వటస్థం రామ లక్ష్మణౌ	
మేనా తే రాక్షసం పక్షిం బృవాణౌ కో భవానితి	2
స తౌ మధురయా వాచా సౌమ్యయా ప్రీణయన్నివ	
ఉవాచ వత్స మాం విద్ధి వయస్యం పితు రాత్మనః	3
స తం పితృ సఖం బుద్ధ్యా పూజయామాస రాఘవః	
స తస్య కుల మఽవ్యగ్ర మఽథ పప్రచ్ఛ నామ చ	4
రామస్య వచనం శృత్వా సర్వభూత సముద్భవం	
ఆచచక్షే ద్విజ స్తస్మై కుల మాత్మాన మేవ చ	5
పూర్వకాలే మహాబాహో యే ప్రజాపతయోఽభవన్	
తాన్ మే నిగదతః సర్వానాదితః శృణు రాఘవ	6
కర్దమః ప్రథమ స్తేషాం విక్రీత స్తదనన్తరః	
శేషశ్చ సంశ్రయశ్చైవ బహుపుత్రః ప్రతాపవాన్	7
స్థాణు ర్మరీచిరఽత్రిశ్చ క్రతుశ్చైవ మహాబలః	
పులస్త్య శ్చాంగిరాశ్చైవ ప్రచేతాః పులహ స్తథా	8
దక్షో వివస్వానఽపరోఽరిష్టనేమిశ్చ రాఘవ	
కశ్యపశ్చ మహాతేజా స్తేషామాసీచ్ఛ పశ్చిమః	9
ప్రజాపతేస్తు దక్షస్య బభూవు రితి విశ్వతమ్	
పష్టి ర్ద్వహితరో రామ యశస్విన్యో మహాయశః	10
కశ్యపః ప్రతిజగ్రాహ తాసామఽష్టౌ సుమధ్యమాః	

అదితిం చ దితిం చైవ దనుమప్యౌఽథ కాళికామ్	11
తామ్రాం క్రోధవశాం చైవ మనుం చాఽప్యనలా మపి	
తాస్తు కన్యా స్తతః ప్రీతః కశ్యపః పునరబ్రవీత్	12
పుత్రాం స్తైలోక్య భర్తాన్ వై జనయిష్యథ మత్ సమాన్	
అదితి స్తన్ మనా రామ దితిశ్చ దను రేవ చ	13
కాళికా చ మహాబాహో శేషా స్వమనసోఽభవన్	
అదిత్యాం జజ్ఞిరే దేవా స్త్రయస్త్రింశదఽరిందమ	14
ఆదిత్యా వసవో రుద్రా హ్వాశ్వినౌ చ పరంతప	
దితి స్వజనయత్ పుత్రాన్ దైత్యాన్ తాత యశస్వినః	15
తేషా మియం వసుమతీ పురాసీత్ స వనాఽర్ణవా	
దను స్వజనయత్ పుత్ర మఽశ్వగ్రీవ మరిందమ	16
నరకం కాలకం చైవ కాళికాఽపి వ్యజాయత	
క్రౌంచీం భాసీం తథా శ్యేనీం ధృతరాష్ట్రీం తథా శుకీమ్	17
తామ్రాఽపి సుషువే కన్యాః పంచైతా లోక విశ్వతాః	
ఉలూకాన్ జనయత్ క్రౌంచీ భాసీ భాసాన్ వ్యజాయత	18
శ్యేనీ శ్యేనాంశ్చ గృధ్రాంశ్చ వ్యజాయత సుతేజసః	
ధృతరాష్ట్రీ తు హంసాంశ్చ కలహంసాంశ్చ సర్వశః	19
చక్రవాకాంశ్చ భద్రం తే విజజ్ఞే సాఽపి భామినీ	
శుకీ నతాం విజజ్ఞే తు నతాయా వినతా సుతా	20
దశ క్రోధవశా రామ విజజ్ఞే హ్యత్మ సంభవాః	
మృగీం చ మృగమన్దాం చ హరీం భద్రమదా మపి	21
మాతంగీ మపి శార్దూలీం శ్వేతాం చ సురభీం తథా	
సర్వలక్షణ సంపన్నాం సురసాం కద్రుకా మపి	22
అపత్యం తు మృగాః సర్వే మృగ్యా నరవరోత్తమ	
ఋక్షాశ్చ మృగమన్దాయాః సృమరా శ్చమరా స్తథా	23
హర్యాశ్చ హరయోఽపత్యం వానరాశ్చ తరస్వినః	
తతస్సు ఇరావతీం నామ జజ్ఞే భద్రమదా సుతామ్	24
తస్యాస్తు ఐరావతః పుత్రో లోకనాథో మహాగజః	

మాతంగా స్వధ మాతంగా అపత్యం మనుజురబ	25
గోలాంగూలాంశ్చ శార్దూలీ వ్యాఘ్రాంశ్చాజనయత్ సుతాన్	
దిశా గజాంశ్చ కాకుత్స్థ శ్వేతా వ్యజనయత్ సుతాన్	26
తతో దుహితరౌ రామ సురభి ర్ద్వే వ్యజాయత	
రోహిణీం నామ భద్రం తే గంధర్వీం చ యశస్వినీం	27
రోహిణ్యుజనయ ధ్నావో గంధర్వీ వాజినః సుతాన్	
సురసాఽజనయ న్నాగాన్ రామ కద్రూస్తు పన్నగాన్	28
మను ర్మనుష్యాన్ జనయత్ రామ పుత్రాన్ యశస్వినః	
బ్రాహ్మణాన్ క్షత్రియాన్ వైశ్యాన్ శూద్రాంశ్చ మనుజురబ	29
సర్వాన్ పుణ్య ఫలాన్ వృక్షా నఽనలాపి వ్యజాయత	
వినతా చ శుకీ పౌత్రీ కద్రూశ్చ సురసా స్వసా	30
కద్రూ ర్నాగం సహస్రాస్యం విజజ్ఞే ధరణీ ధరం	
ద్వౌ పుత్రౌ వినతాయాస్తు గరుడోఽరుణ ఏవ చ	31
తస్మాత్ జాతోఽహమఽరుణాత్ సంపాతిస్తు మమగ్రజః	
జటాయు రితి మాం విద్ధి శ్వేనీ పుత్ర మరిందమ	32
సోఽహమ్ వాస సహాయ స్తే భవిష్యామి యదీచ్ఛసి	
ఇదం దుర్గం హి కాన్తారం మృగ రాక్షసస సేవితం	33
సీతాం చ తాత రక్షిష్యే త్వయి యాతే స లక్ష్మణే	



జటాయుషం తు ప్రతిపూజ్య రాఘవో	
ముదా పరిష్వజ్య చ సన్నతోఽభవత్	
పితుర్ధి శుశ్రావ సఖిత్య మాతృవాన్	
జటాయుషా సంకథితం పునః పునః	34
స తత్ర సీతాం పరిదాయ మైథిలీం	
సహైవ తేనాఽతిబలేన పక్షిణా	

జగామ తాం పంచవటీం స లక్ష్మణో	
రిపూన్ దిధక్షన్ శలభానివాఽనలః	35
<b><u>పంచదశ స్వర్గః - పంచవటీ పర్ణశాలా</u></b>	
తతః పంచవటీం గత్వా నానావ్యాల మృగా యుతామ్	
ఉవాచ భ్రాతరం రామో సౌమిత్రిం దీప్త తేజసం	1
ఆగతాః స్మ యథోద్దిష్టం ఇయం దేశం ముని రబ్రవీత్	
అయం పంచవటీదేశ సౌమ్య పుష్పిత పాదపః	2
సర్వతశ్చార్యతాం దృష్టిః కాననే నిపుణో హ్యసి	
ఆశ్రమః కతరస్మిన్నో దేశే భవతి సమ్మతః	3
రమతే యత్ర వైదేహీ త్వమఽహం చైవ లక్ష్మణ	
తాదృశో దృశ్యతాం దేశః సన్నికృష్ట జలాశయః	4
వన రామణ్యకం యత్ర జల రామణ్యకం తథా	
సన్నికృష్టం చ యత్ర స్యాత్ సమిత్ పుష్ప కుశోదకమ్	5
ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సంయతాంజలిః	
సీతా సమక్షం కాకుత్స్థ మిదం వచన మబ్రవీత్	6
పరవానఽస్మి కాకుత్స్థ త్వయి వర్ష శతం స్థితే	
స్వయం తు రుచిరే దేశే క్రియతా మితి మాం వద	7
సుప్రీత స్తేన వాక్యేన లక్ష్మణస్య మహాత్మనః	
విమృశన్ రోచయామాస దేశం సర్వగుణాఽన్వితమ్	8
స తం రుచిర మాక్రమ్య దేశ మాశ్రమ కర్మణి	
హస్తా గృహీత్వా హస్తేన రామః సౌమిత్రి మబ్రవీత్	9
అయం దేశః సమః శ్రీమాన్ పుష్పితై స్తరుభిర్స్వతః	
ఇహాశ్రమపదం సౌమ్య యథావత్ కర్తుమర్హసి	10
ఇయ మాదిత్య సంకాశైః పద్మైః సురభి గన్ధిభిః	
అదూరే దృశ్యతే రమ్యా పద్మినీ పద్మ శోభితా	11
యథాఖ్యాత మగస్త్వేన మునినా భావితాత్మనా	
ఇయం గోదావరీ రమ్యా పుష్పితై స్తరుభి ర్స్వతా	12
హంస కారణ్ణవాకీర్ణా చక్రవాకోప శోభితా	

నాఁతిదూరే న చాసన్నే మృగ యూథ నిపీడితా	13
మయుర నాదితా రమ్యాః ప్రాంశవో బహుకన్ధరాః	
దృశ్యన్తే గిరయః సౌమ్య పుల్లై స్తరుభి రావృతాః	14
సౌవర్ణై రాజతై స్తామై ర్దేశే దేశే చ ధాతుభిః	
గవాక్షితా ఇవా భాన్తి గజాః పరమ భక్తిభిః	15
సాలై స్తాలై స్తమాలైశ్చ ఖర్జూర పనసామ్రుక్తైః	
నీవారై స్తిమిశైశ్చైవ పున్నాగై శ్శోప శోభితాః	16
చూతై రశోకై స్తిలకై శ్చమ్పకైః కేతకై రఽపి	
పుష్ప గుల్మ లతో పేతై స్తై స్తై స్తరుభి రావృతాః	17
చన్దనై స్పన్దనై ర్నీపైః పనసై ర్లికుచై రపి	
ధవాఽశ్వకర్ణ ఖదిరైః శమీ కింశుక పాటలైః	18
ఇదం పుణ్య మిదం మేధ్య మిదం బహు మృగ ద్విజమ్	
ఇహ వత్స్యామ సౌమిత్రే సార్థ మేతేన పక్షిణా	19
ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పర వీరహా	
అచిరేణాశ్రమం భ్రాతు శ్చకార సుమహాబలః	20
పర్ణశాలాం సువిపులాం తత్ర సంఘాత మృత్తికామ్	
సుస్తమ్భాం మస్కరై ర్ద్విర్భైః కృతవంశాం సుశోభనామ్	21
శమీ శాఖాభి రాస్తీర్ణాం దృఢ పాశాఽవపాశితాం	
కుశ కాశ శరైః పర్ణై రుపరి చ్ఛాదితాం తథా	22
సమీ కృత తలాం రమ్యాం చకార లఘువిక్రమః	
నివాసం రాఘవస్యార్థే ప్రేక్షణీయ మనుత్తమం	23
స గత్వా లక్ష్మణః శ్రీమాన్ నదీం గోదావరీం తదా	
స్నాత్వా పద్మాని చాదాయ స ఫలః పునరాగతః	24
తతః పుష్పబలిం కృత్వా శాన్తిం చ స యథావిధి	
దర్శయామాస రామాయ తదాశ్రమపదం కృతమ్	25
స తం దృష్ట్వా కృతం సౌమ్యమాశ్రమం సహసీతయా	
రాఘవః పర్ణశాలాయాం హర్షమాహారయ ద్బ్రుశం	26
సుసంహృష్టః పరిష్పజ్య బాహుభ్యాం లక్ష్మణం తదా	

అతి స్నిగ్ధం చ గాఢం చ వచనం చేద మబ్రవీత్	27
ప్రీతోఽస్మి తే మహాత్ కర్మ త్వయా కృత మిదం ప్రభో	
ప్రదేయో యన్నిమిత్తం తే పరిష్వంగో మయా కృతః	28
భావజ్ఞేన కృతజ్ఞేన ధర్మజ్ఞేన చ లక్ష్మణ	
త్వయా పుత్రేణ ధర్మాత్మా న సంవృత్తః పితా మమ	29
ఏవం లక్ష్మణ ముక్త్యాతు రాఘవో లక్ష్మీవర్ధనం	
తస్మిన్ దేశే బహుఫలే న్యవసత్ సుసుఖం వశీ	30
కంచిత కాలం స ధర్మాత్మా సీతయా లక్ష్మణేన చ	
అన్వాస్యమానో న్యవసత్ స్వర్గలోకే యథాఽమరః	31
<b><u>షోడశ స్వర్గః - హేమంత వర్షనం</u></b>	
వసత స్తస్య తు సుఖం రాఘవస్య మహాత్మనః	
శరద్స్వపాయే హేమస్తఙ్ముతురిష్టః ప్రవర్తతే	1
స కదాచిత్ ప్రభాతాయాం శర్వర్యాం రఘునన్దనః	
ప్రయయావఽభిషేకార్థం రమ్యాం గోదావరీం నదీమ్	2
ప్రహ్వః కలశహస్త స్తం సీతయాసహ వీర్యవాన్	
పృష్ఠతోనువ్రజన్ భ్రాతా సౌమిత్రి రిద మబ్రవీత్	3
అయం స కాలః సంప్రాప్తః ప్రియో య స్తే ప్రియంవద	
అలంకృత ఇవాభాతి యేన సంవత్సరః శుభః	4
నీహార పరుషో లోకః పృథివీ సస్య శాలినీ	
జలాన్యనుపభోగ్యాని సుభగో హవ్యవాహనః	5
నవార్గయణ పూజాభి రభ్యర్చ్య పితృ దేవతాః	
కృతార్గయణకాః కాలే సన్తో విగత కల్మషాః	6
ప్రాజ్యకామా జనపదాః సంపన్నతర గోరసాః	
విచరన్తి మహీపాలా యాత్రాస్థా విజిగీషవః	7
సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమఽన్తక సేవితామ్	
విహీన తిలకేవ స్త్రీ నోత్తరాదిక్ ప్రకాశతే	8
ప్రకృత్యా హిమకోశాఢ్యో దూర సూర్యశ్చ సామృతమ్	
యథార్థ నామా సువ్యక్తం హిమవాన్ హిమవాన్ గిరిః	9



అత్యంత సుఖ సంచారా మధ్యాహ్నా స్పర్శతః సుఖాః దివసాః సుభగాదిత్యాః ఛాయా సలిల దుర్భగాః	10
మృదు సూర్యాః సనీహారాః పటు శీతాః సమారుతాః శూన్యారణ్యా హిమధ్వస్తా దివసా భాన్తి సామృతమ్	11
నివృత్తాకాశ శయనాః పుష్ప నీతా హిమాఽరుణాః శీతా వృద్ధతరా యామ స్త్రీయామాయాన్తి సామృతమ్	12
రవి సంక్రాంత సౌభాగ్యః తుషారాఽరుణ మణ్డలః నిశ్వాసాన్త ఇవాదర్శః చన్ద్రమా న ప్రకాశతే	13
జ్యోత్స్నా తుషార మలినా పౌర్ణమాస్యాం న రాజతే సీతేవ చాతప శ్యామా లక్ష్మతే న తు శోభతే	14
ప్రకృత్యా శీతల స్ఫుర్షో హిమ విద్ధశ్చ సామృతమ్ ప్రవాతి పశ్చిమో వాయుః కాలే ద్విగుణ శీతలః	15
బాష్ప చ్చన్నాన్యరణ్యాని యవ గోధూమవన్తి చ శోభన్తేఽభ్యుదితే సూర్యే నదద్భిః క్రౌంచ సారసైః	16
ఖర్జూర పుష్పాకృతిభిః శిరోభిః పూర్ణతణ్డలైః శోభన్తే కించిదానమూః శాలయః కనకప్రభాః	17
మయూఖై రుపసర్పద్భిః హిమ నీహార సంవృత్తైః దూరమఽభ్యుదితః సూర్యః శశాంక ఇవ లక్ష్మతే	18
అగ్రాహ్య వీర్యః పూర్వాహ్ణే మధ్యాహ్నా స్పర్శతః సుఖాః సంరక్తః కించిదాపాణ్డరాఽఽతపః శోభతే క్షీణౌ	19
అవశ్యాయ నిపాతేన కించిత్ ప్రక్షిన్న శాద్వలా వనానాం శోభతే భూమిః నివిష్ట తరుణాతపా	20
స్ఫుశంస్తు విపులం శీతముదకం ద్విరదః సుఖం అత్యంత తృషితో వన్యం ప్రతిసంహరతే కరం	21
ఏతే హి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః నాఽవగాహంతి సలిల మఽప్రగల్భా ఇవాహవమ్	22
అవశ్యాయ తమో నద్ధా నీహార తమసా వృతాః ప్రసుప్తా ఇవ లక్ష్మన్తే విపుష్పా వనరాజయః	23

బాష్ప సంఘన్న సలిలా రుత విజ్ఞేయ సారసాః	
హిమాఽర్థ వాలుకై స్తారైః సరితో భాన్తి సామృతమ్	24
తుషార పతనా చ్యైవ మృదుత్వాత్ భాస్కరస్య చ	
శైత్యాదగార్గస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలమ్	25
జరాజర్ణరితైః పద్మైః శీర్ణ కేసర కర్ణికైః	
నాల శేషై ర్హిమ ధ్వస్తై ర్న భాన్తి కమలాకరాః	26
అస్మింస్తు పురుషవ్యాఘ్రు కాల్ దుఃఖ సమన్వితః	
తపశ్చరతి ధర్మాత్మా త్వద్భక్త్యా భరతః పురే	27
త్యక్త్వా రాజ్యంచ మానంచ భోగాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్	
తపస్వీ నియతాహారః శేతే శీతే మహీతలే	28
సోఽపి వేలా మిమాం నూన మఽభిషేకార్థ ముద్యతః	
వృతః ప్రకృతిభి ర్నిత్యం ప్రయాతి సరయాం నదీమ్	29
అత్యంత సుఖ సంవృద్ధః సుకుమారః సుఖోచితః	
కథం న్వపరరాత్రేషు సరయా మఽవగాహతే	30
పద్మపత్రేక్షణో వీరః శ్యామో నిరుదరో మహాన్	
ధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ చ హ్రీ నిషేధో జితేన్ద్రియః	31
ప్రియాభిభాషీ మధురో దీర్ఘబాహు రరిందమః	
సంత్యజ్య వివిధాన్ భోగా నార్యం సర్వాత్మనాశ్రితః	32
జితః స్వర్గ స్థవ బ్రాత్రా భరతేన మహాత్మనా	
వనస్థ మపి తాపస్యే య స్త్వా మనువిధీయతే	33
న పితృ మఽనువర్తన్తే మాతృకం ద్విపదా ఇతి	
ఖ్యాతో లోక ప్రవాదోఽయం భరతేనాన్యథా కృతః	34
భర్తా దశరథో యస్యాః సాధుశ్చ భరతః సుతః	
కథం ను సాఽమ్భా కైకేయీ తాదృశీ క్రూరదర్శినీ	35
ఇత్యేవం లక్ష్మణే వాక్యం స్నేహో ద్భ్రువతి ధార్మికే	
పరివాదం జనన్యా స్థమఽసహన్ రాఘవో బ్రవీత్	36
న తేఽమ్భామధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కథంచన	
తా మే వేక్ష్యాకు నాథస్య భరతస్య కథాం కురు	37

నిశ్చితాఽపి హి మే బుద్ధి ర్వనవాసే దృఢవ్రతా	
భరత స్నేహ సంతప్తా బాలిశీ క్రియతే పునః	38
సంస్మరామ్యఽస్య వాక్యాని ప్రియాణి మధురాణి చ	
హృద్యాన్యమృత కల్పాని మనః ప్రహ్లాదనాని చ	39
కదా న్వఽహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా	
శత్యమ్నై చ వీరేణ త్వయా చ రఘునందన	40
ఇత్యేవం విలపం స్తత్ర ప్రాప్య గోదావరీం నదీమ్	
చక్రేఽభిషేకం కాకుత్స్థః సాఽనుజః సహసీతయా	41
తర్పయిత్వాఽథ సలిలై స్తే పితౄన్ దైవతాని చ	
స్తువన్తి స్మృదితం సూర్యం దేవతాశ్చ సమాహితాః	42
కృతాభిషేకః స రరాజ రామః	
సీతా ద్వితీయః సహలక్ష్మణేన	
కృతాఽభిషేకో గిరిరాజపుత్ర్యా	
రుద్రః సనన్దీ భగవానివేశః	43
<b><u>సప్తదశ స్కంధః - శూర్పణఖా భావావిష్కరణం</u></b>	
కృతాభిషేకో రామస్తు సీతా సౌమిత్రి రేవ చ	
తస్మా ధ్గోదావరీ తీరాత్ తతో జగ్ముః స్వమాశ్రమమ్	1
ఆశ్రమం తముపాగమ్య రాఘవః సహ లక్ష్మణః	
కృత్వా పౌర్వాష్టాకం కర్మ పర్ణశాలా ముపాగమత్	2
ఉవాస సుఖిత స్తత్ర పూజ్యమానో మహర్షిభిః	
లక్ష్మణేన సహబ్రాత్రా చకార వివిధాః కథాః	3
స రామః పర్ణశాలాయా మాసీనః సహసీతయా	
విరరాజ మహాబాహు శ్చిత్రయా చన్ద్రమా ఇవ	4
తదాసీనస్య రామస్య కథా సంసక్త చేతసః	
తం దేశం రాక్షసీ కాచి దాజగామ యద్యచ్ఛయా	5
సా తు శూర్పణఖా నామ దశగ్రీవస్య రక్షసః	
భగినీ రామ మాసాద్య దదర్శ త్రిదశోపమమ్	6
సింహోరస్కం మహాబాహుం పద్మపత్ర నిభేక్షణమ్	

ఆజానుబాహుం దీప్తాస్యమఽతీవ ప్రీయదర్శనం 7



గజ విక్రాంత గమనం జటా మండల ధారిణం  
 సుకుమారం మహాసత్త్వం పార్థివ వ్యంజనాఽన్వితమ్ 8  
 రామ మిన్దీవర శ్యామం కందర్ప సదృశ ప్రభమ్  
 బభూవేన్ద్రోపమం దృష్ట్వా రాక్షసీ కామ మోహితా 9  
 సుముఖం దుర్ముఖీ రామం వృత్తమధ్యం మహోదరీ  
 విశాలాక్షం విరూపాక్షీ సుకేశం తామ్రమూర్ధజా 10  
 ప్రీతిరూపం విరూపా సా సుస్వరం బైరవ స్వరా  
 తరుణం దారుణా వృద్ధా దక్షిణం వామభాషిణీ 11  
 న్యాయవృత్తం సుదుర్వృత్తా ప్రీయమప్రియదర్శనా  
 శరీరజ సమావిష్టా రాక్షసీ వాక్య మబ్రవీత్ 12  
 జటీ తాపస రూపేణ సభార్యః శర చాప ధృత్  
 ఆగత స్త్వమిమం దేశం కథం రాక్షస సేవితమ్ 13  
 కిమాగమన కృత్యం తే తత్త్వమాఖ్యాతు మర్హసి  
 ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా శూర్పణఖ్యా పరంతపః 14  
 ఋజు బుద్ధితయా సర్వమాఖ్యాతు ముపచక్రమే  
 అన్యతం న హి రామస్య కదాచి దపి సమ్మతం 15  
 విశేషేణాశ్రమస్థస్య సమీపే స్త్రీ జనస్య చ  
 ఆసీద్దశరథో నామ రాజా త్రిదశ విక్రమః 16  
 తస్యాఽహమగ్రజః పుత్రో రామోనామ జనైః శృతః  
 బ్రాతాఽయం లక్ష్మణో నామ యవీయాన్ మామనువ్రతః 17  
 ఇయం భార్యా చ వైదేహీ మమ సీతేతి విశ్వతా  
 నియోగాత్తు నరేన్ద్రస్య పితు ర్మాతుశ్చ యన్త్రితః 18

ధర్మార్థం ధర్మ కాంక్షీ చ వనం వస్తు మిహాగతః	
త్వాం తు వేదితు మిచ్ఛామి కథ్యతాం కాఽసి కస్య వా	19
న హి తావన్ మనోజ్ఞాఽంగీ రాక్షసీ ప్రతిభాసి మే	
ఇహ వా కిం నిమిత్తం త్వమాగతా బ్రూహి తత్త్వతః	20
సాబ్రవీ ద్వచనం శృత్వా రాక్షసీ మదనాఽర్దితా	
శ్రూయతాం రామ వక్ష్యామి తత్త్వార్థం వచనం మమ	21
అహం శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ కామరూపిణీ	
అరణ్యం విచరా మీద మేకా సర్వభయంకరా	22
రావణో నామ మే బ్రాతా బలీయాన్ రాక్షసేశ్వరః	
వీరో విశ్రవసః పుత్రో యది తే శోత్ర మాగతః	23
ప్రవృద్ధ నిద్రశ్చ సదా కుంభకర్ణో మహాబలః	
విభీషణస్తు ధర్మాత్మా న తు రాక్షస చేష్టితః	24
ప్రఖ్యాత వీర్యో చ రణే బ్రాతౌ ఖర దూషణౌ	
తానఽహం సమతిక్రాంతా రామ త్వాఽపూర్వదర్శనాత్	25
సముపేతాఽస్మి భావేన భర్తారం పురుషోత్తమమ్	
అహం ప్రభావ సంపన్నా స్వచ్ఛంద బలగామినీ	26
చిరాయ భవ మే భర్తా సీతయా కిం కరిష్యసి	
వికృతా చ విరూపా చ న చేయం సదృశీ తవ	27
అహమేవానురూపా తే భార్యా రూపేణ పశ్య మామ్	
ఇమాం విరూపా మసతీం కరాళాం నిర్ణతోదరీమ్	28
అనేన తే సహబ్రాత్రా భక్షయిష్యామి మానుషీమ్	
తతః పర్వత శృంగాణి వనాని వివిధాని చ	29
పశ్యన్ సహ మయా కాన్త దణ్డకాన్ విచరిష్యసి	
ఇత్యేవ ముక్తః కాకుత్స్థః ప్రహస్య మదిరేక్షణామ్	30
ఇదం వచన మారేభే వక్తుం వాక్య విశారదః	

### అష్టాదశ స్కంధః - శూర్పణకా విరూపణం

తతః శూర్పణఖాం రామః కామపాశాఽవ పాశితామ్  
స్వచ్ఛయా క్షణ్ణయా వాచా స్మితపూర్వమథాబ్రవీత్ 1

కృతదారోఽస్మి భవతి భార్యేయం దయితా మమ	
త్వద్విధానాం తు నారీణాం సుదుఃఖా ససపత్నతా	2
అనుజ స్వేష మే భ్రాతా శీలవాన్ ప్రియ దర్శనః	
శ్రీమానఽకృత దారశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్	3
అపూర్వీ భార్యయా చార్ధీ తరుణః ప్రియదర్శనః	
అనురూపశ్చ తే భర్తా రూపస్యాఽస్య భవిష్యతి	4
ఏనం భజ విశాలాఽక్షీ భర్తారం భ్రాతరం మమ	
అసపత్నా వరారోహే మేరుమఽర్కప్రభా యథా	5
ఇతి రామేణ సా ప్రోక్తా రాక్షసీ కామ మోహితా	
విస్మయ్య రామం సహసా తతో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	6
అస్య రూపస్య తే యుక్తా భార్యాఽహం వరవర్ణినీ	
మయా సహ సుఖం సర్వాన్ దణ్డకాన్ విచరిష్యసి	7
ఏవముక్తస్తు సామిత్రీ రాక్షస్యా వాక్య కోవిదః	
తతః శూర్పణఖీం స్మిత్యా లక్ష్మణో యుక్త మబ్రవీత్	8
కథం దాసస్య మే దాసీ భార్యా భవతు మిచ్ఛసి	
సోఽహమార్యేణ పరవాన్ భ్రాత్రా కమలవర్ణినీ	9
సమ్మూర్ధాఽర్ధస్య సిద్ధార్థా ముదితా వరవర్ణినీ	
ఆర్యస్య త్వం విశాలాక్షీ భార్యా భవ యవీయసీ	10
ఏనాం విరూపా మఽసతీం కరాళాం నిర్ణతోదరీమ్	
భార్యాం వృద్ధాం పరిత్యజ్య త్వామేవైష భజిష్యతి	11
కో హి రూప మిదం శ్రేష్ఠం సంత్యజ్య వరవర్ణిని	
మానుషీషు వరారోహే కుర్యా ద్భావం విచక్షణః	12
ఇతి సా లక్ష్మణే నోక్తా కరాళా నిర్ణతోదరీ	
మన్యతే తద్వచ స్తథ్యం పరిహాసాఽవిచక్షణా	13
సా రామం పర్ణశాలాయా ముపవిష్టం పరంతపమ్	
సీతయాసహ దుర్ధర్ష మబ్రవీత్ కామ మోహితా	14
ఏనాం విరూపా మఽసతీం కరాళాం నిర్ణతోదరీమ్	
వృద్ధాం భార్యా మఽవష్టభ్య మాం న త్వం బహు మన్యసే	15

అద్యేమాం భక్షయిష్యామి పశ్యత స్తవ మానుషీమ్	
త్వయా సహ చరిష్యామి నిస్సపత్నా యథాసుఖమ్	16
ఇత్యుక్త్వా మృగశాబాక్షీ మఽలాత సదృశేక్షణా	
అభ్యధావత్ సుసంకృద్ధా మహోల్కా రోహిణీ మివ	17
తాం మృత్యుపాశ ప్రతిమా మాపతన్తీం మహాబలః	
నిగృహ్య రామః కుపిత స్తో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	18
క్రూరైరఽనార్యైః సౌమిత్రే పరిహాసః కథం చ న	
న కార్యః పశ్య వైదేహీం కథంచిత్ సౌమ్య జీవతీమ్	19
ఇమాం విరూపా మఽసతీ మఽతిమతాం మహోదరీమ్	
రాక్షసీం పురుషవ్యాఘ్రు విరూపయితు మర్హసి	20
ఇత్యుక్తో లక్ష్మణ స్తస్యాః కృద్ధో రామస్య పశ్యతః	
ఉద్భ్రత్య ఖడ్గం చిచ్ఛేద కర్ణ నాసం మహాబలః	21
నికృత్త కర్ణ నాసా తు విస్వరం సా వినద్య చ	
యథాగతం ప్రదుద్రావ ఘోరా శూర్పణఖా వనమ్	22
సా విరూపా మహాఘోరా రాక్షసీ శోణితోక్షితా	
ననాద వివిధాన్ నాదాన్ యథా ప్రావృషి తోయదః	23
సా విక్షరన్తీ రుధిరం బహుధా ఘోర దర్శనా	
ప్రగృహ్య బాహూ గర్జన్తీ ప్రవివేశ మహావనమ్	24
తతస్తు సా రాక్షససంఘ సంవృతం	
ఖరం జనస్థానగతం విరూపితా	
ఉపేత్య తం బ్రాతర ముగ్ర దర్శనం	
పపాత భూమౌ గగనాద్యథాఽశనిః	25
తతః సభార్యం భయ మోహ మూర్ఛితా	
సలక్ష్మణం రాఘవ మాగతం వనమ్	
విరూపణం చాత్మని శోణితోక్షితా	
శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా	26
<b>ఏకోనవింశ స్సర్గః - ఖర క్రోధః</b>	
తాం తథా పతితాం దృష్ట్వా విరూపాం శోణితోక్షితామ్	

భగినీం క్రోధ సంతప్తః ఖరః పప్రచ్చ రాక్షసీం	1
ఉత్తిష్ఠ తావ దాఖ్యాహి ప్రమోహం జహి సంభ్రమం	
వ్యక్త మాఖ్యాహి కేన త్వ మేవం రూపా విరూపితా	2
కః కృష్ణసర్ప మాసీన మాశీవిష మఽనాగసం	
తుద త్యభిసమాపన్న మంగుళ్యఽగ్రేణ లీలయా	3
కః కాలపాశ మాసజ్య కంఠే మోహా న్న బుద్ధ్యతే	
య స్త్వామద్య సమాసాద్య పీతవాన్ విష ముత్తమం	4
బల విక్రమ సంపన్నా కామగా కామరూపిణీ	
ఇమా మవస్థాం నీతా త్వం కేనాంతక సమాగతా	5
దేవగన్ధర్వ భూతానామ్ ఋషీణాం చ మహాత్మనామ్	
కోఽయ మేవం విరూపాం త్వాం మహావీర్య శ్చకార హ	6
న హి పశ్యామ్యఽహం లోకే యః కుర్యా న్మమ విప్రీయమ్	
అన్తరేణ సహస్రాక్షం మహేన్ద్రం పాకశాసనమ్	7
అద్యఽహం మార్గణైః ప్రాణానాదాస్యే జీవితాంతకైః	
సలిలే క్షీరమాసక్తం నిష్పిబ న్నివ సారసః	8
నిహతస్య మయా సంఖ్యే శర సంకృత్త మర్మణః	
సఫేనం రుధిరం రక్తం మేదిన్ కస్య పాస్యతి	9
కస్య పత్రరథాః కాయాన్ మాంస ముత్కృత్త్య సంగతాః	
ప్రహృష్టా భక్షయిష్యన్తి నిహతస్య మయా రణే	10
తం న దేవా న గన్ధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః	
మయాఽపకృష్టం కృపణం శక్తా స్త్రాతు మిహాహవే	11
ఉపలభ్య శనైః సంజ్ఞాం తం మే శంసితు మర్హసి	
యేన త్వం దుర్వినీతేన వనే విక్రమ్య నిర్జితా	12
ఇతి బ్రాతుర్వచః శృత్వా కృద్ధస్య చ విశేషతః	
తతః శూర్పణఖా వాక్యం సబాష్పమిద మబ్రవీత్	13
తరుణౌ రూప సంపన్నౌ సుకుమారౌ మహాబలౌ	
పుణ్డరీక విశాలాఽక్షౌ చీర కృష్ణాఽజినామ్బురౌ	14
ఫల మూలాఽశనౌ దాంతౌ తాపసౌ ధర్మచారిణౌ	



పుత్రౌ దశరథస్యా స్త్రాం బ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ	15
గన్ధర్వరాజ ప్రతిమౌ పార్ధివ వ్యంజనాఽన్వితౌ	
దేవౌ వా మానుషౌ వా తౌ న తర్కయితుముత్సహే	16
తరుణీ రూప సంపన్నా సర్వాభరణ భూషితా	
దృష్టౌ తత్ర మయా నారీ తయోర్మధ్యే సుమధ్యమా	17
తాభ్యా ముభాభ్యాం సంభూయ ప్రమదామధికృత్య తామ్	
ఇమామవస్థాం నీతాఽహం యథానాథాసతీ తథా	18
తస్యాశ్చాఽన్యజు వృత్తాయా స్తయోశ్చ హతయోరహమ్	
సపేనం పాతు మిచ్ఛామి రుధిరం రణమూర్ధని	19
ఏష మే ప్రథమః కామః కృత స్తాత త్వయా భవేత్	
తస్యా స్తయోశ్చ రుధిరం పిబేయ మఽహమాహవే	20
ఇతి తస్యాం బృవాణాయాం చతుర్దశ మహాబలాన్	
వ్యాదిదేశ ఖరః కృద్ధో రాక్షసానస్తకోపమాన్	21
మానుషౌ శస్త్ర సంపన్నౌ చీర కృష్ణాజినామ్బరౌ	
ప్రవిష్టౌ దణ్డకారణ్యం ఘోరం ప్రమదయా సహ	22
తౌ హత్వా తాం చ దుర్బుత్తా ముపావర్తితు మర్హథ	
ఇయం చ రుధిరం తేషాం భగినీ మమ పాస్యతి	23
మనోరథోఽయ మిష్టోఽస్యా భగిన్యా మమ రాక్షసాః	
శీఘ్రం సంపద్యతాం గత్వా తౌ ప్రమధ్య స్వతేజసా	24
యుష్మాభి ర్నిహతౌ దృష్ట్వా తా వుభౌ బ్రాతరౌ రణే	
ఇయం ప్రహృష్టౌ ముదితా రుధిరం యుధి పాస్యతి	25
ఇతి ప్రతిసమాదిష్టౌ రాక్షసా స్తే చతుర్దశ	
తత్ర జగ్ము స్తయా సార్ధం ఘనా వాతేరితా యథా	26
తతస్తు తే తం సముదగ్ర తేజసం	
తథాపి తీక్ష్ణ ప్రదరా నిశాచరాః	
దురాసదం ధర్షయితుం న చాశకన్	
వన ద్విపా దీప్త మివాఽగ్నిముత్థితం	27
<u>వింశ స్కంధః - చతుర్దశ రక్షో వధః</u>	

తతః శూర్పణఖా ఘోరా రాఘవాశ్రమ మాగతా రక్షసా మాచచక్షే తౌ భ్రాతరౌ సహసీతయా	1
తే రామం పర్ణశాలాయా ముపవిష్టం మహాబలమ్ దద్యశుః సీతయా సార్థం వైదేహ్య లక్ష్మణేన చ	2
తాన్ దృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమానాగతాం స్థాం చ రాక్షసీమ్ అబ్రవీ ద్భ్రాతరం రామో లక్ష్మణం దీప్త తేజసం	3
ముహూర్తం భవ సౌమిత్రే సీతాయాః ప్రత్యనంతరః ఇమాన్ అస్యా వధిష్యామి పదవీ మాగతా నిహ	4
వాక్య మేతత్ తతః శృత్వా రామస్య విదితాత్మనః తథేతి లక్ష్మణో వాక్యం రామస్య ప్రత్యపూజయత్	5
రాఘవోఽపి మహచ్ఛాపం చామీకర విభూషితమ్ చకార సజ్యం ధర్మాత్మా తాని రక్షాంసి చాబ్రవీత్	6
పుత్రౌ దశరథస్యావాం భ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ ప్రవిష్టౌ సీతయా సార్థం దుశ్చరం దణ్డకా వనమ్	7
ఫల మూలాఽశనౌ దాన్తౌ తాపసౌ ధర్మచారిణౌ వసన్తౌ దణ్డకారణ్యే కిమర్థ ముపహింసథ	8
యుష్మాన్ పాపాత్మకాన్ హన్తుం విప్రకారాన్ మహాహవే ఋషీణాం తు నియోగేన ప్రాప్తోఽహం సశరాయుధః	9
తిష్ఠతైవాత్ర సంతుష్టౌ నోపావర్తితుమర్హథ యది ప్రాణైరిహార్థోవా నివర్తధ్వం నిశాచరాః	10
తస్య తద్వచనం శృత్వా రాక్షసా స్తే చతుర్దశ ఊచు ర్వాచం సుసంకృద్ధా బ్రహ్మఘ్నాః శూల పాణయః	11
క్రోధ ముత్పాద్య నో భర్తుః ఖరస్య సుమహాత్మనః త్వమేవ హాస్యసే ప్రాణానఽద్యాస్మాభి ర్ఘతోయుధి	12
కా హి తే శక్తి రేకస్య బహూనాం రణ మూర్ధని అస్మాక మగ్రతః స్థాతుం కిం పునర్వోద్ధు మాహవే	13
ఏహి బాహు ప్రయుక్తై ర్నః పరిఘైః శూల పట్టిశైః ప్రాణాం స్త్యక్యసి వీర్యం చ ధనుశ్చ కర పీడితమ్	14

ఇత్యేవముక్త్యా సంకృద్ధా రాక్షసా స్తే చతుర్దశ	
ఉద్యతాయుధ నిస్త్రీమ్నా రామ మేవాభి దుద్రువుః	15
అభిపత్య తతో వేగాత్ పృష్ఠత స్తే నిశాచరాః	
పరిఘాన్ పట్టిశాన్ శూలాన్ నిస్త్రీమ్నాన్ హేమభూషితాన్	16
చిక్షిపు స్త్రాని శూలాని రాఘవం ప్రతి దుర్జయం	
తాని శూలాని కాకుత్స్థః సమస్త్రాని చతుర్దశ	17
తావద్భి రేవ చిచ్ఛేద శరైః కాంచన భూషణైః	
తతః పశ్చాన్ మహాతేజా నారాచాన్ సూర్య సన్నిభాన్	18
జగ్రాహ పరమ కృద్ధ శ్చతుర్దశ శిలాశితాన్	
గృహీత్వా ధనురాయమ్య లక్ష్మ్యా నుద్దిశ్య రాక్షసాన్	19
ముమోచ రాఘవో బాణాన్ వజ్రానివ శతక్రతుః	
రుక్మపుంఖాశ్చ విశిఖా దీప్తా హేమ భూషితాః	20
తే భిత్వా రక్షసాం వేగా ద్వక్షాంసి రుధిరాఘ్నతాః	
వినిష్ఠేతు స్తదా భూమౌ వల్మీకాదివ పన్నగాః	21
తే భిన్న హృదయా భూమౌ చిన్న మూలా ఇవద్యమాః	
నిపేతుః శోణితార్ద్రాంగా వికృతా విగతాసవః	22
తాన్ భూమౌ పతితాన్ దృష్ట్వా రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా	
పరిత్రస్తా పున స్తత్ర వ్యస్సుజ ద్భైరవ స్వనాన్	23
సా నదస్తీ మహానాదం జవా చూర్పణఖా పునః	
ఉపగమ్య ఖరం సా తు కించిత్ సంశుష్క శోణితా	24
పపాత పునరేవాఽఽర్థా సనిర్యాసేవ సల్లకీ	
బ్రాతుః సమీపే శోకార్థా ససర్జ నినదం ముహూః	25
సస్వరం ముముచే బాష్పం విషణ్ణ వదనా తదా	
నిపాతితాన్ దృశ్య రణే తు రాక్షసాన్	
ప్రదావితా శూర్పణఖా పున స్తతః	
వధం చ తేషాం నిఖిలేన రక్షసాం	
శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా	26
<u>ఏకవింశ స్సర్గః - ఖర సంధుక్షణం</u>	

స పునః పతితాం దృష్ట్వా క్రోధా చూర్పణఖాం ఖరః ఉవాచ వ్యక్తతా వాచా తామఽనర్ధార్థ మాగతామ్	1
మయా త్విదానీం శూరా స్తే రాక్షసా రుధిరాఽశనాః త్వత్ప్రియార్థం వినిర్దిష్టాః కిమర్థం రుద్యతే పునః	2
భక్తాశ్చైవానురక్తాశ్చ హితాశ్చ మమ నిత్యకః ఘ్నన్తోపి న నిహన్తవ్యా న న కుర్య ర్వచో మమ	3
కిమేత చ్ఛ్రేతు మిచ్ఛామి కారణం యత్కృతే పునః హా నాథేతి వినర్దన్తీ సర్వవల్లరసి క్షితౌ	4
అనాథవద్విలపసి నాథేతు మయి సంస్థితే ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ మా బైషీ ర్వైక్లబ్యం త్యజ్యతా మిహ	5
ఇత్యేవముక్తా దుర్ధర్షా ఖరేణ పరిసాంత్యతా విమృజ్య నయనే సాఽస్తే ఖరం బ్రాతర మబ్రవీత్	6
అస్మీదానీమఽహం ప్రాప్తా హృత శ్రవణ నాసికా శోణితౌఘ పరిక్లిన్నా త్వయా చ పరిసాంత్యతా	7
ప్రేషితాశ్చ త్వయా శూరా రాక్షసా స్తే చతుర్దశ నిహన్తుం రాఘవం ఘోరా మత్ప్రియార్థం సలక్ష్మణమ్	8
తే తు రామేణ సామర్థ్యాః శూల పట్టిక పాణయః సమరే నిహతాః సర్వే సాయకైః మర్మభేదిభిః	9
తాన్ దృష్ట్వా పతితాన్ భూమౌ క్షణేనైవ మహాబలాన్ రామస్య చ మహాత్ కర్మ మహం స్త్రాసోఽభవన్ మమ	10
సాఽస్మి భీతా సముద్విగ్నా విషణ్ణా చ నిశాచర శరణం త్వాం పునః ప్రాప్తా సర్వతో భయదర్శినీ	11
విషాదనక్రాధ్యుషితే పరిత్రాసోర్మిమాలిని కిం మాం న త్రాయసే మగ్నాం విపులే శోకసాగరే	12
ఏతే చ నిహతా భూమౌ రామేణ నిశితైః శరైః యేఽపి మే పదవీం ప్రాప్తా రాక్షసాః పిశితాఽశనాః	13
మయి తే యద్యనుక్రోశో యది రక్షస్సు తేషు చ రామేణ యది తే శక్తి స్తేజోవాఽస్తి నిశాచర	14

దణ్డకారణ్య నిలయం జహి రాక్షస కంటకమ్	
యది రామం మమాఽమిత్రం న త్వమఽద్య వధిష్యసి	15
తవ చైవాఽగ్రతః ప్రాణాం స్వఙ్క్యామి నిరపత్రపా	
బుద్ధ్యాఽహ మనుపశ్యామి న త్వం రామస్య సంయుగే	16
స్థాతుం ప్రతిముఖే శక్తః సబలోపి మహారణే	
శూరమానీ న శూర స్త్వం మిథ్యారోపిత విక్రమః	17
మానుషౌ యౌ న శక్నోషి హన్తుం తౌ రామ లక్ష్మణౌ	
రామేణ యది తే శక్తిః తేజోవాఽస్తి నిశాచర	18
దండకారణ్య నిలయం జహి తం కులపాంసన	
నిస్సత్త్వస్యాఽల్ప వీర్యస్య వాస స్తే కీదృశ స్త్విహ	19
అపయాహి జనస్థానాత్ త్వరితః సహబాన్ధవః	
రామ తేజోభిభూతో హి త్వం క్షిప్రం వినశిష్యసి	20
స హి తేజః సమాయుక్తో రామౌ దశరథాత్మజః	
బ్రాతా చాఽస్య మహావీర్యో యేన చాఽస్మి విరూపితా	21
ఏవం విలప్య బహుశో రాక్షసీ ప్రదరోదరీ	
కరాభ్యాం ఉదరం హత్వా రురోద భృశ దుఖితా	22
<b><u>ద్వావింశ స్కంధః - ఖర సన్నాహః</u></b>	
ఏవమాధర్షితః శూరః శూర్పణఖ్యా ఖర స్తదా	
ఉవాచ రక్షసాం మధ్యే ఖరః ఖరతరం వచః	1
తవాఽవమాన ప్రభవః క్రోధోఽయమతులో మమ	
న శక్యతే ధారయితుం లవణామ్భుణవోత్థితమ్	2
న రామం గణయే వీర్యాన్ మానుషం క్షీణజీవితమ్	
ఆత్మదుశ్చరితైః ప్రాణాన్ హతో యోఽద్య విమోక్ష్యతి	3
బాష్పః సంహ్రాయతా మేష సంభ్రమశ్చ విముచ్యతామ్	
అహం రామం సహబ్రాత్రా నయామి యమసాదనమ్	4
పరశ్చధ హతస్యాఽద్య మంద ప్రాణస్య భూతలే	
రామస్య రుధిరం రక్త ముష్ణం పాస్యసి రాక్షసి	5
సా ప్రహృష్టా వచః శృత్వా ఖరస్య వదనాచ్ఛ్చుతమ్	

ప్రశంస పునర్మోక్ష్యా ద్భ్రాతరం రక్షసాం వరమ్	6
తయా పరుషితః పూర్వం పునరేవ ప్రశంసితః	
అబ్రవీద్దూషణం నామ ఖరః సేనాపతిం తదా	7
చతుర్దశ సహస్రాణి మమ చిత్తాఽనువర్తినామ్	
రక్షసాం భీమ వేగానాం సమరేష్వనివర్తినామ్	8
నీల జీమూత వర్ణానాం ఘోరాణాం క్రూర కర్మణామ్	
లోక హింసా విహారాణాం బలినా ముగ్రతేజసామ్	9
తేషాం శార్దూల దర్పాణాం మహాస్యానాం మహాజసామ్	
సర్వోద్యోగ ముదీర్ణానాం రక్షసాం సౌమ్య కారయ	10
ఉపస్థాపయ మే క్షిప్రం రథం సౌమ్య ధనూంషి చ	
శరాం శ్చిత్రాన్ ఖడ్గాంశ్చ శక్తీశ్చ వివిధాః శితాః	11
అగ్రే నిర్యాతుమిచ్ఛామి పౌలస్త్యానాం మహారథమ్	
వధార్థం దుర్వినీతస్య రామస్య రణ కోవిదః	12
ఇతి తస్య బృవాణస్య సూర్యవర్ణం మహారథమ్	
సదఽశ్వైః శబలైర్యుక్త మాచచక్షేఽథ దూషణః	13
తం మేరు శిఖరాకారం తప్తకాంచన భూషణమ్	
హేమచక్ర మఽసంబాధం వైడూర్యమయ కూబరమ్	14
మత్స్యైః పుష్పై ర్దుమై శ్చైలై శ్చన్త్ర సూర్యైశ్చ కాంచనైః	
మంగళైః పక్షిసంఘైశ్చ తారాభిశ్చ సంవృతమ్	15
ధ్వజ నిస్త్రీంశ సంపన్నం కింకణిక విభూషితమ్	
సదఽశ్వయుక్తం నోఽమర్షాదారురోహ ఖరో రథం	16
నిశామ్య తు రథస్థం తం రాక్షసా భీమవిక్రమాః	
తస్థుః సంపరివార్చ్యేనం దూషణం చ మహాబలమ్	17
ఖరస్తు తాన్ మహేష్వాసాన్ ఘోరవర్మాయుధ ధ్వజాన్	
నిర్యాతేత్యబ్రవీ ద్ధుష్టో రథస్థః సర్వరాక్షసాన్	18
తత స్తద్రాక్షసం సైన్యం ఘోరవర్మాయుధ ధ్వజమ్	
నిర్జగామ జనస్థానాత్ మహానాదం మహాజవమ్	19
ముగ్ధరైః పట్టిశైః శూలైః సుతీక్ణైశ్చ పరశ్వదైః	

ఖడ్గై శ్చక్రైశ్చ హస్తస్థై రాజ్రాజమానైశ్చ తోమరైః	20
శక్తిభిః పరిమై ర్హోరైరతిమాత్రైశ్చ కారుకైః	
గదాఽసి ముసలై ర్వజ్రైః గృహీతైః భీమదర్శనైః	21
రాక్షసానాం సుఘోరాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ	
నిర్యాతాని జనస్థానాత్ ఖరచిత్తానువర్తినామ్	22
తాం స్వఽభిద్రవతో దృష్ట్వా రాక్షసాన్ భీమవిక్రమాన్	
ఖరస్యాఽపి రథః కించి జ్ఞగామ తదనన్తరమ్	23
తత స్తాన్ శబలానఽశ్వాం స్తప్తకాంచన భూషితాన్	
ఖరస్య మతిమాజ్ఞాయ సారథిః సమచోదయత్	24
స చోదితో రథః శీఘ్రం ఖరస్య రిపుఘాతినః	
శబ్దేనాపూరయామాస దిశశ్చ ప్రదిశ స్తథా	25
ప్రవృద్ధ మన్యుస్తు ఖరః ఖరస్వనో	
రిపోర్వధాఽర్థం త్వరితో యథాఽన్తకః	
అచూచుదత్ సారథిమున్నదన్ ఘనం	
మహాబలో మేఘ ఇవాఽశ్మవర్షవాన్	26
<b><u>త్రయోవింశ స్సర్గః - ఉత్పాత దర్శనం</u></b>	
తస్మిన్ యాతే జనస్థానాదఽశివం శోణితోదకమ్	
అభ్యవర్షన్ మహామేఘ స్తుములో గర్జభాఽరుణః	1
నిపేతు స్తురగా స్తస్య రథయుక్తా మహాజవాః	
సమే పుష్పర్చితే దేశే రాజమార్గే యద్యచ్ఛయా	2
శ్యామం రుధిరపర్యన్తం బభూవ పరివేషణమ్	
అలాతచక్ర ప్రతిమం ప్రతిగృహ్య దివాకరమ్	3
తతో ధ్వజముపాగమ్య హేమదణ్డం సముచ్చితమ్	
సమాక్రమ్య మహాకాయ స్తస్థా గృధ్రః సుదారుణః	4
జనస్థాన సమీపే తు సమాగమ్య ఖరస్వనాః	
విస్వరాన్ వివిధాం శ్చక్యర్మాంసాదా మృగ పక్షిణః	5
వ్యాజహ్రుశ్చ ప్రదీప్తాయాం దిశి వై భైరవస్వనమ్	
అశివం యాతుధానానాం శివా ఘోరా మహాస్వనాః	6

ప్రభిన్న గిరి సంకాశా స్తోయ శోణిత ధారిణః	
ఆకాశం తదఽనాకాశం చక్ర ర్భీమా వలాహకాః	7
బభూవ తిమిరం ఘోర ముద్ధతం రోమహర్షణమ్	
దిశో వా విదిశో వాఽపి న చ వ్యక్తం చకాశిరే	8
క్షతజార్ద్ర సవర్ణాభా సంధ్యాకాలం వినా బభౌ	
ఖరస్యాఽభిముఖా నేదు స్తదా ఘోరమ్ముగాః ఖగాః	9
కంక గోమాయు గృధ్రాశ్చ చుక్యశుః భయ శంసినః	
నిత్యాఽశివకరా యుద్ధే శివా ఘోర నిదర్శనాః	10
నేదుర్బలస్యాఽభిముఖం జ్వాలోద్ధారిభిరానవైః	
కబంధః పరిఘాభానో దృశ్యతే భాస్కరాఽన్తికే	11
జగ్రాహ సూర్యం స్వర్భానురఽపర్వణి మహాగ్రహః	
ప్రవాతి మారుతః శేషుం నిష్ప్రభోఽభూద్ధివాకరః	12
ఉత్పేతుశ్చ వినా రాత్రిం తారాః ఖద్యోత సప్రభాః	
సంలీన మీన విహగా నలిన్యః పుష్ప పంకజాః	13
తస్మిన్ క్షణే బభూవుశ్చ వినా పుష్ప ఫలై ర్ఘమాః	
ఉద్ధూతశ్చ వినావాతం రేణు ర్జలధరాఽరుణః	14
వీచీకూచీతి వాశ్యన్తో బభూవు స్తత్ర సారికాః	
ఉల్కాశ్చాఽపి సనిర్ఘాతా నిపేతు ర్ఘోరదర్శనాః	15
ప్రచదాల మహీ సర్వా సశైల వన కాననా	
ఖరస్య చ రథస్థస్య నర్దమానస్య ధీమతః	16
ప్రాకమ్పత భుజః సవ్యః స్వరశ్చాఽస్యావసజ్జత	
సాఽస్త్రా సంపద్యతే దృష్టిః పశ్యమానస్య సర్వతః	17
లలాటే చ రుజా జాతా న చ మోహా న్న్యవర్తత	
తాన్ సమీక్ష్య మహోత్పాతా నుత్థితాన్ రోమహర్షణాన్	18
అబ్రవీద్రాక్షసాన్ సర్వాన్ ప్రహసన్ స ఖర స్తదా	
మహోత్పాతా నిమాన్ సర్వానుత్థితాన్ ఘోరదర్శనాన్	19
న చింతయామ్యఽహం వీర్యా ద్బలవాన్ దుర్బలానివ	
తారా అపి శరై స్తీక్ణైః పాతయామి నభస్థలాత్	20



మృత్యుం మరణ ధర్మణ సంకృద్ధో యోజయామ్యహమ్	
రాఘవం తం బలోత్పిక్తం బ్రాతరం చాఽస్య లక్ష్మణమ్	21
అహత్వా సాయకై స్తీక్ణై ర్నోపావర్తితు ముత్సహీ	
సకామా భగినీ మేఽస్తు పీత్వా తు రుధిరం తయోః	22
యన్నిమిత్తస్తు రామస్య లక్ష్మణస్య విపర్యయః	
న క్వచిత్ ప్రాప్త పూర్వో మే సంయుగేషు పరాజయః	23
యుష్మాక మేతత్ ప్రత్యక్షం నాఽన్యతం కథయామ్యహమ్	
దేవరాజ మపి కృద్ధో మత్తైరావత యాయినమ్	24
వజ్రహస్తం రణే హన్యాం కిం పున స్తౌ కుమానుషౌ	
సా తస్య గర్జితం శృత్వా రాక్షసస్య మహాచమూః	25
ప్రహర్ష మతులం లేభే మృత్యు పాశాఽవపాశితా	
సమీయుశ్చ మహాత్మానో యుద్ధ దర్శన కాంక్షిణః	26
ఋషయో దేవ గన్ధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః	
సమేత్య చోచుః సహితా స్తేఽన్యోన్యం పుణ్య కర్మణః	27
స్వస్తి గోబ్రాహ్మణేభ్యోఽస్తు లోకానాం యే చ సమ్మతాః	
జయతాం రాఘవః సంఖ్యే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్	28
చక్రహస్తో యథా యుద్ధే సర్వానఽసురపుంగవాన్	
ఏత చ్చాఽన్యచ్ఛ బహుశో బృవాణాః పరమర్షయః	29
జాత కౌతూహలాత్ తత్ర విమానస్థాశ్చ దేవతాః	
దద్యశు ర్వాహినీం తేషాం రాక్షసానాం గతాయుషామ్	30
రథేన తు ఖరో వేగాదుగ్రసైన్యో వినిస్సృతః	
తం దృష్ట్వా రాక్షసం భూయో రాక్షసాశ్చ వినిస్సృతాః	31
శ్యేనగామీ పృథుగ్రీవో యజ్ఞశత్ర రివహంగమః	
దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకారుక్ః	32
మేఘమాలీ మహామాలీ సర్వాస్యో రుధిరాఽశనః	
ద్వాదశైతే మహావీర్యాః ప్రతస్థురభితః ఖరమ్	33
మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాధీ త్రిశిరా స్తథా	
చత్వార ఏతే సేనాన్యో దూషణం పృష్ఠతో యయుః	34

సా భీమవేగా సమరాఽభికామా	
మహాబలా రాక్షస వీర సేనా	
తౌ రాజపుత్రౌ సహసాఽభ్యుపేతా	
మాలా గ్రహాణామివ చన్ద్ర సూర్యౌ	35
<b><u>చతుర్వింశ స్కంధః - రామ ఖరబల సన్నికర్షః</u></b>	
ఆశ్రమం ప్రతి యాతే తు ఖరే ఖర పరాక్రమే	
తానే వౌత్పాతికాన్ రామః సహబ్రాత్రా దదర్శ హ	1
తానుత్పాతాన్ మహాఘోరా నుత్థితాన్ రోమహర్షణాన్	
ప్రజానామఽహితాన్ దృష్ట్వా రామో లక్ష్మణ మబ్రవీత్	2
ఇమాన్ పశ్య మహాబాహో సర్వభూతాఽపహారిణః	
సముత్థితాన్ మహోత్పాతాన్ సంహర్తుం సర్వరాక్షసాన్	3
అమీ రుధిర ధారాస్తు విస్ఫుజన్తః ఖరస్వనాః	
వ్యోమ్ని మేఘా వివర్తన్తే పరుషా గర్దభాఽరుణాః	4
సధూమాశ్చ శరాః సర్వే మమయుద్ధాఽభినన్దినః	
రుక్మపృష్ఠాని చాపాని వివేష్టన్తే చ లక్ష్మణ	5
యాదృశా ఇహ కూజన్తి పక్షిణో వనచారిణః	
అగ్రతో నో భయం ప్రాప్తం సంశయో జీవితస్య చ	6
సంప్రహారస్తు సుమహాన్ భవిష్యతి న సంశయః	
అయమాఖ్యాతి మే బాహుః స్ఫురమాణో ముహుర్ముహుః 7	
సన్నికర్షే తు నః శూర జయం శత్రోః పరాజయమ్	
సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ తవ వక్త్రం హి లక్ష్మణే	8
ఉద్యతానాం హి యుద్ధార్థం యేషాం భవతి లక్ష్మణ	
నిష్ప్రభం వదనం తేషాం భవత్యాయుః పరిక్షయే	9
రక్షసాం నర్దతాం ఘోరః శ్రూయతే చ మహాధ్వనిః	
ఆహతానాం చ భేరీణాం రాక్షసైః క్రూరకర్మభిః	10
అనాగత విధానం తు కర్తవ్యం శుభమిచ్ఛతా	
ఆపదం శంకమానేన పురుషేణ విపశ్యితా	11
తస్మాద్ధృహీత్వా వైదేహీం శర పాణిః ధనుర్ధరః	

గుహమాశ్రయ శైలస్య దుర్గాం పాదప సంకులామ్	12
ప్రతికూలితు మిచ్ఛామి న హి వాక్యమిదం త్వయా	
శాపితో మమ పాదాభ్యాం గమ్యతాం వత్స మాచిరమ్	13
త్వం హి శూరశ్చ బలవాన్ హన్యా హ్యేతా న్న సంశయః	
స్వయం తు హంతు మిచ్ఛామి సర్వానేవ నిశాచరాన్	14
ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సహసీతయా	
శరానాదాయ చాపం చ గుహాందుర్గాం సమాశ్రయత్	15
తస్మిన్ ప్రవిష్టేతు గుహాం లక్ష్మణే సహసీతయా	
హస్త నిర్ముక్త మిత్సుక్త్వా రామః కవచమావిశత్	16
సా తేనాగ్నినికాశేన కవచేన విభూషితః	
బభూవ రామ స్తిమిరే విధూమోగ్ని రివోత్థితః	17
స చాపముద్యమ్య మహచ్ఛరా నాదాయ వీర్యవాన్	
బభూవాఽవస్థిత స్తత్ర జ్యోస్వనైః పూరయన్ దిశః	18
తతో దేవాః సగన్ధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహచారణైః	
సమేయశ్చ మహాత్మానో యుద్ధ దర్శన కాంక్షిణః	19
ఋషయశ్చ మహాత్మానో లోకే బ్రహ్మర్షి సత్తమాః	
సమేత్య చోచుః సహితా అన్యోన్యం పుణ్య కర్మణః	20
స్వస్తి గో బ్రాహ్మణేభ్యస్తు లోకానాం యేభిసంగతాః	
జయతాం రాఘవో యుద్ధే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్	21
చక్రహస్తోయథా యుద్ధే సర్వానఽసురపుంగవాన్	
ఏవముక్త్వా పునః ప్రోచు రాలోక్య చ పరస్పరం	22
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్	
ఏకశ్చ రామో ధర్మాత్మా కథం యుద్ధం భవిష్యతి	23
ఇతి రాజర్షయః సిద్ధాః సగణాశ్చ ద్విజర్షభాః	
జాత కౌతూహలా స్తస్థుః విమానస్థాశ్చ దేవతాః	24
ఆవిష్టం తేజసా రామం సంగ్రామ శిరసి స్థితం	
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని భయాద్వివృధిరే తదా	25
రూపమఽప్రతిమం తస్య రామస్యాఽక్లిష్టకర్మణః	

బభూవ రూపం కృద్ధస్య రుద్రస్యేవ పినాకినః	26
ఇతి సంభాష్యమాణే తు దేవ గంధర్వ చారణైః	
తతో గమ్భీర నిర్ఘాదం ఘోర వర్షాయుధ ధ్వజమ్	27
అనీకం యాతుధానానాం సమంతాత్ ప్రత్యదృశ్యత	
సింహనాదం విస్ఫుజతామఽన్యోన్య మభిగర్జతామ్	28
చాపాని విస్ఫారయతాం జ్వంభతాం చాఽప్యభీక్షశః	
విప్రఘుష్ట స్వనానాం చ దున్దుభీంశ్చాపి నిఘ్నతామ్	29
తేషాం సుతుములః శబ్దః పూరయామాస తద్వనమ్	
తేన శబ్దేన విత్రస్తాః శ్వాపదా వనచారిణః	30
దుద్రువుర్యఽత్ర నిఃశృట్టం పృష్ఠతో నాఽవలోకయన్	
తత్వనీకం మహావేగం రామం సముపసర్పత	31
ధృత నానాప్రహరణం గమ్భీరం సాగరోపమమ్	
రామోపి చారయన్ చక్షుః సర్వతో రణపణ్డితః	32
దదర్శ ఖర సైన్యం తద్యుద్ధాభిముఖ ముత్థితమ్	
వితత్య చ ధనుర్భీమం తూణ్యా శ్చోద్ధృత్య సాయకాన్	33
క్రోధ మాహారయత్ తీవ్రం వధార్థం సర్వరక్షసామ్	
దుష్ప్రేక్షః సోఽభవత్ కృద్ధో యుగాంతాఽగ్నిరివ జ్వలన్	34
తం దృష్ట్వా తేజసావిష్టం ప్రాద్రవన్ వనదేవతాః	
తస్య కృద్ధస్య రూపం తు రామస్య దదృశే తదా	35
దక్షస్యేవ క్రతుం హన్తు ముద్యతస్య పినాకినః	
తత్ కారుకైరాభరణై ర్ద్వజైశ్చ తైః	
వర్మభిశ్చాగ్ని సమానవర్ణైః	
బభూవ సైన్యం పిశితాఽశనానాం	
సూర్యోదయే నీలమివాఽభ్ర బృందం	36
<b>పంచ వింశ స్కంధః - ఖర సైన్యావమర్షః</b>	
అవష్టబ్ధ ధనుం రామం కృద్ధం చ రిపుఘాతినమ్	
దదర్శాశ్రమ మాగమ్య ఖర్ష సహ పురస్సరైః	1
తం దృష్ట్వా సశరం చాపముద్యమ్య ఖర నిస్స్వనమ్	

రామస్యాభిముఖం సూతం చోద్యతా మిత్యఽచోదయత్	2
స ఖరస్యాజ్ఞయా సూత స్తురగాన్ సమఽచోదయత్	
యత్ర రామో మహాబాహు రేకో ధూన్వన్ స్థితో ధను	3
తం తు నిష్పతితం దృష్ట్వా సర్వే తే రజనీచరాః	
నర్దమానా మహానాదం సచివాః పర్యవారయన్	4
స తేషాం యాతుధానానాం మధ్యే రథగతః ఖరః	
బభూవ మధ్యే తారాణాం లోహితాంగ ఇవోదితః	5
తతః శరసహస్రేణ రామమఽప్రతిమౌజసం	
అర్దయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః	6
తతస్తం భీమధన్వానం కృద్ధాః సర్వేనిశాచరాః	
రామం నానావిధైః శస్త్రైరఽభ్యవర్షంత దుర్జయమ్	7
ముగ్ధరైః పట్టిశైః శూలైః ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః	
రాక్షసాః సమరే రామం నిజఘ్నూ రోష తత్పరాః	8
తే వలాహక సంకాశా మహానాదా మహౌజసః	
అభ్యధావంత కాకుత్స్థం రథైర్వాజిభి రేవ చ	9
గజైః పర్వత కూటాభైః రామం యుద్ధే జిఘాంసవః	
తే రామే శరవర్షాణి వ్యస్సజన్ రక్షసాం గణాః	10
శైలేన్ద్ర మివ ధారాభిర్వర్షమాణా వలాహకాః	
స తైః పరివృతో ఘోరై రాఘవో రక్షసాం గణైః	11
తిథిష్వివ మహాదేవో వృతః పరిషదాం గణైః	
తాని ముక్తాని శస్త్రాణి యాతుధానైః స రాఘవః	12
ప్రతిజగ్రాహ విశిఖై ర్నద్యోఘానివ సాగరః	
స తైః ప్రహరణై ర్హోరై ర్భిన్నగాత్రో న వివృధే	13
రామః ప్రదీపై ర్బహుభి ర్వజ్రై రివ మహాఽచలః	
స విద్ధః క్షతజా దిగ్ధః సర్వగాత్రేషు రాఘవః	14
బభూవ రామః సంధ్యాఽభై ర్దివాకర ఇవావృతః	
విషిదు ర్దేవ గంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః	15
ఏకం సహస్రై ర్బహుభి స్తదా దృష్ట్వా సమావృతమ్	

తతో రామః సుసంకృద్ధో మణ్డలీకృత కార్ముకః	16
ససర్జ నిశితాన్ బాణాన్ శతశోఽథ సహస్రశః	
దురావారాన్ దుర్విషహాన్ కాలదండోపమాన్ రణే	17
ముమోచ లీలయా రామః కంకపత్రా నఽజిహ్మాగాన్	
తే శరాః శత్య సైన్యేషు ముక్తా రామేణ లీలయా	18
ఆదదూ రక్షసాం ప్రాణాన్ పాశాః కాలకృతా ఇవ	
భిత్త్వా రాక్షస దేహం స్తాన్ తే శరా రుధిరాప్లుతాః	19
అన్తరిక్షగతా రేజు ర్దీప్తాఽగ్ని సమతేజసః	
అసంఖ్యేయాస్తు రామస్య సాయకా శ్చాప మణ్డలాత్	20
వినిష్పేతురఽతీవోగ్రా రక్షః ప్రాణాఽపహారిణః	
ధనూంషి ధ్వజాఽగ్రాణి వర్మాణి చ శిరాంసి చ	21
బాహూన్ స హస్తాభరణా నూరూన్ కరి కరోపమాన్	
భిచ్ఛేద రామః సమరే శతశోఽథ సహస్రశః	22
హయాన్ కాంచన సన్నాహాన్ రథయుక్తాన్ ససారథీన్	
గజాంశ్చ సగజారోహాన్ సహయాన్ సాదిన స్తదా	23
చిచ్ఛిదు ర్భిభిదుశ్చాపి రామచాప గుణాచ్ఛ్చుతాః	
పదాతీన్ సమరే హత్వా హ్యనయద్యమసాదనం	24
తతో నాలీక నారాచై స్త్రీక్ష్ణాగైశ్చ వికర్ణిభిః	
భీమ మార్తస్వరం చకృ ర్భిద్యమానా నిశాచరాః	25
తత్ సైన్యం నిశితైర్బాణై రఽర్దితం మర్మ భేదిభిః	
రామేణ న సుఖం లేభే శుష్కం వన మివాఽగ్నినా	26
కేచి ద్భీమబలాః శూరాః శూలాన్ ఖడ్గాన్ పరశ్వధాన్	
రామస్యాభిముఖమ్ గత్వా చిక్షిపుః పరమాయుధాన్	27
తాని బాణై ర్మహాబాహుః శస్త్రాణ్యవార్య రాఘవః	
జహార సమరే ప్రాణాం శ్చిచ్ఛేద చ శిరోధరాన్	28
తే చిన్న శిరసః పేతు శ్చిన్నవర్మ శారాసనాః	
సుపర్ణ వాత విక్షిప్తా జగత్యాం పాదపా యథా	29
అవశిష్టాశ్చ యే తత్ర విషణ్ణాశ్చ నిశాచరాః	

ఖరమేవాభ్యధావస్త శరణార్థం శరాఽర్థితాః	30
తాన్ సర్వాన్ పునరాదాయ సమాశ్వాస్య చ దూషణః	
అభ్యధావత కాకుత్స్థం కృద్ధో రుద్ర మివాన్తకః	31
నివృత్తాస్తు పునః సర్వే దూషణాశ్రయ నిర్భయాః	
రామమేవాభ్యధావస్త సాల తాల శిలాయుధాః	32
శూల ముద్గర హస్తాశ్చ చాపహస్తా మహాబలాః	
స్పృజంతః శరవర్షాణి శస్త్రవర్షాణి సంయుగే	33
దృమవర్షాణి ముంచంతః శిలావర్షాణి రాక్షసాః	
తద్భూవాద్భూతం యుద్ధం తుములం రోమహర్షణమ్	34
రామస్య చ మహాఘోరం పున స్తేషాం చ రక్షసామ్	
తే సమంతాదభిక్యద్ధా రాఘవం పునరభ్యయుః	35
తై శ్చ సర్వా దిశో దృష్ట్వా ప్రదిశశ్చ సమావృతాః	
రాక్షసైరుద్యత ప్రాసైః శరవర్షాఽభివర్షిభిః	36
స కృత్వా బైరవం నాద మస్త్రం పరమ భాస్వరం	
సంయోజయత గాంధర్వం రాక్షసేషు మహాబలః	37
తతః శరసహస్రాణి నిర్యయు శ్చాప మండలాత్	
సర్వా దశ దిశో బాణై రావార్యంత సమాగతైః	38
నాఽఽదదానమ్ శరాన్ ఘోరాన్నముంచంతం శిలీముఖాన్	
వికర్షమాణం పశ్యంతి రాక్షసా స్తే శరార్థితాః	39
శరాఽన్ధకార మాకాశ మావృణోత్ సదివాకరం	
బభూవాఽవస్థితో రామః ప్రవమన్ నిశితాన్ శరాన్	40
యుగపత్ పతమానైశ్చ యుగపచ్చ హతైర్భూశం	
యుగపత్ పతితైశ్చైవ వికీర్ణా వసుధాభవత్	41
నిహతాః పతితాః క్షీణాశ్చిన్నా భిన్నా విదారితాః	
తత్ర తత్ర స్మ దృశ్యంతే రాక్షసా స్తే సహస్రశః	42
సోష్ఠిషైరుత్తమాంగైశ్చ సాంఽగదై బాహుభి స్తథా	
ఊరుభి ర్జానుభి శ్చిన్నై నానారూప విభూషణైః	43
హయైశ్చ ద్విపముఖ్యైశ్చ రథై ర్భిన్నైరనేకశః	

చామరై ర్వజనై శ్చత్రై ర్వజై రానావిధైరఽపి	44
రామస్య బాణాభిహతై ర్విచిత్రైః శూల పట్టిశైః	
విచ్ఛిన్నైః సమరే భూమిర్వికీర్ణాఽభూత్ భయంకరా	45
<u>షడ్వీంశ స్కంధః - దూషణాది వధః</u>	
దూషణస్తు స్వకం సైన్యం హన్యమానం నిరీక్ష్య సః	
సందిదేశ మహాబాహుః భీమవేగాన్ దురాసదాన్	1
రాక్షసాన్ పంచ సాహస్రాన్ సమరేష్వనివర్తినః	
తే శూలైః పట్టిశైః ఖడ్గైః శిలావర్షై ర్మమైరపి	2
శరవర్షై రఽవిచ్ఛిన్నం వవృషు స్తం సమంతతః	
స దృమాణాం శిలానాం చ వర్షం ప్రాణహరం మహాత్	3
ప్రతిజగ్రాహ ధర్మాత్మా రాఘవ స్తీక్ష్ణ సాయకైః	
ప్రతిగృహ్య చ తద్వర్షం నిమీలిత ఇవర్షభః	4
రామః క్రోధం పరం భేజే వధార్థం సర్వరక్షసామ్	
తతః క్రోధ సమావిష్టః ప్రదీప్త ఇవ పావకః	5
శరైరఽవాకిరత్ సైన్యం సర్వతః సహదూషణమ్	
తతః సేనాపతిః కృద్ధో దూషణః శత్రుదూషణః	6
శరైరఽశనికల్పై స్తం రాఘవం సమవాకిరత్	
తతో రామః సుసంకృద్ధః క్షురేణాఽస్య మహద్ధనుః	7
చిచ్ఛేద సమరే వీరః చతుర్భి ర్చతురో హయాన్	
హత్వా చాశ్వాన్ శరై స్తీక్ష్ణై రర్థచంద్రేణ సారథేః	8
శిరో జహార తద్రక్ష స్త్రీభి ర్వివ్యాధ వక్షసి	
స చ్ఛిన్న ధన్వా విరథో హతాఽశ్వో హతసారథిః	9
జగ్రాహ గిరి శృంగాభం పరిఘం రోమహర్షణమ్	
వేష్టితం కాంచనైః పట్టై ర్దేవసైన్య ప్రమర్దనమ్	10
ఆయసైః శంకుభి స్తీక్ష్ణైః కీర్ణం పరవనోక్షితమ్	
వజ్రాఽశని సమ స్పర్శం పరగోపుర దారణమ్	11
త్రాసనం సర్వభూతానాం కాన్చనాంగద భూషణం	
తం మహోరగ సంకాశం ప్రగృహ్య పరిఘం రణే	12



దూషణోభ్యద్రవద్రామం క్రూరకర్మా నిశాచరః	
తస్యాఽభిపతమానస్య దూషణస్య స రాఘవః	13
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద స హస్తాభరణౌ భుజౌ	
భ్రష్ట స్తస్య మహాకాయః పపాత రణమూర్ధని	14
పరిఘ శ్చిన్నహస్తస్య శక్రధ్వజ ఇవాఽగ్రతః	
స కరాభ్యాం వికీర్ణాభ్యాం పపాత భువి దూషణః	15
విషాణాభ్యాం విశీర్ణాభ్యాం మనస్వీవ మహాగజః	
తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ దూషణం నిహతం రణే	16
సాధు సాధ్వితీ కాకుత్స్థం సర్వభూతాన్యపూజయన్	
ఏతస్మిన్నంతరే కృద్ధా స్త్రయః సేనాఽగ్రయాయినః	17
సంహత్యాభ్యద్రవన్ రామం మృత్యుపాశాఽవపాశితాః	
మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాధీ చ మహాబలః	18
మహాకపాలో విపులం శూలముద్యమ్య రాక్షసః	
స్థూలాక్షః పట్టిశం గృహ్య ప్రమాధీ చ పరశ్వధమ్	19
దృష్ట్వైవాపతత స్థూర్ణం రాఘవః సాయకైః శితైః	
తీక్ణాఽగ్రైః ప్రతిజగ్రాహ సంప్రాప్తౌ నఽతిధీనివ	20
మహాకపాలస్య శిరశ్చిచ్ఛేద పరమేషుభిః	
అసంఖ్యేయైస్తు బాణౌషైః ప్రమమాధ ప్రమాధినమ్	21
స పపాత హతో భూమౌ విటపీవ మహాదృమః	
స్థూలాక్షస్యాక్షిణీ తీక్ణైః పూరయామాస సాయకైః	22
దూషణస్యానుగాన్ పంచ సాహస్రాన్ కుపితః క్షణాత్	
బాణౌషైః పంచ సాహస్రై రనయత్ యమసాదనం	23
దూషణం నిహతం దృష్ట్వా తస్య చైవ పదానుగాన్	
వ్యాదిదేశ ఖరః కృద్ధః సేనాధ్యక్షాన్ మహాబలాన్	24
అయం వినిహితః సంఖ్యే దూషణః సపదానుగః	
మహత్యా సేనయా సార్థం యుద్ధ్వా రామం కుమానుషం	25
శస్త్రైర్నావిధాకారై ర్థనధ్వం సర్వరాక్షసాః	
ఏవముక్త్వా ఖరః కృద్ధో రామ మేవాభిదుద్రువే	26

శ్యేనగామీ పృథుగ్రీవో యజ్ఞశతృ ర్విహంగమః దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకారుకః	27
మేఘమాలీ మహామాలీ సర్వాస్యో రుధిరాశనః ద్వాదశైతే మహావీర్యా బలాధ్యక్షాః ససైనికాః	28
రామ మేవాభ్యవర్తంత విస్ఫుజంతః శరోత్తమాన్ తతః పావక సంకాశై ర్థేమ వజ్ర విభూషితైః	29
జఘాన శేషం తేజస్వీ తస్య సైన్యస్య సాయకైః తే రుక్మపుంఖా విశిఖాః సదూమా ఇవ పావకాః	30
నిజఘ్ను స్తాని రక్షాంసి వజ్రా ఇవ మహాదృమాన్ రక్షసాం తు శతం రామః శతే నైకేన కర్ణినా	31
సహస్రం చ సహస్రేణ జఘాన రణమూర్ధని తై ర్భిన్నవర్మాభరణా శ్చిన్న భిన్నశరాసనాః	32
నిపేతుః శోణితా దిగ్ధా ధరణ్యాం రజనీచరాః తైర్ముక్త కేశైః సమరే పతితైః శోణితోక్షితైః	33
ఆస్తీర్ణా వసుధా కృత్వా మహావేదిః కుశైరివ క్షణేన తు మహాఘోరం వనం నిహత రాక్షసం	34
బభూవ నిరయ ప్రఖ్యం మాంస శోణిత కర్ణమమ్ చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్	35
హతా న్యేకేన రామేణ మానుషేణ పదాతినా తస్య సైన్యస్య సర్వస్య ఖరః శేషో మహారథః	36
రాక్షస స్త్రిశిరాశ్చైవ రామశ్చ రిపుసూదనః శేషా హతా మహాసత్త్వా రాక్షసా రణమూర్ధని	37
ఘోరా దుర్విషహః సర్వే లక్ష్మణస్యార్జునేన తే   తతస్తు తద్భీమబలం మహాహవే సమీక్ష్య రామేణ హతం బలీయసా రథేన రామం మహతా ఖర స్తదా సమాససాదేన్త ఇవోద్యతాఽశనిః	38
<u>సప్తవింశ స్సర్గః - త్రిశిరో వధః</u>	

ఖరం తు రామాభిముఖం ప్రయాన్తం వాహినీపతిః	
రాక్షస స్త్రీశిరా నామ సన్నిపత్యేద మబ్రవీత్	1
మాం నియోజయ విక్రాన్త సన్నివర్తస్య సాహసాత్	
పశ్య రామం మహాబాహుం సంయుగే వినిపాతితమ్	2
ప్రతిజానామి తే సత్యమాయుధం చాఽహమాలభే	
యథా రామం వధిష్యామి వధార్థం సర్వరక్షసామ్	3
అహం వాఽస్యరణే మృత్యు రేషవా సమరే మమ	
వినివృర్త్య రణోత్సాహాన్ ముహూర్తం ప్రాశ్నికో భవ	4
ప్రహృష్టో వా హతే రామే జనస్థానం ప్రయాస్యసి	
మయి వా నిహతే రామం సంయుగాయోపయాస్యసి	5
ఖర స్త్రీశిరసా తేన మృత్యు లోభాత్ ప్రసాదితః	
గచ్ఛ యుధ్యేత్యనుజ్ఞాతో రాఘవాభిముఖో యయౌ	6
త్రిశిరాశ్చ రథే నైవ వాజియుక్తేన భాస్వతా	
అభ్యద్రవద్రణే రామం త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః	7
శరధారా సమూహాన్ స మహామేఘ ఇవోత్స్పజన్	
వ్యస్పజ త్సదృశం నాదం జలార్తస్య తు దున్దుభేః	8
ఆగచ్ఛన్తం త్రిశిరసం రాక్షసం ప్రేక్ష్య రాఘవః	
ధనుషా ప్రతిజగ్రాహ విధూన్వన్ సాయకాన్ శితాన్	9
స సంప్రహార స్థుములో రామ త్రిశిరసోర్మహాన్	
బభూవాతీవ బలినోః సింహ కుంజరయో రివ	10
తత స్త్రీశిరసా బాణై ర్లలాటే తాడిత స్త్రీభిః	
అమర్దీ కుపితో రామః సంరబ్ధ మిదమబ్రవీత్	11
అహో విక్రమ శూరస్య రాక్షసస్యేదృశం బలమ్	
పుష్పైరివ శరైర్యఽస్య లలాటేఽస్మిన్ పరిక్షతః	12
మమాఽపి ప్రతిగృహ్ణిష్య శరాం శ్చాప గుణ చ్యుతాన్	
ఏవముక్త్యా తు సంరబ్ధః శరానాశీవిషోపమాన్	13
త్రిశిరో వక్షసి కృద్ధో నిజఘాన చతుర్దశ	
చతుర్భి స్థురగానఽస్య శరైః సన్నత పర్వభిః	14

న్యపాతయత తేజస్వీ చతుర స్తస్య వాజినః	
అష్టభిః సాయకైః సూతం రథోపస్థా న్యపాతయత్	15
రామః చిచ్ఛేద బాణేన ధ్వజం చాఽస్య సముచ్చితమ్	
తతో హత రథాత్తస్మాదుత్పతన్తం నిశాచరమ్	16
బిభేద రామ స్తం బాణై ర్ద్వదయే నోఽభవజ్జడః	
సాయకై శ్చాప్రమేయాత్మా సామర్ష స్తస్య రక్షసః	17
శిరాంస్యఽపాతయ ద్రామో వేగవద్భిః స్త్రీభిః శితైః	
స భూమౌ రుధిరోద్ధారీ రామబాణాభిపీడితః	18
న్యపతత్ పతితైః పూర్వం స్వశిరోభిర్నిశాచరః	
హతశేషా స్తతో భగ్నా రాక్షసాః ఖర సంశ్రయాః	19
ద్రవన్తి స్మ న తిష్ఠన్తి వ్యాఘ్రు త్రస్తా మ్మగా ఇవ	
తాన్ ఖరో ద్రవతో దృష్ట్వా నివర్త్య రుషితః స్వయమ్	20
రామ మేవాభిదుద్రావ రాహుశ్చన్తమసం యథా	
<b>అష్టావింశ స్కంధః - ఖర రామసంప్రహారః</b>	
నిహతం దూషణం దృష్ట్వా రణే త్రిశిరసా సహ	
ఖరస్యాప్యభవత్ త్రాసో దృష్ట్వా రామస్య విక్రమమ్	1
స దృష్ట్వా రాక్షసం సైన్యమవిషహ్యం మహాబలః	
హత మేకేన రామేణ త్రిశిరో దూషణావపి	2
తద్బలం హత భూయిష్ఠం విమనాః ప్రేక్ష్య రాక్షసః	
ఆససాద ఖరో రామం నముచి ర్వాసవం యథా	3
వికృప్య బలవచ్ఛాపం నారాచాన్ రక్తభోజనాన్	
ఖరశ్చిక్షేప రామాయ కృద్ధానాశీవిషానివ	4
జ్యం విధూన్వన్ సుబహుశః శిక్షయాస్త్రాణి దర్శయన్	
చకార సమరే మార్గాన్ శరై రథ గతః ఖరః	5
స సర్వాశ్చ దిశో బాణైః ప్రదిశశ్చ మహారథః	
పూరయామాస తం దృష్ట్వా రామోపి సుమహద్ధనుః	6
స సాయకై ర్దుర్విపహైః సస్సులింగై రివాఽగ్నిభిః	
నభశ్చకారాఽవివరం పర్జన్య ఇవ వృష్టిభిః	7

తద్భూవ శితైర్బాణైః ఖర రామ విసర్జితైః	
పర్యాకాశ మఽనాకాశం సర్వతః శర సంకులమ్	8
శరజాలావృతః సూర్యో న తదా స్మ ప్రకాశతే	
అన్యోన్య వధ సంరమ్భాదుభయోః సంప్రయుధ్యతోః	9
తతో నాలీక నారాచై స్తీక్ణాఽగ్రైశ్చ వికర్ణభిః	
ఆజఘాన ఖరో రామం తోత్రైరివ మహాద్విపమ్	10
తం రథస్థం ధనుష్పాణిం రాక్షసం పర్యవస్థితమ్	
దదృశుః సర్వభూతాని పాశహస్త మివాంతకమ్	11
హస్తారం సర్వసైన్యస్య పౌరుషే పర్యవస్థితం	
పరిశ్రాంతం మహాసత్త్వం మేనే రామం ఖర స్తదా	12
తం సింహమివ విక్రాంతం సింహవిక్రాంత గామినమ్	
దృష్ట్వా నోద్విజతే రామః సింహః క్షుద్రమ్బుగం యథా	13
తతః సూర్య నికాశేన రథేన మహతా ఖరః	
ఆససాద రణే రామం పతంగ ఇవ పావకమ్	14
తతోస్య సశరం చాపం ముష్టిదేశే మహాత్మానః	
ఖర శ్చిచ్ఛేద రామస్య దర్శయన్ పాణిలాఘవమ్	15
స పునస్త్యఽపరాన్ సప్త శరానాదాయ వర్మణి	
నిజఘాన ఖరః కృద్ధః శక్రాఽశని సమప్రభాన్	16
తత స్తత్ ప్రహతం బాణైః ఖర ముక్తైః సుపర్వభిః	
పపాత కవచం భూమౌ రామస్యాదిత్య వర్చసః	17
తతః శర సహస్రేణ రామ మఽప్రతిమౌజసం	
అర్దయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః	18
స శరైరర్పితః కృద్ధః సర్వగాత్రేషు రాఘవః	
రరాజ సమరే రామో విధూమోఽగ్నిరివ జ్వలన్	19
తతో గమ్భీర నిర్ఘాదం రామః శత్య నిబర్హణః	
చకారాఽన్తాయ సరిపోః సజ్యమన్యన్ మహద్ధనుః	20
సుమహా ద్వైష్ణవం యత్తదఽతిస్పృష్టం మహర్షిణా	
వరం తద్ధనురుద్యమ్య ఖరం సమభిధావత	21

తతః కనక పుంఖైస్తు శరైః సన్నత పర్వభిః	
బిభేద రామః సంకృద్ధః ఖరస్య సమరే ధ్వజమ్	22
స దర్శనీయో బహుధా వికీర్ణః కాంచన ధ్వజః	
జగామ ధరణీం సూర్యో దేవతానా మివాజ్ఞయా	23
తం చతుర్భిః ఖరః కృద్ధో రామం గాత్రేషు మార్గణైః	
వివ్యాధ హృది మర్మజ్ఞో మాతంగ మివ తోమరైః	24
స రామో బహుభి ర్పాణైః ఖర కార్ముక నిస్సుతైః	
విద్ధో రుధిర సిక్తాంగో బభూవ రుషితో భృశమ్	25
స ధను ర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠః ప్రగృహ్య పరమాహవే	
ముమోచ పరమేష్వాసః షట్ శరానఽభిలక్షితాన్	26
శిర స్యేకేన బాణేన ద్వాభ్యాం బాహ్వోరఽధార్దయత్	
త్రిభిశ్చన్త్రాఽర్ధ వక్త్రైశ్చ వక్షస్యభిజఘాన హ	27
తతః పశ్చాన్ మహాతేజా నారాచాన్ భాస్కరోపమాన్	
జిఘాంసూ రాక్షసం కృద్ధ స్త్రయోదశ సమాదదే	28
తతోఽస్య యుగమేకేన చతుర్భి శ్చతురో హయాన్	
షష్ఠిన తు శిరః సంఖ్యే ఖరస్య రథసారథేః	29
త్రిభిస్త్రైవేణుం బలవాన్ ద్వాభ్యామఽక్షం మహాబలః	
ద్వాదశేన తు బాణేన ఖరస్య సశరం ధనుః	30
చిత్త్వా వజ్ర నికాశేన రాఘవః ప్రహసన్నివ	
త్రయోదశే నేంద్ర సమో బిభేద సమరే ఖరమ్	31
ప్రభగ్న ధన్వా విరథో హతాఽశ్వో హతసారథిః	
గదాపాణి రవప్లుత్య తస్థౌ భూమౌ ఖర స్తదా	32
తత్ కర్మ రామస్య మహారథస్య	
సమేత్య దేవాశ్చ మహర్షయశ్చ	
అపూజయన్ ప్రాంజలయః ప్రహృష్టాః	
తదా విమానాఽగ్ర గతాః సమేతాః	33
<b><u>ఏకోనత్రింశ స్సర్గః - ఖర గదాభేదనం</u></b>	
ఖరం తు విరథం రామో గదాపాణి మఽవస్థితమ్	

మృదు పూర్వం మహాతేజాః పరుషం వాక్య మబ్రవీత్	1
గజాఽశ్వ రథ సంబాధే బలే మహతి తిష్ఠతా	
కృతం సుదారుణం కర్మ సర్వలోక జుగుప్సితమ్	2
ఉద్వేజనీయో భూతానాం నృశంసః పాపకర్మకృత్	
త్రయాణా మపి లోకానా మీశ్వరోఽపి న తిష్ఠతి	3
కర్మ లోకవిరుద్ధం తు కుర్వాణం క్షణదాచర	
తీక్ష్ణం సర్వజనో హన్తి సర్పం దుష్ట మివాగతమ్	4
లోభాత్ పాపాని కుర్వాణః కామాద్వా యో న బుధ్యతే	
హృష్టః పశ్యతి తస్యాన్తం బ్రాహ్మణీ కరకాదివ	5
వసతో దణ్డకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః	
కిం ను హత్వా మహాభాగాన్ ఫలం ప్రాప్స్యసి రాక్షస	6
న చిరం పాపకర్మాణః క్రూరా లోక జుగుప్సితా	
ఐశ్వర్యం ప్రాప్య తిష్ఠన్తి శీర్షమూలా ఇవ దృమాః	7
అవశ్యం లభతే జంతుః ఫలం పాపస్య కర్మణః	
ఘోరం పర్యాగతే కాలే దృమాః పుష్పమివార్తవమ్	8
న చిరాత్ ప్రాప్యతే లోకే పాపానాం కర్మణాం ఫలమ్	
సవిషాణా మివాఽన్నానాం భుక్తానాం క్షణదాచర	9
పాప మాచరతాం ఘోరం లోకస్యాఽప్రియమిచ్ఛతామ్	
అహమాసాదితో రాజ్ఞా ప్రాణాన్ హన్తుం నిశాచర	10
అద్య హి త్వాం మయా ముక్తాః శరాః కాంచన భూషణాః	
విదార్య నిపతిష్యన్తి వలీక మివ పన్నగాః	11
యే త్వయా దణ్డకారణ్యే భక్షితా ధర్మచారిణః	
తానఽద్య నిహతః సంఖ్యే ససైన్యోనుగమిష్యసి	12
అద్య త్వాం విహతం బాణైః పశ్యన్తు పరమర్షయః	
నిరయస్థం విమానస్థా యే త్వయా హింసితాః పురా	13
ప్రహర త్వం యథాకామం కురు యత్నం కులాధమ	
అద్య తే పాతయిష్యామి శిర స్తాలఫలం యథా	14
ఏవముక్తస్తు రామేణ కృద్ధః సంరక్త లోచనః	

ప్రత్యువాచ ఖరో రామం ప్రహసన్ క్రోధ మూర్ఛితః	15
ప్రాకృతాన్ రాక్షసాన్ హత్వా యుద్ధే దశరథాత్మజ	
ఆత్మనా కథమాత్మాన మృతప్రశస్యం ప్రశంససి	16
విక్రాంతా బలవన్తో వా యే భవన్తి నరర్షభాః	
కథయన్తి న తే కించిత్ తేజసా స్వేన గర్వితాః	17
ప్రాకృతా స్వకృతాత్మానో లోకే క్షత్రియ పాంసనాః	
నిరర్థకం వికత్తన్తే యథా రామ వికత్తస్	18
కులం వ్యపదిశన్ వీరః సమరే కో౭భిదాస్యతి	
మృత్యుకాలే హి సంప్రాప్తి స్వయమృతప్రస్తవే స్తవమ్	19
సర్వధైవ లఘుత్వం తే కత్తనేన విదర్శితమ్	
సువర్ణ ప్రతిరూపేణ తప్తినేవ కుశా౭గ్నినా	20
న తు మామిహ తిష్ఠన్తం పశ్యసి త్వం గదాధరమ్	
ధరాధరమివా౭కమ్ప్యం పర్వతం ధాతుభిశ్చితమ్	21
పర్యాప్తో౭హం గదాపాణి ర్హన్తుం ప్రాణాన్ రణే తవ	
త్రయాణా మపి లోకానాం పాశహస్త ఇవాన్తకః	22
కామం బహ్వాపి వక్తవ్యం త్వయి వక్ష్యామి న త్వహమ్	
అన్తం గచ్ఛేద్ధి సవితా యుద్ధ విఘ్న స్తో భవేత్	23
చతుర్దశ సహస్రాణి రాక్షసానాం హతాని తే	
త్వ ద్విసాశాత్ కరో మ్యేష తేషామ౭శృ ప్రమార్జనమ్	24
ఇత్యుక్త్వా పరమ కృద్ధ స్తాం గదాం పరమాం గదః	
ఖర శ్చిక్షేప రామాయ ప్రదీప్తామ౭శనిం యథా	25
ఖర బాహు ప్రముక్తా సా ప్రదీప్తా మహతీ గదా	
భస్మ వృక్షాంశ్చ గుల్మాంశ్చ కృత్వాగాత్ తత్సమీపతః	26
తామాపతన్తీం జ్వలితాం మృత్యు పాశోపమాం గదాం	
అన్తరిక్ష గతాం రామ శ్చిచ్ఛేద బహుధా శరైః	27
సా విశీర్ణా శరై ర్భిన్నా పపాత ధరణీతలే	
గదా మన్త్రౌషధ బలై ర్వాల్బీవ వినిపాతితా	28
<u>త్రింశ స్సర్గః - ఖర సంహారః</u>	



భిత్వా తు తాం గదాం బాణై రాఘవో ధర్మ వత్సలః స్మయమానః ఖరం వాక్యం సంరబ్ధ మిద మబ్రవీత్	1
ఏతత్తే బల సర్వస్యం దర్శితం రాక్షసాధమ శక్తి హీనతరో మత్తో వృథా త్వమఽవగర్హసి	2
ఏషా బాణ వినిర్భిన్నా గదా భూమితలం గతా అభిధాన ప్రగల్భస్య తవ ప్రత్యయ ఘాతినీ	3
య త్వయోక్తం వినష్టానా మహమఽశృ ప్రమార్జనమ్ రాక్షసానాం కరోమీతి మిథ్యా తదఽపి తే వచః	4
నీచస్య క్షుద్రశీలస్య మిథ్యా వృత్తస్య రక్షసః ప్రాణానపహరిష్యామి గరుత్మానమ్మతం యథా	5
అద్య తే చిన్న కంఠస్య ఫేన బుద్బుద భూషితమ్ విదారితస్య మద్బాణై ర్మహీ పాస్యతి శోణితమ్	6
పాంసు రూషిత సర్వాఙ్గః ప్రస్త న్యస్త భుజద్వయః స్వప్స్యసే గాం సమాలింగ్య దుర్లభాం ప్రమదా మివ	7
ప్రవృద్ధ నిద్రే శయితే త్వయి రాక్షస పాంసనే భవిష్య న్త్యశరణ్యానాం శరణ్యా దణ్ణకా ఇమే	8
జనస్థానే హతస్థానే తవ రాక్షసమచ్ఛరైః నిర్భయా విచరిష్యన్తి సర్వతో మునయో వనే	9
అద్య విప్రసరిష్యన్తి రాక్షసో హత బాన్ధవాః బాష్పార్ధ్ర వదనా దీనా భయా దఽన్యభయావహాః	10
అద్య శోక రసజ్ఞా స్తా భవిష్యన్తి నిరర్థకాః అనురూప కులాః పత్న్యో యాసాం త్వం పతిరీద్యశః	11
నృశంస శీల క్షుద్రాత్మాన్ నిత్యం బ్రాహ్మణ కంటక యత్కృతే శంకితైరఽగ్నౌ మునిభిః పాత్యతే హవిః	12
త మేవమభిసంరబ్ధం బృవాణం రాఘవం రణే ఖరో నిర్భర్షయామాస రోషాత్ ఖరతర స్వనః	13
దృఢం ఖల్వఽవలిష్టోసి భయేష్యఽపి చ నిర్భయః వాచ్యాఽవాచ్యం తతో హి త్వం మృత్యువశ్యో న బుద్ధ్యసే	14

కాలపాశ పరిక్షిప్తా భవన్తి పురుషా హి యే	
కార్యకార్యం న జానన్తి తే నిరస్త షడిన్ద్రియాః	15
ఏవముక్త్యా తతో రామం సంరుద్య భృకుటిం తతః	
స దదర్శ మహాసాలమ౭విదూరే నిశాచరః	16
రణే ప్రహరణస్యాద్ధే సర్వతో హ్యవలోకయన్	
స తముత్పాటయామాస సంద్యశ్య దశనచ్ఛదమ్	17
తం సముత్పాట్య బాహుభ్యాం వినద్య చ మహాబలః	
రామ ముద్దిశ్య చిక్షేప హత స్త్వ మితి చాబ్రవీత్	18
త మాపతన్తం బాణామై శ్చిత్త్వా రామః ప్రతాపవాన్	
రోష మాహారయ త్తీవ్రం నిహన్తుం సమరే ఖరమ్	19
జాత స్వేద స్తతో రామో రోషాద్రక్తాన్త లోచనః	
నిర్భిభేద సహస్రేణ బాణానాం సమరే ఖరమ్	20
తస్య బాణాన్తరాద్రక్తం బహుసుస్రావ ఫేనిలమ్	
గిరేః ప్రస్తవణ స్వేవ తోయధారా పరిస్తవః	21
విహ్వలః సకృతో బాణైః ఖరో రామేణ సంయుగే	
మత్తో రుధిర గన్ధేన త మేవా౭భ్యద్రవ ద్ధృతమ్	22
తమాపతన్తం సంరబ్ధం కృతా౭స్త్రో రుధిరాప్లుతమ్	
అపాసర్పత్ ప్రతిపదం కించిత్ త్వరిత విక్రమః	23
తతః పావక సంకాశం వధాయ సమరే శరమ్	
ఖరస్య రామో జగ్రాహ బ్రహ్మదణ్ణ మివా౭పరమ్	24
స తం దత్తం మఘవతా సురరాజేన ధీమతా	
సందధే చాపి ధర్మాత్మా ముమోచ చ ఖరం ప్రతి	25
స విముక్తో మహాబాణో నిర్హత సమ నిస్స్వనః	
రామేణ ధనురాయమ్య ఖరస్యోరసి చా౭పతత్	26
స పపాత ఖరో భూమౌ దహ్యమానః శరా౭గ్నినా	
రుద్రేణేవ వినిర్దగ్ధః శ్వేతారణ్యే యథాంతకః	27
స వృత్ర ఇవ వజ్రేణ ఫేనేన నముచిర్యథా	
బలో వేన్తా౭శని హతో నిపపాత హతః ఖరః	28

తతో రాజర్షయః సర్వే సంగతాః పరమర్షయః	
సభాజ్య ముదితా రామ మిదం వచన మబ్బవన్	29
ఏతదర్థం మహాభాగ మహీన్ద్రః పాకశాసనః	
శరభంగాశ్రమం పుణ్య మాజగామ పురందరః	30
ఆనీత స్త్వ మిమందేశ ముపాయేన మహర్షిభిః	
ఏషాం వధార్థం క్రూరాణాం రక్షసాం పాప కర్మణామ్	31
తదిదం నః కృతం కార్యం త్వయా దశరథాత్మజ	
సుఖం ధర్మం చరిష్యన్తి దణ్డకేషు మహర్షయః	32
ఏతస్మిన్నంతరే దేవాః చారణైః సహ సంగతాః	
దున్దుభీం శ్చాఽభినిష్నుంతః పుష్పవర్షం సమంతతః	33
రామస్యోపరి సంహృష్టా వవృషు ర్విస్మితా స్తదా	
అర్ధాఽధిక ముహూర్తేన రామేణ నిశితైః శరైః	34
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం	
ఖర దూషణ ముఖ్యానాం నిహతాని మహాహవే	35
ఆహో బత మహాత్కర్మ రామస్య విదితాత్మనః	
అహో వీర్య మహో దాక్ష్యం విష్ణోరివ హి దృశ్యతే	36
ఇత్యేవ ముక్త్యా తే సర్వే యయు ర్దేవా యథాగతం	
ఏతస్మిన్నంతరే వీరో లక్ష్మణః సహసీతయా	37
గిరి దుర్గా ద్వినిష్క్రమ్య సంవివేశాశ్రమం సుఖీ	
తతో రామస్తు విజయీ పూజ్యమానో మహర్షిభిః	38
ప్రవివేశాశ్రమం వీరో లక్ష్మణేనాఽభిపూజితః	
తం దృష్ట్వా శతృహన్తారం మహర్షీణాం సుఖావహమ్	39
బభూవ హృష్టా వైదేహీ భర్తారం పరిషస్వజే	
ముదా పరమయా యుక్తా దృష్ట్వా రక్షోగణాన్ హతాన్	40
రామం చైవావ్యయమ్ దృష్ట్వా తుతోష జనకాత్మజా	
తతస్సు తం రాక్షససంఘ మర్దనం	
సభాజ్యమానం ముదితై ర్మహర్షిభిః	
పునః పరిష్వజ్య శశిప్రభాననా	

బభూవ హృష్టా జనకాత్మజా తదా	41
<b>ఏకత్రింశ స్సర్గః - రావణ ఖరవృత్తోపలమ్భః</b>	
త్వరమాణః తతో గత్వా జనస్థానాదకంపనః	
ప్రవిశ్య లంకాం వేగేన రావణం వాక్య మబ్రవీత్.	1
జనస్థాన స్థితా రాజన్ రాక్షసా బహవో హతాః	
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే కథంచిదఽహమాగతః	2
ఏవముక్తో దశగ్రీవః కృద్ధః సంరక్త లోచనః	
అకంపన మువాచేదం నిర్దహా ని్నీవ చక్షుషా	3
కేన రమ్యం జనస్థానం హతం మమ పరాఽసునా	
కో హి సర్వేషు లోకేషు గతిం నాఽధిగమిష్యతి	4
న హి మే విప్రియం కృత్వా శక్యం మఘవతా సుఖం	
ప్రాప్తుం వైశ్రవణే నాఽపి న యమేన న విష్ణునా	5
కాలస్య చాప్యఽహం కాలో దహేయమపి పావకం	
మృత్యుం మరణ ధర్మేణ సంయోజయతు ముత్సహే	6
దహేయ మఽపి సంకృద్ధ స్తేజసాదిత్య పావకౌ	
వాతస్య తరసా వేగం నిహన్తు మహా ముత్సహే	7
తథా కృద్ధం దశగ్రీవం కృతాంజలిరఽకంపనః	
భయాత్ సందిగ్ధయా వాచా రావణం యాచతేఽభయం	8
దశగ్రీవోఽభయమ్ తస్మై ప్రదదౌ రక్షసాం వరః	
స విస్రబ్ధోబ్రవీ ద్వాక్య మసందిగ్ధ మకంపనః	9
పుత్రో దశరథస్యాఽస్తి సింహ సంహననో యువా	
రామో నామ వృష స్కంధో వృత్తాయత మహాభుజః	10
వీరః పృథుయశాః శ్రీమానతుల్య బల విక్రమః	
హతం తేన జనస్థానం ఖరశ్చ సహదూషణః	11
అకంపన వచః శృత్వా రావణో రాక్షసాఽధిపః	
నాగేంద్ర ఇవ నిశ్శ్వాస్య వచనం చేద మబ్రవీత్	12
స సురేంద్రేణ సంయుక్తో రామః సర్వాఽమరైః సహ	
ఉపయాతో జనస్థానం బ్రూహి కచ్చిదఽకంపన	13

రావణస్య పునర్వాక్యం నిశమ్య తదంకపనః	
ఆచచక్షే బలం తస్య విక్రమం చ మహాత్మనః	14
రామో నామ మహాతేజా శ్రేష్ఠః సర్వధనుష్మతాం	
దివ్యాఽస్త్ర గుణ సంపన్నః పురందర సమో యుధి	15
తస్యాఽనురూపో బలవాన్ రక్తాఽక్షో దుందుభి స్వనః	
కనీయాన్ లక్ష్మణో నామ బ్రాతా శశినిభాఽననః	16
స తేన సహ సంయుక్తః పావకేనాఽనిలో యథా	
శ్రీమాన్ రాజవర స్తేన జనస్థానం నిపాతితం	17
నైవదేవ మహాత్మానో నాఽత్ర కార్యా విచారణా	
శరా రామేణ తూ త్స్పృష్టాః రుక్మపుంఖాః పతత్రిణః	18
సర్వాః పంచాననా భూత్వా భక్షయంతి స్మ రాక్షసాన్	
యేన యేన చ గచ్ఛంతి రాక్షసా భయ కర్షితాః	19
తేన తేన స్మ పశ్యంతి రామ మేవాఽగ్రతః స్థితం	
ఇత్థం వినాశిత స్తేన జనస్థానం తవాఽనఘ	20
అకంపన వచః శృత్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్	
జనస్థానం గమిష్యామి హస్తుం రామం సలక్ష్మణం	21
అథైవ ముక్తే వచనే ప్రోవాచేదమఽకంపనః	
శృణు రాజన్ యథా వృత్తం రామస్య బల పౌరుషం	22
అసాధ్యః కుపితో రామో విక్రమేణ మహాయశాః	
ఆపగాయాః సుపూర్ణాయా వేగం పరిహరేత్ శరైః	23
సతార గ్రహ నక్షత్రం నభాశ్చాఽప్యవసాదయేత్	
అసౌ రామస్తు మజ్జంతీం శ్రీమానఽభ్యుద్ధరేత్ మహీం	24
భిత్వా వేలాం సముద్రస్య లోకానాప్లావయేద్విభుః	
వేగంవాఽపి సముద్రస్య వాయుం వా విధమేత్ శరైః	25
సంహృత్య వా పున ర్లోకాన్ విక్రమేణ మహాయశాః	
శక్తః స పురుషవ్యాఘ్రః స్రష్టుం పునరఽపి ప్రజాః	26
నహి రామో దశగ్రీవ శక్యో జేతుం త్వయా యుధి	
రక్షసాం వాఽపి లోకేన స్వర్గః పాపజనై రివ	27

న తం వధ్య మహంమన్యే సర్వైర్దేవాఽసురైరపి	
అయం తస్య వధోపాయ స్తం మమైకమనాః శృణు	28
భార్యా తస్యోత్తమా లోకే సీతా నామ సుమధ్యమా	
శ్యామా సమ విభక్తాంగీ స్త్రీరత్నం రత్నభూషితా	29
నైవ దేవీ న గంధర్వీ నాఽప్సరా నాఽపి దానవీ	
తుల్యా సీమంతినీ తస్యా మానుషీషు కుతో భవేత్	30
తస్యాఽపహర భార్యాం త్వం ప్రమథ్య తు మహావనే	
స తయా రహితః కామీ రామో హాస్యతి జీవితం	31
అరోచయత తద్వాక్యం రావణో రాక్షసాఽధిపః	
చింతయిత్వా మహాబాహురఽకంపన మువాచ హ	32
బాఙ్గం కల్యం గమిష్యామి హ్యేకః సారథినా సహ	
ఆనయిష్యామి వైదేహీ మిమాం హృష్టో మహాపురీం	33
అధైవ ముక్త్యా ప్రయయౌ ఖరయుక్తేన రావణః	
రథేనాదిత్య వర్ణేన దిశః సర్వాః ప్రకాశయన్	34
స రథో రాక్షసేంద్రస్య నక్షత్ర పథగో మహాన్	
సంచార్యమాణః శుశుభే జలదే చంద్రమా ఇవ	35
స మారీచాశ్రమం ప్రాప్య తాటకేయ ముపాగమత్	
మారీచే నాఽర్చితో రాజా భక్త్య భోజ్యైరఽమానుషైః	36
తం స్వయం పూజయిత్వాతు ఆసనే నోదకేన చ	
అర్థోపహితయా వాచా మారీచో వాక్య మబ్రవీత్	37
కచ్చిత్ సుకుశలం రాజన్ లోకానాం రాక్షసేశ్వర	
ఆశంకే నాథ జానే త్వం యతస్తూర్ణ మిహాగతః	38
ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః	
తతః పశ్చాదిదం వాక్యమబ్రవీ ద్వాక్య కోవిదః	39
ఆరక్షో మే హత స్తాత రామేణాఽక్లిష్ట కర్మణా	
జనస్థాన మఽవధ్యం తత్ సర్వం యుధి నిపాతితం	40
తస్య మే కురు సాచివ్యం తస్య భార్యాఽపహరణే	
రాక్షసేంద్ర వచః శృత్వా మారీచో వాక్య మబ్రవీత్	41

ఆఖ్యాతా కేన సీతా సా మిత్రరూపేణ శతృణా	
త్వయా రాక్షసశార్దూల కో న నందతి నిందితః	42
సీతామిహానయ స్వేతి కోబ్రవీతి బ్రవీహి మే	
రక్షో లోకస్య సర్వస్య కే శృంగం చేచ్ఛతు మిచ్ఛతి	43
ప్రోత్సాహయతి కశ్చ త్త్వాం స హి శతృరఽసంశయః	
ఆశీవిష ముఖా ధ్ధంష్ట్రాముద్ధర్తుం చేచ్ఛతి త్వయా	44
కర్మణా తేన కేనాఽపి కాపథం ప్రతిపాదితః	
సుఖ సుప్తస్య తే రాజన్ ప్రహృతం కేన మూర్ధని	45
విశుద్ధ వంశాభిజనాఽగ్ర హస్తః	
తేజో మదః సంస్థిత దోర్విషాణః	
ఉదీక్షీతుం రావణ నేహ యుక్తః	
స సంయుగే రాఘవ గంధ హస్తీ	46
అసౌ రణాంత స్థితి సంధి వాలో	
విదగ్ధ రక్షో మృగ హా నృసింహః	
సుప్త స్వయా బోధయితుం న యుక్తః	
శరాంగ పూర్ణో నిశితాఽసి దంష్ట్రః	47
చాపావహారే భుజ వేగ పంకే	
శరోర్మి మాల్ సుమహాహవాఘే	
న రామ పాతాళ ముఖేతి ఘోరే	
ప్రస్కందితుం రాక్షసరాజ యుక్తం	48
ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర	
లంకాం ప్రసన్నో భవ సాధు గచ్ఛ	
త్వం స్వేషు దారేషు రమస్వ నిత్యం	
రామః సభార్యో రమతాం వనేషు	49
ఏవముక్తో దశగ్రీవో మారీచేన స రావణః	
న్యవర్తత పురీం లంకాం వివేశ చ గృహోత్తమం	50
<u>ద్వాత్రింశ స్సర్గః - శూర్పణఖోద్వయమః</u>	
తతః శూర్పణఖా దృష్ట్వా సహస్రాణి చతుర్దశ	

హతా నేకేన రామేణ రక్షసాం భీమ కర్మణామ్	1
దూషణం చ ఖరంచైవ హతం త్రిశిరసా సహ	
దృష్ట్వా పున ర్మహానాదం ననాద జలదోయథా	2
సా దృష్ట్వా కర్మ రామస్య కృతమ౭న్యైః సుదుష్కరమ్	
జగామ పరమోద్విగ్నా లంకాం రావణ పాలితామ్	3
సా దదర్శ విమానా౭గ్రే రావణం దీప్త తేజసం	
ఉపోపవిష్టం సచివైః మరుద్భి రివ వాసవమ్	4
ఆసీనం సూర్య సంకాశే కాంచనే పరమాసనే	
రుక్మవేదిగతం ప్రాజ్యం జ్వలన్త మివ పావకమ్	5
దేవ గన్ధర్వ భూతానామ్ ఋషీణాం చ మహాత్మనామ్	
అజేయం సమరే శూరం వ్యాత్రానన మివా౭న్తకమ్	6
దేవా౭సుర విమర్దేషు వజ్రా౭శని కృత వ్రణమ్	
ఐరావత విషాణా౭గ్రై రుత్కృష్ట కిణ వక్షసం	7
వింశ ద్భుజం దశగ్రీవం దర్శనీయ పరిచ్ఛదమ్	
విశాల వక్షసం వీరం రాజలక్షణ శోభితమ్	8
స్నిగ్ధ వైడూర్య సంకాశం తప్త కాంచన కుణ్డలమ్	
సుభుజం శుక్ల దశనం మహాస్యం పర్వతోపమమ్	9
విష్ణుచక్ర నిపాతైశ్చ శతశో దేవ సంయుగే	
అన్యైః శస్త్ర ప్రహారైశ్చ మహాయుద్ధేషు తాడితం	10
ఆహతాంగం సమస్తైశ్చ దేవ ప్రహరణై స్తథా	
అక్షోభ్యాణాం సముద్రాణాం క్షోభణం క్షీప్ర కారిణమ్	11
క్షేప్తారం పర్వతాగ్రాణాం సురాణాం చ ప్రమర్దనమ్	
ఉచ్ఛేత్తారం చ ధర్మాణాం పరదారాభిమర్శనమ్	12
సర్వదివ్యాస్త్ర యోక్తారం యజ్ఞ విఘ్నకరం సదా	
పురీం భోగవతీం ప్రాప్య పరాజిత్య చ వాసుకిమ్	13
తక్షకస్య ప్రియాం భార్యాం పరాజిత్య జహార యః	
కైలాసం పర్వతం గత్వా విజిత్య నర వాహనమ్	14
విమానం పుష్పకం తస్య కామగం వై జహార యః	



వనం చైత్రరథం దివ్యం నలినీం నన్దనం వనమ్	15
వినాశయతి యః క్రోధాద్దేవోద్యానాని వీర్యవాన్	
చన్ద్ర సూర్యౌ మహాభాగా వృత్తిష్ఠన్తౌ పరంతపౌ	16
నివారయతి బాహుభ్యాం యః శైల శిఖరోపమః	
దశవర్ష సహస్రాణి తప స్తప్త్యా మహావనే	17
పురా స్వయమ్భువే ధీరః శిరాం స్యుపజహార యః	
దేవ దానవ గన్ధర్వ పిశాచ పతగోరగైః	18
అభయం యస్య సంగ్రామే మృత్యుతో మానుషా దృతే	
మన్తై రఽభిష్ఠుతం పుణ్యమఽధ్వరేషు ద్విజాతిభిః	19
హవిర్దానేషు యః సోమముపహన్తి మహాబలః	
ఆప్త యజ్ఞహరం క్రూరం బ్రహ్మఘ్నం దుష్ట చారిణమ్	20
కర్మశం నిరఽనుక్రోశం ప్రజానా మఽహితే రతమ్	
రావణం సర్వభూతానాం సర్వలోక భయావహమ్	21
రాక్షసీ భ్రాతరం శూరం సా దదర్శ మహాబలమ్	
తం దివ్య వస్త్రాభరణం దివ్య మాలోప శోభితమ్	22
ఆసనే సూపవిష్టం చ కాలకాల మివోద్యతం	
రాక్షసేన్ద్రం మహాభాగం పౌలస్య కుల నన్దనమ్	23
రావణం శత్రు హన్తారం మన్త్రిభిః పరివారితం	
అభిగమ్యాబ్రవీ ద్వాక్యం రాక్షసీ భయ విహ్వలా	24
తమబ్రవీ ద్దీప్త విశాల లోచనం	
ప్రదర్శయిత్వా భయ మోహ మూర్ఛితా	
సుదారుణం వాక్యమఽభీత చారిణీ	
మహాత్మనా శూర్పణఖా విరూపితా	25
<b>త్రయస్తింశ స్సర్గః - రావణ నిందా</b>	
తతః శూర్పణఖా దీనా రావణం లోక రావణమ్	
అమాత్య మధ్యే సంకృద్ధా పరుషం వాక్యమబ్రవీత్	1
ప్రమత్తః కామ భోగేషు స్వైర వృత్తో నిరంకుశః	
సముత్పన్నం భయం ఘోరం బోద్ధవ్యం నాఽవబుధ్యసే	2

సక్తం గ్రామ్యేషు భోగేషు కామవృత్తం మహీపతిమ్	
లుట్టం న బహు మన్యస్తే శ్మశానాఽగ్ని మివ ప్రజాః	3
స్వయం కార్యాణి యః కాలేనాఽనుతిష్ఠతి పార్థివః	
స తు వై సహ రాజ్యేన తైశ్చ కార్ష్యే ర్వివశ్యతి	4
అయుక్తచారం దుర్దర్శ మఽస్వాధీనం నరాధిపమ్	
వర్షయన్తి నరా దూరా న్నదీ పంక మివ ద్విపాః	5
యే న రక్షన్తి విషయమఽస్వాధీనా నరాధిపాః	
తే న వృద్ధ్యా ప్రకాశస్తే గిరయః సాగరే యథా	6
ఆత్మవద్భిర్విగృహ్య త్వం దేవ గన్ధర్వ దానవైః	
అయుక్తచార శ్చపలః కథం రాజా భవిష్యసి	7
త్వం తు బాల స్వభావశ్చ బుద్ధి హీనశ్చ రాక్షస	
జ్ఞాతవ్యం తు న జానీషి కథం రాజా భవిష్యసి	8
యేషాం చారశ్చ కోశశ్చ నయశ్చ జయతాం వర	
అస్వాధీనా నరేంద్రాణాం ప్రాకృతై స్తే జనైః సమాః	9
యస్మాత్ పశ్యన్తి దూరస్థాన్ సర్వానర్థాన్ నరాధిపాః	
చారేణ తస్మా దుచ్యన్తే రాజానో దీర్ఘ చక్షుషః	10
అయుక్తచారం మన్యే త్వాం ప్రాకృతైః సచివై ర్స్వతమ్	
స్వజనం చ జనస్థానం హతం యో నాఽవబుధ్యసి	11
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం క్రూర కర్మణామ్	
హతా న్యేకేన రామేణ ఖరశ్చ సహదూషణః	12
ఋషీణా మఽభయం దత్తం కృత క్షేమాశ్చ దణ్డకాః	
ధర్షితం చ జనస్థానం రామేణాఽక్లిష్ట కర్మణా	13
త్వం తు లుట్టః ప్రమత్తశ్చ పరాధీనశ్చ రావణ	
విషయే స్వే సముత్పన్నం భయం యో నాఽవబుధ్యసి	14
తీక్ష్ణ మఽల్ప ప్రదాతారం ప్రమత్తం గర్వితం శరమ్	
వ్యసనే సర్వభూతాని నాఽభిధావన్తి పార్థివమ్	15
అతిమానిన మఽగ్రాహ్య మాత్మసంభావితం నరమ్	
క్రోధినం వ్యసనే హన్తి స్వజనోఽపి మహీపతిమ్	16

నాఁనుతిప్పతి కార్యాణి భయేషు న బిభేతి చ	
క్షిప్రం రాజ్య చ్యుతో దీన స్తుణై స్తుల్యో భవే దిహ	17
శుష్టైః కాష్టై ర్భవేత్ కార్యం లోష్టైరపి చ పాంసుభిః	
న తు స్థానాత్ పరిభ్రష్టైః కార్యం స్యా ద్వసుధాఽధిపైః	18
ఉపభుక్తం యథా వాసః స్రజో వా మృదితా యథా	
ఏవం రాజ్య త్సరిభ్రష్టైః సమర్థోఽపి నిరర్థకః	19
అప్రమత్తశ్చ యో రాజా సర్వజ్ఞో విజితేంద్రియః	
కృతజ్ఞో ధర్మశీలశ్చ స రాజా తిష్ఠతే చిరమ్	20
నయనాభ్యాం ప్రసుప్తోఽపి జాగర్తి నయ చక్షుషా	
వ్యక్త క్రోధ ప్రసాదశ్చ స రాజా పూజ్యతే జనైః	21
త్వం తు రావణ దుర్బుద్ధి ర్గుణైరేతై ర్వివర్జితః	
యస్య తేఽవిదితశ్చారైః రక్షసాం సుమహాన్ వధః	22
పరావమంతా విషయేషు సంగతో	
న దేశ కాల ప్రవిభాగ తత్త్వ విత్	
అయుక్త బుద్ధి ర్గుణ దోష నిశ్చయే	
విపన్నరాజ్యో న చిరా ద్విపత్స్యసే	23
ఇతి స్వ దోషాన్ పరికీర్తితాం స్తయా	
సమీక్ష్య బుద్ధ్యా క్షణదాచరేశ్వరః	
ధనేన దర్పేణ బలేన చాఽన్వితో	
విచింతయామాస చిరం స రావణః	24
<b><u>చతుస్త్రింశ స్సర్గః - సీతాహరణోపదేశః</u></b>	
తతః శూర్పణఖాం కృద్ధాం బృవతీం పరుషం వచః	
అమాత్య మధ్యే సంకృద్ధః పరిపప్రచ్ఛ రావణః	1
కశ్చ రామః కథం వీర్యః కిం రూపః కిం పరాక్రమః	
కిమర్థం దణ్ణకారణ్యం ప్రవిష్టః స దురాసదమ్	2
ఆయుధం కిం చ రామస్య నిహతా యేన రాక్షసాః	
ఖరశ్చ నిహతం సంఖ్యే దూషణ స్త్రీశిరా స్తథా	3
ఇత్యుక్తా రాక్షసేన్ద్రేణ రాక్షసీ క్రోధ మూర్చ్ఛితా	

తతో రామం యథా తత్త్వమాఖ్యాతు ముపచక్రమే	4
దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్ష శ్చీరకృష్ణాఽజినామ్బరః	
కన్దర్ప సమరూపశ్చ రామో దశరథాత్మజః	5
శక్ర చాప నిభం చాపం వికృష్య కనకాంగదమ్	
దీప్తాన్ ఓపతి నారాచాన్ సర్పానివ మహావిషాన్	6
నాఽదదానం శరాన్ ఘోరాన్నముంచంతం మహాబలమ్	
న కార్ముకం వికర్షంతం రామం పశ్యామి సంయుగే	7
హన్యమానం తు తత్ సైన్యం పశ్యామి శరవృష్టిభిః	
ఇన్ద్రేణైవోత్తమం సస్యమాహతం త్వఽశ్మవృష్టిభిః	8
రక్షసాం భీమవీర్యాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ	
నిహతాని శరై స్తీక్ణై స్తేనైకేన పదాతినా	9
అర్ధాఽధిక ముహూర్తేన ఖరశ్చ సహదూషణః	
ఋషీణా మభయం దత్తం కృత క్షేమాశ్చ దణ్డకాః	10
ఏకా కథంచీన్ ముక్తాఽహం పరిభూయ మహాత్మనా	
స్త్రీ వధం శంకమానేన రామేణ విదితాత్మనా	11
భ్రాతా చాఽస్య మహాతేజా గుణత స్థుల్య విక్రమః	
అనురక్తశ్చ భక్తశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్	12
అమర్షీ దుర్జయో జేతా విక్రాన్తో బుద్ధిమాన్ బలీ	
రామస్య దక్షిణో బాహుః నిత్యం ప్రాణో బహిశ్చరః	13
రామస్య తు విశాలాక్షీ పూర్ణేందు సదృశాననా	
ధర్మపత్నీ ప్రియా భర్తుః నిత్యం ప్రియ హితేరతా	14
సా సుకేశీ సునాసోరూః సురూపా చ యశస్వినీ	
దేవతేవ వనస్యాఽస్య రాజతే శ్రీరివాఽపరా	15
తప్త కాంచన వర్ణాభా రక్తతుంగ నఖీ శుభా	
సీతా నామ వరారోహ వైదేహీ తనుమధ్యమా	16
నైవ దేవీ న గన్ధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ	
నైవం రూపా మయా నారీ దృష్ట పూర్వా మహీతలే	17
యస్య సీతా భవే ద్భార్యా యం చ హృష్టా పరిష్పజేత్	

అతిజీవేత్ స సర్వేషు లోకేష్వఽపి పురందరాత్	18
సా సుశీలా వపుః శ్లాఘ్య రూపేణాఽప్రతిమా భువి	
తవాఽనురూపా భార్యా సా త్వం చ తస్యా స్తథా పతిః	19
తాం తు విస్తీర్ణ జఘనాం పీన శ్రోణి పయోధరామ్	
భార్యార్థే తు తవాఽనేతుముద్యతాహం వరాననామ్	20
విరూపితాఽస్మి క్వారేణ లక్ష్మణేన మహాభుజ	
తాం తు దృష్ట్వాఽద్య వైదేహీం పూర్ణచంద్ర నిభాననామ్	21
మన్మథస్య శరాణాం వై త్వం విధేయో భవిష్యసి	
యది తస్యామభిప్రాయో భార్యార్థే తవ జాయతే	22
శీఘ్ర ముద్ధియతాం పాదో జయార్థ మిహ దక్షిణః	
కురు ప్రీయం తథా తేషాం రక్షసాం రాక్షసేశ్వర	23
వధాత్తస్య నృశంసస్య రామస్యాశ్రమ వాసినః	
తం శరై ర్నిశితై ర్హత్వా లక్ష్మణం చ మహారథమ్	24
హత నాథాం సుఖం సీతాం యథావ దుపభోక్ష్యసి	
రోచతే యది తే వాక్యం మమైత ద్రాక్షసేశ్వర	25
క్రియతాం నిర్విశంకేన వచనం మమ రావణ	
విజ్ఞాయే హాత్మ శక్తిం చ హ్రీయతా మఽబలా బలాత్	26
సీతా సర్వానవద్యాంగీ భార్యార్థే రాక్షసేశ్వర	
నిశమ్య రామేణ శరై రఽజిహ్మగైః	
హతాన్ జనస్థాన గతాన్ నిశాచరాన్	
ఖరం చ బుద్ధ్వా నిహతం చ దూషణం	
త్వమత్ర కృత్యం ప్రతిపత్తు మర్హసి	27
<b><u>పంచ త్రింశ స్సర్గః - మారీచాశ్రమ పునర్గమనం</u></b>	
తతః శూర్పణఖా వాక్యం త చ్ఛ్చత్వా రోమహర్షణమ్	
సచివానభ్యనుజ్ఞాయ కార్యం బుద్ధ్వా జగామ సః	1
తత్ కార్య మఽనుగమ్యాథ యథావదుపలభ్య చ	
దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాబలమ్	2
ఇతి కర్తవ్య మిత్యేవ కృత్వా నిశ్చయ మాత్మనః	

స్థిర బుద్ధి స్తో రమ్యాం యానశాలా ముపాగమత్	3
యానశాలాం తతో గత్వా ప్రచ్ఛన్నో రాక్షసాధిపః	
సూతం సంచోదయామాస రథః సంయోజ్యతా మితి	4
ఏవముక్తః క్షణే నైవ సారథి ర్లఘువిక్రమః	
రథం సంయోజయామాస తస్యాఽభిమత ముత్తమమ్	5
కాంచనం రథమాస్థాయ కామగం రత్న భూషితమ్	
పిశాచ వదనైర్ముక్తం ఖరైః కనక భూషణైః	6
మేఘప్రతిమ నాదేన స తేన ధనదాఽనుజః	
రాక్షసాధిపతిః శ్రీమాన్ యయౌ నదనదీపతిమ్	7
స శ్వేత వాలవ్యజనః శ్వేత చ్ఛత్రో దశాననః	
స్నిగ్ధ వైడూర్య సంకాశ స్తప్త కాంచన కుండలః	8
వింశ ద్భుజో దశగ్రీవః దర్శనీయ పరిచ్ఛదః	
త్రిదశాఽరి ర్మునీంద్రఘ్నో దశశీర్ష ఇవాద్రిరాట్	9
కామగం రథమాస్థాయ శుశుభే రాక్షసేశ్వరః	
విద్యున్మణ్డలవాన్ మేఘః సబలాక ఇవామ్బురే	10
స శైలం సాగరానూపం వీర్యవా నఽవలోకయన్	
నానాపుష్ప ఫలై ర్స్వకైరఽనుకీర్ణం సహస్రశః	11
శీత మంగళ తోయాభిః పద్మినీభిః సమన్తతః	
విశాలైరాశ్రమపదై ర్వేదిమద్భిరలంకృతమ్	12
కదల్యటవి సంబాధం నారికేరోప శోభితమ్	
సాలై స్తాలై స్తమాలైశ్చ పుష్పితై స్తరుభి ర్స్వతం	13
నాగైః సుపర్ణై ర్గన్ధర్వైః కిన్నరైశ్చ సహస్రశః	
ఆజై ర్వైఖానసై ర్దూమై ర్వాలఖిల్వై ర్మరీచిపైః	14
అత్యన్త నియతాహారైః శోభితం పరమర్షిభిః	
జిత కామైశ్చ సిద్ధైశ్చ చారణై శ్చోపశోభితమ్	15
దివ్యాభరణ మాల్యాభి ర్దివ్యరూపాభి రావృతమ్	
క్రీడారతి విదిష్ణాభిరప్సరోభిః సహస్రశః	16
సేవితం దేవపత్నీభిః శ్రీమతీభిరుపాసితం	

దేవ దానవ సంఘైశ్చ చరితంత్వఽమృతాశిభిః	17
హంస క్రౌంచ ప్లవా కీర్ణం సారసైః సంప్రణాదితమ్	
వైడూర్య ప్రస్తరం రమ్యం స్నిగ్ధం సాగర తేజసా	18
పాణ్డరాణి విశాలాని దివ్యమాల్య యుతాని చ	
తూర్య గీతాఽభిజుష్టాని విమానాని సమస్తతః	19
తపసా జిత లోకానాం కామగాన్యఽభిసంపతన్	
గన్ధర్వాఽప్పరసశ్చైవ దదర్శ ధనదాఽనుజః	20
నిర్యాస రసమూలానాం చన్దనానాం సహస్రశః	
వనాని పశ్యన్ సౌమ్యాని పూణ తృప్తి కరాణి చ	21
అగరూణాం చ ముఖ్యానాం వనాన్యపవనాని చ	
తక్కోలానాం చ జాత్యానాం ఫలానాం చ సుగన్ధినామ్	22
పుష్పాణి చ తమాలస్య గుల్మాని మరిచస్య చ	
ముక్తానాం చ సమూహాని శుష్కమాణాని తీరతః	23
శంఖానాం ప్రస్తరం చైవ ప్రవాల నిచయం తథా	
కాంచనాని చ శైలాని రాజతాని చ సర్వశః	24
ప్రస్థవాణి మనోజ్ఞాని ప్రసన్నాని ప్రాదాని చ	
ధనధాన్యోపపన్నాని స్త్రీరత్నై రావృతాని చ	25
హస్త్యఽశ్వ రథ గాఢాని నగరాణ్యఽవలోకయన్	
తం సమం సర్వతః స్నిగ్ధం మృదుసంస్పర్శ మారుతమ్	26
అనూపం సిన్ధు రాజస్య దదర్శ త్రిదివోపమమ్	
తత్రాపశ్యత్ స మేఘాభం న్యగ్రోధమ్ ఋషిభి ర్భృతమ్	27
సమన్తాద్యస్య తాః శాఖాః శత యోజనమాయతాః	
యస్య హస్తిన మాదాయ మహాకాయం చ కచ్ఛపమ్	28
భక్షార్థం గరుడః శాఖా మాజగామ మహాబలః	
తస్య తాం సహసా శాఖాం భారేణ పతగోత్తమః	29
సుపర్ణః పర్ణ బహుళాం బభంజ చ మహాబలః	
తత్ర వైఖానసా మాషా వాలఖిల్యా మరీచిపాః	30
ఆజా బభూవు ర్ధూమ్రాశ్చ సంగతాః పరమర్షయః	

తేషాం దయార్థం గరుడ స్తాం శాఖాం శతయోజనామ్	31
భగ్నా మాదాయ వేగేన తౌ చోభౌ గజ కచ్చపౌ	
ఏక పాదేన ధర్మాత్మా భక్షయిత్వా తదామిషమ్	32
నిషాద విషయం హత్వా శాఖయా పతగోత్తమః	
ప్రహర్ష మృతులం లేభే మోక్షయిత్వా మహామునీన్	33
స తేనైవ ప్రహర్షేణ ద్విగుణీకృత విక్రమః	
అమృతా౭౭నయనార్థం వై చకార మతిమాన్ మతిమ్	34
అయో జాలాని నిర్మధ్య భిత్త్వా రత్నమయం గృహం	
మహీస్త్ర భవనా ధుప్త మాజహారా౭మృతం తతః	35
తం మహర్షి గణై ర్భుష్టం సుపర్ణ కృత లక్షణమ్	
నామ్నా సుభద్రం న్యగ్రోధం దదర్శ ధనదా౭నుజః	36
తం తు గత్వా పరం పారం సముద్రస్య నదీపతేః	
దదర్శాశ్రమ మేకాస్తే రమ్యే పుణ్యే వనా౭స్తరే	37
తత్ర కృష్ణా౭జినధరం జటా వల్కల ధారిణమ్	
దదర్శ నియతాహారం మారీచం నామ రాక్షసం	38
రావణ స్తం సమాగమ్య విధివత్ తేన రక్షసా	
మారీచేనా౭ర్చితో రాజా సర్వకామై రమానుషైః	39
తం స్వయం పూజయిత్వా తు భోజనేనోదకేన చ	
అర్ధోపహితయా వాచా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్	40
కచ్చిత్ సుకుశలం రాజన్ ల్లంకాయాం రాక్షసేశ్వర	
కేనార్థేన పున స్త్వం వై తూర్ణ మేవమిహాగతః	41
ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః	
తతః పశ్చాదిదం వాక్య మబ్రవీ ద్వాక్య కోవిదః	42
<b>షట్టింశ స్సర్గః - సహాయైషణా</b>	
మారీచ శ్రూయతాం తాత వచనం మమ భాషితః	
ఆర్తో౭స్మి మమ చార్తస్య భవాన్ హి పరమా గతిః	1
జానీషే త్వం జనస్థానే బ్రాతా యత్ర ఖరో మమ	
దూషణశ్చ మహాబాహుః స్వసా శూర్పణఖా చ మే	2



త్రిశిరాశ్చ మహాతేజా రాక్షసః పిశితాఽశనః	
అన్యే చ బహవః శూరా లబ్ధలక్షా నిశాచరాః	3
వసన్తి మన్నియోగేన నిత్యవాసం చ రాక్షసాః	
బాధమానా మహారణ్యే మునీన్ వై ధర్మచారిణః	4
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్	
శూరాణాం లబ్ధలక్షాణాం ఖర చిత్తానువర్తినామ్	5
తే త్విదానీం జనస్థానే వసమానా మహాబలాః	
సంగతాః పరమాయత్యాః రామేణసహ సంయుగే	6
నానాప్రహరణోపేతాః ఖర ప్రముఖ రాక్షసాః	
తేన సంజాత రోషేణ రామేణ రణమూర్ధని	7
అనుక్త్వా పరుషం కించి చ్చరై ర్వాపారితం ధనుః	
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసా ముగ్రతేజసాం	8
నిహతాని శరై స్తీక్ణై ర్మానుషేణ పదాతినా	
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే దూషణశ్చ నిపాతితః	9
హతశ్చ త్రిశిరాశ్చాపి నిర్భయా దణ్డకాః కృతాః	
పిత్రా నిరస్థః కృద్దేన సభార్యః క్షీణజీవితః	10
స హన్తా తస్య సైన్యస్య రామః కత్రియ పాంసనః	
దుశ్శీలః కర్కశ స్తీక్ణో మూర్ఖో లుబ్ధోఽజితేంద్రియః	11
త్యక్త ధర్మస్త్వధర్మాత్మా భూతానామఽహితే రతః	
యేన వైరం వినారణ్యే సత్త్వమాశ్రిత్య కేవలమ్	13
కర్ణ నాసాఽపహరణా ద్భగినీ మే విరూపితా	
తస్య భార్యాం జనస్థానాత్ సీతాం సుర సుతోపమామ్	13
ఆనయిష్యామి విక్రమ్య సహాయః తత్ర మే భవ	
త్వయా హ్యహం సహాయేన పార్శ్వస్థేన మహాబల	14
బ్రాతృభిశ్చ సురాన్ యుద్ధే సమగ్రాన్ నాఽభిచిన్తయే	
తత్ సహాయో భవ త్వం మే సమర్థో హ్యసి రాక్షస	15
వీర్యే యుద్ధే చ దర్పే చ నహ్యస్తి సద్యశ స్తవ	
ఉపాయజ్ఞో మహాశూరః మహామాయా విశారదః	16

ఏతదర్థమఽహం ప్రాప్తః త్వత్సమీపం నిశాచర	
శృణు తత్ కర్మ సాహాయ్యే యత్ కార్యం వచనాన్ మమ	17
సావర్ణ స్త్వం మృగో భూత్వా చిత్రో రజత బిన్దుభిః	
ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర	18
త్వాం తు నిస్సంశయం సీతా దృష్ట్వా తు మృగరూపిణమ్	
గృహ్యతా మితి భర్తారం లక్ష్మణం చాఽభిధాస్యతి	19
తత స్తయోరపాయే తు శూన్యే సీతాం యథాసుఖమ్	
నిరాబాధో హరిష్యామి రాహు శ్చన్ద్రప్రభా మివ	20
తతః పశ్చాత్ సుఖం రామే భార్యా హరణ కర్షితే	
విస్రబ్ధః ప్రహరిష్యామి కృతార్ధేనాన్తరాత్మనా	21
తస్య రామ కథాం శృత్వా మారీచస్య మహాత్మనః	
శుష్కం సమభవద్వక్త్రం పరిత్రస్తో బభూవ హ	22
ఓష్ఠా పరిలిహన్ శుష్కా నేత్రైరఽనిమిషై రివ	
మృతభూత ఇవాఽఽర్హస్తు రావణం సముదైక్షత	23
స రావణం త్రస్త విషణ్ణచేతా	
మహావనే రామ పరాక్రమజ్ఞః	
కృతాంజలి స్తత్త్వమువాచ వాక్యం	
హితం చ తస్మై హిత మాత్మనశ్చ	24
<b>సప్తతింశ స్సర్గః - అప్రియ పథ్యవచనం</b>	
తచ్ఛృత్వా రాక్షసేన్ద్రస్య వాక్యం వాక్య విశారదః	
ప్రత్యువాచ మహాప్రాజ్ఞో మారీచో రాక్షసేశ్వరమ్	1
సులభాః పురుషా రాజన్ సతతం ప్రియవాదినః	
అప్రియస్య చ పథ్యస్య వక్తా శ్రోతాచ దుర్లభః	2
న నూనం బుధ్యసే రామం మహావీర్యం గుణోన్నతమ్	
అయుక్తచార శ్చపలో మహీన్ద్ర వరుణోపమమ్	3
అపి స్వస్తి భవేత్ తాత సర్వేషాం భువి రక్షసామ్	
అపి రామో న సంకృద్ధః కుర్యాల్లోకమఽరాక్షసం	4
అపి తే జీవితాన్తాయ నోత్పన్నా జనకాత్మజా	

అపి సీతా నిమిత్తం చ న భవే ద్వ్యసనం మహాత్	5
అపి త్వా మీశ్వరం ప్రాప్య కామవృత్తం నిరంకుశమ్	
న వినశ్యేత్ పురీ లంకా త్వయాసహ సరాక్షసా	6
త్వద్విధః కామవృత్తో హి దుశ్శీలః పాప మన్రితః	
ఆత్మానం స్వజనం రాష్ట్రం స రాజా హన్తి దుర్మతిః	7
న చ పిత్రా పరిత్యక్తో నాఽమర్యాదః కథంచన	
న లుబ్ధో న చ దుశ్శీలో న చ క్షత్రియ పాంసనః	8
న చ ధర్మగుణై ర్దీనః కౌసల్యానన్దవర్దనః	
న చ తీక్ష్ణో న చ భూతానాం సర్వేషామఽహితే రతః	9
వంచితం పితరం దృష్ట్వా కైకేయ్యా సత్యవాదినమ్	
కరిష్యా మీతి ధర్మాత్మా తాత ప్రవ్రజితో వనమ్	10
కైకేయ్యాః ప్రియకామార్థం పితుర్దశరథస్య చ	
హిత్వా రాజ్యం చ భోగాంశ్చ ప్రవిష్టో దణ్డకా వనమ్	11
న రామః కర్కశ స్తాత నాఽవిద్వాన్ నాఽజితేన్ద్రియః	
అన్యతం దుశ్శతం చైవ నైవ త్వం వక్తుమర్హసి	12
రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః సాధుః సత్యపరాక్రమః	
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవానాం మఘవా నివ	13
కథం త్వం తస్య వైదేహీం రక్షితాం స్వేన తేజసా	
ఇచ్ఛసి ప్రసభం హర్షం ప్రభామివ వివస్వతః	14
శరాఽర్చిషమఽనాధృప్యం చాపఖడ్గేన్ద్రనం రణే	
రామాగ్నిం సహసా దీప్తం న ప్రవేష్టుం త్వ మర్హసి	15
ధనుర్వాదిత దీప్తాస్యం శరాఽర్చిషమమర్షణమ్	
చాప పాశధరం వీరం శత్రు సైన్య ప్రహారిణమ్	16
రాజ్యం సుఖం చ సంత్యజ్య జీవితం చేష్టమాత్మనః	
నాఽత్యాసాదయితుం తాత రామాన్తక మిహార్హసి	17
అప్రమేయం హి తత్తేజో యస్య సా జనకాత్మజా	
న త్వం సమర్థ స్తాం హర్షం రామ చాపాశ్రయాం వనే	18
తస్య సా నరసింహస్య సింహోరస్కస్య భామినీ	

ప్రాణేభ్యోఽపి ప్రియతరా భార్యా నిత్యమఽనువ్రతా	19
న సా ధర్మయితం శక్యా మైథిలోజస్వినః ప్రియా	
దీప్త స్యేవ హుతాశస్య శిఖా సీతా సుమధ్యమా	20
కిముద్యమ మిమం వ్యర్థమ్ కృత్వా తే రాక్షసాధిప	
దృష్ట శ్చేత్ త్వం రణే తేన తదఽన్తం తవ జీవితమ్	21
జీవితం చ సుఖం చైవ రాజ్యం చైవ సుదుర్లభమ్	
యదిచ్ఛసి చిరం భోక్తం మాకృథా రామ విప్రియం	22
స సర్వైః సచివైః సార్థం విభీషణ పురోగమైః	
మంత్రయిత్వా తు ధర్మిష్టైః కృత్వా నిశ్చయమాత్మనః	23
దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాఽబలమ్	
ఆత్మనశ్చ బలం జ్ఞాత్వా రాఘవస్య చ తత్త్వతః	24
హితాఽహితం వినిశ్చిత్వ క్షమం త్వం కర్తు మర్హసి	
అహం తు మన్యే తవ న క్షమం రణే	
సమాగమం కోసలరాజ సూనునా	
ఇదం హి భూయః శృణు వాక్య ముత్తమం	
క్షమం చ యుక్తం చ నిశాచరేశ్వర	25
<b>అష్టాత్రింశ స్సర్గః - రామాస్త మహిమా</b>	
కదాచిద్యఽప్యహం వీర్యాత్ పర్యటన్ పృథివీ మిమామ్	
బలం నాగ సహస్రస్య ధారయన్ పర్వతోపమః	1
నీలజీమూత సంకాశ స్తప్త కాంచన కుణ్డలః	
భయం లోకస్య జనయన్ కిరీటీ పరిఘాయుధః	2
వ్యచరం దణ్డకారణ్యే ఋషిమాంసాని భక్షయన్	
విశ్వామిత్రోఽథ ధర్మాత్మా మద్విత్తస్తో మహామునిః	3
స్వయం గత్వా దశరథం నరేంద్ర మిద మబ్రవీత్	
అద్య రక్షతు మాం రామః పర్వకాలే సమాహితః	4
మారీచా న్మే భయం ఘోరం సముత్పన్నం నరేశ్వర	
ఇత్యేవముక్తో ధర్మాత్మా రాజా దశరథ స్తదా	5
ప్రత్యువాచ మహాభాగం విశ్వామిత్రం మహామునిమ్	

బాలో ద్వాదశ వర్షోఽయమఽకృతాస్తశ్చ రాఘవః	6
కామం తు మమ యత్ సైన్యం మయాసహ గమిష్యతి	
బలేన చతురంగేణ స్వయ మేత్య నిశాచరాన్	7
వధిష్యామి మునిశ్రేష్ఠ శత్రుం తవ యథేప్పితమ్	
ఇత్యేవముక్తః సమునీ రాజానం పునరబ్రవీత్	8
రామా న్నాఽన్యద్బలం లోకే పర్యాప్తం తస్య రక్షసః	
దేవతానా మపి భవాన్ సమరేష్యభిపాలకః	9
ఆసీత్ తవ కృతం కర్మ త్రిలోకే విదితం నృప	
కామమస్తు మహత్ సైన్యం తిష్ఠ త్విహ పరంతప	10
బాలో ష్యేష మహాతేజాః సమర్థ స్తస్య నిగ్రహే	
గమిష్యే రామ మాదాయ స్వస్తి తేస్తు పరంతప	11
ఏవముక్త్వాతు స ముని స్త మాదాయ నృపాత్మజమ్	
జగామ పరమ ప్రీతో విశ్వామిత్రః స్వమాశ్రమమ్	12
తం తదా దణ్ణకారణ్యే యజ్ఞ ముద్దిశ్య దీక్షితమ్	
బభూవాఽవస్థితో రామ శ్చిత్రం విస్ఫారయన్ ధనుః	13
అజాత వ్యంజనః శ్రీమాన్ పద్మపత్ర నిభేక్షణః	
కాకపక్షధరో ధన్వీ శిఖీ కనక మాలయా	14
శోభయన్ దణ్ణకారణ్యం దీప్తిన స్వేన తేజసా	
అదృశ్యత తదా రామో బాలచన్ద్ర ఇవోదితః	15
తతోఽహం మేఘ సంకాశ స్తప్త కాంచన కుణ్డలః	
బలీ దత్తవరో దర్పాదాజగామ తదాశ్రమమ్	16
తేన దృష్టః ప్రవిష్టోఽహం సహసైవోద్యతాయుధః	
మాం తు దృష్ట్వా ధనుః సజ్యమఽసంభ్రాన్త శ్చకార సః	17
అవజానన్నఽహం మోహా ద్బాలోఽయమితి రాఘవమ్	
విశ్వామిత్రస్య తాం వేదిమఽభ్యధావం కృతత్వరః	18
తేనముక్త స్తతో బాణః శితః శతృ నిబర్హణః	
తేనాఽహం త్యాహతః క్షిప్తః సముద్రే శత యోజనే	19
నేచ్ఛతా తాత మాం హన్తుం తదా వీరేణ రక్షితః	

రామస్య శరవేగేన నిరస్తోఽహమచేతనః	20
పాతితోఽహం తదా తేన గమ్భీరే సాగరామ్భసి	
ప్రాప్య సంజ్ఞాం చిరాత్ తాత లంకాం ప్రతిగతః పురీమ్	21
ఏవమఽస్మి తదా ముక్తః సహాయాస్తు నిపాతితాః	
అకృతాస్త్రేణ రామేణ బాలేనాఽక్లిష్ట కర్మణా	22
తన్ మయా వార్యమాణ స్త్వం యది రామేణ విగ్రహమ్	
కరిష్యస్యాఽఽపదం ఘోరాం క్షిప్తం ప్రాప్యసి రావణ	23
క్రీడారతి విధిజ్ఞానాం సమాజోత్సవ దర్శినామ్	
రక్షసాం చైవ సంతాప మనర్థం చాహరిష్యసి	24
హర్మ్య ప్రాసాద సంబాధాం నానారత్న విభూషితామ్	
ద్రక్ష్యసి త్వం పురీం లంకాం వినష్టాం మైథిలీ కృతే	25
అకుర్వన్తోఽపి పాపాని శుచయః పాపసంశ్రయాత్	
పరపాపైః వినశ్యన్తి మత్స్యా నాగ ప్రాదే యథా	26
దివ్య చన్దన దిగ్దాంగాన్ దివ్యాభరణ భూషితాన్	
ద్రక్ష్యస్యభిహతాన్ భూమౌ తవ దోషాత్ తు రాక్షసాన్	27
హృత దారాన్ సదారాంశ్చ దశ విద్రవతో దిశః	
హత శేషానఽశరణాన్ ద్రక్ష్యసి త్వం నిశాచరాన్	28
శరజాల పరిక్షిప్తా మఽగ్నిజ్వాలా సమావృతామ్	
ప్రదగ్ధ భవనాం లంకాం ద్రక్ష్యసి త్వమ్ న సంశయః	29
పరదారాభిమర్షాత్ తు నాఽన్యత్ పాపతరం మహాత్	
ప్రమదానాం సహస్రాణి తవ రాజన్ పరిగ్రహః	30
భవ స్వదార నిరతః స్వకులం రక్ష రాక్షస	
మానం వృద్ధిం చ రాజ్యం చ జీవితం చేష్టమాత్మనః	31
కలత్రాణి సౌమ్యాని మిత్రవర్గం తదైవ చ	
యదీచ్ఛసి చిరం భోక్తుం మాకృథా రామ విప్రియమ్	32
నివార్యమాణః సుహృదా మయా భృశం	
ప్రసహ్య సీతాం యది ధర్షయిష్యసి	
గమిష్యసి క్షీణబలః సబాన్ధవో	

యమక్షయం రామ శరాత్త జీవితః	33
<b><u>ఏకోనచత్వారింశ స్సర్గః - సాహాయకానభ్యుపగమః</u></b>	
ఏవమ౭స్మి తదా ముక్తః కథంచితీ తేన సంయుగే	
ఇదానీమ౭పి యద్వృత్తం త చ్ఛృణుస్వ నిరుత్తరమ్	1
రాక్షసాభ్యామహం ద్వాభ్యామ౭నిర్విణ్ణ స్తథా కృతః	
సహితో మృగ రూపాభ్యాం ప్రవిష్టో దణ్ణకా వనమ్	2
దీప్త జిహ్వో మహాకాయ స్తీక్ష్ణ శృఙ్గో మహాబలః	
వ్యచరం దణ్ణకారణ్యం మాంసభక్షో మహామృగః	3
అగ్నిహోత్రేషు తీర్థేషు చైత్య వృక్షేషు రావణ	
అత్యంత ఘోరో వ్యచరం స్తాపసాం స్తాన్ సంప్రదర్షయన్	4
నిహత్య దణ్ణకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః	
రుధిరాణి పిబం స్తేషాం తథా మాంసాని భక్షయన్	5
ఋషిమాంసా౭శనః క్రూర స్త్రాసయన్ వనగోచరాన్	
తదా రుధిరమత్తో౭హం వ్యచరం దణ్ణకావనమ్	6
ఆసాదయం తదా రామం తాపసం ధర్మచారిణమ్	
వైదేహీం చ మహాభాగాం లక్ష్మణం చ మహారథమ్	7
తాపసం నియతాహారం సర్వభూతహితే రతమ్	
సో౭హం వనగతం రామం పరిభూయ మహాబలమ్	8
తాపసో౭య మితి జ్ఞాత్వా పూర్వవైర మ౭నుస్మరన్	
అభ్యధావం హి సుసంకృద్ధ స్తీక్ష్ణశృఙ్గో మృగాకృతిః	9
జిహ్వాంసురకృతప్రజ్ఞ స్తం ప్రహార మ౭నుస్మరన్	
తేన ముక్తా స్త్రయో బాణాః శితాః శత్రు నిబర్హణాః	10
వికృప్య సుమహచ్ఛాపం సుపర్ణా౭నిల నిస్స్వనాః	
తే బాణా వజ్రసంకాశాః సుఘోరా రక్తభోజినాః	11
ఆజగ్ముః సహితాః సర్వే త్రయః సన్నత పర్వణః	
పరాక్రమజ్ఞో రామస్య శరో దృష్ట భయః పురా	12
సముత్తాంత స్తతో ముక్త స్తా వుభౌ రాక్షసౌ హతౌ	
శరేణ ముక్తో రామస్య కథంచితీ ప్రాప్య జీవితమ్	13

ఇహ ప్రవాజితో యుక్త స్తాపనోఽహం సమాహితః	
వృక్షే వృక్షే హి పశ్యామి చీరకృష్ణాఽజినామ్బురమ్	14
గృహీత ధనుషం రామం పాశహస్త మివాంతకమ్	
అపి రామ సహస్రాణి భీతః పశ్యామి రావణ	15
రామభూత మిదం సర్వమరణ్యం ప్రతిభాతి మే	
రామమేవ హి పశ్యామి రహితే రాక్షసాధిప	16
దృష్ట్వా స్వప్నగతం రామ ముద్బ్రుమామి విచేతనః	
రకారాదీని నామాని రామ త్రస్తస్య రావణ	17
రత్నాని చ రథాశ్చైవ విత్రాసం సంజనయన్తి మే	
అహం తస్య ప్రభావజ్ఞో న యుద్ధం తేన తే క్షమమ్	18
బలిం వా నముచిం వాఽపి హన్యాద్ధి రఘునందనః	
రణే రామేణ యుద్ధస్య క్షమాం వా కురు రాక్షస	19
న తే రామకథా కార్యా యది మాం ద్రష్టు మిచ్ఛసి	
బహవః సాధవో లోకే యుక్తా ధర్మమఽనుష్ఠితాః	20
పరేషామఽపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః	
సోఽహం తవాఽపరాధేన వినశ్యేయం నిశాచర	21
కురు యత్తే క్షమం తత్త్వ మహమ్ త్వాంనానుయామిహ	
రామశ్చ హి మహాతేజా మహాసత్త్వో మహాబలః	22
అపి రాక్షస లోకస్య న భవేదఽంతకరోపి హి	
యది శూర్పణఖా హేతోః జనస్థాన గతః ఖరః	23
అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాఽక్లిష్ట కర్మణా	
అత్ర బ్రూహి యథా తత్సం కో రామస్య వ్యతిక్రమః	24
ఇదం వచో బంధు హితార్థినా మయా	
యథోచ్యమానం యదినాఽభిపత్స్యసి	
సబాన్ధవ స్త్యక్యసి జీవితం రణే	
హతోఽద్య రామేణ శరైరజిహ్మగైః	25
<b><u>చత్వారింశ స్సర్గః - మాయా మృగరూప పరిగ్రహ నిర్బంధః</u></b>	
మారీచేన తు తద్వాక్యం క్షమం యుక్తం చ నిశాచరః	



ఉక్తో న ప్రతిజగ్రాహ మర్తుకామ ఇవౌషధమ్	1
తం పథ్య హిత వక్తారం మారీచం రాక్షసాధిపః	
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యమఽయుక్తం కాలచోదితః	2
య త్కైతే తదఽయుక్తార్థం మారీచ మయి కథ్యతే	
వాక్యం నిష్పలమఽత్యర్థ ముప్తమ్ బీజమివోషరే	3
త్వద్వాక్యై ర్నతు మాం శక్యం భేత్తుం రామస్య సంయుగే	
పాపశీలస్య మూర్ఖస్య మానుషస్య విశేషతః	4
య స్త్యక్త్వా సుహృదో రాజ్యం మాతరం పితరం తథా	
స్త్రీవాక్యం ప్రాకృతం శృత్వా వన మేకపదే గతః	5
అవశ్యం తు మయా తస్య సంయుగే ఖరఘాతినః	
ప్రాణైః ప్రీయతరా సీతా హర్షవ్యా తవ సన్నిధౌ	6
ఏవం మే నిశ్చితా బుద్ధిః హృది మారీచ వర్తతే	
న వ్యావర్తయితుం శక్యా సేన్ద్రై రపి సురాఽసురైః	7
దోషం గుణం వా సంపృష్ట స్త్య మేవం వక్తు మఽర్హసి	
అపాయం వాఽపి ఉపాయం వా కార్యస్యాస్య వినిశ్చయే	8
సంపృష్టిన తు వక్తవ్యం సచివేన విపశ్చితా	
ఉద్యతాంజలినా రాజ్ఞే య ఇచ్ఛే ద్భూతిమాత్మనః	9
వాక్యమఽప్రతికూలం తు మృదుపూర్వం హితం శుభం	
ఉపచారేణ యుక్తం చ వక్తవ్యో వసుధాధిపః	10
సావమర్దం తు యద్వాక్యం మారీచ హితముచ్యతే	
నాఽభినన్దతి తద్రాజా మానాఽర్థో మానవర్జితమ్	11
పంచ రూపాణి రాజానో ధారయన్త్యఽమితౌజసః	
అగ్నే రిన్ద్రస్య సోమస్య యమస్య వరుణస్య చ	12
భౌష్ట్యం తథా విక్రమం చ సౌమ్యం దణ్డం ప్రసన్నతామ్	
ధారయంతి మహాత్మానో రాజానః క్షణదాచర	13
తస్మాత్ సర్వాస్వఽవస్థాసు మాన్యాః పూజ్యాశ్చ పార్థివాః	
త్వం తు ధర్మమఽవిజ్ఞాయ కేవలం మోహ మాస్థితః	14
అభ్యాగతం మాం దౌరాత్మాత్ పరుషం వదసీద్యశం	

గుణ దోషా న పుచ్చామి కమం చాత్మని రాక్షస	15
మయోక్తం తవ చైతావత్ సంప్రత్యఽమితవిక్రమ	
అస్మింస్తు త్వం మహాకృత్యే సాహాయ్యం కర్తు మర్హసి	16
శృణు తత్కర్మ సాహాయ్యే యత్కార్యం వచనాన్ మమ	
సౌవర్ణ స్వం మృగో భూత్వా చిత్తో రజత బిన్దుభిః	17
ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర	
ప్రలోభయిత్వా వైదేహీం యథేష్టం గన్తు మర్హసి	18
త్వాం తు మాయామృగం దృష్ట్వా కాంచనం జాతవిస్మయా	
ఆనయైన మితి క్షిప్రం రామం వక్ష్యతి మైథిలీ	19
అపక్రాన్తేతు కాకుత్స్థే దూరం గత్వాప్యదాహర	
హా సీతే లక్ష్మణే త్యేవం రామవాక్యాఽనురూపకం	20
తచ్ఛ్చత్వా రామ పదవీం సీతయా చ ప్రచోదితః	
అనుగచ్ఛతి సంభ్రాంతః సౌమిత్రిరపి సౌహృదాత్	21
అపక్రాన్తే చ కాకుత్స్థే లక్ష్మణే చ యథాసుఖం	
ఆహరయిష్యామి వైదేహీం సహస్రాక్షః శచీమివ	22
ఏవం కృత్వా త్వదం కార్యం యథేష్టం గచ్ఛ రాక్షస	
రాజ్యస్యాఽర్థం ప్రదాస్యామి మారీచ తవ సువ్రత	23
గచ్ఛ సౌమ్య శివం మార్గం కార్యస్యాఽస్య వివృద్ధయే	
అహం త్వాఽనుగమిష్యామి సరథో దండకావనం	24
ప్రాప్య సీతామఽయుద్ధేన వంచయిత్వాతు రాఘవమ్	
లంకాం ప్రతిగమిష్యామి కృతకార్యః సహత్వయా	25
న చేత్ కరోషి మారీచ హన్మి త్వా మహామఽద్య వై	
ఏతత్ కార్యమవశ్యం మే బలాదఽపి కరిష్యసి	26
రాజ్ఞో హి ప్రతికూలస్తో న జాతు సుఖ మేధతే	
ఆసాద్య తం జీవిత సంశయ స్తే	
మృత్యు ర్థవో హ్యద్య మయా విరుద్ధ్య	
ఏతద్యథావత్ ప్రతిగృహ్య బుద్ధ్యా	
యదఽత్ర పథ్యం కురు తత్తథా త్వమ్	27

**ఏకచత్వారింశ స్వర్గః - రావణనిందా**

ఆజ్ఞప్తో రావణేనేత్థం ప్రతికూలం చ రాజవత్	
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం నిశ్చంకో రాక్షసాధిపమ్	1
కేనాఽయ ముపదిష్ట స్తే వినాశః పాపకర్మణా	
స పుత్రస్య సరాష్ట్రస్య సామాత్యస్య నిశాచర	2
క స్వయా సుఖినా రాజన్ నాఽభినన్దతి పాపకృత్	
కేనేద ముపదిష్టం తే మృత్యుద్వార ముపాయతః	3
శత్రవ స్తవ సువ్యక్తం హీనవీర్యా నిశాచరాః	
ఇచ్ఛన్తి త్వాం వినశ్యన్త ముపరుద్ధం బలీయసా	4
కేనేద ముపదిష్టం తే క్షుద్రేణాఽహిత వాదినా	
య స్త్వా మిచ్ఛతి నశ్యన్తం స్వకృతేన నిశాచర	5
వధ్యాః ఖలు న హన్యన్తే సచివా స్తవ రావణ	
యే త్వా ముత్పథ మారాఢం న నిగృహ్ణాన్తి సర్వశః	6
అమాత్యైః కామవృత్తో హి రాజా కాపథ మాశ్రితః	
నిగ్రాహ్యాః సర్వథా సద్భి ర్ననిగ్రాహ్యో నిగృహ్యసే	7
ధర్మమఽర్థం చ కామం చ యశశ్చ జయతాం వర	
స్వామి ప్రసాదాత్ సచివాః ప్రాప్నువన్తి నిశాచర	8
విపర్యయే తు తత్ సర్వం వ్యర్థం భవతి రావణ	
వ్యసనం స్వామి వైగుణ్యాత్ ప్రాప్నువన్తీతరే జనాః	9
రాజ మూలో హి ధర్మశ్చ జయశ్చ జయతాం వర	
తస్మాత్ సర్వాస్వఽవస్థాసు రక్షితవ్యా నరాధిపాః	10
రాజ్యం పాలయితుం శక్యం న తీక్ష్ణేన నిశాచర	
న చాఽపి ప్రతికూలేన నాఽవినీతేన రాక్షస	11
యే తీక్ష్ణ మన్తాః సచివా భజ్యన్తే సహ తేన వై	
విషమేషు రథాః శీఘ్రా మన్త సారథయో యథా	12
బహవః సాధవో లోకే యుక్తధర్మమఽనుష్ఠితాః	
పరేషామఽపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః	13
స్వామినా ప్రతికూలేన ప్రజా స్తీక్ష్ణేన రావణ	

రక్షమాణా న వర్ధన్తే మేషా గోమాయునా యథా	14
అవశ్యం వినశిష్యన్తి సర్వే రావణ రాక్షసాః	
యేషాం త్వం కర్కశో రాజా దుర్బుద్ధిరఽజితేన్ద్రియః	15
తదిదం కాకతాలీయం ఘోరమాసాదితం మయా	
అత్తైవ శోచనీయ స్త్వం ససైన్యో వినశిష్యసి	16
మాం నిహత్య తు రామశ్చ న చిరాత్ త్వాం వధిష్యతి	
అనేన కృతకృత్యోస్మి మ్రియే యదఽరిణా హతః	17
దర్శనాదేవ రామస్య హతం మా ముపధారయ	
ఆత్మానం చ హతం విద్ధి హృత్వా సీతాం సబాన్ధవమ్	18
ఆనయిష్యసి చేత్ సీతామాశ్రమాత్ సహితో మయా	
నైవ త్వమఽసి నాఽహం చ నైవ లంకా న రాక్షసాః	19
నివార్యమాణస్తు మయా హితైషిణా	
న మృష్యసే వాక్యమిదం నిశాచర	
పరేత కల్పాహి గతాయుషో నరా	
హితం న గృహ్లాన్తి సుహృద్భిరీరితమ్	20
<b><u>ద్విచత్వారింశ స్సర్గః - స్వర్ణముగ ప్రేక్షణం</u></b>	
ఏవముక్త్వా తు వచనం మారీచో రావణం తతః	
గచ్ఛావేత్యబ్రవీ ద్దీనో భయాద్రాత్రించర ప్రభోః	1
దృష్టః సోఽహం పున స్తేన శరచాపాఽసి ధారిణా	
మద్వధోద్యతశస్త్రేణ వినష్టం జీవితం చ మే	2
న హి రామం పరాక్రమ్య జీవన్ ప్రతినివర్తతే	
వర్తతే ప్రతిరూపోఽసౌ యమదండ హతస్య తే	3
కిం ను శక్యం మయా కర్తుమేవం త్వయి దురాత్మాని	
ఏష గచ్ఛామ్యఽహం తాత స్వస్తితేస్తు నిశాచర	4
ప్రహృష్ట స్త్వఽభవత్ తేనవచనేన స రావణః	
పరిష్యజ్య సుసంశ్లేష్ట మిదం వచన మబ్రవీత్	5
ఏత చ్ఛోణ్డీర్య యుక్తం తే మచ్ఛందాదివ భాషితమ్	
ఇదానీమఽసి మారీచః పూర్వమఽన్యో నిశాచరః	6

ఆరుహ్యతామఽయం శేషుం రథో రత్నవిభూషితః మయాసహ తథా యుక్తః పిశాచ వదనైః ఖరైః	7
ప్రలోభయిత్యా వైదేహీం యథేష్టం గంతు మర్హసి తాం శూన్యే ప్రసభం సీతామానయిష్యామి మైథిలీం	8
తతో రావణ మారీచౌ విమాన మివ తం రథమ్ ఆరుహ్య యయతుః శేషుం తస్మాదాశ్రమ మణ్డలాత్	9
తదైవ తత్ర పశ్యంతౌ పత్రనానని వనాని చ గిరీంశ్చ సరితః సర్వారాష్ట్రాణి నగరాణి చ	10
సమేత్య దణ్డకారణ్యం రాఘవస్యాశ్రమం తతః దదర్శ సహ మారీచో రావణో రాక్షసాధిపః	11
అవతీర్య రథాత్ తస్మాత్ తతః కాంచన భూషణాత్ హస్తే గృహీత్వా మారీచం రావణో వాక్య మబ్రవీత్	12
ఏత ద్రామాశ్రమపదం దృశ్యతే కదళీ వృతమ్ క్రియతాం తత్ సఖే శేషుం యదర్థం వయ మాగతాః	13
స రావణ వచః శృత్వా మారీచో రాక్షస స్తదా మృగోభూత్వాఽఽశ్రమ ద్వారి రామస్య విచచార హ	14



స తు రూపం సమాస్థాయ మహదద్భుత దర్శనం మణి ప్రవర శృంగాఽగ్రః సీతాసిత ముఖాకృతిః	15
రక్తపద్మోత్పల ముఖ ఇన్ద్రనీలోత్పల శ్రవాః కించి దభ్యున్నత గ్రీవ ఇన్ద్రనీల దళాఽధరః	16
కుందేందు వజ్ర సంకాశం ఉదరం చాఽస్య భాస్వరం మధూక నిభ పార్శ్వశ్చ పద్మకింజల్క సన్నిభః	17
వైడూర్య సంకాశ ఖుర స్తను జఙ్ఘః సుసంహతః	

ఇంద్రాయుధ సవర్ణేన పుచ్ఛేనోర్ధ్వం విరాజితా	18
మనోహర స్నిగ్ధవర్ణో రత్నైర్నానావిదై ర్వుతః	
క్షణేన రాక్షసో జాతో మృగః పరమ శోభనః	19
వనం ప్రజ్వలయన్ రమ్యం రామాశ్రమపదం చ తత్	
మనోహరం దర్శనీయం రూపం కృత్వా స రాక్షసః	20
ప్రలోభనార్థం వైదేహ్యో నానాధాతు వివిచిత్రితమ్	
విచరన్ గచ్ఛతే సమ్యక్ శాద్వలాని సమంతతః	21
రూప్యై బిన్దుశతై శ్చిత్రో భూత్వా చ ప్రీయ దర్శనః	
విటపీనాం కిసలయాన్ భంక్త్వాదన్ విచచార హ	22
కదళీ గృహకం గత్వా కర్ణికారా నితస్తతః	
సమాశ్రయన్ మన్ద గతిం సీతా సందర్శనం తథా	23
రాజీవ చిత్రపుష్పః స విరరాజ మహామృగః	
రామాశ్రమ పదాభ్యాశే విచచార యథాసుఖమ్	24
పునర్గత్వా నివృత్తశ్చ విచచార మృగోత్తమః	
గత్వా ముహూర్తం త్వరయా పునః ప్రతినివర్తతే	25
విక్రీడంశ్చ క్వచిత్ భూమౌ పునరేవ నిషీదతి	
ఆశ్రమ ద్వార మాగమ్య మృగ యూథాని గచ్ఛతి	26
మృగ యూథైరఽనుగతః పునరేవ నివర్తతే	
సీతా దర్శనమాకాంక్షన్ రాక్షసో మృగతాం గతః	27
పరిభ్రమతి చిత్రాణి మణ్డలాని వినిష్ఠతన్	
సముద్వీక్ష్య చ తం సర్వేమృగా హ్యన్యే వనేచరాః	28
ఉపాగమ్య సమాప్త్రాయ విద్రవన్తి దిశోదశ	
రాక్షసస్సోఽపి తాన్ వన్యాన్ మృగాన్ మృగవధే రతః	29
ప్రచ్ఛాదనార్థం భావస్య న భక్షయతి సంస్పృశన్	
తస్మిన్నేవ తతః కాలే వైదేహీ శుభలోచనా	30
కుసుమాఽపచయ వ్యగ్రా పాదపానభ్యవర్తత	
కర్ణికారానఽశోకాంశ్చ చూతాంశ్చ మదిరేక్షణా	31
కుసుమానఽపచిన్వన్తీ చచార రుచిరాననా	

అనర్ధారణ్య వాసస్య సా తం రత్నమయం మృగమ్	32
ముక్తా మణి విచిత్రాంగం దదర్శ పరమాంగనా	
సా తం రుచిర దంతోష్ఠం రూప్యధాతు తనూరుహమ్	33
విస్మయోత్సుల్ల నయనా సస్నేహం సముదైక్షత	
స చ తాం రామదయితాం పశ్యన్ మాయామయో మృగః	34
విచచార తత స్తత్ర దీపయన్నివ తద్వనమ్	
అదృష్ట పూర్వం తం దృష్ట్వా నానారత్నమయం మృగమ్	35
విస్మయం పరమం సీతా జగామ జనకాత్మజా	

**త్రిచత్వారింశ స్సర్గః - లక్ష్మణ శంకా ప్రతిసమాధానం**

సా తం సంప్రీక్య సుశోణీ కుసుమాన్యౌవచిన్వతీ	
హేమరాజత వర్ణాభ్యాం పార్శ్వాభ్యాముపశోభితమ్	1
ప్రహృష్టా చానవద్యాంగీ మృష్ట హృటక వర్ణినీ	
భర్తారమౌభిచక్రన్ద లక్ష్మణం చాపి సాయుధమ్	2
తయాహూతౌ నరవ్యాఘ్రౌ వైదేహ్య రామ లక్ష్మణౌ	
వీక్షమాణౌ తు తం దేశం తదా దదృశతుర్మృగమ్	3
శంకమానస్తు తం దృష్ట్వా లక్ష్మణో రామ మబ్రవీత్	
తమేవైత మౌహం మన్యే మారీచం రాక్షసం మృగమ్	4
చరన్తో మృగయాం హృష్టాః పాపే నోపాధినా వనే	
అనేన నిహతా రామ రాజానః కామరూపిణా	5
అస్య మాయావిదో మాయామృగరూప మిదం కృతమ్	
భానుమత్ పురుషవ్యాఘ్రు గన్ధర్వపుర సన్నిభమ్	6
మృగో హ్యేవం విధో రత్నవిచిత్రో నాన్తి రాఘవ	
జగత్యాం జగతీనాథ మాయైషా హి న సంశయః	7
ఏవం బృవాణం సౌమిత్రం ప్రతివార్య శుచిస్మితా	
ఉవాచ సీతా సంహృష్టా చర్మణా హృత చేతనా	8
ఆర్యపుత్రాభిరామోఽసౌ మృగో హరతి మే మనః	
ఆనయైనం మహాబాహో క్రీడార్థం నో భవిష్యతి	9
ఇహాశ్రమపదేఽస్మాకం బహవః పుణ్య దర్శనాః	

మృగా శ్చరన్తి సహితాః స్వమరా శ్చమరా స్తథా	10
ఋక్షాః పృషత సంఘాశ్చ వానరాః కిన్నరా స్తథా	
విచరన్తి మహాబాహో రూపశ్రేష్ఠా మనోహరాః	11
న చాఽస్య సద్యశో రాజన్ దృష్ట పూర్వో మృగః పురా	
తేజసా క్షమయా దీప్త్యా యథాఽయం మృగ సత్తమః	12
నానావర్ణ విచిత్రాంగో రత్న బిన్దు సమాచితః	
ద్యోతయన్ వనమఽవ్యగ్రం శోభతే శశి సన్నిభః	13
అహోరూప మహోలక్ష్మీః స్వర సంపచ్చ శోభనా	
మృగోఽద్భుతో విచిత్రోఽసౌ హృదయం హరతీవ మే	14
యది గ్రహణ మభ్యేతి జీవన్నేవ మృగ స్తవ	
ఆశ్చర్యభూతం భవతి విస్మయం జనయిష్యతి	15
సమాప్త వనవాసానాం రాజ్యస్థానాం చ నః పునః	
అంతఃపుర విభూషార్థో మృగ ఏష భవిష్యతి	16
భరతస్యార్య పుత్రస్య శ్వశ్రూణాం మమ చ ప్రభో	
మృగరూప మిదం వ్యక్తం విస్మయం జనయిష్యతి	17
జీవన్ న యది తేఽభ్యేతి గ్రహణం మృగసత్తమః	
అజినం నరశార్దూల రుచిరం మే భవిష్యతి	18
నిహత స్యాఽస్య సత్త్వస్య జామ్బూనదమయ త్వచి	
శప్ప ట్పస్యాం వినీతాయా మిచ్ఛామ్యహ ముపాసితమ్	19
కామ వృత్త మిదం రౌద్రం స్త్రీణామఽసదృశం మతమ్	
వపుషాత్వఽస్య సత్త్వస్య విస్మయో జనితో మమ	20
తేన కాంచన రోష్ణాతు మణి ప్రవర శృంగిణా	
తరుణాదిత్య వర్ణేన నక్షత్ర పథ వర్చసా	21
ఏవం సీతా వచః శృత్వా దృష్ట్వా చ మృగ మద్భుతమ్	
బభూవ రాఘవస్యాఽపి మనో విస్మయ మాగతమ్	22
లోభిత స్తేన రూపేణ సీతయా చ ప్రచోదితః	
ఉవాచ రాఘవో హృష్టో భ్రాతరం లక్ష్మణం వచః	23
పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యః స్పృహం మృగ గతా మిమామ్	



రూప శ్రేష్ఠతయా హ్యేష మృగేఽద్య న భవిష్యతి	24
న వనే నందనోద్దేశే న చైత్రరథ సంశ్రయే	
కుతః పృథివ్యాం సౌమిత్రే యోఽస్య కశ్చిత్ సమో మృగః	25
ప్రతిలోమాఽనులోమాశ్చ రుచిరా రోమరాజయః	
శోభన్తే మృగ మాశ్రిత్య చిత్రాః కనక బిన్దుభిః	26
పశ్యాఽస్య జృమ్భమాణస్య దీప్తామఽగ్నిశిఖోపమామ్	
జిహ్వం ముఖాన్నిస్సరన్తీం మేఘాదివ శతహ్రదామ్	27
మసార గల్గర్కముఖః శంఖ ముక్తానిభోదరః	
కస్య నామాభిరూపోఽసౌ న మనో లోభయేన్మృగః	28
కస్య రూపమిదం దృష్ట్వా జామ్బూనదమయ ప్రభమ్	
నానారత్నమయం దివ్యం న మనో విస్మయం వ్రజేత్	29
మాంస హేతోరఽపి మృగాన్ విహారద్ధం చ ధన్వినః	
ఘ్నున్తి లక్ష్మణ రాజానో మృగయాయాం మహావనే	30
ధనాని వ్యవసాయేన విచీయన్తే మహావనే	
ధాతవో వివిధాశ్చాపి మణి రత్నం సువర్ణినః	31
తత్సారమఽఖిలం నృణాం ధనం నిచయ వర్ధనమ్	
మనసా చిన్తితం సర్వం యథా శుక్రస్య లక్ష్మణ	32
అర్థీ యేనార్థ కృత్యేన సంవ్రజత్యవిచారయన్	
త మర్థమఽర్థశాస్త్రజ్ఞాః ప్రాహురఽర్థ్యాశ్చ లక్ష్మణ	33
ఏతస్య మృగరత్నస్య పరార్థ్యే కాంచన త్వచి	
ఉపవేక్ష్యతి వైదేహీ మయాసహ సుమధ్యమా	34
న కాదళీ న ప్రియకీ న ప్రవేణీ న చావికీ	
భవేదేతస్య సదృశీ స్ఫుర్భనే నేతి మే మతిః	35
ఏష చైవ మృగః శ్రీమాన్ యశ్చ దివ్యో నభశ్చరః	
ఉభావేతౌ మృగౌదివ్యౌ తారామృగ మహీమృగౌ	36
యది వాఽయం తథా యన్మాం భవే ద్వదసి లక్ష్మణ	
మామైషా రాక్షస స్యేతి కర్తవ్యోఽస్య వధో మయా	37
ఏతేన హి నృశంసేన మారీచేనాఽకృతాత్మనా	

వనే విచరతా పూర్వం హింసితా మునిపుంగవాః	38
ఉత్థాయ బహవో యేన మృగయాయాం జనాధిపాః	
నిహతాః పరమేష్వాసా స్తస్మాద్వద్య స్వైయం మృగః	39
పురస్తా దిహ వాతాపిః పరిభూయ తపస్వినః	
ఉదరస్థో ద్విజాన్ హన్తి స్వగర్భోఽశ్వతరీమిశవ	40
స కదాచి చ్చిరాల్లోభాదాససాద మహామునిమ్	
అగస్యం తేజసా యుక్తం భక్య స్తస్య బభూవ హ	41
సముత్థానే చ తద్రూపం కర్తుకామం సమీక్య తమ్	
ఉత్స్మయిత్వా తు భగవాన్ వాతాపి మిద మబ్రవీత్	42
త్వయాఽవిగణ్య వాతాపే పరిభూతాశ్చ తేజసా	
జీవలోకే ద్విజశ్రేష్ఠా స్తస్మాదఽసి జరాం గతః	43
తదేత న్న భవేద్దక్షో వాతాపి రివ లక్ష్మణ	
మద్విధం యోఽతిమన్యేత ధర్మనిత్యం జితేన్ద్రియమ్	44
భవేద్ధతోఽయం వాతాపిరఽగస్త్యేనేవ మాం గతః	
ఇహ త్వం భవ సన్నద్ధో యన్త్రితో రక్ష మైథిలీమ్	45
అస్యామాయత్త మఽస్మాకం యత్ కృత్యం రఘునన్దన	
అహ మేనం వధిష్యామి గ్రహీష్యామ్యఽపి వా మృగమ్	46
యావ ధ్గచ్ఛామి సౌమిత్రే మృగ మానయితుం దృతమ్	
పశ్య లక్ష్మణ వైదేహీం మృగ త్వచి గత స్పృహామ్	47
త్వచా ప్రధానయా హ్యేష మృగోఽద్య న భవిష్యతి	
అప్రమత్తేన తే భావ్య మాశ్రమస్థేన సీతయా	48
యావత్ పృషత మేకేన సాయకేన నిహన్మ్యహమ్	
హత్వైతచ్ఛర్మ చాదాయ శేఘ్ర మేష్యామి లక్ష్మణ	49
ప్రదక్షిణే నాఽతిబలేన పక్షిణా	
జటాయుషా బుద్ధిమతా చ లక్ష్మణ	
భవాఽప్రమత్తః పరిగృహ్య మైథిలీం	
ప్రతిక్షణం సర్వత ఏవ శంకితః	50
<u>చతుశ్చత్వారింశ స్సర్గః - మారీచ వంచనా</u>	

తథా తు తం సమాదిశ్య భ్రాతరం రఘునందనః	
బబన్దాఽసిం మహాతేజా జామ్బూనదమయత్సరుమ్	1
తతః త్రివినతం చాప మాదాయాత్మ విభూషణమ్	
ఆబద్య చ కలాపౌ ద్వా జగామోదగ్ర విక్రమః	2
తం వంచయానో రాజేన్ద్ర మాపతన్తం నిరీక్ష్య వై	
బభూవాఽన్దర్శిత స్త్రాసాత్ పునః సందర్శనేఽభవత్	3
బద్ధాఽసిర్దనురాదాయ ప్రదుద్రావ యతో మృగః	
తం స్మ పశ్యతి రూపేణ ద్యోతమాన మివాఽగ్రతః	4
అవేక్ష్యాఽవేక్ష్య ధావన్తం ధనుష్పాణి ర్మహావనే	
అతివృత్తమిషోః పాతాల్లోభయానం కదాచన	5
శంకేతం తు సముద్భ్రాన్త ముత్పతన్త మివాఽమ్బరే	
దశ్యమానమఽదృశ్యం చ వనోద్దేశేషు కేషుచిత్	6
ఛిన్నాఽబై రివ సంవీతం శారదం చన్ద్రమణ్డలమ్	
ముహూర్తాదేవ దదృశే ముహు ర్దురాత్ ప్రకాశతే	7
దర్శనాఽదర్శనాదేవం సోఽపాకర్షత రాఘవమ్	
సుదూరమాశ్రమస్యాఽస్య మారీచో మృగతాం గతః	8
ఆసీత్ కృద్ధస్తు కాకుత్స్థో వివశ స్తేన మోహితః	
అథాఽవతస్థే సంభ్రాన్తః ఛాయామాశ్రిత్య శాద్వలే	9
స త మున్మాదయామాస మృగ రూపో నిశాచరః	
మృగైః పరివృతో వన్యైరఽదూరాత్ ప్రత్యదృశ్యత	10
గ్రహీతు కామం దృష్ట్వైనం పునరేవాఽభ్యధావత	
తల్లణాదేవ సంత్రాసాత్ పునరంతర్హితో భవత్	11
పునరేవ తతో దూరాత్ వృక్ష షండా ద్వినిస్సృతం	
దృష్ట్వా రామో మహాతేజా స్తం హన్తుం కృత నిశ్చయః	12
భూయస్తు శర ముద్ధృత్య కుపిత స్తత్ర రాఘవః	
సూర్యరశ్మి ప్రతీకాశం జ్వలంతమరిమర్దనః	13
సంధాయ సుదృఢే చాపే వికృప్య బలవ ద్భలీ	
తమేవ మృగ ముద్దిశ్య జ్వలన్త మివ పన్నగమ్	14

ముమోచ జ్వలితం దీప్తమ౨స్తం బ్రహ్మ వినిర్మితమ్	
శరీరం మృగ రూపస్య వినిర్భిద్య శరోత్తమః	15
మారీచ స్వైవ హృదయం విభేదా౨శని సన్నిభః	
తాలమాత్ర మ౨ఢోత్పల్లత్య న్యపతత్ స శరాతురః	16
వ్యనద ధైరవం నాదం ధరణ్యా మ౨ల్ప జీవితః	
మ్రుయమాణస్తు మారీచో జహౌ తాం కృత్రిమాం తనుమ్	17
స్మృత్వా తద్వచనం రక్షో దధౌ కేన తు లక్ష్మణం	
ఇహ ప్రస్తాపయేత్ సీతా శూన్యే తాం రావణో హరేత్	18
స ప్రాప్తకాల మాజ్ఞాయ చకారచ తతః స్వరమ్	
సదృశం రాఘవస్వైవ హా సీతే లక్ష్మణేతి చ	19
తేన మర్మణి నిర్విధ్ధః శరేణానుపమేన చ	
మృగ రూపంతు తత్ త్యక్త్వా రాక్షసం రూపమాస్థితః	20
చక్రే స సుమహాకాయో మారీచో జీవితం త్యజన్	
తతో విచిత్ర కేయూరః సర్వాభరణ భూషితః	21
హేమమాలీ మహాదంష్ట్రో రాక్షసో౨భూ చ్చరా హతః	
తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ రాక్షసం ఘోర దర్శనమ్	22
రామో రుధిర సిక్తా౨ంగం వేష్టమానం మహీతలే	
జగామ మనసా సీతాం లక్ష్మణస్య వచః స్మరన్	23
మారీచ స్వైవ మాయైషా పూర్వోక్తం లక్ష్మణేన తు	
తత్రథా హ్యభవచ్ఛాద్య మారీచోయమ్ మయా హతః	24
హా సీతే లక్ష్మణే త్యేవ మాకృశ్య చ మహాస్వనమ్	
మమార రాక్షసః సో౨యం శృత్వా సీతా కథం భవేత్	25
లక్ష్మణశ్చ మహాబాహుః కా మ౨వస్థాం గమిష్యతి	
ఇతి సంచిన్త్య ధర్మాత్మా రామో హృష్ట తనూరుహః	26
తత్ర రామం భయం తీవ్ర మావివేక విషాదజమ్	
రాక్షసం మృగ రూపం తం హత్వా శృత్వా చ తత్ స్వరమ్	27
నిహత్య పృషతం చా౨న్యం మాంస మాదాయ రాఘవః	
త్వరమాణో జనస్థానం ససారా౨భిముఖ స్తదా	28

పంచచత్వారింశ స్వర్గః - సీతా పారుష్యం

ఆర్తస్వరం తు తం భర్తు ర్విజ్ఞాయ సదృశం వనే ఉవాచ లక్ష్మణం సీతా గచ్ఛ జానీహి రాఘవమ్	1
న హి మే జీవితం స్థానే హృదయం వాఽవతిష్ఠతే క్రోశతః పరమార్తస్య శృతః శబ్దో మయా భృశమ్	2
ఆక్రందమానం తు వనే భ్రాతరం త్రాతు మర్హసి తం క్షిప్ర మఽభిధావ త్వం భ్రాతరం శరణైపిణమ్	3
రక్షసాం వశ మాపన్నం సింహానా మివ గో వృషమ్ న జగామ తథోక్తస్తు భ్రాతు రాజ్ఞాయ శాసనమ్	4
తమువాచ తత స్తత్ర కుపితా జనకాత్మజా సౌమిత్రే మిత్ర రూపేణ భ్రాతు స్వమఽసి శతృవత్	5
య స్వమఽస్యామవస్థాయాం భ్రాతరం నాఽభిపద్యసే ఇచ్ఛసి త్వం వినశ్యంతం రామం లక్ష్మణ మత్రూతే	6
లోభా న్మమకృతే నూనం నాఽనుగచ్ఛసి రాఘవం వ్యసనం తే ప్రీయం మన్యే స్నేహో భ్రాతరి నాస్తి తే	7
తేన తిష్ఠసి విస్రబ్ధ స్తమఽపశ్యన్ మహాద్యుతిమ్ కిం హి సంశయ మాపన్నే తస్మిన్నిహ మయా భవేత్	8
కర్తవ్య మిహ తిష్ఠన్త్యా యత్ ప్రధాన స్వమాగతః ఇతి బృవాణం వైదేహీం బాష్ప శోక పరిప్లుతామ్	9
అబ్రవీ ల్లక్ష్మణ స్తస్మాం సీతాం మృగ వధూమివ పన్నగాఽసుర గంధర్వ దేవ మానుష రాక్షసైః	10
అశక్య స్తవ వైదేహి భర్తా జేతుం న సంశయః దేవి దేవ మనుష్యేషు గన్ధర్వేషు పతత్రిషు	11
రాక్షసేషు పిశాచేషు కిన్నరేషు మృగేషు చ దానవేషు చ ఘోరేషు న స విద్యేత శోభనే	12
యో రామం ప్రతియుద్యేత సమరే వాసవోపమమ్ అవధ్యః సమరే రామో వైవం త్వం వక్తు మర్హసి	13
న త్వామఽస్మిన్ వనే హాతుముత్సహే రాఘవం వినా	

అనివార్యం బలం తస్య బలై ర్బలవతా మపి	14
త్రిభిర్లోకైః సముద్యుక్తైః సేశ్వరైః సాఽమరై రపి	
హృదయం నిర్వృతం తేస్తు సంతాప స్త్యజ్యతామయమ్	15
ఆగమిష్యతి తే భర్తా శీఘ్రం హత్వా మృగోత్తమమ్	
న చ తస్య స్వరో వ్యక్తం మాయయా కేనచిత్ కృతః	16
గంధర్వ నగర ప్రఖ్యా మాయా సా తస్య రక్షసః	
న్యాసభూతాఽసి వైదేహి న్యస్తా మయి మహాత్మనా	17
రామేణ త్వం వరారోహి న త్వాం త్యక్తు మిహోత్సహే	
కృత వైరాశ్చ కల్యాణి వయ మేతై ర్నిశాచరైః	18
ఖరస్య నిధనా దేవ జనస్థాన వధం ప్రతి	
రాక్షసా వివిధా వాచో విసుజన్తి మహావనే	19
హింసా విహారా వైదేహి న చింతయితు మర్హసి	
లక్ష్మణే నైవముక్తా సా కృద్ధా సంరక్త లోచనా	20
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవాదినమ్	
అనార్యా కరుణారమ్భా నృశంస కుల పాంసన	21
అహం తవ ప్రియం మన్యే రామస్య వ్యసనం మహాత్	
రామస్య వ్యసనం దృష్ట్వా తే నైతాని ప్రభాషసి	22
నైత చ్చిత్రం సపత్నేషు పాపం లక్ష్మణ యద్భవేత్	
త్వద్విదేషు నృశంసేషు నిత్యం ప్రచ్ఛన్న చారిషు	23
సుదుష్ట స్త్వం వనే రామమేకమేకోఽనుగచ్ఛసి	
మమ హేతోః ప్రతిచ్ఛన్నః ప్రయుక్తో భరతేన వా	24
త న్న సిద్ధ్యతి సౌమిత్రే తవ వా భరతస్య వా	
కథ మిన్దీవర శ్యామం పద్మపత్ర నిభేక్షణమ్	25
ఉపసంశిత్య భర్తారం కామయేయం పృథగ్జనమ్	
సమక్షం తవ సౌమిత్రే ప్రాణాం స్త్యక్త్యే న సంశయః	26
రామం వినా క్షణ మపి న హి జీవామి భూతలే	
ఇత్యుక్తః పరుషం వాక్యం సీతయా రోమహర్షణమ్	27
అబ్రవీ ల్లక్ష్మణః సీతాం ప్రాంజలి ర్విజితేన్ద్రియః	

ఉత్తరం నోత్సహీ వక్తం దైవతం భవతీ మమ	28
వాక్యమ౭ప్రతిరూపం తు న చిత్రం స్త్రీషు మైథిలి	
స్వభావస్త్యేష నారీణా మేవం లోకేషు దృశ్యతే	29
విముక్త ధర్మా శ్చపలా స్త్రీణా భేదకరాః స్త్రీయః	
న సహీ హీదృశం వాక్యం వైదేహీ జనకాత్మజే	30
శ్రోత్రయో రుభయోర్మౌ౭ద్య తప్త నారాచ సన్నిభం	
ఉపశృణ్వన్తు మే సర్వే సాక్షిభూతా వనేచరాః	31
న్యాయవాదీ యథాన్యాయ ముక్తోహం పరుషం త్వయా	
ధిక్ త్వా మ౭ద్య ప్రణశ్య త్వం యన్మామేవం విశంకసే	32
స్త్రీ త్వాత్ దుష్ట స్వభావేన గురువాక్యే వ్యవస్థితమ్	
గమిష్యే యత్ర కాకుత్స్థః స్వస్తి తే౭స్తు వరాననే	33
రక్షన్తు త్వాం విశాలాక్షీ సమగ్రా వనదేవతాః	
నిమిత్తాని హి ఘోరాణి యాని ప్రాదుర్భవన్తి మే	34
అపి త్వాం సహరామేణ పశ్యేయం పునరాగతః	
లక్ష్మణోనైవముక్తా సా రుదంతీ జనకాత్మజా	35
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం తీవ్రం బాష్ప పరిప్లుతా	
గోదావరీం ప్రవేక్ష్యామి వినా రామేణ లక్ష్మణ	36
ఆబంధిష్యే౭థవా త్యక్త్యే విషమే దేహ మాత్మనః	
పిబామ్య౭హం విషం తీక్ష్ణం ప్రవేక్ష్యామి హుతాశనమ్	37
న త్వ౭హం రాఘవాదన్యం పదాపి పురుషం స్పృశే	
ఇతి లక్ష్మణ మాకృశ్య సీతా దుఃఖ సమన్వితా	38
పాణిభ్యాం రుదతీ దుఃఖాదుదరం ప్రజఘాన హ	
తా మార్త రూపాం విమనా రుదన్తీం	
సామిత్రి రాలోక్య విశాల నేత్రామ్	
ఆశ్వాసయామాస న చైవ భర్తుః	
తం భ్రాతరం కించి దువాచ సీతా	39
తతస్తు సీతా మ౭భివాద్య లక్ష్మణః	
కృతా౭ంజలిః కించి ద౭భిప్రణమ్య చ	

అన్వేషణమాణో బహుశశ్చ మైథిలీం	
జగామ రామస్య సమీప మాతృవాన్	40
<b>షట్పత్వారింశ స్సర్గః - రావణభిక్షు సత్కారః</b>	
తయా పరుష ముక్తస్తు కుపితో రాఘవానుజః	
స వికాంక్షన్ భృశం రామం ప్రతస్థే న చిరాదివ	1
తదాసాద్య దశగ్రీవః క్షిప్రమన్తర మాస్థితః	
అభిచక్రామ వైదేహీం పరివ్రాజక రూప ధృత్	2
శ్లక్ష కాపాయ సంవీతః శిఖీ ధత్రీ ఉపానహీ	
వామే చాంసేఽవసజ్యాథ శుభే యష్టి కమణ్ణలూ	3
పరివ్రాజక రూపేణ వైదేహీ మన్వపద్యత	
తా మాససాదాఽతిబలో బ్రాతృభ్యాం రహితాం వనే	4
రహితాం సూర్య చన్ద్రాభ్యాం సంధ్యా మివ మహత్తమః	
తామఽపశ్యత్ తతో బాలాం రాజపుత్రీం యశస్వినీమ్	5
రోహిణీం శశినా హీనాం గ్రహవ ద్భృశ దారుణః	
తముగ్ర తేజః కర్మాణం జనస్థాన రుహో దృమాః	6
సమీక్య న ప్రకమ్పన్తే న ప్రవాతి చ మారుతః	
శేషు స్రోతాశ్చ తం దృష్ట్వా వీక్షంతం రక్త లోచనమ్	7
స్తిమితం గన్తు మారేభే భయా ధోదావరీ నదీ	
రామస్య త్వన్తరం ప్రేప్సు ర్దశగ్రీవ స్తదఽన్తరే	8
ఉపతస్థే చ వైదేహీం భిక్షు రూపేణ రావణః	
అభవ్యో భవ్య రూపేణ భర్తారమఽనుశోచతీమ్	9
అభ్యవర్తత వైదేహీం చిత్రామివ శనైశ్చరః	
స పాపో భవ్యరూపేణ తృణైః కూప ఇవావృతః	10
అతిష్ఠత్ప్రేక్ష్య వైదేహీం రామపత్నీం యశస్వినీమ్	
శుభాం రుచిర దన్తోష్ఠీం పూర్ణదన్త నిభాననామ్	11
ఆసీనాం పర్ణశాలాయాం బాష్ప శోకాఽభిపీడితామ్	
స తాం పద్మ పలాశాక్షీం పీతకౌశేయ వాసినీమ్	12
అభ్యగచ్ఛత వైదేహీం దుష్టచేతా నిశాచరః	



స మన్నుడ శరావిష్టో బ్రహ్మఘోష ముదీరయత్	13
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం రహితే రాక్షసాధిపః	
తా ముత్తమాం స్త్రియం లోకే పద్మహీనా మివ శ్రియమ్	14
విబ్రాజమానాం వపుషా రావణః ప్రశశంస హ	
కా త్వం కాంచన వర్ణాభే పీతకౌశేయ వాసిని	15
కమలానాం శుభాంమాలాం పద్మినీవ హి బిభ్రతీ	
ప్రీః శ్రీః కీర్తిః శుభా లక్ష్మీరప్పరా వా శుభాననే	16
భూతి ర్వా త్వం వరారోహి రతి ర్వా స్వైర చారిణీ	
సమాః శిఖరిణః స్నిగ్ధాః పాణ్డరా దశనా స్తవ	17
విశాలే విమలే నేత్రే రక్తాఽన్తే కృష్ణ తారకే	
విశాలం జఘనం పీనమూరూ కరి కరోపమా	18
ఏతా వుపచితౌ వృత్తౌ సహితౌ సంప్రవర్ణితౌ	
పీనోన్నత ముఖౌ కాన్తౌ స్నిగ్ధౌ తాలఫలోపమా	19
మణి ప్రవేకాభరణౌ రుచిరౌ తే పయోధరౌ	
చారు స్మితే చారు దతి చారు నేత్రే విలాసిని	20
మనో హరసి మే రామే నదీకూల మివాఽమృషా	
కరాన్తమితమధ్యాఽసి సుకేశీ సంహత స్తనీ	21
నైవ దేవీ న గన్ధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ	
నైవం రూపా మయా నారీ దృష్ట పూర్వా మహీతలే	22
రూపం అగ్ర్యం చ లోకేశు సౌకుమార్యం వయశ్చ తే	
ఇహ వాసశ్చ కాన్తారే చిత్త మున్మాదయన్తి మే	23
సా ప్రతిక్రామ భద్రం తే న త్వం వస్తు మిహోర్హసి	
రాక్షసానామఽయం వాసో ఘోరాణాం కామరూపిణామ్	24
ప్రాసాదాఽగ్రాణి రమ్యాణి నగరోపవనాని చ	
సంపన్నాని సుగన్ధీని యుక్తాన్యాచరితుం త్వయా	25
వరం మాల్యం వరం భోజ్యం వరం వస్తుం చ శోభనే	
భర్తారం చ వరం మన్యే త్వద్వృక్షమఽసితేక్షణే	26
కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా వరాననే	

వసూనాం వా వరారోహి దేవతా ప్రతిభాసి మే	27
నేహ గచ్ఛన్తి గన్ధర్వా న దేవా న చ కిన్నరాః	
రాక్షసానామఽయం వాసుః కథం ను త్వ మిహాగతా	28
ఇహ శాఖామృగాః సింహ ద్వీపి వ్యాఘ్ర మృగా స్తథా	
ఋక్షాస్తరక్షవః కంకాః కథం తేభ్యో న బిభ్యసి	29
మదాఽన్వితానాం ఘోరాణాం కుంజరాణాం తరస్వినామ్	
కథ మేకా మహాఽరణ్యే న బిభేషి వరాననే	30
కాఽసి కస్య కుతశ్చ త్వం కిం నిమిత్తం చ దణ్డకాన్	
ఏకా చరసి కల్యాణి ఘోరాన్ రాక్షస సేవితాన్	31
ఇతి ప్రశస్తా వైదేహీ రావణేన దురాత్మనా	
ద్విజాతి వేషేణ హి తం దృష్ట్వా రావణ మాగతమ్	32
సర్వైరతిథి సత్కారైః పూజయామాస మైథిలీ	
ఉపానీయాసనం పూర్వం పాద్యేనాఽభినిమన్త్య చ	33
అబ్రవీత్ సిద్ధ మిత్యేవ తదా తం సౌమ్య దర్శనమ్	
ద్విజాతి వేషేణ సమీక్ష్య మైథిలీ	
త మాగతం పాత్ర కుసుమ్భ ధారిణమ్	
అశక్య ముద్వేష్టు ముపాయ దర్శనా	
న్యమన్తయ ద్రాహ్మణవ త్తదఽంగనా	34
ఇయం ట్పసీ బ్రాహ్మణ కామమాస్యతామ్	
ఇదం చ పాద్యం ప్రతిగృహ్యతా మితి	
ఇదం చ సిద్ధం వనజాత ముత్తమం	
త్వదఽర్థ మవ్యగ్ర మిహోప భుజ్యతామ్	35
నిమన్త్యమాణః ప్రతిపూర్ణ భాషిణీం	
నరేన్ద్ర పత్నీం ప్రసమీక్ష్య మైథిలీమ్	
ప్రహస్య తస్యా హరణే ధృతం మనః	
సమార్పయ దాత్మవధాయ రావణః	36
తతః సువేషం మృగయా గతం పతిం	
ప్రతీక్షమాణా సహలక్ష్మణం తదా	

వివేకమాణా హరితం దదర్శ తతే	
మహద్వనం నైవ తు రామ లక్ష్మణౌ	37
<b><u>సప్తచత్వారింశ స్సర్గః -- రావణాధిక్షేపః</u></b>	
రావణేన తు వైదేహీ తదా పృష్టా జిహీర్షతా	
పరివ్రాజక లింగేన శశంసాత్మానమ౭ంగనా	1
బ్రాహ్మణ శ్చాతిథి శ్చాయమ౭నుక్తో హి శపేత మామ్	
ఇతి ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు సీతా వచన మబ్రవీత్	2
దుహితా జనక స్యా౭హం మైథిలస్య మహాత్మనః	
సీతా నామ్నా౭స్మి భద్రం తే రామస్య మహిషీ ప్రియా	3
ఉపిత్వా ద్వాదశ సమా ఇక్ష్యాకూణాం నివేశనే	
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామ సమ్మృద్ధినీ	4
తత స్త్రయోదశే వర్షే రాజా మంత్రయత ప్రభుః	
అభిషేచయితుం రామం సమేతో రాజ మంత్రిభిః	5
తస్మిన్ సంభ్రుయమాణే తు రాఘవస్యా౭భిషేచనే	
కైకేయీ నామ భర్తార మార్యా స్యా యాచతే వరమ్	6
ప్రతిగృహ్య తు కైకేయీ శ్వశురం సుకృతేన మే	
మమ ప్రవ్రాజనం భర్తు ర్భరతస్యా౭భిషేచనమ్	7
ద్వా వ౭యాచత భర్తారం సత్యసంధం నృపోత్తమమ్	
నా౭ద్య భోక్ష్యే న చ స్వప్స్యే న చ పాస్యే కథంచన	8
ఏష మే జీవితస్యా౭న్తో రామో యద్య౭భిషిచ్యతే	
ఇతి బృవాణాం కైకేయాం శ్వశురో మే స పార్థివః	9
అయాచతార్థై రన్వర్ణై ర్న చ యాన్యాం చకార సా	
మమ భర్తా మహాతేజా వయసా పంచ వింశకః	10
అష్టాదశ హి వర్షాణి మమ జన్మని గణ్యతే	
రామేతి ప్రథితో లోకే గుణవాన్ సత్యవాన్ శుచిః	11
విశాలా౭క్షో మహాబాహుః సర్వభూత హితే రతః	
కామార్తస్తు మహాతేజాః పితా దశరథ స్వయం	12
కైకేయ్యాః ప్రియ కామార్దం తం రామం నా౭భ్యషేచయత్	

అభిషేకాయ తు పితుః సమీపం రామమాగతమ్	13
కైకేయీ మమ భర్తార మిత్సువాచ ధృతం వచః	
తవ పిత్రా సమాజ్ఞప్తం మమేదం శృణు రాఘవ	14
భరతాయ ప్రదాతవ్య మిదం రాజ్యమ౭కణ్ణకమ్	
త్వయా హి ఖలు వస్తవ్యం నవ వర్షాణి పంచ చ	15
వనే ప్రవజ కాకుత్స్థ పితరం మోచయా౭న్యతాత్	
తథే త్యుక్త్వా చ తాం రామః కైకేయీమ౭కుతోభయః	16
చకార తద్వచ స్తస్యా మమ భర్తా దృఢ వ్రతః	
దద్యా న్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్ సత్యం బ్రూయా న్నచాన్యతమ్	17
ఏత ద్రాహ్మణ రామస్య ధృవమ్ వ్రతమ౭నుత్తమమ్	
తస్య బ్రాతా తు వై మాత్రో లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్	18
రామస్య పురుషవ్యాఘ్రః సహాయః సమరే౭రిహ	
స బ్రాతా లక్ష్మణో నామ ధర్మచారీ దృఢ వ్రతః	19
అన్యగచ్ఛ ధ్ధనుష్పాణిః ప్రవ్రజన్తం మయా సహ	
జటీ తాపస రూపేణ మయా సహ సహ౭నుజః	20
ప్రవిష్టో దండకారణ్యం ధర్మనిత్యో జితేంద్రియః	
తే వయం ప్రచ్యుతా రాజ్యాత్ కైకేయ్యాస్తు కృతే త్రయః	21
విచరామ ద్విజశ్రేష్ఠ వనం గమ్పీర మోజసా	
సమాశ్వస ముహూర్తం తు శక్యం వస్తు మిహ త్వయా	22
ఆగమిష్యతి మే భర్తా వన్య మాదాయ పుష్కలమ్	
రురూన్ గోధాన్ వరాహంశ్చ హత్వాదాయామిషాన్ బహూన్	23
స త్వం నామ చ గోత్రం చ కులమ్ చాచక్ష్య తత్త్వతః	
ఏకశ్చ దణ్ణకారణ్యే కిమర్థం చరసి ద్విజ	24
ఏవం బృవత్యాం సీతాయాం రామపత్న్యాం మహాబలః	
ప్రత్యువాచోత్తరం తీవ్రం రావణో రాక్షసాధిపః	25
యేన విత్రాసితా లోకాః స దేవా౭సుర మానుషాః	
అహం తు రావణో నామ సీతే రక్షోగణేశ్వరః	26
త్వాం తు కాంచన వర్ణాభాం దృష్ట్వా కౌశేయ వాసినీమ్	

రతిం స్వకేషు దారేషు నాఽధిగచ్ఛామ్యనిన్దితే	27
బహీనా ముత్తమ స్త్రీణా మాహృతానా మిత స్తతః	
సర్వాసా మేవ భద్రం తే మమాఽగ్ర మహిషీ భవ	28
లంకా నామ సముద్రస్య మధ్యే మమ మహాపురీ	
సాగరేణ పరిక్షిప్తా నివిష్టా గిరి మూర్ధని	29
తత్ర సీతే మయా సార్థం వనేషు విహరిష్యసి	
న చాఽస్యారణ్య వాసస్య స్పృహయిష్యసి భామిని	30
పంచ దాస్యః సహస్రాణి సర్వాభరణ భూషితాః	
సీతే పరిచరిష్యన్తి భార్యా భవసి మే యది	31
రావణే నైవముక్తా తు కుపితా జనకాత్మజా	
ప్రత్యువాచాఽనవద్యాఽంగీ తమఽనాదృత్య రాక్షసం	32
మహాగిరి మివా కమ్ప్యం మహేన్ద్ర సదృశం పతిమ్	
మహోదధి మివాఽక్షోభ్యమఽహం రామమఽనువ్రతా	33
సర్వలక్షణ సంపన్నం న్యగ్రోధ పరిమండలం	
సత్యసంధం మహాభాగ మఽహం రామమఽనువ్రతా	34
మహాబాహుం మహోరస్కం సింహా విక్రాన్త గామినమ్	
న్యసింహం సింహ సంకాశ మఽహం రామమఽనువ్రతా	35
పూర్ణచన్ద్రాననం రామం రాజవత్సం జితేన్ద్రియమ్	
ప్పథు కీర్తిం మహాత్మానమఽహం రామమనువ్రతా	36
త్వం పున ర్ణమ్బుకః సింహీం మామిచ్ఛసి సుదుర్లభామ్	
నాఽహం శక్యా త్వయా స్పృష్టు మాదిత్యస్య ప్రభా యథా	37
పాదపాన్ కాంచనాన్ నూనం బహూన్ పశ్యసి మన్దభాక్	
రాఘవస్య ప్రియాం భార్యం య స్త్వమిచ్ఛసి రావణ	38
క్షుధితస్య చ సింహస్య మృగ శత్రో స్తరస్వినః	
ఆశీవిషస్య వదనా ధ్దంష్ట్రా మాదాతు మిచ్ఛసి	39
మన్దరం పర్వత శ్రేష్ఠం పాణినా హర్ష మిచ్ఛసి	
కాలకూటం విషం పీత్వా స్వస్తిమాన్ గన్తు మిచ్ఛసి	40
అక్షి సూచ్యా ప్రమృజసి జిహ్వాయా లేక్షి చ క్షురమ్	

రాఘవస్య ప్రీయాం భార్యం యోఽధిగన్తుం త్వ మిచ్ఛసి	41
అవసజ్య శిలాం కణ్ఠే సముద్రం తర్తు మిచ్ఛసి	
సూర్యా చన్ద్రమసౌ చోభౌ ప్రాణిభ్యాం హర్తు మిచ్ఛసి	42
యో రామస్య ప్రీయాం భార్యం ప్రధర్షయితు మిచ్ఛసి	
అగ్నిం ప్రజ్వలితం దృష్ట్వా వస్త్రేణాహర్తు మిచ్ఛసి	43
కల్యాణ వృత్తాం రామస్య యో భార్యం హర్తు మిశచ్ఛసి	
అయోముఖానాం శూలానాం మధ్యే చరితు మిచ్ఛసి	44
రామస్య సదృశీం భార్యం యోఽధిగన్తుం త్వ మిచ్ఛసి	
యదఽన్తరం సింహ శృగాలయో ర్వనే	
యదఽన్తరం స్యన్దనికా సముద్రయోః	
సురాఽగ్ర్య సౌవీరకయోర్యదఽన్తరం	
తదఽన్తరం వై తవ రాఘవస్య చ	45
యదఽన్తరం కాంచన సీస లోహయోః	
యదఽన్తరం చన్దనవారి పంకయోః	
యదఽన్తరం హస్తి బిడాలయో ర్వనే	
తదఽన్తరం దాశరథే స్తవై వ చ	46
యదఽన్తరం వాయస వైనతేయయోః	
యదఽన్తరం మధు మయూరయోరఽపి	
యదఽన్తరం సారస గృధ్రయో ర్వనే	
తదఽన్తరం దాశరథే స్తవై వ చ	47
తస్మిన్ సహస్రాఽక్ష సమ ప్రభావే	
రామే స్థితే కార్ముక బాణ పాణౌ	
హృతాఽపి తేఽహం న జరాం గమిష్యే	
వజ్రం యథా మక్షికయాఽవగీర్ణమ్	48
ఇతీవ తద్వాక్య మఽదుష్ట భావా	
సుధృష్ట ముక్త్యా రజనీచరం తమ్	
గాత్ర ప్రకమ్పా ద్వ్యధితా బభూవ	
వాతోద్ధతా సా కదళీవ తన్వీ	49

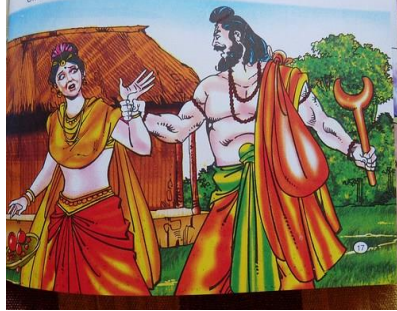
తాం వేపమానా ముపలక్య సీతాం	
స రావణో మృత్యు సమ ప్రభావః	
కులం బలం నామ చ కర్మ చ స్వం	
సమాచచక్షే భయ కారణార్థమ్	50
<b><u>అష్ట చత్వారింశ స్సర్గః - రావణ వికత్తనం</u></b>	
ఏవం బృవత్యాం సీతాయాం సంరబ్ధః పరుషం వచః	
లలాటే భ్రుకుటీం కృత్వా రావణః ప్రత్యువాచ హ	1
బ్రాతా వైశ్రవణస్యాఽహం సాపత్నో వరవర్ణిని	
రావణో నామ భద్రం తే దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్	2
యస్య దేవాః సగన్ధర్వాః పిశాచ పతగోరగాః	
విద్రవన్తి భయా ద్భీతా మృత్యోరివ సదా ప్రజాః	3
యేన వైశ్రవణో బ్రాతా వైమాత్రః కారణాన్తరే	
ద్వన్ద్వమాసాదితః క్రోధా ద్రణే విక్రమ్య నిర్జితః	4
యద్భయార్తః పరిత్యజ్య స్వమధిష్ఠానమ్మద్ధిమత్	
కైలాసం పర్వతశ్రేష్ఠమఽధ్యాస్తే నర వాహనః	5
యస్య తత్పుష్పకం నామ విమానం కామగం శుభమ్	
వీర్యాదేవార్జితం భద్రే యేన యామి విహాయసం	6
మమ సంజాత రోషస్య ముఖం దృష్ట్వైవ మైథిలి	
మహారథాః పరిత్రస్తాః సురాః శక్ర పురోగమాః	7
యత్ర తిష్ఠామ్యఽహం తత్ర మారుతో వాతి శంకితః	
తీవ్రాంశుః శిశిరాంశుశ్చ భయాత్ సంపద్యతే రవిః	8
నిష్కమ్న పత్రా స్తరవో నద్యశ్చ స్తిమితోదకాః	
భవన్తి యత్ర యత్రాఽహం తిష్ఠామి విచరామి చ	9
మమ పారే సముద్రస్య లంకా నామ పురీ శుభా	
సంపూర్ణా రాక్షసై ర్హోరై ర్యథేన్ద్రస్యాఽమరావతీ	10
ప్రాకారేణ పరిక్షిప్తా పాణ్డరేణ విరాజితా	
హేమ కక్ళ్యా పురీ రమ్యా వైడూర్యమయ తోరణా	11
హస్త్యఽశ్వ రథ సంభాధా తూర్యనాద వినాదితా	

సర్వకాల ఫలై ర్స్వకైః సంకులోద్ధాన శోభితా	12
తత్ర త్వం వసతీ సీతే రాజపుత్రి మయాసహ	
న స్మరిష్యసి నారీణాం మానుషీణాం మనస్వినీ	13
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ దివ్యాంశ్చ వరవర్ణిని	
న స్మరిష్యసి రామస్య మానుషస్య గతాయుషః	14
స్థాపయిత్వా ప్రియం పుత్రం రాజ్ఞా దశరథేన యః	
మన్దవీర్యః సుతో జ్యేష్ఠ స్తతః ప్రస్థాపితో వనమ్	15
తేన కిం బ్రష్ట రాజ్యేన రామేణ గత చేతసా	
కరిష్యసి విశాలాఽక్షి తాపసేన తపస్వినా	16
సర్వరాక్షస భర్తారం కామయ స్వయమాగతమ్	
న మన్మథ శరావిష్టం ప్రత్యాఖ్యాతుం త్వమర్హసి	17
ప్రత్యాఖ్యాయ హి మాం భీరు పరితాపం గమిష్యసి	
చరణేనాఽభిహత్యేవ పురూరవసముర్వశీ	18
అంగుళ్యా న సమో రామో మమ యుద్ధే స మానుషః	
తవ భాగ్యేన సంప్రాప్తం భజస్వ వరవర్ణిని	19
ఏవముక్తాతు వైదేహీ కృద్ధా సంరక్త లోచనా	
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం రహితే రాక్షసాఽధిపమ్	20
కథం వైశ్రవణం దేవం సర్వభూత నమస్కృతమ్	
బ్రాతరం వ్యపదిశ్య త్వమఽశుభం కర్తు మిచ్ఛసి	21
అవశ్యం వినశిష్యన్తి సర్వే రావణ రాక్షసాః	
యేషాం త్వం కర్మశో రాజా దుర్బుద్ధి రఽజితేన్ద్రియః	22
అపహృత్య శచీం భార్యాం శక్య మిన్ద్రస్య జీవితమ్	
న చ రామస్య భార్యాం మామఽపనీయాన్తి జీవితమ్	23
జీవే చ్చిరం వజ్రధరస్య హస్తాత్	
శచీం ప్రధృష్యాప్రతిరూప రూపామ్	
న మాద్యశిం రాక్షస దూషయిత్వా	
పీతాఽమృతస్యాఽపి తవాఽస్తి మోక్షః	24
<u>ఏకోనపంచాశ స్సర్గః - సీతాపహరణం</u>	



సీతాయా వచనం శృత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్	
హస్తే హస్తం సమాహత్య చకార సుమహా ద్వపుః	1
స మైథిలీం పునర్వాక్యం బభాషే చ తతో భృశమ్	
నోన్మత్తయా శృతౌ మన్యే మమ వీర్య పరాక్రమౌ	2
ఉద్వహేయం భుజాభ్యాం తు మేదినీ మఽమ్బరే స్థితః	
ఆపిటేయం సముద్రం చ హన్యాం మృత్యుం రణే స్థితః	3
అర్కం రుద్ధ్యాం శరై స్తీక్ణై ర్విభిన్ధ్యాం హి మహీతలమ్	
కామరూపిణ మున్నత్రే పశ్య మాం కామదం పతిమ్	4
ఏవ ముక్తవత స్తస్య రావణస్య శిఖి ప్రభే	
కృద్ధస్య హరిపర్యన్తే రక్తే నేత్రే బభూవతుః	5
సద్యః సౌమ్యం పరిత్యజ్య భిక్షురూపం స రావణః	
స్వం రూపం కాలరూపాభం భేజే వైశ్రవణాఽనుజః	6
సంరక్త నయనః శ్రీమాం స్తప్త కాంచన భూషణః	
క్రోధేన మహతావిష్టో నీలజీమూత సన్నిభః	7
దశాస్యో వింశతిభుజో బభూవ క్షణదాచరః	
స పరివ్రాజక చ్చద్మ మహాకాయో విహాయ తత్	8
ప్రతిపేదే స్వకంఠరూపం రావణో రాక్షసాధిపః	
సంరక్త నయనః క్రోధా జ్ఞీమూత నిచయ ప్రభః	9
రక్తాఽమ్బరధర స్తస్థౌ స్త్రీరత్నం ప్రేక్ష్య మైథిలీమ్	
స తా మఽసిత కేశాఽన్తాం భాస్కరస్య ప్రభామివ	10
వసనాభరణోపేతాం మైథిలీం రావణోబ్రవీత్	
త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం యది భర్తార మిచ్ఛసి	11
మామాశ్రయ వరారోహే తవాఽహం సదృశః పతిః	
మాం భజస్య చిరాయ త్వ మఽహం శ్లాఘ్యః పతిస్తవ	12
నైవ చాఽహం క్వచి ద్భద్రై కరిష్యే తవ విప్రియమ్	
త్యజ్యతాం మానుషో భావో మయి భావః ప్రణీయతామ్	13
రాజ్యా చ్ఛ్యుత మఽసిద్ధార్థం రామం పరిమితాయుషమ్	
కై ర్గుణై రఽనురక్తాఽసి మూఢ్ పణ్ణిత మానిని	14

య: స్త్రీయా వచనాద్రాజ్యం విహాయ ససుహృజ్ఞనమ్ అస్మిన్ వ్యాలాఽనుచరితే వనే వసతి దుర్మతి:	15
ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం వాక్యం ప్రియాఽర్థాం ప్రియవాదినీమ్ అభిగమ్య స దుష్టాత్మా రాక్షసః కామ మోహితః	16
జగ్రాహ రావణః సీతాం బుధః ఖే రోహిణీ మివ వామేన సీతాం పద్మాఽక్షీం మూర్ధజేషు కరేణ స:	17



ఊర్వోస్తు దక్షిణే నైవ పరిజగ్రాహ పాణినా తం దృష్ట్వా గిరి శృంగాభం తీక్ష్ణ దంష్ట్రం మహాభుజమ్	18
ప్రాద్రవన్ గిరి సంకాశం భయార్తా వనదేవతాః స చ మాయామయో దివ్యః ఖరయుక్తః ఖరస్వనః	19
ప్రత్యదృశ్యత హేమాఽంగో రావణస్య మహారథః తత స్తాం పరుషై ర్వాక్యై ర్భర్త్యయన్ సమహాస్వనః	20
అంకేనాదాయ వైదేహీం రథ మారోపయ త్తదా సా గృహీతాఽతిచుక్రోశ రావణేన యశస్వినీ	21
రామేతి సీతా దుఃఖాఽర్తా రామం దూరగతం వనే తామకామాం సకామార్తః పన్నగేన్ద్ర వధూమివ	22
వివేష్టమానా మాదాయ ఉత్పపాతాఽథ రావణః తతః సా రాక్షసేన్ద్రేణ హ్రీయమాణా విహాయసా	23
భృశం చుక్రోశ మత్తేవ బ్రాన్త చిత్తా యథాతురా హో లక్ష్మణ మహాబాహో గురుచిత్త ప్రసాదక	24
హ్రీయమాణాం న జానీషే రక్షసా మామమర్షిణా జీవితం సుఖ మఽర్థాంశ్చ ధర్మ హేతోః పరిత్యజన్	25
హ్రీయమాణా మఽదర్శేణ మాం రాఘవ న పశ్యసి	

నను నామాఽవినీతానాం వినేతాఽసి పరంతప	26
కథ మేవం విధం పాపం న త్వం శాధి హి రావణమ్	
నను సద్యోఽవినీతస్య దృశ్యతే కర్మణః ఫలమ్	27
కాలోప్యంఽగీ భవత్యఽత్ర సస్యానామివ పక్షయే	
స కర్మ కృతవానేతత్ కాలోపహత చేతనః	28
జీవితాఽంతకరం ఘోరం రామా ద్వ్యసనమాప్పుహి	
హస్తేదానీం సకామాస్తు కైకేయీ సహబాన్ధవైః	29
ప్రియే యద్ధర్మకామస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినః	
ఆమస్త్రయే జనస్థానే కర్ణికారాన్ సుపుష్పితాన్	30
క్షిప్రం రామాయ శంసద్వం సీతాం హరతి రావణః	
మాల్యవన్తం శిఖరిణం వన్దే ప్రసవణం గిరిమ్	31
క్షిప్రం రామాయ శంసద్వం సీతాం హరతి రావణః	
హంస కారండవాకీర్ణాం వన్దే గోదావరీం నదీమ్	32
క్షిప్రం రామాయ శంస త్వం సీతాం హరతి రావణః	
దైవతాని చ యాన్యఽస్మిన్ వనే వివిధ పాదపే	33
నమస్కరోమ్యఽహం తేభ్యో భర్తుః శంసత మాం హృతామ్	
యాని కానిచిదఽప్యత్ర సత్త్వాని నివసన్త్యత	34
సర్వాణి శరణం యామి మృగ పక్షిగణానపి	
ప్రియమాణాం ప్రియాం భర్తుః ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీమ్	35
వివశాపహృతా సీతా రావణే నేతి శంసత	
విదిత్వా మాం మహాబాహు రఽముత్రాపి మహాబలః	36
ఆనేష్యతి పరాక్రమ్య వైవస్వత హృతా మపి	
సా తదా కరుణా వాచో విలపంతీ సుదుఃఖితా	37
వనస్పతిగతం గృధ్రం దదర్శాయత లోచనా	
సా త ముద్వీక్య సుశ్రోణీ రావణస్య వశం గతా	38
సమాక్రంద భయపరా దుఃఖోపగతయా గిరా	
జటాయో పశ్య మామార్య ప్రాయమాణా మనాధవత్	39
అనేన రాక్షసేంద్రేణ కరుణం పాప కర్మణా	

వైష వారయితం శక్య స్తవ క్రూరో నిశాచరః

41



సత్త్వవాన్ జితకాశీ చ సాయుధశ్చైవ దుర్ముతిః

రామాయ తు యథా తత్త్వం జటాయో హరణం మమ

42

లక్ష్మణాయ చ తత్సర్వమాఖ్యాతవ్యమ౭శేషతః||

పంచాశ సుర్గః - జటాయురభియోగః

తం శబ్దమ౭వసుప్తస్തു జటాయురథ శుశ్యవే

నిరీక్ష్య రావణం క్షిప్రం వైదేహీం చ దదర్శ సః

1

తతః పర్వతకూటాభ స్తీక్ష్ణ తుణ్డః ఖగోత్తమః

వనస్పతిగతః శ్రీమాన్ వ్యాజహార శుభాం గిరమ్

2

దశగ్రీవ స్థితో ధర్మే పురాణే సత్య సంశ్రయః

భ్రాత స్త్వం నిన్దితం కర్మ కర్తుం నార్హసి సాంప్రతం

3

జటాయు ర్నామ నామ్నా౭హం గృధ్రరాజో మహాబలః

రాజా సర్వస్య లోకస్య మహేన్ద్ర వరుణోపమః

4

లోకానాం చ హితే యుక్తో రామో దశరథాత్మజః

తస్యైషా లోకనాథస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినీ

5

సీతా నామ వరారోహ యాం త్వం హర్తు మిహేచ్ఛసి

కథం రాజా స్థితో ధర్మే పరదారాన్ పరామృశేత్

6

రక్షణీయా విశేషణ రాజదారా మహాబల

నివర్తయ మతిం నీచాం పరదారా౭భిమర్శనాత్

7

న తత్ సమాచరేద్ధీరో యత్ పరో౭స్య విగర్హయేత్

యథాత్మన స్తథా౭న్యేషాం దారా రక్ష్యా విపశ్చితా

8

ధర్మమర్దం చ కామం చ శిష్టాః శాస్త్రేష్వనాగతమ్

వ్యవస్యన్తి న రాజానో ధర్మం పౌలస్య నన్దన	9
రాజా ధర్మశ్చ కామశ్చ ద్రవ్యాణాం చోత్తమో నిధిః	
ధర్మః శుభం వా పాపం వా రాజమూలం ప్రవర్తతే	10
పాపస్యభావ శ్చపలః కథం త్వం రక్షసాం వర	
ఐశ్వర్య మభిసంప్రాప్తో విమానమివ దుష్కృతీ	11
కామం స్వభావో యో యస్య న శక్యః పరిమార్జితుమ్	
న హి దుష్టాత్మనామార్య మావసత్వాలయే చిరమ్	12
విషయే వా పురే వా తే యదా రామో మహాబలః	
నాఽపరాధ్యతి ధర్మాత్మా కథం తస్యాఽపరాధ్యసి	13
యది శూర్పణఖా హేతోః జనస్థానగతః ఖరః	
అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాఽక్లిష్ట కర్మణా	14
అత్ర బ్రూహి యథా తత్త్వం కో రామస్య వ్యతిక్రమః	
యస్య త్వం లోకనాథస్య భార్యం హృత్వా గమిష్యసి	15
క్షిప్రం విస్మజ వైదేహీం మా త్వా ఘోరేణ చక్షుషా	
దహే ద్దహనభూతేన వృత్ర మిన్ద్రాఽశనిర్యథా	16
సర్వ మాశీవిషం బద్ధ్వా వస్త్రాస్తే నాఽవబుధ్యసి	
గ్రీవాయాం ప్రతిముక్తం చ కాలపాశం న పశ్యసి	17
స భారః సౌమ్య భర్తవ్యో యో నరం నాఽవసాదయేత్	
తదఽన్నమపి భోక్తవ్యం జీర్యతే యదనామయమ్	18
యత్ కృత్వా న భవే ద్ధర్మో న కీర్తి ర్న యశో భువి	
శరీరస్య భవేత్ ఖేదః క స్తత్ కర్మ సమాచరేత్	19
షష్టివర్ష సహస్రాణి మమ జాతస్య రావణ	
పితృ పైతామహం రాజ్యం యథావదఽనుతిష్ఠతః	20
వృద్ధోఽహం త్వం యువా ధన్వీ సశరః కవచీ రథీ	
తథాఽప్యాదాయ వైదేహీం కుశలీ న గమిష్యసి	21
న శక్త స్త్వం బలాత్ హర్తుం వైదేహీం మమ పశ్యతః	
హేతుభి ర్ప్రాయ సంయుక్తై ర్భవాం వేదశ్శత మివ	22
యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ	

శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా పూర్వం ఖర స్తథా	23
అసకృత్ సంయుగే యేన నిహతా దైత్య దానవాః	
నచిరా చీరవాసా స్త్వాం రామో యుధి వధిష్యతి	24
కిం ను శక్యం మయా కర్తుం గతౌ దూరం నృపాత్మజౌ	
క్షిప్తం త్వం నశ్యసే నీచ తయో ర్భీతో న సంశయః	25
న హి మే జీవమానస్య నయిష్యసి శుభామిమామ్	
సీతాం కమలపత్రాక్షీం రామస్య మహాపీం ప్రియామ్	26
అవశ్యం తు మయా కార్యం ప్రియం తస్య మహాత్మనః	
జీవితేనాఽపి రామస్య తథా దశరథస్య చ	27
తిష్ఠ తిష్ఠ దశగ్రీవ ముహూర్తం పశ్య రావణ	
యుద్ధాతిథ్యం ప్రదాస్యామి యావత్ ప్రాణం నిశాచర	28
వృన్తాదివ ఫలం త్వాం తు పాతయేయం రథోత్తమాత్	

ఏకపంచాశ స్సర్గః - జటాయు రావణ యుద్ధం



ఇత్యుక్తస్య యథాన్యాయం రావణస్య జటాయుషౌ	
కృద్ధస్యాఽగ్నినిభాః సర్వా రేజు ర్వింశతిదృష్టయః	1
సంరక్త నయనః కోపాత్ తప్త కాంచన కుణ్డలః	
రాక్షసేన్ద్రోఽభిదుద్రావ పతగేన్ద్రమఽమర్షణః	2
స సంప్రహార స్తుముల స్తయో స్తస్మిన్ మహావనే	
బభూవ వాతోద్ధతయో ర్మేఘయో ర్గగనే యథా	3
తద్భూవాద్భుతం యుద్ధం గృధ్ర రాక్షసయో స్తదా	
సపక్షయో ర్మాల్యవతో ర్మహాపర్వతయో రివ	4
తతో నాలీక నారాచై స్తీక్ణాఽగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః	
అభ్యవర్ష న్మహాఘోరై ర్ఘృత్రరాజం మహాబలః	5

స తాని శరజాలాని గృధ్రః పత్రరథేశ్వరః	
జటాయుః ప్రతిజగ్రాహ రావణాస్త్రాణి సంయుగే	6
తస్య తీక్ష్ణ నఖాభ్యాం తు చరణాభ్యాం మహాబలః	
చకార బహుధా గాత్రే వ్రణాన్ పతగ సత్తమః	7
అథ క్రోధా ద్ధశగ్రీవో జగ్రాహ దశ మార్గణాన్	
మృత్యు దణ్డ నిభాన్ ఘోరాన్ శతృ మర్దన కాంక్షయా	8
స తై ర్బ్రాణై ర్మహావీర్యః పూర్ణముక్తై రఽజిహ్మగైః	
బిభేద నిశితై స్తీక్ష్ణై ర్గుధ్రం ఘోరైః శిలీముఖైః	9
స రాక్షసరథే పశ్యన్ జానకీం బాష్ప లోచనామ్	
అచింతయిత్వా బాణాం స్త్రాన్ రాక్షసం సమఽభిద్రవత్	10
తతోఽస్య సశరం చాపం ముక్తామణి విభూషితమ్	
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజ పతగేశ్వరః	11
తతోఽన్యద్ధనురాదాయ రావణః క్రోధ మూర్ఛితః	
వవర్ష శరవర్షాణి శతశోఽథ సహస్రశః	12
శరైరావారిత స్తస్య సంయుగే పతగేశ్వరః	
కులాయముపసంప్రాప్తః పక్షీవ ప్రబభౌ తదా	13
స తాని శరవర్షాణి పక్షాభ్యాం చ విధూయ చ	
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజఽస్య మహద్ధనుః	14
తద్బ్రాఽగ్నిసదృశం దీప్తం రావణస్య శరావరమ్	
పక్షాభ్యాం స మహావీర్యో వ్యాధునోత్ పతగేశ్వరః	15
కాంచనోరశ్పదాన్ దివ్యాన్ పిశాచవదనాన్ ఖరాన్	
తాంశ్చఽస్య జవసంపన్నాన్ జఘాన సమరే బలీ	16
వరం త్రివేణ సంపన్నం కామగం పావకాఽర్చిషమ్	
మణిహేమ విచిత్రాఽంగమ్ బభంజ చ మహారథమ్	17
పూర్ణచన్ద్ర ప్రతీకాశం ఛత్రం చ వ్యజనైః సహ	
పాతయామాస వేగేన గ్రాహిభీ రాక్షసైః సహ	18
సారథేశ్చఽస్య వేగేన తుండేనైవ మహచ్ఛిరః	
ఘనర్వపాహర చ్ఛ్రీమాన్ పక్షిరాజో మహాబలః	19

స భగ్గుధన్వా విరథో హతాఽశ్వో హతసారథిః	
అంకే నాదాయ వైదేహీం పపాత భువి రావణః	20
దృష్ట్వా నిపతితం భూమౌ రావణం భగ్న వాహనమ్	
సాధు సాధ్యతి భూతాని గృధ్రరాజమపూజయన్	21
పరిశ్రాంతం తు తం దృష్ట్వా జరయా పక్షి యూధపమ్	
ఉత్పపాత పున ర్హుష్టో మైథిలీం గృహ్య రావణః	22
తం ప్రహృష్టం నిధాయాఽంకం గచ్ఛంతం జనకాత్మజామ్	
గృధ్రరాజః సముత్పత్య సమభిద్రుత్య రావణం	23
సమావార్య మహాతేజా జటాయు రిద మబ్రవీత్	
వజ్ర సంస్పర్శ బాణస్య భార్యాం రామస్య రావణ	24
అల్పబుద్ధే హర స్యేనాం వధాయ ఖలు రక్షసామ్	
సమిత్ర బన్ధుః సామాత్యః సబలః సపరిచ్ఛదః	25
విషపానం పిబస్యేతత్ పిపాసిత ఇవోదకమ్	
అనుబన్ధ మఽజానన్తః కర్మణా మఽవిచక్షణాః	26
శీఘ్ర మేవ వినశ్యన్తి యథా త్వం వినశిష్యసి	
బద్ధ స్త్వం కాలపాశేన క్వ గత స్తస్య మోక్ష్యసి	27
వధాయ బడిశం గృహ్య సాఽమిషం జలజో యథా	
న హి జాతు దురాధర్షౌ కాకుత్స్థౌ తవ రావణ	28
ధర్షణం చాశ్రమస్యాఽస్య క్షమిష్యేతే తు రాఘవౌ	
యథా త్వయా కృతం కర్మ భీరుణా లోక గర్హితమ్	29
తస్మైరాచరితో మార్గో నైష వీర నిపేవితః	
యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ	30
శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా బ్రాతా ఖరన్తథా	
పరేత కాలే పురుషో యత్ కర్మ ప్రతిపద్యతే	31
వినాశాయాత్మనోఽధర్మ్యం ప్రతిపన్నోసి కర్మ తత్	
పాపానుబన్ధో వై యస్య కర్మణః కర్మ కో ను తత్	32
కుర్యేత లోకాధిపతిః స్వయమ్భూర్భగవానఽపి	
ఏవముక్త్యా శుభం వాక్యం జటాయు స్తస్య రక్షసః	33



నిపపాత భృశం పృష్ఠే దశగ్రీవస్య వీర్యవాన్	
తం గృహీత్వా నఖై స్తీక్ణై ర్విదదార సమన్తతః	34
అధిరూడో గజారోహో యథా స్యా ధ్దుష్ట వారణమ్	
విదదార నఖైరఽస్య తుణ్ణం పృష్ఠే సమర్పయన్	35
కేశాం శోఢ్పాటయామాస నఖ పక్ష ముఖాయుధః	
స తథా గృధ్రరాజేన క్లిశ్యమానో ముహూర్ముహూః	36
అమర్ష స్ఫురితోఽః సన్ ప్రాకమ్పత స రావణః	
స పరిష్యజ్య వైదేహీం వామేనాఽంకేన రావణః	37
తలేనాఽభిజఘానాశు జటాయుం క్రోధ మూర్ఛితః	
జటాయు స్తమతిక్రమ్య తుణ్ణేనాఽస్య ఖగాధిపః	38
వామబాహూన్ దశ తదా వ్యపాహరదఽరిందమః	
సంచ్చిన్నబాహోః సద్వైవ బాహవః సహసాఽభవన్	39
విష జ్వాలావళీ యుక్తాః వల్మీకాదివ పన్నగాః	
తతః కృద్ధో దశగ్రీవః సీతాముత్స్సజ్య రావణః	40
ముష్టిభ్యాం చరణాభ్యాం చ గృధ్రరాజమపోధయత్	
తతో ముహూర్తం సంగ్రామో బభూవాఽతుల వీర్యయోః	41
రాక్షసానాం చ ముఖ్యస్య పక్షిణాం ప్రవరస్య చ	
తస్య వ్యాయచ్చమానస్య రామస్యార్ధే స రావణః	42
పక్షౌ పార్శ్వౌ చ పాదౌ చ ఖడ్గముద్ధృత్య సోఽచ్చినత్	
స చిన్న పక్షః సహసా రక్షసా రౌద్ర కర్మణా	43
నిపపాత హతో గృద్ధో ధరణ్యా మఽల్పజీవితః	
తం దృష్ట్వా పతీతం భూమౌ క్షతజార్థం జటాయుషమ్	44
అభ్యధావత వైదేహీ స్వబన్ధుమివ దుఃఖితా	
తం నీలజీమూత నికాశకల్పం	
సపాణ్డరోరస్య ముదార వీర్యమ్	
దదర్శ లంకాధిపతిః పృథివ్యాం	
జటాయుషం శాన్తమివాఽగ్నిదావమ్	45
తతస్తు తం పత్రరథం మహీతలే	

నిపాతితం రావణ వేగమర్దితమ్

పునః పరిష్కంభ్య శశిప్రభాననా

రురోద సీతా జనకాత్మజా తదా

46



ద్విపంచాశ స్సర్గః - సీతా విక్రోశః

తమఽల్పజీవితం గృధ్రం స్ఫురన్తం రాక్షసాధిపః

దదర్శ భూమౌ పతితం సమీపే రాఘవాశ్రమాత్

1

సా తు తారాధిప ముఖీ రావణేన సమీక్ష్య తమ్

గృధ్రరాజం వినిహతం విలలాప సుదుఃఖితా

2

ఆలింగ్య గృధ్రం నిహతం రావణేన బలీయసా

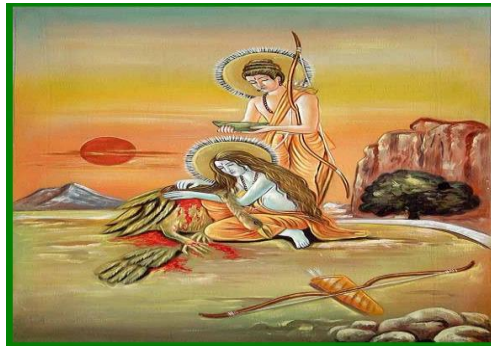
విలలాప సుదుఃఖార్తా సీతా శశి నిభాననా

3

నిమిత్తం లక్షణం స్వప్నం శకునిస్వర దర్శనమ్

అవశ్యం సుఖ దుఃఖేషు నరాణాం ప్రతిదృశ్యతే

4



న నూనం రామ జానాఽసి మహద్వ్యసన మాత్మనః

ధావన్తి నూనం కాకుత్స్థ మదఽర్థం మృగపక్షిణః

5

అయం హి కృపయా రామ మాం త్రాతుమభిసంగతః

శేతే వినిహతో భూమౌ మమాఽభాగ్యాత్ విహంగమః

6

త్రాహి మామఽద్య కాకుత్స్థ లక్ష్మణేతి వరాఽంగనా

సుసంతస్తా సమాక్రన్త చ్ఛృణ్వతాం తు యథాన్తికే

7

తాం క్లిష్ట మాల్యాభరణాం విలపన్తీ మఽనాథవత్ అభ్యధావత వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః	8
తాం లతామివ వేష్టన్తీ మాలింగన్తీం మహాద్రుమాన్ ముంచ ముంచేతి బహుశః ప్రవదన్ రాక్షసాధిపః	9
క్రోశన్తీం రామ రామేతి రామేణ రహితాం వనే జీవితాన్తాయ కేశేషు జగ్రాహోఽన్తక సన్నిభః	10
ప్రధర్షితాయాం సీతాయాం బభూవ స చరాఽచరమ్ జగత్ సర్వమఽమర్యాదం తమసాన్దేన సంవృతమ్	11
న వాతి మారుత స్తత్ర నిష్ప్రభోఽభూద్ధివాకరః దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దీనాం దివ్యేన చక్షుషా	12
కృతం కార్య మితి శ్రీమాన్ వ్యాజహార పితామహః ప్రహృష్టా వృధితాశ్చాసన్ సర్వే తే పరమర్షయః	13
దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దణ్డకారణ్య వాసినః రావణస్య వినాశం చ ప్రాప్తం బుద్ధ్వా యదృచ్ఛయా	14
స తు తాం రామ రామేతి రుదన్తీం లక్ష్మణేతి చ జగా మదాయ చాకాశమ్ రావణో రాక్షసేశ్వరః	15
తప్తాభరణ సర్వాఽంగీ పీత కౌశేయవాసనీ రరాజ రాజపుత్రీ తు విద్యుత్ సాదామినీ యథా	16
ఉద్ధూతేన చ వస్త్రేణ తస్యాః పీతేన రావణః అధికం ప్రతిబభ్రాజ గిరి ర్దీప ఇవాఽగ్నినా	17
తస్యాః పరమ కల్యాణ్యా స్తామ్రాణి సురభీణి చ పద్మపత్రాణి వైదేహ్యో అభ్యకీర్యన్త రావణమ్	18
తస్యాః కౌశేయ ముద్ఘాత మాకాశే కనక ప్రభమ్ బభౌ చాదిత్య రాగేణ తామ్రమఽభ్రమివాతపే	19
తస్యా స్త ద్విమలం వక్త్ర మాకాశే రావణాఽంకగమ్ న రరాజ వినా రామం వినాళ మివపంకజమ్	20
బభూవ జలదం నీలం భిత్త్వా చన్త్ర ఇవోదితః సులలాటం సుకేశాన్తం పద్మగర్భాభమవ్రణమ్	21

శుక్లేః సువిమలై ర్దస్తైః ప్రభావద్భి రలంకృతమ్	
తస్యా సునయనం వక్తమాకాశే రావణాఽంకగం	22
రుదితం వ్యపమృష్టాఽస్రం చన్ద్రవత్ ప్రీయ దర్శనమ్	
సునాసం చారు తామ్రోష్ఠమాకాశే హాటక ప్రభమ్	23
రాక్షసేన సమాధూతం తస్యా స్తద్వచనం శుభమ్	
శుశుభే న వినా రామం దివా చన్ద్ర ఇవోదితః	24
సా హేమవర్ణా నీలాఽంగం మైథిలీ రాక్షసాధిపమ్	
శుశుభే కాంచనీ కాంచీ నీలం గజ మివాశ్రితా	25
సా పద్మ గౌరీ హేమాభా రావణం జనకాత్మజా	
విద్యుద్ధన మివావిశ్య శుశుభే తప్త భూషణా	26
తస్యా భూషణ ఘోషేణ వైదేహ్య రాక్షసాధిపః	
బభూవ చపలో నీలః సఘోష ఇవ తోయదః	27
ఉత్తమాఽంగా చ్యుతా తస్యాః పుష్పవృష్టిః సమన్తతః	
సీతాయా హ్రీయమాణాయాః పపాత ధరణీతలే	28
సా తు రావణ వేగేన పుష్పవృష్టిః సమన్తతః	
సమాధూతా దశగ్రీవం పునరేవాభ్యవర్తత	29
అభ్యవర్తత పుష్పాణాం ధారా వైశ్రవణానుజమ్	
నక్షత్రమాలా విమలా మేరుం నగ మివోన్నతమ్	30
చరణాన్నూపురం భ్రష్టం వైదేహ్య రత్న భూషితమ్	
విద్యున్మణ్ణల సంకాశం పపాత మధుర స్వనమ్	31
తరుప్రవాళరక్తా సా నీలాంగం రాక్షసేశ్వరం	
ప్రాశోభయత వైదేహీ గజం కక్ష్యేవ కాన్చనీ	32
తాం మహోల్కా మివాకాశే దీప్యమానాం స్వతేజసా	
జహారాకాశ మావిశ్య సీతాం వైశ్రవణానుజః	33
తస్యా స్తా న్యగ్నివర్ణాని భూషణాని మహీతలే	
సఘోషాణ్యవశీర్యన్త క్షీణాస్తారా ఇవాఽమ్బరాత్	34
తస్యాః స్తనాన్తరాద్భ్రష్టో హార స్తారాఽధిప ద్యుతిః	
వైదేహ్య నిపతన్ భాతి గంగేవ గగనా చ్యుతా	35

ఉత్పాత వాతాభిహతా నానాద్విజగణా యుతాః	
మా బైరితి విధూతాగ్రా వ్యాజహ్రు రివ పాదపాః	36
నళిన్యోధ్వస్త కమలా స్తస్త మీన జలేచరాః	
సఖీమివ గతోచ్చాసామఽన్వశోచస్త మైథిలీమ్	37
సమన్తాదభిసంపత్య సింహ వ్యాఘ్ర మృగ ద్విజాః	
అన్వధావం స్తదా రోషాత్ సీతాం చాయానుగామినః	38
జలప్రపాతాఽస ముఖాః శృంగై రుచ్చిత బాహవః	
సీతాయాం హ్రాయమాణాయాం విక్రోశన్తీవ పర్వతాః	39
హ్రాయమాణాం తు వైదేహీం దృష్ట్వా దీనో దివాకరః	
ప్రవిధ్వస్త ప్రభః శ్రీమానాసీత్ పాణ్డర మణ్డలః	40
నాస్తి ధర్మః కుతః సత్యం నార్జవం నాఽన్యశంసతా	
యత్ర రామస్య వైదేహీం భార్యాం హరతి రావణః	41
ఇతి సర్వాణి భూతాని గణశః పర్యదేవయన్	
విత్రస్తకా దీన ముఖా రురుదు ర్మృగ పోతకాః	42
ఉద్విక్తో ద్వీక్ష్య నయనై రఽసృపాతావిలేక్షణాః	
సుప్రవేపిత గాత్రాశ్చ బభూవు ర్వనదేవతాః	43
విక్రోశన్తీం దృఢం సీతాం దృష్ట్వా దుఃఖం తథాగతామ్	
తాం తు లక్ష్మణ రామేతి క్రోశన్తీం మధుర స్వరమ్	44
అవేక్షమాణాం బహుశో వైదేహీం ధరణీ తలమ్	
స తా మాకుల కేశాన్తాం విప్రమృష్ట విశేషకామ్	45
జహరాత్మవినాశాయ దశగ్రీవో మనస్వినీమ్	
తతస్తు సా చారుదతీ శుచిస్మితా	
వినా కృతా బన్ధు జనేన మైథిలీ	
అపశ్యతీ రాఘవ లక్ష్మణావుభౌ	
వివర్ణ వక్తా భయభార పీడితా	46
<b>త్రిపంచాశ స్సర్గః - రావణ భర్తృనం</b>	
ఖముత్పతన్తం తం దృష్ట్వా మైథిలీ జనకాత్మజా	
దుఃఖితా పరమోద్విగ్నా భయే మహతి వర్తినీ	1

రోష రోదన తామ్రాఽక్షీ భీమాక్షం రాక్షసాధిపమ్	
రుదతీ కరుణం సీతా హ్రాయమాణేద మబ్రవీత్	2
న వ్యపత్రపసే నీచ కర్మణాఽనేన రావణ	
జ్ఞాత్వా విరహితాం యన్ మాం చోరయిత్వా పలాయసే	3
త్వయైవ నూనం దుష్టాత్మన్ భీరుణా హర్తుమిచ్ఛతా	
మమాపవాహితో భర్తా మృగ రూపేణ మాయయా	4
యో హి మాముద్యత స్త్రాతుం సోఽప్యయం వినిషాతితః	
గృధ్రరాజః పురాణోఽసౌ శ్వశురస్య సఖా మమ	5
పరమం ఖలు తే వీర్యం దృశ్యతే రాక్షసాధమ	
విశ్రావ్య నామధేయం హి యుద్ధే నాఽస్మి జితా త్వయా	6
ఈదృశం గర్హితం కర్మ కథం కృత్వా న లజ్జసే	
స్త్రియాశ్చ హరణం నీచ రహితే తు పరస్య చ	7
కథయిష్యన్తి లోకేషు పురుషాః కర్మ కుత్సితమ్	
సున్యశంసమఽధర్మిష్ఠం తవ శౌణ్డిర్య మానినః	8
ధిక్ తే శౌర్యంచ సత్త్వంచ య త్వయా కథితవాం స్తదా	
కులాక్రోశకరం లోకే ధిక్ తే చారిత్ర మీదృశమ్	9
కిం కర్తుమ్ శక్యమేవం హి య జ్ఞవేనైవ ధావసి	
ముహూర్తమపి తిష్ఠ త్వం న జీవన్ ప్రతియాస్యసి	10
న హి చక్షుః పథం ప్రాప్య తయోః పార్థివపుత్రయోః	
స సైన్యోఽపి సమర్థ స్త్వం ముహూర్తమపి జీవితుమ్	11
న త్వం తయోః శరస్పర్శం శక్తః సోఽడుం కథంచన	
వనే ప్రజ్వలితస్యేవ స్పర్శమగ్నే ర్విహంగమః	12
సాధు కృత్వాత్మనః పథ్యం సాధు మాం ముంచ రావణ	
మత్ప్రధర్షణ రుష్టో హి భ్రాత్రాసహ పతిర్మమ	13
విధాస్యతి వినాశాయ త్వం మాం యది న ముంచసి	
యేన త్వం వ్యవసాయేన బలాన్ మాం హర్తు మిచ్ఛసి	14
వ్యవసాయః స తే నీచ భవిష్యతి నిరర్థకః	
న హ్యఽహం తమఽపశ్యన్తీ భర్తారం విబుధోపమమ్	15

ఉత్సహే శత్రు వశగా ప్రాణాన్ ధారయితుం చిరమ్	
న నూనం చాత్మనః శ్రేయః పథ్యం వా సమవేక్షసే	16
మృత్యుకాలే యథా మర్త్యో విపరీతాని సేవతే	
ముమూర్షాణాం హి సర్వేషాం యత్ పథ్యం త న్న రోచతే	17
పశ్యాఽమృద్య హి కణ్ఠే త్వాం కాలపాశావపాశితమ్	
యథా చాఽస్మిన్ భయస్థానే న బిభేషి దశానన	18
వ్యక్తం హిరణ్మయాన్ హి త్వం సంపశ్యసి మహీరుహాన్	
నదీం వైతరణీం ఘోరాం రుధిరోఘ ప్రవాహినీమ్	19
అసిపత్ర వనం చైవ భీమం పశ్యసి రావణ	
తప్త కాంచన పుష్పాం చ వైడూర్య ప్రవరచ్ఛదామ్	20
ద్రక్ష్యసి శాల్మలీం తీక్ణామాయస్తైః కణ్ఠకై శ్చితామ్	
న హి త్వ మీదృశం కృత్వా తస్యాఽళీకం మహాత్మనః	21
ధరితుం శక్యసి చిరం విషం పీత్వేవ నిర్ఘ్నః	
బద్ధ స్త్వం కాలపాశేన దుర్నివారేణ రావణ	22
క్వ గతో లప్స్యసి శర్మ భర్తుర్మమ మహాత్మనః	
నిమేషాన్తరమాత్రేణ వినా భ్రాతర మాహవే	23
రాక్షసా నిహతా యేన సహస్రాణి చతుర్దశ	
స కథం రాఘవో వీరః సర్వాస్త్ర కుశలో బలీ	24
న త్వాం హన్యా చ్చరై స్తీక్ణై రిష్టభార్యాపహారిణమ్	
ఏత చ్చాన్యచ్ఛ పరుషం వైదేహీ రావణాఽంకగా	25
భయ శోక సమావిష్టా కరుణం విలలాప హ	
తథా భృశార్తాం బహుచైవ భాషిణీం	
విలలాప పూర్వం కరుణం చ భామినీమ్	
జహార పాపః కరుణం వివేష్టతీం	
న్యపాత్మజామాగత గాత్ర వేపథుమ్	26
<b>చతుఃపంచాశ స్సర్గః - లంకా ప్రాపణం</b>	
ప్రియమాణా తు వైదేహీ కంచి న్నాథ మఽపశ్యతీ	
దదర్శ గిరి శృంగస్థాన్ పంచ వానరపుంగవాన్	1



తేషాం మధ్యే విశాలాక్షీ కౌశేయం కనక ప్రభమ్ ఉత్తరీయం వరారోహ శుభాన్యభరణాని చ	2
ముమోచ యది రామాయ శంసేయు రితి మైథిలీ వస్త్ర ముత్సుజ్య తన్మధ్యే వినిక్షిప్తం సహభూషణమ్	3
సంభ్రమాత్తు దశగ్రీవ స్తతీ కర్మ న చ బుద్ధవాన్ పింగాఽక్షా స్తాం విశాలాఽక్షీం నేత్రై రనిమిషై రివ	4
విక్రోశస్తీం తదా సీతాం దద్యశు ర్వానరర్షభాః స చ పమ్పా మతిక్రమ్య లంకా మభిముఖః పురీమ్	5
జగామ రుదతీం గృహ్య మైథిలీం రాక్షసేశ్వరః తాం జహార సుసంహృష్టో రావణో మృత్యు మాత్మనః	6
ఉత్సంగే నైవ భుజగీం తీక్ష్ణ దంష్ట్రాం మహావిషామ్ వనాని సరితః శైలాన్ సరాంసి చ విహాయసా	7
స క్షిప్తం సమతీయాయ శర శ్చాపాదివ చ్యుతః తిమి నక్ర నికేతం తు వరుణాలయ మఽక్షయమ్	8
సరితాం శరణం గత్వా సమతీయాయ సాగరమ్ సంభ్రమాత్ పరివృత్తోర్మీ రుద్ధ మీన మహోరగః	9
వైదేహ్యం హ్రాయమాణాయాం బభూవ వరుణాలయః అన్తరిక్షగతా వాచః సస్సుజు శ్చారణా స్తదా	10
ఏతదఽన్తో దశగ్రీవ ఇతి సిద్ధా స్తదాఽబృవన్ స తు సీతాం వివేష్టస్తీమఽంకేనాదాయ రావణః	11
ప్రవివేశ పురీం లంకాం రూపిణీం మృత్యు మాత్మనః సోఽభిగమ్య పురీం లంకాం సువిభక్త మహాపథామ్	12
సంరూఢ కక్ష్యా బహుళం స్వమంతఃపుర మావిశత్	



తత్ర తామసితాపాంగీం శోక మోహ పరాయణామ్	13
నిదధే రావణః సీతాం మయో మాయామివ స్త్రీయమ్	
అబ్రవీచ్ఛ దశగ్రీవః పిశాచీ ర్హోర దర్శనాః	14
యథానేమాం పుమాన్ స్త్రీ వా సీతాం పశ్యత్యసమ్మతః	
ముక్తా మణి సువర్ణాని వస్త్రాణ్యాభరణాని చ	15
యద్యదిచ్ఛేత్ తదేవాఽస్యా దేయం మచ్ఛన్దతో యథా	
యా చ వక్ష్యతి వైదేహీం వచనం కించిదఽప్రియమ్	16
అజ్ఞానా ద్యది వా జ్ఞానా న్న తస్యా జీవితం ప్రియమ్	
తథోక్త్వా రాక్షసీ స్తాస్తు రాక్షసేన్ద్రః ప్రతాపవాన్	17
నిష్క్రమ్యాన్ద్రఃపురాత్ తస్మాత్ కిం కృత్యమితి చిన్తయన్	
దదర్శాఽష్టౌ మహావీర్యాన్ రాక్షసాన్ పిశితాఽశనాన్	18
స తాన్ దృష్ట్వా మహావీర్యో వరదానేన మోహితః	
ఉవా చైతా నిదం వాక్యం ప్రశస్య బల వీర్యతః	19
నానాప్రహరణాః క్షిప్ర మితో గచ్ఛత సత్వరాః	
జనస్థానం హతస్థానం భూత పూర్వం ఖరాలయమ్	20
తత్రోష్యతాం జనస్థానే శూన్యే నిహత రాక్షసే	
పౌరుషం బల మాశ్రిత్య త్రాస ముత్స్రుజ్య దూరతః	21
బలం హి సుమహాద్యన్మే జనస్థానే నివేశితమ్	
సదూషణ ఖరం యుద్ధే హతం రామేణ సాయకైః	22
తతః క్రోధో మమామర్షా దైర్యస్యోపరి వర్తతే	
వైరం చ సుమహజ్ఞాతం రామం ప్రతి సుదారుణమ్	23
నిర్యాతయితు మిచ్ఛామి తచ్ఛ వైర మఽహం రిపోః	
న హి లప్స్యామ్యహం నిద్రామఽహత్వా సంయుగే రిపుమ్	24
తంత్యిదానీ మఽహం హత్వా ఖర దూషణ ఘాతినమ్	
రామం శర్మోప లప్స్యామి ధనం లబ్ధ్వేవ నిర్ధనః	25
జనస్థానే వసద్భిస్తు భవద్భీ రామ మాశ్రితా	
ప్రవృత్తి రుపనేతవ్యా కిం కరోతీతి తత్త్వతః	26
అప్రమాదాచ్ఛ గన్తవ్యం సర్వైరేవ నిశాచరైః	

కర్తవ్యశ్చ సదా యతో రాఘవస్య వధం ప్రతి	27
యుష్మాకం చ బలజ్ఞోఽహం బహుశో రణమూర్ధని	
అత శ్చాస్మిన్ జనస్థానే మయా యూయం నియోజితాః	28
తతః ప్రీయంవాక్య ముపేత్య రాక్షసా	
మహార్థ మఽష్టావభివాద్య రావణమ్	
విహాయ లంకాం సహితాః ప్రతస్థిరే	
యతో జనస్థానమలక్య దర్శనాః	29
తతస్తు సీతా ముపలభ్య రావణః	
సుసంప్రహృష్టః పరిగృహ్య మైథిలీమ్	
ప్రసజ్య రామేణ చ వైర ముత్తమం	
బభూవ మోహన్ ముదితః స రాక్షసః	30
<b><u>పంచపంచాశ స్సర్గః - సీతావిలోభనోద్యమః</u></b>	
సందిశ్య రాక్షసాన్ ఘోరాన్ రావణోఽష్టామహాబలాన్	
ఆత్మానం బుద్ధి వైక్లబ్యాత్ కృతకృత్య మఽమన్యత	1
స చిన్తయానో వైదేహీం కామబాణ ప్రవీడితః	
ప్రవివేక గృహం రమ్యం సీతాం ద్రష్టుమఽభిత్వరన్	2
స ప్రవిశ్య తు తద్వేశ్య రావణో రాక్షసాధిపః	
అపశ్య ద్రాక్షసీ మధ్యే సీతాం శోక పరాయణామ్	3
అశృపూర్ణ ముఖీం దీనాం శోక భారాభిపీడితామ్	
వాయువేగై రివాక్రాంతాం మజ్జన్తీం నావమఽర్ణవే	4
మృగయూథ పరిభ్రష్టాం మృగీం శ్వభిరివావృతామ్	
అధోముఖ ముఖీం సీతామఽభ్యేత్య చ నిశాచరః	5
తాం తు శోకపరాం దీనామఽవశాం రాక్షసాధిపః	
స బలాద్ధర్మయామాస గృహం దేవ గృహోపమమ్	6
హర్మ్య ప్రాసాద సంబాధం స్త్రీ సహస్ర నిషేవితమ్	
నానాపక్షిగణై ర్ఘృష్టం నానారత్న సమన్వితమ్	7
దాన్తకైస్తాపనీయైశ్చ స్పాటికై రాజతై రపి	
వజ్ర వైడూర్య చిత్రైశ్చ స్తమైర్ఘృష్టి మనోహరైః	8

దివ్య దుస్తుభి నిర్మాదం తప్త కాంచన తోరణమ్	
సోపానం కాంచనం చిత్ర మారురోహ తయాసహ	9
దాన్తకా రాజతాశ్చైవ గవాక్షాః ప్రియ దర్శనాః	
హేమజాలా వృతాశ్చాసం స్తత్ర ప్రాసాద పంక్తయః	10
సుధా మణి విచిత్రాణి భూమి భాగాని సర్వశః	
దశగ్రీవః స్వభవనే ప్రాదర్శయత మైథిలీమ్	11
దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యశ్చ నానావృక్ష సమన్వితాః	
రావణో దర్శయామాస సీతాం శోక పరాయణామ్	12
దర్శయిత్వా తు వైదేహ్యః కృత్స్నం తద్భవనోత్తమమ్	
ఉవాచ వాక్యం పాపాత్మా సీతాం లోభితు మిచ్ఛయా	13
దశ రాక్షస కోట్యశ్చ ద్వావింశత్యౌఽథాపరాః	
తేషాం ప్రభురౌహం సీతే సర్వేషాం భీమకర్మణాం	14
వర్జయిత్వా జరా వృద్ధాన్ బాలాంశ్చ రజనీచరాన్	
సహస్ర మేకమేకస్య మమకార్య పురస్సరమ్	15
యదిదం రాజతన్త్రం మే త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్	
జీవితం చ విశాలాక్షీ త్వం మే ప్రాణై ర్గరియసీ	16
బహూనాం స్త్రీ సహస్రాణాం మమ యోఽసౌ పరిగ్రహాః	
తాసాం త్వమీశ్వరీ సీతే మమభార్యా భవ ప్రియే	17
సాధు కిం తేఽన్యథా బుద్ధ్యా రోచయస్వ వచో మమ	
భజస్య మాభితప్తస్య ప్రసాదం కర్తు మర్హసి	18
పరిక్షిప్తా సముద్రేణ లంకేయం శత యోజనా	
నేయం ధర్షయితుం శక్యా సేన్ద్రైరపి సురాఽసురైః	19
న దేవేషు న యక్షేషు న గన్ధర్వేషు నర్షిషు	
అహం పశ్యామి లోకేషు యో మే వీర్యసమో భవేత్	20
రాజ్య భ్రష్టేన దీనేన తాపసేన పదాతినా	
కిం కరిష్యసి రామేణ మానుషేణాఽల్పతేజసా	21
భజస్య సీతే మామేవ భర్తాఽహం సదృశ స్తవ	
యౌవనం హృద్భవం భీరు రమస్వేహ మయాసహ	22

దర్శనే మా కృడా బుద్ధిం రాఘవస్య వరాననే	
కాఽస్య శక్తి రిహాగన్తుమపి సీతే మనోరథైః	23
న శక్యో వాయురాకాశే పాశైర్బద్ధం మహాజవః	
దీప్యమానస్య చాఽప్యగ్నైర్గ్రహీతుం విమలా శిఖా	24
త్రయాణామపి లోకానాం న తం పశ్యామి శోభనే	
విక్రమేణ నయేఽద్య స్త్వాం మద్భాహుపరిపాలితామ్	25
లంకాయాం సుమహద్రాజ్య మిదం త్వమనుపాలయ	
త్వత్ప్రేష్యా మద్విధాశ్చైవ దేవాశ్చాపి చరాఽచరాః	26
అభిషేకోదక క్లిన్నా తుష్టా చ రమయస్య మామ్	
దుష్కృతం యత్ పురా కర్మ వనవాసేన తద్గతమ్	27
య శ్చ తే సుకృతో ధర్మ స్త స్యేహ ఫలమాప్పుహి	
ఇహ మాల్యాని సర్వాణి దివ్యగన్ధాని మైథిలి	28
భూషణాని చ ముఖ్యాని సేవస్య చ మయా సహ	
పుష్పకం నామ సుశ్రోణి బ్రాతుర్వైశ్రవణస్య మే	29
విమానం సూర్య సంకాశం తరసా నిర్జితం మయా	
విశాలం రమణీయం చ తద్విమాన మనోజవం	30
తత్ర సీతే మయా సార్థం విహరస్వ యథాసుఖమ్	
వదనం పద్మ సంకాశం విమలం చారు దర్శనమ్	31
శోకార్థం తు వరారోహి న బ్రాజతి వరాననే	
ఏవం వదతి తస్మిన్ సా వస్తాన్తేన వరాంగనా	32
పిథాయేందునిభం సీతా ముఖమఽశ్రూణ్యవర్తయత్	
ధ్యాయంతీం తామివాఽస్వస్థాం దీనాం చింతా హతప్రభాం	33
ఉవాచ వచనం పాపో రావణో రాక్షసేశ్వరః	
అలం వ్రీడేన వైదేహి ధర్మలోప కృతేన చ	34
ఆర్థోఽయం దైవనిష్యన్తో య స్త్వా మభిగమిష్యతి	
ఏతౌ పాదౌ మయా స్నిగ్ధౌ శిరోభిః పరిపీడితౌ	35
ప్రసాదం కురు మే క్షిప్రం వశ్యో దాసోఽహమస్మి తే	
ఇమాః శూన్యా మయా వాచః శుష్యమాణేన భాషితాః	36

న చాపి రావణః కాంచిన మూర్ధ్నా స్త్రీం ప్రణమేత హ ఏవముక్త్యా దశగ్రీవో మైథిలీం జనకాత్మజామ్	37
కృతాంత వశమాపన్నో మమేయ మితి మన్యతే   <u>షట్పంచాశ స్సర్గః - వత్సరావధికరణం</u>	
సా తథోక్తా తు వైదేహీ నిర్భయా శోక కర్పితా తృణమన్తరతః కృత్వా రావణం ప్రత్యభాషత	1
రాజా దశరథో నామ ధర్మసేతురివాఽచలః సత్యసన్ధః పరిజ్ఞాతో యస్య పుత్రః స రాఘవః	2
రామో నామ స ధర్మాత్మా త్రిషులోకేషు విశృతః దీర్ఘబాహు ర్విశాలాక్షో దైవతం స పతిర్మమ	3
ఇక్ష్వాకుణాం కులే జాతః సింహ స్కన్ధో మహాద్యుతిః లక్ష్మణేన సహబ్రాత్రా యస్తే ప్రాణాన్ హరిష్యతి	4
ప్రత్యక్షం యద్యహం తస్య త్వయా స్యాం ధర్మితా బలాత్ శయితా త్వం హతః సంఖ్యే జనస్థానే యథా ఖరః	5
య ఏతే రాక్షసాః ప్రోక్తా ఘోరరూపా మహాబలాః రాఘవే నిర్విషాః సర్వే సుపర్ణే పన్నగా యథా	6
తస్య జ్యౌ విప్రముక్తా స్తే శరాః కాంచన భూషణాః శరీరం విధమిష్యన్తి గంగాకూల మివోర్మయః	7
అసురై ర్వా సురై ర్వా త్వం య ద్యఽవద్యోసి రావణ ఉత్పాద్య సుమహద్వైరం జీవం స్తస్య న మోక్ష్యసి	8
స తే జీవిత శేషస్య రాఘవోన్తకరో బలీ పశోర్యాపగత స్యేవ జీవితం తవ దుర్లభమ్	9
యది పశ్యేత్ స రామ స్త్వాం రోష దీప్తిన చక్షుషా రక్ష స్త్వమఽద్య నిర్దగ్ధో యథా రుద్రేణ మన్మథః	10
యశ్చన్ద్రం నభసో భూమౌ పాతయే న్నాశయేత వా సాగరం శోషయేద్వాఽపి స సీతాం మోచయే దిహ	11
గతాయు స్త్వం గతశ్రీకో గతసత్వో గతేన్ద్రియః లంకా వైధవ్య సంయుక్తా త్వత్కృతేన భవిష్యతి	12

న తే పాపమిదం కర్మ సుఖోదర్శం భవిష్యతి	
యాఽహం నీతా వినాభావం పతిపార్శ్వాత్స్వయా బలాత్	13
స హి దైవత సంయుక్తో మమ భర్తా మహాద్యుతిః	
నిర్భయో వీర్యమాశ్రిత్య శూన్యే వసతి దణ్ణకే	14
స తే దర్శం బలం వీర్యముత్సేకం చ తథావిధమ్	
అపనేష్యతి గాత్రేభ్యః శరవర్షేణ సంయుగే	15
యదా వినాశో భూతానాం దృశ్యతే కాలచోదితః	
తదా కార్యే ప్రమాద్యన్తి నరాః కాలవశం గతాః	16
మాం ప్రధృష్య స తే కాలః ప్రాప్తోఽయం రాక్షసాధమ	
ఆత్మనో రాక్షసానాం చ వధాయాంతఃపురస్య చ	17
న శక్యా యజ్ఞ మధ్యస్థా వేదిః స్రుగ్భాణ్ణ మణ్ణీతా	
ద్విజాతి మస్త్ర సంపూతా చణ్ణాలేనాఽవమర్దితుమ్	18
తథాఽహమ్ ధర్మనిత్యస్య ధర్మపత్నీ పతివ్రతా	
త్వయా స్పృష్టుం న శక్యాఽస్మి రాక్షసాఽధమ పాపినా	19
క్రీడన్తీ రాజహంసేన పద్మ షండేషు నిత్యదా	
హంసీ సా త్యణ షండస్థం కథం పశ్యేత మద్గుకం	20
ఇదం శరీరం నిస్సంజ్ఞం బన్ధ వా ఖాదయస్వ వా	
నేదం శరీరం రక్ష్యం మే జీవితం వాఽపి రాక్షస	21
న తు శఙ్ఖాముపక్రోశం పృథివ్యాం దాతుమాత్మనః	
ఏవముక్త్యాతు వైదేహీ క్రోధాత్ సుపరుషం వచః	22
రావణం మైథిలీ తత్ర పున ర్నోవాచ కించన	
సీతాయా వచనం శృత్వా పరుషం రోమహర్షణమ్	23
ప్రత్యువాచ తతః సీతాం భయ సందర్శనం వచః	
శృణు మైథిలీ మద్వాక్యం మాసాన్ ద్వాదశ భామిని	24
కాలేనానేన నాఽభ్యేషియది మాం చారుహాసిని	
తత స్త్వాం ప్రాతరాశార్దం సూదాశ్చేత్స్యన్తి లేశకః	25
ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణః శత్యరావణః	
రాక్షసీశ్చ తతః కృద్ధ ఇదం వచన మబ్రవీత్	26

శీఘ్రమేవ హి రాక్షసో వికృతా ఘోర దర్శనాః	
దర్పమఽస్యా వినేష్యధ్వం మాంస శోణిత భోజనాః	27
వచనాదేవ తా స్తస్య సుఘోరా రాక్షసీగణాః	
కృత ప్రాంజలయో భూత్వా మైథిలీం పర్యవారయన్	28
స తాః ప్రోవాచ రాజాఽసౌ రావణో ఘోరదర్శనః	
ప్రచాల్య చరణోత్కర్షై ర్ధారయన్నివ మేదిన్దీమ్	29
అశోకవనికా మధ్యే మైథిలీ నీయతా మియం	
తత్రేఽయం రక్ష్యతాం గూఢమ్ యుష్మాభిః పరివారితా	30
తత్రైనాం తర్జనై ర్హోరై ర్పునః సాన్వైశ్చ మైథిలీమ్	
ఆనయధ్వం వశం సర్వావన్యాం గజవధూమివ	31
ఇతి ప్రతిసమాదిష్ఠా రాక్షసో రావణేన తాః	
అశోక వనికాం జగ్ము ర్మైథిలీం పరిగృహ్య తు	32
సర్వకామ ఫలై ర్వుక్షై ర్నానాపుష్ప ఫలై ర్వుతామ్	
సర్వకాల మదై శ్చాపి ద్విజైః సముప సేవితామ్	33
సా తు శోక పరీతాంగీ మైథిలీ జనకాత్మజా	
రాక్షసీ వశమాపన్నా వ్యాప్తీణాం హరిణీ యథా	34
శోకేన మహతా గ్రస్తా మైథిలీ జనకాత్మజా	
న శర్మ లభతే భీరుః పాశబద్ధా మృగీ యథా	35
న విస్తతే తత్ర తు శర్మ మైథిలీ	
విరూప నేత్రాభిరతీవ తర్జితా	
పతిం స్మరన్తీ దయితం చ దైవతం	
విచేతనాఽభూద్భయ శోక పీడితా	36
<b>సప్త పంచాశ స్సర్గః - రామ ప్రత్యాగమనం</b>	
రాక్షసం మృగ రూపేణ చరన్తం కామరూపిణమ్	
నిహత్య రామో మారీచం తూర్ణం పథి నివర్తతే	1
తస్య సంతర్పరమాణస్య ద్రష్టు కామస్య మైథిలీమ్	
క్రూరస్వరోఽథ గోమాయుః విననాదాఽస్య పృష్ఠతః	2
స తస్య స్వరమాజ్ఞాయ దారుణం రోమహర్షణమ్	

చిన్నయామాస గోమాయోః స్వరేణ పరిశంకితః	3
అశుభం బత మన్యేఽహం గోమాయు ర్వాశ్యతే యథా	
స్వస్తిస్యాదఽపి వైదేహ్య రాక్షసై ర్భక్షణం వినా	4
మారీచేన తు విజ్ఞాయ స్వరమాలక్య మామకమ్	
ఆకృష్టం మృగరూపేణ లక్ష్మణః శృణుయాద్యది	5
స సౌమిత్రిః స్వరం శృత్వా తాం చ హిత్యాఽథ మైథిలీమ్	
తయైవ ప్రహితః క్షిప్తం మత్సకాశ మిహైష్యతి	6
రాక్షసైః సహితై ర్నూనం సీతాయా ఈప్సితో వధః	
కాంచనశ్చ మృగోభూత్వా వ్యపనీయాశ్రమాత్తు మామ్	7
దూరం నీత్వాతు మారీచో రాక్షసోఽభూచ్ఛరాహతః	
హా లక్ష్మణ హతోస్మీతి యద్వాక్యం వ్యాజహార హ	8
అపి స్వస్తి భవేద్ద్వాభ్యాం రహితాభ్యాం మయా వనే	
జనస్థాన నిమిత్తం హి కృత వైరోఽస్మి రాక్షసైః	9
నిమిత్తాని చ ఘోరాణి దృశ్యంతేఽద్య బహూని చ	
ఇత్యేవం చిన్తయన్ రామః శృత్వా గోమాయు నిస్స్వనమ్	10
ఆత్మనశ్చాఽపనయనం మృగరూపేణ రక్షసా	
ఆజగామ జనస్థానం రాఘవః పరిశంకితః	11
తం దీన మానసం దీన మాసేదు ర్మృగ పక్షిణః	
సవ్యం కృత్వా మహాత్మానం ఘోరాంశ్చ సస్పృజః స్వరాన్	12
తాని దృష్ట్వా నిమిత్తాని మహాఘోరాణి రాఘవః	
న్యవర్తతాఽథ త్వరితో జవేనాశ్రమ మాత్మనః	13
స తు సీతాం వరారోహం లక్ష్మణం చ మహాబలం	
ఆజగామ జనస్థానం చింతయ న్నేవ రాఘవః	14
తతో లక్ష్మణమాయాన్తం దదర్శ విగత ప్రభమ్	
తతోఽవిదూరే రామేణ సమీయాయ స లక్ష్మణః	15
విషణ్ణః సువిషణ్ణేన దుఃఖితో దుఃఖభాగినా	
సంజగర్తాఽథ తం బ్రాతా జేష్ఠో లక్ష్మణమాగతమ్	16
విహాయ సీతాం విజనే వనే రాక్షస సేవితే	



గృహీత్వా చ కరం సవ్యం లక్ష్మణం రఘునందనః	17
ఉవాచ మధురోదర్శ మిదం వచనమార్తిమత్	
అహో లక్ష్మణ గర్వం తే కృతం యత్త్వం విహాయ తామ్	18
సీతా మిహాగతః సౌమ్య కచ్ఛిత్ స్వస్తి భవేదిహ	
న మేఽస్తి సంశయో వీర సర్వథా జనకాత్మజా	19
వినష్టా భక్షితా వాఽపి రాక్షసై ర్వనచారిభిః	
అశుభాన్యేవ భూయిష్ఠం యథా ప్రాదుర్భవన్తి మే	20
అపి లక్ష్మణ సీతాయాః సౌమగ్యం ప్రాప్నుయావహీ	
జీవంత్యాః పురుషవ్యాఘ్ర సుతాయా జనకస్య వై	21
యథా వై మృగసంఘాశ్చ గోమాయుశ్చైవ భైరవం	
వాశ్యన్తే శకునాశ్చాఽపి ప్రదీప్తామభితో దిశం	22
అపి స్వస్తి భవేత్ తస్యాః రాజపుత్ర్యా మహాబల	
ఇదం హి రక్షో మృగ సన్నికాశం	
ప్రలోభ్య మాం దూరమనుప్రయాతమ్	
హతం కథంచిన్మహతా శ్రమేణ	
స రాక్షసోఽభూన్మ్రీయమాణ ఏవ	23
మనశ్చ మే దీన మిహోఽప్రహృష్టం	
చక్షుశ్చ సవ్యం కురుతే వికారమ్	
అసంశయం లక్ష్మణ నాస్తి సీతా	
హృతా మృతా వా పథి వర్తతే వా	24
<b><u>అష్టపంచాశ స్సర్గః - అనిమిత్త దర్శనం</u></b>	
స దృష్ట్వా లక్ష్మణం దీనం శూన్యే దశరథాత్మజః	
పర్యపుచ్చత ధర్మాత్మా వైదేహీమాగతం వినా	1
ప్రస్థితం దణ్డకారణ్యం యా మామనుజగామ హ	
క్వ సా లక్ష్మణ వైదేహీ యాం హిత్యా త్వ మిహాగతః	2
రాజ్యభ్రష్టస్య దీనస్య దణ్డకాన్ పరిధావతః	
క్వ సా దుఃఖసహాయా మే వైదేహీ తను మధ్యమా	3
యాం వినా నోత్సహే వీర ముహూర్తమపి జీవితుమ్	

కృ సా ప్రాణసహాయా మే సీతా సురసుతోపమా	4
పతిత్వ మమరాణాం వా పృథివ్యాశ్చాపి లక్ష్మణ	
తాం వినా తపనీయాఽభాం నేచ్ఛేయం జనకాత్మజామ్	5
కచ్చిజ్జీవతి వైదేహీ ప్రాణైః ప్రియతరా మమ	
కచ్చిత్ ప్రవాజనం సౌమ్య న మే మిథ్యా భవిష్యతి	6
సీతా నిమిత్తం సౌమిత్రే మృతే మయి గతే త్వయి	
కచ్చిత్ సకామా సుఖితా కైకేయీ సా భవిష్యతి	7
సపుత్ర రాజ్యాం సిద్ధార్థాం మృతపుత్రా తపస్వినీ	
ఉపస్థాస్యతి కౌసల్యా కచ్చిత్ సౌమ్య న కైకయీమ్	8
యది జీవతి వైదేహీ గమిష్యామ్యాశ్రమం పునః	
సువృత్తా యది వృత్తా సా ప్రాణాం స్వఃక్యామి లక్ష్మణ	9
యది మామాశ్రమగతం వైదేహీనాభిభాషతే	
పునః ప్రహసితా సీతా వినశిష్యామి లక్ష్మణ	10
బ్రూహి లక్ష్మణ వైదేహీ యది జీవతి వా న వా	
త్వయి ప్రమత్తే రక్షోభి ర్భక్షితా వా తపస్వినీ	11
సుకుమారీ చ బాలా చ నిత్యం చాఽదుఃఖ దర్శినీ	
మద్వియోగేన వైదేహీ వ్యక్తం శోచతి దుర్మనాః	10
సర్వదా రక్షసా తేన జిహ్మాన సుదురాత్మనా	
వదతా లక్ష్మణేతుచ్చైః తవాఽపి జనితం భయమ్	13
శృతస్తు శంకే వైదేహ్యో సస్వరః సద్యశో మమ	
త్రస్తయా ప్రీషిత స్త్వం చ ద్రష్టుం మాం శేష్రుమాగతః	14
సర్వథా తు కృతం కష్టం సీతాముత్సుజతా వనే	
ప్రతికర్తుం నృశంసానాం రక్షసాం దత్తమన్తరమ్	15
దుఃఖితాః ఖర ఘాతేన రాక్షసాః పిశితాశనాః	
తైః సీతా నిహతా ఘోరై ర్భవిష్యతి న సంశయః	16
అహోఽస్మిన్ వ్యసనే మగ్నః సర్వథా రిపుసూదన	
కిం న్విదానీం కరిష్యామి శంకే ప్రాప్తవ్య మీద్యశమ్	17
ఇతి సీతాం వరారోహం చిన్తయన్నేవ రాఘవః	

ఆజగామ జనస్థానం త్వరయా సహలక్ష్మణః	18
విగర్హమాణోఽనుజ మార్తయాపం	
క్షుధా శ్రమా చైవ పిపాసయా చ	
వినిశ్చ్యసన్ శుష్కముఖో వివర్ణః	
ప్రతిశ్రయం ప్రాప్య సమీక్ష్య శూన్యమ్	19
స్వమాశ్రమం సంప్రవిగాహ్య వీరో	
విహార దేశాననుస్మత్య కాంశ్చిత్	
ఏత త్తదిత్యేవ నివాస భూమా	
ప్రహృష్ట రోమా వ్యధితో బభూవ	20
<b><u>ఏకోనషష్ఠితమ స్సర్గః - లక్ష్మణాగమన విగర్హణం</u></b>	
అథాశ్రమాదుపావృత్త మఽన్తరా రఘునన్దనః	
పరిపప్రచ్చ సౌమిత్రిం రామో దుఃఖా దిదంవచః	1
తమువాచ కిమర్థం త్వమాగతోఽపాస్య మైథిలీమ్	
యదా సా తవ విశ్వాసా ద్వనే విహరితా మయా	2
దృష్టైవాభ్యాగతం త్వాం మే మైథిలీం త్యజ్య లక్ష్మణ	
శంకమానం మహాత్ పాపం యత్ సత్యం వ్యధితం మనః	3
స్ఫురతే నయనం సవ్యం బాహుశ్చ హృదయం చ మే	
దృష్ట్వా లక్ష్మణ దూరే త్వాం సీతా విరహితం పథి	4
ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రి ర్లక్ష్మణః శుభలక్షణః	
భూయో దుఃఖ సమావిష్టో దుఃఖితం రామ మబ్రవీత్	5
న స్వయం కామకారేణ తాం త్యక్త్వాఽహమిహాగతః	
ప్రచోదిత స్తయై వోగైః త్వత్సకాశ మిహాగతః	6
ఆర్యేణేవ పరికృష్టం హా సీతే లక్ష్మణేతి చ	
పరిత్రాహీతి యద్వాక్యం మైథిల్యా స్త చ్ఛృతిం గతమ్	7
సా తమార్త స్వరం శృత్వా తవ స్నేహేన మైథిలీ	
గచ్ఛ గచ్ఛేతి మా మాహ రుదతీ భయ విహ్వలా	8
ప్రచోద్యమానేన మయా గచ్ఛేతి బహుశ స్తయా	
ప్రత్యుక్తా మైథిలీ వాక్య మిదం త్వ త్ప్రత్యయాన్వితమ్	9

న తత్ పశ్యామ్యహం రక్షో యదస్య భయమావహేత్	
నిర్వృతా భవ నాస్త్వేతత్ కేనాఽప్యేవముదాహృతమ్	10
విగర్హితం చ నీచం చ కథమార్యోఽభిధాస్యతి	
త్రాహీతి వచనం సీతే య స్త్రాయేత్ త్రిదశానఽపి	11
కిం నిమిత్తం తు కేనాఽపి భ్రాతురాలమ్య్భ్య మే స్వరమ్	
రాక్షసేనేరితం వాక్యం త్రాహి త్రాహీతి శోభనే	12
విస్వరం వ్యాహృతం వాక్యం లక్ష్మణ త్రాహి మామితి	
న భవత్యా వ్యథా కార్యా కునారీజన సేవితా	13
అలం వైక్లబ్య మాలమ్య్భ్య స్వస్థా భవ నిరుత్సుకా	
నసోఽస్తి త్రిషులోకేషు పుమాన్ యో రాఘవం రణే	14
జాతో వా జాయమానో వా సంయుగే యః పరాజయేత్	
న జయ్యో రాఘవో యుద్ధే దేవైః శక్త పురోగమైః	15
ఏవముక్తాతు వైదేహీ పరిమోహిత చేతనా	
ఉవాచాఽశ్రూణి ముంచన్తీ దారుణం మా మిదం వచః	16
భావో మయి తవోత్కర్షం పాప ఏవ నివేశితః	
వినష్టే భ్రాతరి ప్రాప్తం న చ త్వం మామఽవాప్స్యసి	17
సంకేతా ద్భరతేన త్వం రామం సమనుగచ్ఛసి	
క్రోశంతం హి యథాత్కర్షం నైనమభ్యవపద్యసే	18
రిపుః ప్రచ్ఛన్న చారీ త్వం మదఽర్థమనుగచ్ఛసి	
రాఘవస్యాన్తరం ప్రేప్సు స్తదైనం నాభిపద్యసే	19
ఏవముక్తో హి వైదేహ్య సంరభ్తో రక్షలోచనః	
క్రోధాత్ ప్రస్ఫురమాణోష్ఠ ఆశ్రమాదస్మినిర్గతః	20
ఏవం బృవాణం సౌమిత్రిం రామః సంతాప మోహితః	
అబ్రవీ ధ్దుష్కృతం సౌమ్య తాం వినా య త్వమాగతః	21
జానన్నఽపి సమర్థం మాం రక్షసాం వినివారణే	
అనేన క్రోధ వాక్యేన మైథిల్యా నిస్సుతో భవాన్	22
న హి తే పరితుష్యామి త్యక్త్వా యదసి మైథిలీమ్	
కృద్ధాయాః పరుషం వాక్యం శృత్వా య త్వామిహాగతః	23

సర్వథా త్వపనీతం తే సీతయా యత్ ప్రచోదితః	
క్రోధస్య వశమాపన్నో నాకరోః శాసనం మమ	24
అసౌ హి రాక్షసః శేతే శరేణాభిహతో మయా	
మృగరూపేణ యేనాఽహ మాశ్రమాదపవాహితః	25
వికృష్య చాపం పరిధాయ సాయకం	
సలీల బాణేన చ తాడితో మయా	
మార్గే తనుం త్యజ్య చ విక్లబ స్వరో	
బభూవ కేయూరధరః స రాక్షసః	26
శరాహతే నైవ తదార్తయా గిరా	
స్వరం మమాలమ్బ్య సుదూర సంశ్రవమ్	
ఉదాహృతం తద్వచనం సుదారుణం	
త్వమాగతో యేన విహాయ మైథిలీమ్	27
<b>షష్ఠితమ స్కంధః - రామోన్మాదః</b>	
భృశమావ్రజమానస్య తస్యాథో వామ లోచనమ్	
ప్రాస్ఫుర చ్చాస్థలద్రామో వేపథుశ్చాఽప్యజాయత	1
ఉపాలక్య నిమిత్తాని సోఽశుభాని ముహుర్ముహుః	
అపి క్షేమం ను సీతాయా ఇతి వై వ్యాజహార చ	2
త్వరమాణో జగామాఽథ సీతా దర్శన లాలసః	
శూన్య మావసథం దృష్ట్వా బభూవోద్విగ్న మానసః	3
ఉద్భ్రమన్నివ వేగేన విక్షిపన్ రఘునన్దనః	
తత్ర తత్రోటజ స్థాన మభివీక్య సమన్తతః	4
దదర్శ పర్ణశాలాం చ రహితాం సీతయా తదా	
శ్రియా విరహితాం ధ్వస్తాం హేమన్తే పద్మినీమివ	5
రుదన్త మివ వృక్షేశ్చ ఘ్నాన పుష్ప మృగ ద్విజమ్	
శ్రియా విహీనం విధ్వస్తం సంత్యక్త వనదేవతమ్	6
విప్రకీర్ణాఽజిన కుశం విప్రవిద్ధ బృసీ కటమ్	
దృష్ట్వా శూన్యోటజ స్థానం విలలాప పునః పునః	7
హృతా మృతా వా నష్టా వా భక్షితా వా భవిష్యతి	

నిలీనాఽప్యథ వా భీరురఽథవా వనమాశ్రితా	8
గతా విచేతుం పుష్పాణి ఫలాన్యఽపి చ వా పునః	
అథ వా పద్మినీం యాతా జలార్థం వా నదీం గతా	9
యత్నాన్ మృగయమాణస్తు నాససాద వనే ప్రియామ్	
శోక రక్షేక్షణః శోకాదున్మత్త ఇవ లక్ష్మతే	10
వృక్షాద్వృక్షం ప్రధావన్ స గిరేశ్చాఽద్రిం నదాన్నదీమ్	
బభూవ విలపన్ రామః శోక పంకార్ణవాప్లుతః	11
అపి కాచితే త్వయా దృష్టా సా కదమ్బ ప్రియా ప్రియా	
కదమ్బ యది జానీషే శంస సీతాం శుభాననామ్	12
స్నిగ్ధ పల్లవ సంకాశాం పీతకౌశేయవాసినీ	
శంసస్య యది వా దృష్టా బిల్వ బిల్వోపమ స్తనీ	13
అథవాఽర్జున శంస త్వం ప్రియాం తామఽర్జున ప్రియామ్	
జనకస్య సుతా భీరు ర్యదిజీవతి వా న వా	14
కకుభః కకుభోరూం తాం వ్యక్తం జానాతి మైథిలీమ్	
యథా పల్లవ పుష్పాణ్యో భాతి హ్యేష వనస్పతిః	15
భ్రమరై రుపగీతశ్చ యథా దృమవరో హ్యాయమ్	
ఏష వ్యక్తం విజానాతి తిలక స్తీలక ప్రియామ్	16
అశోక శోకాఽపనుద శోకోపహత చేతసం	
త్వన్నామానం కురు క్షిప్రం ప్రియా సందర్శనేన మామ్	17
యది తాల త్వయా దృష్టా పక్వ తాలఫల స్తనీ	
కథయస్య వరారోహం కారుణ్యం యది తే మయి	18
యది దృష్టా త్వయా సీతా జమ్బు జమ్బూనదప్రభా	
ప్రియాం యది విజానీషే నిశ్శంకం కథయస్య మే	19
అహో త్వం కర్ణికారాఽద్య సుపుష్పైః శోభసే భృశం	
కర్ణికారా ప్రియా సాధ్వీ శంస దృష్టా ప్రియా యది	20
చూత నీప మహాసాలాన్ పనసాన్ కురవాన్ ధవాన్	
దాడిమానసనాన్ గత్వా దృష్ట్వా రామో మహాయశాః	21
వకులానఽథ పున్నాగాన్ చంపకాన్ కేతకీ స్తథా	

పుచ్చన్ రామో వనే బ్రాంత ఉన్నత ఇవ లక్ష్యతే	22
అథ వా మృగశాబాక్షీం మృగ జానాసి మైథిలీమ్	
మృగ విప్రీక్షణీ కాంతా మృగీభిః సహితా భవేత్	23
గజ సా గజ నాసోరూర్యది దృష్టా త్వయా భవేత్	
తాం మన్యే విదితాం తుభ్యమాఖ్యాహి వరవారణ	24
శార్దూల యది సా దృష్టా ప్రియా చస్త్రనిభాననా	
మైథిలీ మమ విస్త్రబ్ధః కథయస్వ న తే భయమ్	25
కిం ధావసి ప్రియే దూరం దృష్టాఽసి కమలేక్షణే	
మృక్షైరాచ్ఛాద్య చాత్మానం కిం మాం న ప్రతిభాషసే	26
తిష్ఠ తిష్ఠ వరారోహి న తేఽస్తి కరుణా మయి	
నాత్యర్థం హాస్యశీలాసి కిమర్థం మాముపేక్షసే	27
పీతకాశేయ కేనాఽసి సూచితా వరవర్ణిని	
ధావన్త్యఽపి మయా దృష్టా తిష్ఠ యద్యఽస్తి సాహృదమ్	28
నైవ సా నూన మఽథవా హింసితా చారుహాసినీ	
కృచ్ఛ్రం ప్రాప్తం హి మాం నూనం యథోపేక్షీతు మర్హతి	29
వ్యక్తం సా భక్షితా బాలా రాక్షసైః పిశితాశనైః	
విభజ్యాంగాని సర్వాణి మయా విరహితా ప్రియా	30
నూనం తచ్చుభ దన్తోష్ఠం సునాసం చారుకుండలం	
పూర్ణచంద్ర మివ గ్రస్తం ముఖం నిష్ప్రభతాం గతమ్	31
సా హి చమ్పక వర్ణాభా గ్రీవా గృవేయ శోభితా	
కోమలా విలపన్త్యాస్థు కాంతాయా భక్షితా శుభా	32
నూనం విక్షిప్యమాణౌ తౌ బాహూ పల్లవ కోమలౌ	
భక్షితౌ వేపమానాగ్రౌ సహస్తాభరణాంగదౌ	33
మయా విరహితా బాలా రక్షసాం భక్షణాయ వై	
సార్ధేనేవ పరిత్యక్తా భక్షితా బహుబాన్ధవా	34
హా లక్ష్యణ మహాబాహో పశ్యసి త్వం ప్రియాం క్వచిత్	
హా ప్రియే క్వగతా భద్రే హా సీతేతి పునః పునః	35
ఇత్యేవం విలపన్ రామః పరిధావన్ వనాద్వనమ్	

కవచి దుద్భ్రమతే వేగాత్ కవచి ద్విభ్రమతే బలాత్	36
కవచిన్ మత్త ఇవా భాతి కాంతాఽన్వేషణ తత్పరః	
స వనాని నదీః శైలాన్ గిరి ప్రస్తవణాని చ	37
కాననాని చ వేగేన భ్రమత్యపరిసంస్థితః	
తథా స గత్వా విపులం మహాద్వనం	
పరీత్య సర్వంత్వఽథ మైథిలీం ప్రతి	
అనిష్ఠితాశః స చకార మార్గణే	
పునః ప్రీయాయాః పరమం పరిశ్రమమ్	38
<b>ఏకషష్ఠితమ స్వర్గః - సీతాన్వేషణం</b>	
దృష్ట్వా శ్రమపదం శూన్యం రామో దశరథాత్మజః	
రహితాం పర్ణశాలాం చ విద్వస్తాన్యాసనాని చ	1
అదృష్ట్వా తత్ర వైదేహీం సన్నిరీక్య చ సర్వశః	
ఉవాచ రామః ప్రాకృశ్య ప్రగృహ్య రుచిరౌ భుజౌ	2
క్వ ను లక్ష్మణ వైదేహీ కం వా దేశమితో గతా	
కేనా హృతా వా సౌమిత్రే భక్షితా కేన వా ప్రీయా	3
వృక్షేణాచ్ఛాద్యా యది మాం సీతే హసితు మిచ్ఛసి	
అలం తే హసితేనాద్య మాం భజస్వ సుదుఃఖితమ్	4
యైః సహ క్రీడసీ సీతే విశ్వస్థై ర్మృగ పోతకైః	
ఏతే హీనా స్వయా సౌమ్యే ధ్యాయన్యఽస్రావిలేక్షణాః	5
సీతయా రహితోఽహం వై న జీవామి లక్ష్మణ	
మృతం శోకేన మహతా సీతా హరణజేన మామ్	6
పరలోకే మహారాజో నూనం ద్రక్ష్యతి మే పితా	
కథం ప్రతిజ్ఞాం సంశృత్య మయా త్వమభియోజితః	7
అపూరయిత్వా తం కాలం మత్సకాశ మిహాగతః	
కామవృత్త మనార్యం మాం మృషావాదిన మేవ చ	8
ధిక్ త్వా మితి పరేలోకే వ్యక్తం వక్ష్యతి మే పితా	
వివశం శోక సంతప్తం దీనం భగ్నుమనోరథమ్	9
మామిహోత్స్రుజ్య కరుణం కీర్తి ర్నరమివాఽన్యజుమ్	



కృ గచ్చసి వరారోహి మాం నోత్సుజ సుమధ్యమే	10
త్వయా విరహితశ్చాహం త్యక్త్యే జీవితమాత్మనః	
ఇతీవ విలపన్ రామః సీతా దర్శన లాలసః	11
న దదర్శ సుదుఃఖార్థో రాఘవో జనకాత్మజామ్	
అనాసాదయమానం తం సీతాం శోకపరాయణమ్	12
పంక మాసాద్య విపులం సీదంత మివ కుంజరమ్	
లక్ష్మణో రామమత్యర్థమువాచ హిత కామ్యయా	13
మా విషాదం మహాబాహో కురు యత్నం మయా సహ	
ఇదం చ గిరివరం శూర బహుకన్ధర శోభితమ్	14
ప్రియ కానన సంచారా వనోన్మత్తా చ మైథిలీ	
సా వనం వా ప్రవిష్టా స్యాన్ నళినీం వా సుపుష్పితామ్	15
సరితం వాపి సంప్రాప్తా మీన వంజుల సేవితామ్	
స్నాతు కామా నిలీనా స్యా ధ్ధాసకామా వనే క్వచిత్	16
విత్రాసయితు కామా వా లీనా స్యాత్ కాననే క్వచిత్	
జిజ్ఞాసమానా వైదేహీ త్వాం మాం చ పురుషర్షభ	17
తస్యా హ్యన్వేషణే శ్రీమన్ క్షీప్రమేవ యతావహి	
వనం సర్వం విచిన్వానౌ యత్ర సా జనకాత్మజా	18
మన్యసే యది కాకుత్స్థ మాస్మ శోకే మనః కృధాః	
ఏవముక్తస్తు సౌహార్దాలక్ష్మణేన సమాహితః	19
సహ సౌమిత్రిణా రామో విచేతు ముపచక్రమే	
తౌ వనాని గిరింశ్చైవ సరితశ్చ సరాంసి చ	20
నిఖిలేన విచిన్వన్తౌ సీతాం దశరథాత్మజౌ	
తస్య శైలస్య సానూని గుహాశ్చ శిఖరాణి చ	21
నిఖిలేన విచిన్వానౌ నైవ తా మభిజగ్ముతుః	
విచిత్య సర్వతః శైలం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్	22
నేహ పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీం పర్వతే శుభాం	
తతో దుఃఖాభిసంతప్తో లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్	23
విచరన్ దణ్డకారణ్యం బ్రాతరం దీప్తతేజసం	

ప్రాప్యసి త్వం మహాప్రాజ్ఞ మైథిలీం జనకాత్మజామ్	24
యథా విష్ణు ర్మహాబాహు ర్బలిం బద్ధ్వా మహీమిమామ్	
ఏవముక్తస్తు సౌహార్దాలక్ష్మణేన స రాఘవః	25
ఉవాచ దీనయా వాచా దుఃఖాఽభిహత చేతనః	
వనం సర్వం సువిచితం పద్మిన్యః పుల్లపంకజాః	26
గిరిశ్చాయం మహాప్రాజ్ఞ బహుకన్ధర నిర్ఘరః	
న హి పశ్యామి వైదేహీం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీమ్	27
ఏవం స విలపన్ రామః సీతాహరణ కర్షితః	
దీనః శోకసమావిష్టో ముహూర్తం విహ్వలోఽభవత్	28
స విహ్వలిత సర్వాంగో గతబుద్ధి ర్విచేతనః	
నిషసాదాతురో దీనో నిశ్శస్యాశీతమాయతమ్	29
బహుశః స తు నిశ్శస్య రామో రాజీవలోచనః	
హా ప్రియేతి విచుక్రోశ బహుశో బాష్పగర్గదః	30
తం తతః సాన్త్యయామాస లక్ష్మణః ప్రియబాన్ధవః	
బహుప్రకారం ధర్మజ్ఞః ప్రశ్రితః ప్రశ్రితాంజలిః	31
అనాదృత్య తు తద్వాక్యం లక్ష్మణోష్ఠ పుటాచ్యుతమ్	
అపశ్యం స్తాం ప్రియాం సీతాం ప్రాక్రోశత్ స పునః పునః	32
<b><u>ద్విషష్టితమ స్సర్గః - రాఘవ విలాపః</u></b>	
సీతామఽపశ్యన్ ధర్మాత్మా శోకోపహత చేతనః	
విలలాప మహాబాహూ రామః కమలలోచనః	1
పశ్యన్నీవ స తాం సీతా మపశ్యన్ మదనార్ధితః	
ఉవాచ రాఘవో వాక్యం విలాపాశ్రయ దుర్వచం	2
త్వమఽశోకస్య శాఖాభిః పుష్ప ప్రియతయా ప్రియే	
ఆవృణోషి శరీరం తే మమ శోక వివర్ధినీ	3
కదళీకాండ సదృశౌ కదళ్యా సంవృతావుభౌ	
ఊరూ పశ్యామి తే దేవి నాఽసి శక్తా నిగూహితుం	4
కర్ణికార వనం భద్రే హసంతీ దేవి సేవసీ	
అలం తే పరిహాసేన మమ బాధావహీన వై	5

పరిహాసేన కిం సీతే పరిశ్రాంతస్య మే ప్రియే అయం స పారిహాసోఽపి సాధు దేవి న రోచతే	6
విశేషేణాశ్రమస్థానే హాసోఽయమ్ న ప్రశస్యతే అవగచ్ఛామి తే శీలం పరిహాస ప్రీయం ప్రీయే	7
ఆగచ్ఛ త్వం విశాలాక్షి శూన్యోఽయముటజ స్తవ సువ్యక్తం రాక్షసైః సీతా భక్షితా వా హృతాఽపి వా	8
న హి సా విలపంతం మాముపసంప్రైతి లక్ష్మణ ఏతాని మృగ యూధాని సాఽశృనేత్రాణి లక్ష్మణ	9
శంసంతీవ హి వైదేహీం భక్షితాం రజనీచరైః హా మమార్యే క్వ యాతాఽసి హా సాధ్వీ వరవర్ణిని	10
హా సకామాఽద్య కైకేయీ దేవీ సాఽపి భవిష్యతి సీతయాసహ నిర్యాతో వినా సీతా ముషాగతః	11
కథం నామ ప్రవేక్ష్యామి శూన్యమంతఃపురం పునః నిర్వీర్య ఇతి లోకో మాం నిర్దయశ్చేతి వక్ష్యతి	12
కాతరత్వం ప్రకాశం హి సీతాపనయనేన మే నివృత్త వననాసశ్చ జనకం మిథిలాధిపం	13
కుశలం పరిప్పచ్చంతం కథం శక్యే నిరీక్షితుం విదేహరాజో నూనం మాం దృష్ట్వా విరహితం తయా	14
సుతా స్నేహీన సంతప్తో మోహస్య వశమేష్యతి అథవా న గమిష్యామి పురీం భరతపాలితాం	15
స్వర్గోఽపి సీతయా హీనః శూన్య ఏవ మతో మమ మామిహోత్సృజ్య హి వనే గచ్ఛాఽయోధ్యాపురీం శుభాం	16
న త్వఽహమ్ తాం వినా సీతాం జీవేయం హి కథంచన గాఢ మాశ్లేష్య భరతో వాచ్యో మద్వచనా త్వయా	17
అనుజ్ఞాతోఽసి రామేణ పాలయేతి వసుంధరాం అంబా చ మమ కైకేయీ సుమిత్రా చ త్వయా విభో	18
కౌసల్యా చ యథాన్యాయ మభివాద్యా మమాజ్ఞయా రక్షణీయా ప్రయత్నై న భవతా సూక్తకారిణా	19

సీతాయాశ్చ వినాశోఽయమ్ మమచాఽమిత్ర కర్షణ విస్తరేణ జనన్యా మే వినివేద్య స్వయా భవేత్	20
ఇతి విలపతి రాఘవే సుదీనే వన ముపగమ్య తయా వినా సుకేశ్యా భయ వికల ముఖస్తు లక్ష్మణోఽపి వృథిత మనా భృశమాతురో భభూవ	21
<b><u>త్రిషష్ఠితమ స్సర్గః - దుఃఖానుచింతనం</u></b>	
స రాజపుత్రః ప్రీయయా విహీనః కామేన శోకేన చ పీడ్యమానః విషాదయన్ బ్రాతరమార్తరూపో భూయో విషాదం ప్రవివేశ తీవ్రం	1
స లక్ష్మణం శోకవశాభిపన్నం శోకే నిమగ్నో విపులేతు రామః ఉవాచ వాక్యం వ్యసనానురూపం ఉష్ణం వినిశ్శ్వస్య రుదన్ సశోకం	2
న మద్విధో దుష్కృత కర్మకారీ మన్యే ద్వితీయోఽస్తి వసుంధరాయాం శోకేన శోకే హి పరంపరాయా మా మేతి భిందన్ హృదయం మనశ్చ	3
పూర్వం మయా నూన మఽభీప్సితాని పాపాని కర్మాణ్యసకృత్ కృతాని తత్రాఽయ మఽద్యాపతితో విపాకో దుఃఖేన దుఖం యదఽహం విశామి	4
రాజ్యప్రణాశః స్వజనైర్వియోగః పితుర్విదాశో జననీ వియోగః సర్వాణి మే లక్ష్మణ శోకవేగం ఆపూరయంతి ప్రవిచింతితాని	5
సర్వం తు దుఖం మమ లక్ష్మణోదం	

శాంతం శరీరే వన మేత్య శూన్యం సీతా వియోగాత్ పునరఽప్యదీర్ఘం కాష్ఠైరివాఽగ్నిః సహసా ప్రదీప్తః	6
సా నూనమార్యా మమ రాక్షసేన బలాద్ధృతా ఖం సముపేత్య భీరుః అపస్వరం సస్వర విప్రలాపా భయేన విక్రందితవత్యఽభీక్షం	7
తౌ లోహితస్య ప్రియ దర్శనశ్చ సదోచితావుత్తమ చందనస్య వృత్తౌ స్తనౌ శోణిత పంక దిగ్ధౌ నూనం ప్రియాయా మమ నాఽభిభాతః	8
తచ్ఛక్ల సువ్యక్త మ్మదు ప్రలాపం తస్యా ముఖం కుంచిత కేశభారం రక్షోవశం నూన ముపాగతాయా న బ్రాజతే రాహుముఖే యథేందుః	9
తాం హారపాశస్య సదోచితాయా గ్రీవాం ప్రియాయా మమ సువ్రతాయాః రక్షాంసి నూనం పరిపీతవంతి విభిద్య శూన్యే రుధిరాఽశనాని	10
మయా విహీనా విజనే వనే యా రక్షోభిరాహ్వాత్య వికృష్టమాణా నూనం వినాదం కురరీవ దీనా సా ముక్తవత్యాఽయత కాంత నేత్రా	11
అస్మిన్ మయా సార్థ ముదార శీలా శిలాతలే పూర్వ ముపోపవిష్టా కాంత స్మితా లక్ష్మణ జాత హాసా త్వా మాహ సీతా బహువాక్య జాతం	12
గోదావరీయం సరితాం వరిష్టా	

ప్రియా ప్రియాయా మమ నిత్యకాలం అప్యత్ర గచ్ఛేదితి చింతయామి నైకాకినీ యాతి హి సా కదాచిత్	13
పద్మాననా పద్మవిశాల నేత్రా పద్మాని వా నేతు మభిప్రయాతా తదఽప్యయుక్తం న హి సా కదాచిత్ మయా వినా గచ్ఛతి పంకజాని	14
కామం త్విదం పుష్పిత మృక్ష షండం నానావిధైః పక్షిగణైరుపేతం వనం ప్రయాతా ను తదప్యఽయుక్తం ఏకాకినీ సాఽతిభిభేతి భీరుః	15
ఆదిత్య భో లోక కృతాఽకృతజ్ఞః లోకస్య సత్యాఽన్యత కర్మసాక్షిన్ మమ ప్రియా సా క్వా గతా హృతా వా శంశస్య మే శోకవశస్య నిత్యం	16
లోకేషు సర్వేషు చ నాస్తి కించిత్ య త్తేన నిత్యం విదితం భవే త్తత్ శంసస్య వాయో కులశాలినీం తాం హృతా మృతా వా పథి వర్తతే వా	17
ఇతీవ తం శోక విధేయ దేహం రామం విసంజ్ఞం విలపంత మేవం ఉవాచ సౌమిత్రి రదీన సత్త్వో న్యాయ్యే స్థితః కాలయుతం చ వాక్యం	18
శోకం విముంచాఽర్య ధృతిం భజస్వ సోత్సాహతా చాఽస్తు విమార్గణేఽస్యాః ఉత్సాహవంతో హి నరా న లోకే సీదంతి కర్మస్వఽతిదుష్కరేషు	19
ఇతీవ సౌమిత్రి ముదగ్ర పౌరుషం	

బృవంత మార్తః రఘువంశవర్ధనః	
న చింతయామాస ధృతిం విముక్తవాన్	
పునశ్చ దుఖం మహదభ్యుపాగమత్	20
<b>చతుష్టష్టితమ స్సర్గః - రామ క్రోధః</b>	
స దీనో దీనయావాచా లక్ష్మణం వాక్య మబ్రవీత్	
శేష్రుం లక్ష్మణ జానీహి గత్వా గోదావరీం నదీమ్	1
అపి గోదావరీం సీతా పద్మాన్యానయితుం గతా	
ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పునరేవ హి	2
నదీం గోదావరీం రమ్యాం జగామ లఘువిక్రమః	
తాం లక్ష్మణ స్తీర్థవతీం విచిత్వా రామ మబ్రవీత్	3
నైనాం పశ్యామి తీర్థేషు క్రోశతో న శృణోతి మే	
కం ను సా దేశ మాపన్నా వైదేహీ క్లేశనాశినీ	4
న హి తం వేద్మి వై రామ యత్ర సా తనుమధ్యమా	
లక్ష్మణస్య వచః శృత్వా దీనః సంతాప మోహితః	5
రామః సమభిచక్రామ స్వయం గోదావరీం నదీమ్	
స తా ముపస్థితో రామః క్వ సీతే త్యేవ మబ్రవీత్	6
భూతాని రాక్షసేన్ద్రేణ వధాఽర్థేణ హృతామపి	
న తాం శశంసూ రామాయ తథా గోదావరీ నదీ	7
తతః ప్రచోదితా భూతైః శంసాఽస్మై తాం ప్రియామితి	
న చ సాఽభ్యవదత్ సీతాం పృష్టా రామేణ శోచతా	8
రావణస్య చ తద్రూపం కర్మాణి చ దురాత్మనః	
ధ్యాత్వా భయా త్తు వైదేహీం సా నదీ న శశంస తామ్	9
నిరాశస్తు తయా నద్యా సీతాయా దర్శనే కృతః	
ఉవాచ రామః సామిత్రిం సీతా దర్శన కర్చితః	10
ఏషా గోదావరీ సౌమ్య కించి న్న ప్రతిభాషతే	
కిం ను లక్ష్మణ వక్ష్యామి సమేత్య జనకం వచః	11
మాతరం చైవ వైదేహ్యో వినా తా మఽహమప్రియమ్	
యా మే రాజ్య విహీనస్య వనే వన్యేన జీవతః	12

సర్వం వ్యపనయేచ్ఛోకం వైదేహీ క్వ ను సా గతా జ్ఞాతిపక్ష విహీనస్య రాజపుత్రీమపశ్యతః	13
మన్యే దీర్ఘా భవిష్యన్తి రాత్రయో మమ జాగ్రతః మందాకినీం జనస్థాన మిమం ప్రస్తవణం గిరిమ్	14
సర్వాణ్యనుచరిష్యామి యది సీతా హి దృశ్యతే ఏతే మృగా మహావీర్యా మా మీక్షంతే ముహుర్ముహుః	15
వక్తకామా ఇవ హి మే ఇంగితా న్యుపలక్షయే తాంస్తు దృష్ట్వా నరవ్యామ్రో రాఘవః ప్రత్యువాచ హ	16
క్వ సీతేతి నిరీక్షన్ వై బాష్ప సంరుద్ధయా గిరా ఏవముక్తా నరేంద్రేణ తే మృగాః సహసోత్థితాః	17
దక్షిణాఽభిముఖాః సర్వే దర్శయంతో నభఃస్థలం మైథిలీ హ్రాయమాణా సా దిశం యామఽన్వపద్యత	18
తేన మార్గేణ ధావంతో నిరీక్షంతే నరాధిపం యేన మార్గం చ భూమిం చ నిరీక్షంతే స్మ తే మృగాః	19
పునశ్చ మార్గ మిచ్ఛంతో లక్ష్మణో నోపలక్షితాః తేషాం వచన సర్వస్వం లక్షయామాస చేంగితం	20
ఉవాచ లక్ష్మణో జ్యేష్ఠం ధీమాన్ బ్రాతర మార్తవత్ క్వ సీతేతి త్వయా పృష్టా యథేమే సహసోత్థితాః	21
దర్శయంతి క్షితిం చైవ దక్షిణాం చ దిశం మృగాః సాధు గచ్ఛావహే దేవ దిశ మేతాం హి నైఱ్ఱుతిం	22
యది స్యాదాఽఽగమః కశ్చిదార్యా వా సాధ లక్ష్మతే బాఢ మిత్యేవ కాకున్ధః ప్రస్థితో దక్షిణాం దిశం	23
లక్ష్మణాఽనుగతః శ్రీమాన్ వీక్షమాణో వసుంధరాం ఏవం సంభాషమాణౌ తావన్యోన్యం బ్రాతరావుభౌ	24
వసుంధరాయాం పతితం పుష్పమార్గ మఽపశ్యతామ్ తాం పుష్పవృష్టిం పతితాం దృష్ట్వా రామో మహీతలే	25
ఉవాచ లక్ష్మణం వీరో దుఃఖితో దుఃఖితం వచః అభిజానామి పుష్పాణి తా నీమానీహ లక్ష్మణ	26



అపినద్దా నీహ వైదేహ్య మయా దత్తాని కాననే	
మన్యే సూర్యశ్చ వాయుశ్చ మేదినీ చ యశస్వినీ	27
అభిరక్షంతి పుష్పాణి ప్రకుర్వంతో మమ ప్రీయం	
ఏవముక్త్యా మహాబాహుః లక్ష్మణం పురుషర్షభః	28
ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా గిరిం ప్రస్తవణాకులం	
కచ్చిత్ క్షీతి భృతాం నాథ దృష్టా సర్వాంగ సుందరీ	29
రామా రమ్యే వనోద్దేశే మయా విరహితా త్వయా	
కృద్ధోబ్రజవీధరిం తత్ర సింహః క్షుద్రమృగం యథా	30
తాం హేమవర్ణాం హేమాభాం సీతాం దర్శయ పర్వత	
యావత్ సానూని సర్వాణి న తే విధ్వంసయామ్యహమ్	31
ఏవముక్తస్తు రామేణ పర్వతో మైథిలీం ప్రతి	
దర్శయన్నివ తాం సీతాం నాదర్శయత రాఘవే	32
తతో దాశరథీ రామ ఉవాచ చ శిలోచ్ఛయం	
మమ బాణాఽగ్నినిర్దగ్ధో భస్మీభూతో భవిష్యసి	33
అసేవ్యః సర్వతశ్చైవ నిస్తుణ దృమపల్లవః	
ఇమాం వా సరితం చాఽద్య శోషయిష్యామి లక్ష్మణ	34
యది నాఖ్యాతి మే సీతామఽద్య చన్ద్రనిభాననామ్	
ఏవం స రుషితో రామో దిధక్షన్నివ చక్షుషా	35
దదర్శ భూమౌ నిష్క్రాంతం రాక్షసస్య పదం మహాత్	
త్రస్తాయా రామ కాంక్షిణ్యాః ప్రధావంత్యా ఇత స్తతః	36
రాక్షసేనానువృత్తాయా మైథిల్యాశ్చ పదాన్యఽథ	
స సమీక్య పరిక్రాంతం సీతాయా రాక్షసస్య చ	37
భగ్నం ధనుశ్చ తూణీ చ వికీర్ణం బహుధా రథం	
సంబ్రాన్త హృదయో రామః శశంస బ్రాతరం ప్రీయమ్	38
పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యః శీర్ణాః కనక బిన్దవః	
భూషణానాం హి సౌమిత్రే మాల్యాని వివిధాని చ	39
తప్తబిన్దు నికాశైశ్చ చిత్రైః క్షతజ బిన్దుభిః	
ఆవృతం పశ్య సౌమిత్రే సర్వతో ధరణీ తలమ్	40

మన్వే లక్ష్మణ వైదేహీ రాక్షసైః కామరూపిభిః	
భిత్త్వా భిత్త్వా విభక్తా వా భక్షితా వా భవిష్యతి	41
తస్యా నిమిత్తం వైదేహ్యో ద్వయో ర్వివదమానయోః	
బభూవ యుద్ధం సౌమిత్రే ఘోరం రాక్షసయో రిహ	42
ముక్తామణిచితం చేదం తపనీయ విభూషితమ్	
ధరణ్యాం పతితం సౌమ్య కస్య భగ్నం మహద్ధనుః	43
రాక్షసానా మిదం వత్స శూరాణా మధవాపి వా	
తరుణాదిత్య సంకాశం వైడూర్య గుళికాచితమ్	44
విశీర్ణం పతితం భూమౌ కవచం కస్య కాంచనమ్	
చత్రం శత శలాకం చ దివ్య మాల్యోప శోభితమ్	45
భగ్నదణ్డ మిదం కస్య భూమౌ సమ్యజ్ఞిపాతితమ్	
కాంచనోర శ్చదా శ్చేమే పిశాచ వదనాః ఖరాః	46
భీమరూపా మహాకాయాః కస్య వా నిహతా రణే	
దీప్త పావక సంకాశో ద్యుతిమాన్ సమర ధ్వజః	47
అపవిద్ధశ్చ భగ్నశ్చ కస్య సాంగ్రామికో రథః	
రథాక్షమాత్రా విశిఖా స్థపనీయ విభూషణాః	48
కస్యేమేఽభిహతా బాణాః ప్రకీర్ణా ఘోర కర్మణః	
శర వరో శరైః పూర్ణౌ విద్వస్తౌ పశ్య లక్ష్మణ	49
ప్రతోదాభీషు హస్తోయం వై కస్యాయం సారధిర్ఘతః	
క స్యేమౌ పురుషవ్యాఘ్ర శయాతే నిహతౌ యుధి	50
చామర గ్రాహిణౌ సౌమ్య సోష్ఠీష మణి కుండలౌ	
పదవీ పురుష స్వైషా వ్యక్తం కస్యాఽపి రక్షసః	51
వైరం శతగుణం పశ్య మమేదం జీవితాఽంతకమ్	
సుఘోర హృదయైః సౌమ్య రాక్షసైః కామరూపిభిః	52
హృతా మృతా వా సీతా భక్షితా వా తపస్వినీ	
న ధర్మః త్రాయతే సీతాం హ్రాయమాణాం మహావనే	53
భక్షితాయాం హి వైదేహ్యం హృతాయామఽపి లక్ష్మణ	
కే హి లోకేఽప్రియం కర్తుం శక్తాః సౌమ్య మమేశ్వరాః	54

కర్తారమఽపి లోకానాం శూరం కరుణ వేదినమ్	
అజ్ఞానాదఽవమన్యేరన్ సర్వభూతాని లక్ష్మణ	55
మృదుం లోక హితే యుక్తం దాన్తం కరుణ వేదినమ్	
నిర్వీర్య ఇతి మన్యన్తే నూనం మాం త్రిదశేశ్వరాః	56
మాం ప్రాప్య హి గుణో దోషః సంవృత్తః పశ్య లక్ష్మణ	
అద్వైవ సర్వభూతానాం రక్షసామభవాయ చ	57
సంహృత్వైవ శశి జ్యోత్స్నాం మహాన్ సూర్య ఇవోదితః	
సంహృత్వైవ గుణాన్ సర్వాన్ మమ తేజః ప్రకాశతే	58
నైవ యక్షా న గన్ధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః	
కిన్నరా వా మనుష్యా వా సుఖం ప్రాప్స్యన్తి లక్ష్మణ	59
మమాఽస్త్ర బాణ సంపూర్ణ మాకాశం పశ్య లక్ష్మణ	
నిస్సంపాతం కరిష్యామి హ్యద్య త్రైలోక్యచారిణామ్	60
సన్నిరుద్ధ గ్రహగణమావారిత నిశాకరమ్	
విప్రణష్టాఽనల మరుద్భాస్కర ద్యుతి సంవృతమ్	61
వినిర్మూఢిత శైలాఽగ్రం శుష్యమాణ జలాశయమ్	
ధ్వస్త దృమ లతా గుల్మం విప్రణాశిత సాగరమ్	62
త్రైలోక్యం తు కరిష్యామి సంయుక్తం కాల ధర్మణా	
న తాం కుశలినీం సీతాం ప్రదాస్యన్తి యదీశ్వరాః	63
అస్మిన్ ముహూర్తే సామిత్రే మమ ద్రక్ష్యన్తి విక్రమమ్	
నాకాశముత్పతిష్యన్తి సర్వభూతాని లక్ష్మణ	64
మమ చాపగుణోన్ముక్తై ర్బాణ జాలై ర్నిరస్తరమ్	
అర్దితం మమ నారాచైః ధ్వస్త భ్రాన్త మృగ ద్విజమ్	65
సమాకుల మఽమర్యాదం జగత్ పశ్యాఽద్య లక్ష్మణ	
ఆకర్ణ పూర్ణైరిషుభిః జీవలోకం దురాసదైః	66
కరిష్యే మైథిలీ హేతోరఽపిశాచమఽరాక్షసం	
మమ రోష ప్రయుక్తానాం సాయకానాం బలం సురాః	67
ద్రక్ష్యన్త్యఽద్య విముక్తానామఽమర్తా ధూరగామినామ్	
నైవ దేవా న దైతేయా న పిశాచా న రాక్షసాః	68

భవిష్యన్తి మమ క్రోధాత్ త్రైలోక్య విప్రణాశితే	
దేవ దానవ యక్షాణాం లోకా యే రక్షసామపి	69
బహుధా నిపతిష్యన్తి బాణౌఘైః శకలీ కృతాః	
నిర్మర్యాదా నిమాన్ లోకాన్ కరిష్యామ్యఽద్య సాయకైః	70
హృతాం మృతాం వా సౌమిత్రే న దాస్యంతి మమేశ్వరాః	
తథా రూపాం హి వైదేహీం న దాస్యంతి యది ప్రీయాం	71
నాశయామి జగత్ సర్వం త్రైలోక్యం సచరాఽచరం	
యావద్దర్శన మస్యా వై తాపయామి చ సాయకైః	72
ఇత్యుక్త్వా రోష తామ్రాక్షః స్ఫురమాణోఽష్ట సంపుటః	
వల్కలాజిన మాబద్ధ్య జటాభార మఽబంధయత్	73
తస్య కృద్ధస్య రామస్య తథాభూతస్య ధీమతః	
త్రిపురం జఘ్నుషః పూర్వం రుద్రస్యేవ బభౌ తనుః	74
లక్ష్మణాదఽథ చాదాయ రామో నిప్పీడ్య కార్ముకం	
శరమాదాయ సందీప్తం ఘోర మాశీవిషోపమం	75
సందధే ధనుషి శ్రీమాన్ రామః పరపురంజయః	
యుగాఽన్తాగ్నిరివ కృద్ధ ఇదం వచన మబ్రవీత్	76
యథా జరా యథా మృత్యు ర్యథా కాలో యథావిధిః	
నిత్యం న ప్రతిహన్యన్తే సర్వభూతేషు లక్ష్మణ	77
తథాహం క్రోధ సంయుక్తో న నివార్యోఽస్మ్యసంశయం	
పురేవ మే చారుదతీ మనిన్దితాం	
దిశన్తి సీతాం యది నాఽద్య మైథిలీమ్	
సదేవ గన్ధర్వ మనుష్య పన్నగం	
జగత్ సశైలం పరివర్తయామ్యఽహమ్	78
<b><u>పంచషష్టితమ స్సర్గః - క్రోధసంహార ప్రార్థనా</u></b>	
తప్యమానం తథా రామం సీతాహరణ కర్షితమ్	
లోకానామఽభవే యుక్తం సంవర్తక మివాఽనలమ్	1
వీక్షమాణం ధనుః సజ్యం నిశ్శ్వసన్తం పునః పునః	
దగ్ధు కామం జగత్ సర్వం యుగాఽన్తే తు యథా హరం	2

అదృష్ట పూర్వం సంకృద్ధం దృష్ట్యా రామం తు లక్ష్మణః అబ్రవీత్ ప్రాంజలి ర్వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా	3
పురా భూత్వా మృదుర్దాన్తః సర్వభూత హితే రతః న క్రోధ వశమాపన్నః ప్రకృతిం హతుమర్హసి	4
చన్ద్రే లక్ష్మీః ప్రభా సూర్యే గతి ర్వాయౌ భువి క్షమా ఏతచ్ఛ నియతం సర్వం త్వయిచానుత్తమం యశః	5
ఏకస్య నాపరాధేన లోకాన్ హంతుం త్వమర్హసి న తు జానామి కస్యాపి భగ్నః సాంగ్రామికో రథః	6
కేన వా కస్య వా హేతోః సాయుధః సపరిచ్ఛదః ఖుర నేమి క్షతశ్చాపి సిక్తో రుధిర బిన్దుభిః	7
దేశో నివృత్త సంగ్రామః సుఖోః పార్థివాత్మజ ఏకస్య తు విమర్దోపయం న ద్వయో ర్వదతాం వర	8
న హి వృత్తం హి పశ్యామి బలస్య మహతః పదమ్ నైకస్య తు కృతే లోకాన్ వినాశయితుమర్హసి	9
యుక్త దణ్డా హి మృదవః ప్రశాన్తా వసుధాధిపాః సదా త్వం సర్వభూతానాం శరణ్యః పరమాగతిః	10
కో ను దారప్రణాశం తే సాధు మన్యేత రాఘవ సరితః సాగరాః శైలా దేవ గన్ధర్వ దానవాః	11
నాపలం తే విప్రీయం కర్తుం దీక్షిత స్యేవ సాధవః యేన రాజన్ హృతా సీతా తమన్వేషితుమర్హసి	12
మద్ద్వితీయో ధనుష్పాణిః సహాయైః పరమర్షిభిః సముద్రం చ విచేష్యామః పర్వతాంశ్చ వనాని చ	13
గుహాశ్చ వివిధా ఘోరా నదీః పద్మ వనాని చ దేవ గన్ధర్వలోకాంశ్చ విచేష్యామః సమాహితాః	14
యావన్ నాపిగమిష్యామ స్తవ భార్యాపహారిణమ్ న చేత్ సామ్నా ప్రదాస్యన్తి పత్నీం తే త్రిదశేశ్వరాః	15
కోసల్స్త్ర తతః పశ్చాత్ ప్రాప్త కాలం కరిష్యసి   శీలేన సామ్నా వినయేన సీతాం	

నయేన న ప్రాప్యసి చేన్నరేస్త	
తతః సముత్పాదయ హేమపుంఖైః	
మహేస్త్ర వజ్ర ప్రతిమైః శరౌఘైః	16
<b>షట్పాదము స్వర్గః - ఔచిత్య ప్రబోధనం</b>	
తం తథా శోక సంతప్తం విలపన్తమనాథవత్	
మోహేన మహతావిష్టం పరిద్యూనమచేతసమ్	1
తతః సౌమిత్రి రాశ్వాస్య ముహూర్తాదివ లక్ష్మణః	
రామం సంబోధయామాస చరణౌ చాభిషేడయన్	2
మహతా తపసా రామ మహతాచాపి కర్మణా	
రాజ్ఞా దశరథేనాసి ల్లబ్ధోఽమృత మివామరైః	3
తవ చైవ గుణైర్బద్ధ స్వద్వియోగాన్ మహీపతిః	
రాజా దేవత్వ మాపన్నో భరతస్య యథా శృతమ్	4
స్ఫుశంత్యనిలవద్రాజన్ క్షణేన న భవంతి చ	
ఆశ్వసిహి నరశ్రేష్ఠ ప్రాణినః కస్య నాపదః	5
యది దుఃఖ మిదం ప్రాప్తం కాకుత్స్థ న సహిష్యసే	
ప్రాకృతశ్చాల్పసత్త్వశ్చ ఇతరః కః సహిష్యతే	6
దుఃఖితో హి భవాన్ లోకాన్ తేజసా యది ధక్యతే	
ఆర్తాః ప్రజా నరవ్యాఘ్ర క్వ ను యాస్యన్తి నిర్వృతిమ్	7
లోక స్వభావ ఏవైష యయాతి ర్నహుషాత్మజః	
గతః శక్రేణ సాలోక్యమనయ స్తం సమస్పృశత్	8
మహర్షిః యః వసిష్ఠస్థు యః పితుః నః పురోహితః	
అహ్నా పుత్ర శతం జజ్ఞే తద్దైవాఽస్య పునర్జాతమ్	9
యా చేయం జగతో మాతా దేవీ లోక నమస్కృతా	
అస్యాశ్చ చలనం భూమేర్ధృశ్యతే కోసలేశ్వర	10
యౌ ధర్మౌ జగతాం నేత్రే యత్ర సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్	
ఆదిత్య చంద్రౌ గ్రహణ మఽభ్యుపేతౌ మహాబలౌ	11
సుమహాంత్యఽపి భూతాని దేవాశ్చ పురుషర్షభ	
న దైవస్య ప్రముంచన్తి సర్వభూతాని దేహినః	12

శక్రాదిష్వపి దేవేషు వర్తమానౌ నయానయా	
శ్రూయేతే నరశార్దూల న త్వం వ్యధితు మర్హసి	13
నష్టాయామపి వైదేహ్యం హృతాయామపి రాఘవ	
శోచితుం నాఽర్హసి వీర యథాఽన్యః ప్రాకృత స్తథా	14
త్వద్విధా హి న శోచన్తి సతతం సత్యదర్శినః	
సుమహత్స్వపి కృచ్ఛ్రేషు రామాఽనిర్విణ్ణ దర్శనాః	15
తత్త్వతో హి నరశ్రేష్ఠ బుద్ధ్యా సమనుచిన్తయ	
బుద్ధ్యాయుక్తా మహాప్రాజ్ఞా విజానన్తి శుభాఽశుభే	16
అదృష్టగుణ దోషాణామఽదృవాణాం చ కర్మణామ్	
నాఽన్తరేణ క్రియాం తేషాం ఫలమిష్టం ప్రవర్తతే	17
త్వమేవ హి పురా రామ మామేవం బహుశోఽన్యశాః	
అనుశిష్యాద్ధి కో ను త్వామఽపి సాక్షా ద్భూహస్పతిః	18
బుద్ధిశ్చ తే మహాప్రాజ్ఞ దేవైరపి దురఽన్వయా	
శోకేనాభిప్రసుప్తం తే జ్ఞానం సంబోధయామ్యహమ్	19
దివ్యం చ మానుషం చ త్వమాత్మనశ్చ పరాక్రమమ్	
ఇక్ష్వాకు వృషభాఽవేక్ష్య యతస్వ ద్విషతాం వధే	20
కిం తే సర్వవినాశేన కృతేన పురుషర్షభ	
తమేవ త్వం రిపుం పాపం విజ్ఞాయోద్ధర్తుమర్హసి	21
<b><u>సప్తషష్ఠితమ స్కంధః - గృధ్రరాజ దర్శనం</u></b>	
పూర్వజోఽప్పుక్తమాత్రస్తు లక్ష్మణేన సుభాషితమ్	
సారగ్రాహీ మహాసారం ప్రతిజగ్రాహ రాఘవః	1
సన్నిగృహ్య మహాబాహుః ప్రవృద్ధం రోషమాత్మనః	
అవష్టభ్య ధనుశ్చిత్రం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్	2
కిం కరిష్యావహీ వత్స క్వ వా గచ్ఛావ లక్ష్మణ	
కేనోపాయేన పశ్యావ సీతా మితి విచిన్తయ	3
తం తథా పరితాపార్తం లక్ష్మణో రామ మబ్రవీత్	
ఇదమేవ జనస్థానం త్వ మన్వేషితుమర్హసి	4
రాక్షసైర్బహుభిః కీర్ణం నానాదృమ లతాయుతమ్	

సన్తహ గిరి దుర్గాణి నిర్దరాః కన్దరాణి చ	5
గుహాశ్చ వివిధా ఘోరా నానామృగగణాకులాః	
ఆవాసాః కిన్నరాణాం చ గన్ధర్వ భవనాని చ	6
తాని యుక్తో మయా సార్థం సమన్వేషితు మర్హసి	
త్వద్విధా బుద్ధిసంపన్నాః మాహాత్మానో నరర్షభాః	7
ఆపత్సు న ప్రకమ్పన్తే వాయువేగైరివాఽచలాః	
ఇత్యుక్త స్తద్వనం సర్వం విచచార సలక్ష్మణః	8
కృద్ధో రామః శరంఘోరం సంధాయ ధనుషి క్షురమ్	
తతః పర్వత కూటాభం మహాభాగం ద్విజోత్తమమ్	9
దదర్శ పతితం భూమౌ క్షతజార్థం జటాయుషమ్	
తం దృష్ట్వా గిరిశృంగాఽభం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్	10



అనేన సీతా వైదేహీ భక్తితా నాఽత్ర సంశయః	
గృధ్రరూప మిదం వృక్షం రక్షో భ్రమతి కాననమ్	11
భక్షయిత్వా విశాలాక్షీ మాస్తే సీతాం యథాసుఖమ్	
ఏనం వధిష్య దీప్తాస్యై ర్హోరై ర్బాణై రజిహ్మాగైః	12
ఇత్యుక్త్వాఽభ్యపతద్గృధ్రం సంధాయ ధనుషి క్షురమ్	
కృద్ధో రామః సముద్రాఽంతాం చాలయన్నివ మేదినీమ్	13
తం దీనం దీనయా వాచా సఫేనం రుధిరం వమన్	
అభ్యభాషత పక్షీ తు రామం దశరథాత్మజమ్	14
యా మోషధి మివా యుష్మన్నన్వేషసి మహావనే	
సా దేవీ మమ చ ప్రాణా రావణేనోభయం హృతమ్	15
త్వయా విరహితా దేవీ లక్ష్మణేన చ రాఘవ	
ప్రియమాణా మయా దృష్టా రావణేన బలీయసా	16
సీతామభ్యవపన్నోఽహం రావణశ్చ రణే మయా	
విధ్వంసిత రథచ్ఛత్రః పాతితో ధరణీతలే	17



ఏతదఽస్య ధనుర్భగ్న మేతే చాఽస్య శరా స్తథా అయమఽస్య రణే రామ భగ్నః సాంగ్రామికో రథః	18
అయం తు సారథి స్తస్య మత్సక్ష నిహతో భువి పరిశ్రాంతస్య మే పక్షౌ చిత్వా ఖడ్గేన రావణః	19
సీతా మాదాయ వైదేహీ ముత్పపాత విహాయసం రక్షసా నిహతం పూర్వం న మాం హస్తుం త్వ మర్హసి	20
రామ స్తస్య తు విజ్ఞాయ బాష్పపూర్ణ ముఖ స్తదా ద్విగుణీకృత తాపార్తః సీతాసక్తాం ప్రియాం కథామ్	21
శృత్వా జటాయుషో వాక్యం రామః సౌమిత్రిణా సహ గృధ్రరాజం పరిష్వజ్య పరిత్యజ్య మహద్దనుః	22
నిపపాతాఽవశో భూమౌ రురోద సహలక్ష్మణః ఏక మేకాయనే దుర్గే నిశ్శ్వసంతం కథంచన	23
సమీక్ష్య దుఃఖితతరో రామః సౌమిత్రి మిదమబ్రవీత్ రాజ్యద్భ్రంశో వనేవాసుః సీతా నష్టా హతో ద్విజః	24
ఈద్యశీయం మమాఽలక్ష్మీ ర్నిర్దహేదఽపి పావకమ్ సంపూర్ణమఽపి చేదద్య ప్రతరేయం మహోదధిమ్	25
సోఽపి నూన మమాఽలక్ష్మ్యా విశుష్యేత్ సరితాంపతిః నాస్యఽభాగ్యతరో లోకే మత్తోస్మిన్ స చరాచరే	26
యే నేయం మహతీ ప్రాప్తా మయా వ్యసన వాగురా అయం పితృ వయస్యో మే గృధ్రరాజో జరాన్వితః	27
శేతే వినిహతో భూమౌ మమ భాగ్య విపర్యయాత్ ఇత్యేవముక్త్వా బహుశో రాఘవః సహలక్ష్మణః	28
జటాయుషం చ పస్పర్శ పితృ స్నేహం విదర్శయన్   నికృత పక్షం రుధిరాఽవసీక్తం తం గృధ్రరాజం పరిరభ్య రామః క్వ మైథిలీ ప్రాణ సమా మమేతి విముచ్య వాచం నిపపాత భూమౌ	29
<u>అష్టషష్టితమ స్కంధః - జటాయు సంస్కారః</u>	

రామః ప్రేక్ష్యతు తం గృధ్రం భువి రౌద్రేణ పాతితమ్ సామిత్రిం మిత్ర సంపన్నమిదం వచన మబ్రవీత్	1
మమాఽయం నూనమర్ధేషు యతమానో విహంగమః రాక్షసేన హతః సంఖ్యే ప్రాణాం స్త్యజతి దుస్త్యజాన్	2
అథీ భిన్నః శరీరేఽస్మిన్ ప్రాణో లక్ష్మణ విద్యతే తథా హి స్వర విహీనోఽయం విక్లబం సముదీక్షతే	3
జటాయో యది శక్నోషి వాక్యం వ్యాహరితుం పునః సీతా మాఖ్యాహి భద్రం తే వధ మాఖ్యాహి చాత్మనః	4
కిం నిమిత్తోఽహరత్ సీతాం రావణ స్తస్య కిం మయా అపరాధంతు యం దృష్ట్వా రావణేన హృతా ప్రియా	5
కథం త చ్చన్త్ర సంకాశం ముఖ మాసీన్మనోహరమ్ సీతయా కాని చోక్తాని తస్మిన్ కాలే ద్విజోత్తమ	6
కథం వీర్యః కథం రూపః కిం కర్మా స చ రాక్షసః క్వ చాఽస్య భవనం తాత బ్రూహి మే పరిప్పచ్చతః	7
తముద్వీక్ష్య స ధర్మాత్మా విలపంత మనాథవత్ వాచాఽతిసన్నయా రామం జటాయు రిద మబ్రవీత్	8
హృతా సా రాక్షసేన్ద్రేణ రావణేన దురాత్మనా మాయా మాస్థాయ విపులాం వాత దుర్దిన సంకులామ్	9



పరిశ్రాన్తస్య మే తాత పక్షౌ చిత్త్వా స రాక్షసః సీతా మాదాయ వైదేహీం ప్రయాతో దక్షిణాం దిశం	10
ఉపరుద్యన్తి మే ప్రాణా దృష్టి ర్భ్రమతి రాఘవ పశ్యామి వృక్షాన్ సౌవర్ణా నుశీర కృత మూర్ధజాన్	11
యేన యాతి ముహూర్తేన సీతా మాదాయ రావణః విప్రణష్టం ధనం క్షిప్తం తత్ స్వామీ ప్రతిపద్యతే	12

విన్దో నామ ముహూర్తోఽసౌ స చ కాకుత్స్థనాఽబుధత్	
త్వత్ ప్రియాం జానకీం హృత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః	13
రుషవ ద్భడిశం గృహ్య క్షిప్రమేవ వినశ్యతి	
న చ త్వయా వ్యథా కార్యా జనకస్య సుతాం ప్రతి	14
వైదేహ్య రంస్యసే క్షిప్రం హత్వా తం రాక్షసం రణే	
అసమ్మాఢస్య గృధ్రస్య రామం ప్రత్యఽనుభాషతః	15
ఆస్యాత్ సుస్రావ రుధిరం మ్రియమాణస్య సామిషమ్	
పుత్రో విశ్రవసః సాక్షా ద్భ్రాతా వైశ్రవణస్య చ	16
ఇత్యుక్త్వా దుర్లభాన్ ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః	
బ్రూహి బ్రూహీతి రామస్య బృవాణస్య కృతాఽంజలేః	17
త్యక్త్వా శరీరం గృధ్రస్య జగ్ముః ప్రాణా విహాయసం	
స నిక్షిప్య శిరో భూమా ప్రసార్య చరణౌ తదా	18
విక్షిప్య చ శరీరం స్వం పపాత ధరణీ తలే	
తం గృధ్రం ప్రీక్య తామ్రాఽక్షం గతాసుమఽచలోపమమ్	19
రామః సుబహుభి ర్దుఃఖై ర్దీనః సామిత్రి మబ్రవీత్	
బహూని రక్షసాంవాసే వర్షాణి వసతా సుఖమ్	20
అనేన దణ్డకారణ్యే విశీర్ణ మిహ పక్షిణా	
అనేక వార్షికో యస్తు చిరకాలం సముత్థితః	21
సోఽయమద్య హతః శేతే కాలో హి దురతిక్రమః	
పశ్య లక్ష్మణ గృధ్రోఽయముపకారీ హతశ్చ మే	22
సీతామఽభ్యవపన్నో వై రావణేన బలీయసా	
గృధ్రరాజ్యం పరిత్యజ్య పితృ పైతామహం మహాత్	23
మమ హేతోరఽయం ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః	
సర్వత్ర ఖలు దృశ్యన్తే సాధవో ధర్మ చారిణః	24
శూరాః శరణ్యాః సామిత్రే తిర్యగ్యోని గతే ష్వఽపి	
సీతా హరణజం దుఃఖం న మే సౌమ్య తథా గతమ్	25
యథా వినాశో గృధ్రస్య మత్ప్రతే చ పరంతప	
రాజా దశరథః శ్రీమాన్ యథా మమ మయా యశాః	26

పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ తథాఽయం పతగేశ్వరః	
సౌమిత్రే హర కాష్ఠాని నిర్మథిష్యామి పావకమ్	27
గృధ్రరాజం దిధక్షామి మత్ప్రతే నిధనం గతమ్	
నాథం పతగలోకస్య చితామారోపయామ్యఽహమ్	28
ఇమం ధక్ష్యామి సౌమిత్రే హతం రౌద్రేణ రక్షసా	
యా గతి ర్యజ్ఞశీలానా మాహితాగ్నీశ్చ యా గతిః	29
అపరావర్తినాం యా చ యా చ భూమి ప్రదాయినామ్	
మయా త్వం సమఽనుజ్ఞాతో గచ్ఛ లోకానఽనుత్తమాన్	30
గృధ్రరాజ మహాసత్త్వ సంస్కృతశ్చ మయా వ్రజ	
ఏవముక్త్యా చితాం దీప్తామారోప్య పతగేశ్వరమ్	31
దదాహ రామో ధర్మాత్మా స్వబంధు మివ దుఃఖితః	
రామోఽథ సహసౌమిత్రీ ర్వనం గత్వా స వీర్యవాన్	32
స్థూలాన్ హత్వా మహారోహీనను తస్తార తం ద్విజమ్	
రోహిమాంసాని చోత్కృత్య పేశీకృత్వా మహాయశాః	33
శకునాయ దదౌ రామో రమ్యే హరిత శాద్వలే	
యత్ తత్ ప్రేతస్య మర్త్యస్య కథయన్తి ద్విజాతయః	34
తత్ స్వర్గ గమనం తస్య పితృం రామో జజాప హ	
తతో గోదావరీం గత్వా నదీం నరవరాత్మజౌ	35
ఉదకం చక్రతు స్తస్మై గృధ్రరాజాయ తావుభౌ	
శాస్త్ర దృష్టేన విధినా జలే గృథ్రాయ రాఘవౌ	36
స్నాత్వా తౌ గృధ్రరాజాయ ఉదకం చక్రతు స్తదా	
స గృధ్రరాజః కృతవాన్ యశస్కరం	
సుదుష్కరం కర్మ రణే నిపాతితః	
మహర్షి కల్పేన చ సంస్కృత స్తదా	
జగామ పుణ్యాం గతిమాత్మనః శుభామ్	37
కృతోదకౌ తావఽపి పక్షి సత్తమే	
స్థిరాం చ బుద్ధిం ప్రణిధాయ జగ్మతుః	
ప్రవేశ్య సీతాఽధిగమే తతో మనోవనం	

సురేంద్రావివ విష్ణు వాసవౌ	38
<b>ఏకోనసప్తతిమ స్వర్గః - కబంధగ్రాహః</b>	
కృత్యైవముదకం తస్మై ప్రస్థితౌ రాఘవౌ తదా	
అవేక్షంతౌ వనే సీతాం పశ్చిమాం జగ్ముతుర్దిశమ్	1
తాం దిశం దక్షిణాం గత్వా శర చాపాఽసి ధారిణౌ	
అవిప్రహత మైక్వాక్వౌ పన్ధానం ప్రతిపేదతుః	2
గుల్మైర్వృక్షైశ్చ బహుభిర్లతాభిశ్చ ప్రవేష్టితమ్	
ఆవృతం సర్వతో దుర్గం గహనం ఘోరదర్శనమ్	3
వృతికమృతు వేగేన గృహీత్వా దక్షిణాం దిశం	
సుభీమం తన్మహారణ్యం వృతియాతౌ మహాబలౌ	4
తతఃపరం జనస్థానాత్ త్రికోశం గమ్య రాఘవౌ	
క్రౌంచారణ్యం వివిశతు ర్గహనం తౌ మహౌజసౌ	5
నానామేఘ ఘన ప్రఖ్యం ప్రహృష్ట మివ సర్వతః	
నానావర్ణైః శుభైః పుష్పై ర్మృగ పక్షిగణై ర్వృతమ్	6
దిదృక్షమాణౌ వైదేహీం తద్వనం తౌ విచిక్యతుః	
తత్రతత్రాఽవతిష్ఠంతౌ సీతా హరణ కర్షితౌ	7
తతః పూర్వేణ తౌ గత్వా త్రికోశం భ్రాతరౌ తదా	
క్రౌంచారణ్యమతికమ్య మతంగాశ్రమ మన్తరే	8
దృష్ట్వా తు తద్వనం ఘోరం బహుభీమ మృగ ద్విజం	
నానాసత్త్వ సమాకీర్ణం సర్వం గహన పాదపం	9
దదృశాతే గిరౌ తత్ర దరీం దశరథాత్మజౌ	
పాతాళ సమ గంభీరాం తమసా నిత్య సంవృతాం	10
ఆసాద్య తౌ నరవ్యాఘ్రౌ దర్యా స్తస్యాఽవిదూరతః	
దదృశాతే మహారూపాం రాక్షసీం వికృతాననాం	11
భయదా మఽల్పసత్వానాం భీభత్సాం రౌద్రదర్శనాం	
లంబోదరీం తీక్ష్ణ దంష్ట్రాం కరాళాం పరుష త్వచం	12
భక్షయన్తీం మృగాన్ భీమాన్ వికటాం ముక్తమూర్ధజాం	
ప్రేక్షతాం తౌ తత్ర స్తత్ర భ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ	13

సా సమాసాద్య తౌ వీరౌ ప్రజంతం బ్రాతురఽగ్రతః	
ఏహి రంస్యావహేత్సుక్త్వా సమాలంబత లక్ష్మణం	14
ఉవాచ చైనం వచనం సౌమిత్రి ముపగూహ్య సా	
అహం త్వయోముఖీ నామ లాభ స్తే త్వమఽసి ప్రియః	15
నాథ పర్వత కూటేషు నదీనాం పులినేషు చ	
ఆయుఃశేష మిమం వీర త్వం మయాసహ రంస్యసే	16
ఏవముక్తస్తు కుపితః ఖడ్గముద్ధృత్య లక్ష్మణః	
కర్ణ నాస స్తనం చాస్యా నిచకర్తారీసూదనః	17
కర్ణా నాసా నికృతే తు విస్వరం సా నినద్య చ	
యథాగతం ప్రదుద్రావ రాక్షసీ భీమదర్శనా	18
తస్యాం గతాయాం గహనం విశంతౌ వనమోజసా	
ఆసేదతు రఽరిమిత్రహ్నౌ బ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ	19
లక్ష్మణస్తు మహాతేజాః సత్త్వవాన్ శీలవాన్ శుచిః	
అబ్రవీత్ ప్రాంజలి ర్వాక్యం బ్రాతరం దీప్తతేజసం	20
స్పన్దతే మే దృఢం బాహురుద్విగ్నమివ మే మనః	
ప్రాయశ్శ్చాఽప్యనిష్ఠాని నిమిత్తాన్యపలక్షయే	21
తస్మాత్ సజ్జీభవార్య త్వం కురుష్య వచనం హితమ్	
మమైవ హి నిమిత్తాని సద్యః శంసన్తి సంభ్రమమ్	22
ఏష వన్సులకో నామ పక్షీ పరమదారుణః	
ఆవయౌ ర్విజయం యుద్ధే శంసన్నివ వినర్దతి	23
తయోరన్వేషతో రేవం సర్వం తద్వనమోజసా	
సంజఙ్ఘే విపులః శబ్దః ప్రభంజన్నివ తద్వనమ్	24
సంవేష్ఠిత మివాత్యర్థం గహనం మాతరిశ్వనా	
వనస్య తస్యశబ్దోఽభూ ద్ధివమాపూరయన్నివ	25
తం శబ్దం కాంక్షమాణస్తు రామః కక్షే సహానుజః	
దదర్శ సుమహాకాయం రాక్షసం విపులోరసం	26
ఆసేదతు స్తతస్తత్ర తావుభౌ ప్రముఖే స్థితమ్	
వివృద్ధమఽశిరో గ్రీవం కబన్ధ ముదరే ముఖమ్	27

రోమభి ర్పిచితై స్తీక్ష్ణై ర్మహాగిరి మివోచ్చితమ్ నీలమేఘ నిభం రౌద్రం మేఘ స్తనిత నిస్స్వనమ్	28
అగ్నిజ్వాలా నికాశేన లలాటస్థేన దీప్యతా మహాపక్ష్యేణ పింగేన విపులేనాయతేన చ	29
ఏకనోరసి ఘోరేణ నయనేనాశు దర్శినా మహాదంష్ట్రోపపన్నం తం లేలిహానం మహాముఖమ్	30



భక్షయంతం మహాఘోరాన్మృక్ష సింహ మృగ ద్విపాన్ ఘోరో భుజౌ వికుర్వాణ ముభౌ యోజనమాయతౌ	31
కరాభ్యాం వివిధాన్ గృహ్య ఋష్యాన్ పక్షిగణాన్ మృగాన్ ఆకర్షంతం వికర్షంతమనేకాన్ మృగ యూథపాన్	32
స్థితమావృత్య పన్థానం తయోర్భ్రాత్రోః ప్రపన్నయోః అథ తౌ సమతిక్రమ్య క్రోశమాత్రే దదర్శతుః	33
మహాన్తం దారుణం భీమం కబన్ధం భుజ సంవృతమ్ కబంధమివ సంస్థానాదఽతిఘోర ప్రదర్శనం	34
స మహాబాహురత్యర్థం ప్రసార్య విపులౌ భుజౌ జగ్రాహ సహితావేవ రాఘవౌ పీడయన్ బలాత్	35
ఖడ్గీనౌ దృఢధన్వానౌ తిగ్మతేజో వపుర్దరో బ్రాతరో వివశం ప్రాప్తౌ కృష్ణమాణౌ మహాబలౌ	36
తత్ర ధైర్యేణ శూరస్తు రాఘవో నైవ వివృధే బాల్యాదనాశ్రయత్వాచ్చ లక్ష్మణస్త్వతివివృధే	37
ఉవాచ చ విషణ్ణః సన్ రాఘవం రాఘవానుజః పశ్య మాం వీర వివశం రాక్షసస్య వశంగతం	38
మయైకేన వినిర్ముక్తః పరిముంచస్య రాఘవ మాం హి భూతబలిం దత్వా పలాయస్వ యథాసుఖం	39
అధిగన్తాసి వైదేహీమఽచిరేణేతి మే మతిః	

ప్రతిలభ్య చ కాకుత్స్థ పితృ పైతామహీం మహీం	40
తత్ర మాం రామరాజ్యస్థః స్మర్తుమర్హసి సర్వదా	
లక్ష్మణేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రి మబ్రవీత్	41
మా స్మ త్రాసం కృథా వీర న హి త్వాద్వ్యగ్విషీదతి	
ఏతస్మిన్నంతరే క్రూరో బ్రాతరో రామ లక్ష్మణౌ	42
పప్రచ్ఛ ఘననిర్హోషః కబంధో దానవోత్తమః	
కౌ యువాం వృషభస్కన్ధౌ మహాఖడ్గ ధనుర్ధరో	43
ఘోరం దేశమిమం ప్రాప్తౌ దైవేన మమ చాక్షుషౌ	
వదతం కార్యమిహ వాం కిమర్థం చాగతౌ యువామ్	44
ఇమం దేశమనుప్రాప్తౌ క్షుధార్తస్యేహ తిష్ఠతః	
సబాణ చాప ఖడ్గౌ చ తీక్ష్ణ శృంగావివర్షభౌ	45
మమాఽఽస్యమనుసంప్రాప్తౌ దుర్లభం జీవితం పునః	
తస్య తద్వచనం శృత్వా కబన్ధస్య దురాత్మనః	46
ఉవాచ లక్ష్మణం రామౌ ముఖేన పరిశుష్యతా	
కృచ్ఛ్రాత్ కృచ్ఛ్రతరం ప్రాప్య దారుణం సత్యవిక్రమ	47
వ్యసనం జీవితాన్తాయ ప్రాప్త మఽప్రాప్య తాం ప్రియామ్	
కాలస్య సుమహద్వీర్యం సర్వభూతేషు లక్ష్మణ	48
త్వాం చ మాం చ నరవ్యాఘ్ర వ్యసనైః పశ్య మోహితౌ	
నాఽతిభారోస్తి దైవస్య సర్వభూతేషు లక్ష్మణ	49
శూరాశ్చ బలవన్తశ్చ కృతాఽస్త్రాశ్చ రణాజిరే	
కాలాభిపన్నాః సీదన్తి యథా వాలుక సేతవః	50
ఇతి బృవాణో దృఢ సత్యవిక్రమౌ	
మహాయశాః దాశరథిః ప్రతాపవాన్	
అవేక్ష్య సౌమిత్రిముదగ్ర పౌరుషం	
స్థిరాం తదా స్వాం మతిమాత్మనాఽకరోత్	51
<u>సప్తతితమ స్సర్గః - కబంధ బాహుచ్ఛేదః</u>	
తౌ తు తత్ర స్థితౌ దృష్ట్వా బ్రాతరో రామ లక్ష్మణౌ	
బాహుపాశ పరిక్షిప్తౌ కబన్ధో వాక్య మబ్రవీత్	1



తిష్ఠతః కిం ను మాం దృష్ట్యా క్షుధార్తం క్షత్రియర్షభౌ	
ఆహారార్థం తు సందిష్టౌ దైవేన గతచేతసౌ	2
తచ్ఛ్చత్వా లక్ష్మణో వాక్యం ప్రాప్తకాలం హితం తదా	
ఉవాచాఽఽర్తిం సమాపన్నో విక్రమే కృతనిశ్చయః	3
త్వాం చ మాం చ పురా తూర్ణమాదత్తే రాక్షసాధమః	
తస్మాదఽసిభ్యా మఽస్యాశు బాహూ చిన్దావహే గురూ	4
భీషణోఽయం మహాకాయో రాక్షసో భుజవిక్రమః	
లోకం హ్యతిజితం కృత్వా హ్యవాం హన్తు మిహేచ్ఛతి	5
నిశ్చేష్టానాం వధో రాజన్ కుత్సితో జగతీపతేః	
క్రతుమధ్యోపనీతానాం పశూనామివ రాఘవ	6
ఏతత్ సంజల్పితం శృత్వా తయోః కృద్ధస్తు రాక్షసః	
విదార్యాఽఽస్యం తతో రౌద్రం తౌ భక్షయతు మారభత్	7
తత స్తౌ దేశకాలజ్ఞౌ ఖడ్గాభ్యామేవ రాఘవౌ	
అచ్ఛిన్దతాం సుసంహృష్టౌ బాహూ తస్యాఽంసదేశతః	8
దక్షిణో దక్షిణం బాహుమసక్రమఽసినా తతః	
చిచ్ఛేద రామో వేగేన సవ్యం వీరస్తు లక్ష్మణః	9
స పపాత మహాబాహు శ్చిన్నబాహు ర్మహాస్వనః	
ఖం చ గాం చ దిశశ్చైవ నాదయన్ జలదోయథా	10
స నికృత్తో భుజౌ దృష్ట్యా శోణితౌఘ పరిఘ్నతః	
దీనః పప్రచ్ఛ తౌ వీరో కౌ యువామితి దానవః	11
ఇతి తస్య బృవాణస్య లక్ష్మణః శుభలక్షణః	
శశంస రాఘవం తస్య కబన్ధస్య మహాబలః	12
అయ మిక్ష్యాకు దాయాదో రామో నామ జనైః శృతః	
అస్యైవాఽవరజం విద్ధి బ్రాతరం మాం చ లక్ష్మణమ్	13
మాత్రా ప్రతిహతే రాజ్యే రామః ప్రవ్రాజితో వనం	
మయాసహ చరత్యేష భార్యయా చ మహద్వనం	14
అస్య దేవప్రభావస్య వసతో విజనే వనే	
రక్షసాఽపహృతా భార్యా యామిచ్ఛన్తావిహాగతౌ	15

త్వం తు కో వా కిమర్థం వా కబన్ద సద్యశో వనే	
ఆస్యనోరసి దీప్తిన భగ్న జంఘా వివేష్టసే	16
ఏవముక్తః కబన్దస్తు లక్ష్మణేనోత్తరం వచః	
ఉవాచ పరమ ప్రీతస్తదిన్ద్ర వచనం స్మరన్	17
స్వాగతం వాం నరవ్యాఘ్రౌ దిష్ట్యా పశ్యామి వామహమ్	
దిష్ట్యా చేమౌ నికృత్తౌ మే యువాభ్యాం బాహుబన్దనౌ	18
విరూపం యచ్చ మే రూపం ప్రాప్తం హ్యవినయాద్యథా	
తన్ మే శృణు నరవ్యాఘ్రు తత్త్వతః శంసత స్తవ	19
<b><u>ఏకసప్తతితమ స్వర్గః - కబంధ శాపాఖ్యానం</u></b>	
పురా రామ మహాబాహో మహాబల పరాక్రమమ్	
రూపమాసీన్ మమాఽచిన్త్యం త్రిషులోకేషు విశృతమ్	1
యథా సూర్యస్య సోమస్య శక్రస్య చ యథా వపుః	
సోఽహం రూపమిదం కృత్వా లోకవిత్రాసనం మహాత్	2
ఋషీన్ వనగతాన్ రామ త్రాసయామి తతస్తతః	
తతః స్థూలశిరా నామ మహర్షిః కోపితో మయా	3
సంచిన్వన్ వివిధం వన్యం రూపేణానేన ధర్మితః	
తేనాఽహముక్తః ప్రేక్ష్యేవం ఘోరశాపాభిదాయినా	4
ఏతదేవ నృశంసం తే రూపమఽస్తు విగర్హితమ్	
స మయా యాచితః కృద్ధః శాపస్యాఽన్తో భవేదితి	5
అభిశాప కృతస్యేతి తేనేదం భాషితం వచః	
యదా చిత్త్వా భుజౌ రామ స్త్వాం దహేద్విజనేవనే	6
తదా త్వం ప్రాప్స్యసే రూపం స్వమేవ విపులం శుభమ్	
శ్రియా విరాజితం పుత్రం దనో స్త్వం విద్ధి లక్ష్మణ	7
ఇన్ద్ర కోపా దిదంరూపం ప్రాప్త మేవం రణాఽజిరే	
అహం హి తపసోగ్రేణ పితామహమఽతోషయమ్	8
దీర్ఘమాయుః స మే ప్రాదాత్తతో మాం విభ్రమోఽస్మృశత్	
దీర్ఘమాయుర్మయా ప్రాప్తం కిం మే శక్తః కరిష్యతి	9
ఇత్యేవం బుద్ధిమాస్థాయ రణే శక్రమధర్షయమ్	

తస్య బాహుప్రముక్షేన వజ్రేణ శతపర్వణా	10
సక్తినీ చైవ మూర్ధా చ శరీరే సంప్రవేశితమ్	
స మయా యాచ్యమానః సన్నానయద్యమసాదనమ్	11
పితామహా వచః సత్యం తదస్త్వీతి మమాఽబ్రివీత్	
అనాహారః కథం శక్తో భగ్నుసక్తి శిరో ముఖః	12
వజ్రేణాఽభిహతః కాలం సుదీర్ఘమఽపి జీవితమ్	
ఏవముక్తస్తు మే శక్తో బాహూ యోజనమాయతౌ	13
ప్రాదాదాఽఽస్యం చ మే కుక్షౌ తీక్ష్ణదంష్ట్ర మకల్పయత్	
సోఽహం భుజాభ్యాం దీర్ఘాభ్యాం సంక్షిప్యాస్మిన్ వనేచరాన్	14
సింహ ద్విప మృగ వ్యాఘ్రాన్ భక్షయామి సమంతతః	
స తు మామబ్రవీదిన్ద్రో యదా రామః స లక్ష్మణః	15
చేత్స్యతే సమరే బాహూ తదా స్వర్గం గమిష్యసి	
అనేన వపుషా రామ వనేస్మిన్ రాజసత్తమ	16
యద్యత్ పశ్యామి సర్వస్య గ్రహణం సాధు రోచయే	
అవశ్యం గ్రహణం రామో మన్యేఽహం సముపైష్యతి	17
ఇమాం బుద్ధిం పురస్కృత్య దేహన్యాస కృత తమః	
స త్వం రామోఽసి భద్రం తే నాఽహమన్యేన రాఘవ	18
శక్యో హన్తుం యథాతత్త్వ మేవముక్తం మహర్షిణా	
అహం హి మతి సాచివ్యం కరిష్యామి నరర్షభ	19
మిత్రం చైవోపదేక్ష్యామి యువాభ్యాం సంస్కృతోఽగ్నినా	
ఏవముక్తస్తు ధర్మాత్మా దనునా తేన రాఘవః	20
ఇదం జగాద వచనం లక్ష్మణస్యోపశ్యణ్వతః	
రావణేన హృతా భార్యా మమ సీతా యశస్వినీ	21
నిష్క్రాంతస్య జనస్థానాత్ సహబ్రాత్రా యథాసుఖమ్	
నామ మాత్రం తు జానామి న రూపం తస్య రక్షసః	22
నివాసం వా ప్రభావం వా వయం తస్య న విద్యుహే	
శోకార్తానామఽనాథానా మేవం విపరిధావతామ్	23
కారుణ్యం సద్యశం కర్తుముపకారేణ వర్తతామ్	

కాష్ఠాన్యాదాయ శుష్కాణి కాలే భగ్నాని కుంజరైః	24
దక్ష్యామ స్త్వాం వయం వీర శ్వభ్రే మహతి కల్పితే	
స త్వం సీతాం సమాచక్ష్య యేన వా యత్ర వా హృతా	25
కురు కల్యాణమత్యర్థం యది జానాసి తత్త్వతః	
ఏవముక్తస్తు రామేణ వాక్యం దనురనుత్తమమ్	26
ప్రోవాచ కుశలో వక్త్రుం వక్తారమపి రాఘవమ్	
దివ్యమస్తి న మే జ్ఞానం నాభిజానామి మైథిలీమ్	27
య స్తాం జ్ఞాస్యతి తం వక్ష్యే దగ్ధః స్వంరూపమాస్థితః	
అదగ్ధస్య తు విజ్ఞాతుం శక్తిరస్తి న మే ప్రభో	28
రాక్షసం తం మహావీర్యం సీతా యేన హృతా తవ	
విజ్ఞానం హి మమ భ్రష్టం శాపదోషేణ రాఘవ	29
స్వకృతేన మయా ప్రాప్తం రూపం లోకవిగర్హితమ్	
కిం తు యావ న్న యాత్యఽస్తం సవితా శ్రాన్తవాహనః	30
తావన్ మా మవతే క్షిప్త్వా దహ రామ యథావిధి	
దగ్ధ స్త్వయాఽహమవతే న్యాయేన రఘునన్దన	31
వక్ష్యామి తమఽహం వీర య స్తం జ్ఞాస్యతి రాక్షసం	
తేన సఖ్యం చ కర్తవ్యం న్యాయవృత్తేన రాఘవ	32
కల్పయిష్యతి తే ప్రీతః సాహాయ్యం లఘువిక్రమః	
న హి తస్యాఽస్యవిజ్ఞాతం త్రిషులోకేషు రాఘవ	34
సర్వాన్ పరిస్యతో లోకాన్ పురాఽసౌ కారణాఽన్తరే	
<b><u>ద్విసప్తతితమ స్సర్గః - సీతాధిగమోపాయః</u></b>	
ఏవముక్తౌ తు తౌ వీరౌ కబన్ధేన నరేశ్వరౌ	
గిరి ప్రదర మాసాద్య పావకం విససర్జతుః	1
లక్ష్మణస్తు మహోల్కాభి ర్జ్వలితాభిః సమన్తతః	
చితామాదీపయామాస సా ప్రజజ్వాల సర్వతః	2
తచ్ఛరీరం కబన్ధస్య ఘృతపిణ్డోపమం మహత్	
మేదసా పచ్యమానస్య మన్దం దహతి పావకః	3
స విధూయ చితామాఽఽశు విధూమోగ్నిరివోత్థితః	

అరజే వాససీ విభ్రన్మాలాం దివ్యాం మహాబలః	4
తతశ్చితాయా వేగేన భాస్వరో విమలామ్బరః	
ఉత్పాతాశు సంహృష్టః సర్వ ప్రత్యంగ భూషణః	5
విమానే భాస్వరే తిష్ఠన్ హంసయుక్తే యశస్కరే	
ప్రభయా చ మహాతేజా దిశో దశ విరాజయన్	6
సోఽన్తరిక్షగతో రామం కబన్ధో వాక్యమబ్రవీత్	
శృణు రాఘవ తత్త్వేన యథా సీతామఽవాప్స్యసి	7
రామ షడ్వ్యక్తయో లోకే యాభిః సర్వం విమృశ్యతే	
పరిమ్మష్టో దశాన్తేన దశాభాగేన సేవ్యతే	8
దశాభాగగతో హీనస్త్వం హి రామ సలక్ష్మణః	
యత్కృతే వ్యసనం ప్రాప్తం త్వయా దారప్రధర్షణమ్	9
తదవశ్యం త్వయా కార్యః స సుహృత్ సుహృదాం వర	
అకృత్వా హి న తే సిద్ధిమఽహం పశ్యామి చిన్తయన్	10
శ్రూయతాం రామ వక్ష్యామి సుగ్రీవో నామ వానరః	
బ్రాత్రా నిరస్తః కృద్ధేన వాలినా శక్ర సూనునా	11
ఋశ్యమూకే గిరివరే పమ్పాపర్యంత శోభితే	
నివసత్యాత్మవాన్ వీరశ్చతుర్భిః సహ వానరైః	12
వానరేంద్రో మహావీర్యః తేజోవానమితప్రభః	
సత్యసంధో వినీతశ్చ ధృతిమాన్ మతిమాన్ మహాన్	13
దక్షః ప్రగల్భో ద్యుతిమాన్ మహాబలపరాక్రమః	
బ్రాత్రా వివాసితో రామ రాజ్యహేతో ర్మహాబలః	14
స తే సహాయో మిత్రం చ సీతాయాః పరిమార్గణే	
భవిష్యతి హి హే రామ మా చ శోకే మనః కృధాః	15
భవితవ్యం హి యచ్ఛాపి న తచ్ఛక్యమిహాన్యథా	
కర్తు మిక్ష్యాకుశార్దూల కాలో హి దురతిక్రమః	16
గచ్ఛశీఘ్రమితో రామ సుగ్రీవం తం మహాబలం	
వయస్యం తం కురు క్షిప్రమితో గత్వాఽద్య రాఘవ	17
అద్రోహాయ సమాగమ్య దీప్యమానే విభావసౌ	

స చ తే నాఽవమస్తవ్యః సుగ్రీవో వానరాధిపః	18
కృతజ్ఞః కామరూపీ చ సహాయార్థీ చ వీర్యవాన్	
శక్తో హ్యద్య యువాం కర్తుం కార్యం తస్య చికిర్షితమ్	19
కృతార్థో వాఽకృతార్థో వా కృత్యం తవ కరిష్యతి	
స ఋక్షరజసః పుత్రః పమ్నా మటతి శంకితః	20
భాస్కరస్యారసః పుత్రో వాలినా కృత కిల్బిషః	
సన్నిధాయాయుధం క్షిప్రమృశ్యమూకాలయం కపిమ్	21
కురు రాఘవ సత్యేన వయస్యం వనచారిణమ్	
స హి స్థానాని సర్వాణి కార్ష్య్మన కపికుంజరః	22
నర మాంసాఽశినాం లోకే నైపుణ్యాదఽధిగచ్ఛతి	
న తస్యాఽవిదితం లోకే కించిదఽస్తి హి రాఘవ	23
యావత్ సూర్యః ప్రతపతి సహస్రాంశురరిందమ	
స నదీ ర్విపులాన్ శైలాన్ గిరిదుర్గాణి కన్దరాన్	24
అన్వేష్య వానరైః సార్థం పత్నీం తేఽధిగమిష్యతి	
వానరాంశ్చ మహాకాయాన్ ప్రేషయిష్యతి రాఘవ	25
దిశో విచేతుం తాం సీతాం త్వద్వియోగేన శోచతీమ్	
సః జ్ఞాస్యతి వరారోహం నిర్మలాం రావణాలయే	26
స మేరు శృంగాఽగ్రగతామఽనిన్దితాం	
ప్రవిశ్య పాతాళతలేఽపి వా శ్రితామ్	
ప్లవంగమానాం ప్రవర స్తవ ప్రియాం	
నిహత్య రక్షాంసి పునః ప్రదాస్యతి	27
<b><u>త్రిసప్తతితమ స్కంధః - ఋష్యమూక మార్గ కథనం</u></b>	
దర్శయిత్వా తు రామాయ సీతాయాః పరిమార్గణే	
వాక్యమఽన్వర్థమర్థజ్ఞః కబన్ధః పునరబ్రవీత్	1
ఏష రామ శివః పన్థా యత్రైతే పుష్పితా దృమాః	
ప్రతీచీం దిశమాశ్రిత్య ప్రకాశన్తే మనోరమాః	2
జమ్బూ ప్రియాల పనసాః ప్లక్ష న్యగ్రోధ తిన్దుకాః	
అశ్వత్థాః కర్ణికారాశ్చ చూతాశ్చాన్యే చ పాదపాః	3

ధన్వనా నాగవృక్షాశ్చ తిలకా నక్షమాలకాః	
నీలాశోకాః కదంబాశ్చ కరవీరాశ్చ పుష్పితాః	4
అగ్నిముఖ్యా అశోకాశ్చ సురక్తాః పారిభద్రకాః	
తా నారుహ్యోధవా భూమౌ పాతయిత్వా చ తాన్ బలాత్	5
ఫలానఽమృతకల్పాని భక్షయంతౌ గమిష్యథః	
తదఽతిక్రమ్య కాకుత్స్థ వనం పుష్పిత పాదపం	6
నందన ప్రతిమం చాఽన్యత్ కురవో హ్యుత్తరా ఇవ	
సర్వకామఫలా యత్ర పాదపాస్తు మధు స్రవాః	7
సర్వే చ ఋతువ స్తత్ర వనే చిత్రరథే యథా	
ఫలభారాఽవనతా స్తత్ర మహావిటప ధారిణః	8
శోభన్తే సర్వతస్తత్ర మేఘ పర్వత సన్నిభాః	
తా నారుహ్యోధవా భూమౌ పాతయిత్వా యథాసుఖం	9
ఫలాన్యఽమృత కల్పాని లక్ష్మణ స్తే ప్రదాస్యతి	
చన్ద్రమన్తౌ వరాన్ దేశాన్ శైలాచ్ఛైలం వనాద్వనమ్	10
తతః పుష్కరిణీం వీరౌ పమ్పాం నామ గమిష్యథః	
అశర్కరామవిభ్రంశాం సమతీర్థామశైవలామ్	11
రామ సంజాత వాలూకాం కమలోత్పల శాలినీమ్	
తత్ర హంసాః ప్లవాః క్రౌంచాః కురరాశ్చైవ రాఘవ	12
వల్ల స్వనా నికూజన్తి పమ్పా సలిలగోచరాః	
నోద్విజన్తే నరాన్ దృష్ట్వా వధస్యాకోవిదాః పురా	13
ఘృతపిణ్డోపమాన్ స్థూలాం స్థాన్ ద్విజాన్ భక్షయిష్యథః	
రోహితాన్ వక్రతుణ్డాంశ్చ నడమీనాంశ్చ రాఘవ	14
పమ్పాయామిషుభి ర్మత్స్యాం స్తత్ర రామ వరాన్ హతాన్	
నిస్త్వకృక్షానయ స్తప్తానకృశానేకకణ్ణికాన్	15
తవ భక్త్యా సమాయుక్తో లక్ష్మణః సంప్రదాస్యతి	
భృశం తే ఖాదతో మత్స్యాన్ పమ్పాయాః పుష్ప సంచయే	16
పద్మగన్ధి శివం వారి సుఖశీతమఽనామయమ్	
ఉద్ధృత్య సతతాఽక్లిష్టం రౌప్యస్పాటిక సన్నిభమ్	17

అసౌ పుష్కరపర్ణేన లక్ష్మణః పాయయిష్యతి	
స్థూలాన్ గిరిగుహాశయాన్ వానరాన్ వనచారిణః	18
సాయాహ్నా విచరన్ రామ దర్శయిష్యతి లక్ష్మణః	
అపాం లోభాదుపావృత్తాన్ వృషభానివ నర్దతః	19
రూపాన్వితాంశ్చ పంపాయాం ద్రక్ష్యసి త్వం నరోత్తమ	
సాయాహ్నా విచరన్ రామ విటపీమాల్యధారిణః	20
శీతోదకం చ పమ్పాయా దృష్ట్వా శోకంవిహాస్యసి	
సుమనోభిశ్చితా స్తత్ర తిలకాన్ నక్షమాలకాః	21
ఉత్పలాని చ పుల్లాని పంకజాని చ రాఘవ	
న తాని కశ్చిన్మాల్యాని తత్రారోపయితా నరః	22
న చ వై ఘ్నానతాం యాన్తి న చ శీర్యంతి రాఘవ	
మతంగ శిష్యా స్తత్రాసన్నృషయః సుసమాహితాః	23
తేషాం భారాభితప్తానాం వన్యమాహారతాం గురోః	
యే ప్రపేతుర్మహీం తూర్ణం శరీరాత్ స్వేదబిన్దవః	24
తాని జాతాని మాల్యాని మునీనాం తపసా తదా	
స్వేదబిన్దు సముత్థాని న వినశ్యన్తి రాఘవ	25
తేషామ౭ద్యాపి తత్రైవ దృశ్యతే పరిచారిణీ	
శ్రమణీ శబరీ నామ కాకుత్స్థ చిరజీవినీ	26
త్వాం తు ధర్మేస్థితా నిత్యం సర్వభూత నమస్కృతమ్	
దృష్ట్వా దేవోపమం రామ స్వర్గలోకం గమిష్యతి	27
తత్ర స్తద్రామ పమ్పాయా స్తీరమాశ్రిత్య పశ్చిమమ్	
ఆశ్రమస్థానమతులం గుహ్యం కాకుత్స్థ పశ్యసి	28
న తత్రాక్రమితుం నాగాః శక్నువన్తి తమాశ్రమమ్	
వివిధా స్తత్ర వై నాగా వనే తస్మింశ్చ పర్వతే	29
ఋషేస్తత్ర మతంగస్య విధానాత్తచ్చ కాననమ్	
మతంగవన మిత్యేవ విశ్వతం రఘునందన	30
తస్మిన్ నన్దన సంకాశే దేవారణ్యోపమే వనే	
నానావిహాగ సంకీర్ణే రంస్యసే రామ నిర్వుతః	31



ఋశ్యమూకస్య పమ్పాయాః పురస్తాత్ పుష్పిత దృమః	
సుదుఃఖారోహణో నామ శిశునాగాభిరక్షితః	32
ఉదారో బ్రహ్మణా చైవ పూర్వకాలే వినిర్మితః	
శయానః పురుషో రామ తస్య శైలస్య మూర్ధని	33
యత్స్వప్నీ లభతే విత్తం తత్ ప్రబుద్ధోఽదిగచ్ఛతి	
నత్వేనం విషమాచారః పాపకర్మాఽధిరోహతి	34
యస్తు తం విషమాచారః పాపకర్మాఽధిరోహతి	
తత్రైవ ప్రహరన్త్యేనం సుప్త మాదాయ రాక్షసాః	35
తత్రాపి శిశునాగానామాక్రన్తః శ్రూయతే మహాన్	
క్రీడతాం రామ పంపాయాం మతంగారణ్య వాసినామ్	36
సిక్తా రుధిర ధారాభిః సంహత్య పరమద్విపాః	
ప్రచరన్తి పృథక్కీర్ణా మేఘవర్ణాస్తరస్వినః	37
తే తత్ర పీత్వా పానీయం విమలం శీతమవ్యయమ్	
నిర్ఘృతాః సంవిగాహన్తే వనాని వనగోచరాః	38
ఋక్షాంశ్చ ద్వీపినశ్చైవ నీలకోమలక ప్రభాన్	
రురూనపేతాపజయాన్ దృష్ట్వా శోకం ప్రహాస్యసి	39
రామ తస్య తు శైలస్య మహతీ శోభతే గుహా	
శిలా పిధానా కాకుత్స్థ దుఃఖం చాస్యాః ప్రవేశనమ్	40
తస్యా గుహాయాః ప్రాగ్ద్వారే మహాన్ శీతోదకో హ్రదః	
ఫలమూలాన్వితో రమ్యో నానామృగ సమావృతః	41
తస్యాం వసతి సుగ్రీవశ్చతుర్భిః సహ వానరైః	
కదాచి చ్చిఖిరే తస్య పర్వతస్యావతిష్ఠతే	42
కబన్ధ స్త్వనుశాస్త్రివం తా వుభౌ రామ లక్ష్మణౌ	
స్రగ్వీ భాస్కరవర్ణాభః ఖే వ్యరోచత వీర్యవాన్	43
తం తు ఖన్ధం మహాభాగం కబన్ధం రామ లక్ష్మణౌ	
ప్రస్థితౌ త్వం వ్రజస్వీతి వాక్యమూచతురన్తికే	44
గమ్యతాం కార్యసిద్ధ్యర్థమితి తావబ్రవీత్ స చ	
సుప్రీతౌ తావనుజ్ఞాప్య కబన్ధః ప్రస్థితస్తదా	45

స తత్ కబన్ఢః ప్రతిపద్య రూపం	
వృతః శ్రియా భాస్కరతుల్య దేహః	
నిదర్శయన్ రామమవేక్ష్య ఖన్ఢః	
సఖ్యం కురుష్వేతి తదాఽభ్యువాచ	46
<b><u>చతుస్సప్తతితమ స్వర్గః - శబరీ స్వర్గ ప్రాప్తిః</u></b>	
తౌ కబన్ఢేన తం మార్గం పమ్పాయా దర్శితం వనే	
ప్రతస్థతుర్దిశం గృహ్య ప్రతీచీం నృవరాత్మజౌ	1
తౌ శైలేష్వాచితాఽనేకాన్ క్షౌద్రకల్పఫలాన్ దృమాన్	
వీక్షన్తౌ జగ్ముతు ర్దష్టుం సుగ్రీవం రామ లక్ష్మణౌ	2
కృత్వా చ శైలపుష్పే తు తౌ వాసం రామ లక్ష్మణౌ	
పమ్పాయాః పశ్చిమం తీరం రాఘవావుపతస్థతుః	3
తౌ పుష్కరిణ్యాః పమ్పాయా స్తీరమాసాద్య పశ్చిమమ్	
అపశ్యతాం తత స్తత్ర శబర్యా రమ్యమాశ్రమమ్	4
తౌ తమాశ్రమ మాసాద్య దృమైర్బహుభిరావృతమ్	
సురమ్యమభివీక్షన్తౌ శబరీమభ్యుపేయతుః	5
తౌ చ దృష్ట్వా తదా సిద్ధా సముత్థాయ కృతాన్వలిః	
రామస్య పాదౌ జగ్రాహ లక్ష్మణస్య చ ధీమతః	6
పాద్య మాచమనీయం చ ప్రాదాద్యథావిధి	
తామువాచ తతో రామః శ్రమణీం సంశిత వ్రతామ్	7
కచ్ఛిత్తే నిర్జితా విఘ్నా కచ్ఛిత్తే వర్ధతే తపః	
కచ్ఛిత్తే నియతః క్రోధ ఆహారశ్చ తపోధనే	8
కచ్ఛిత్తే నియమాః ప్రాప్తాః కచ్ఛిత్తే మనసః సుఖమ్	
కచ్ఛిత్తే గురుశుశ్రూషా సఫలా చారు భాషిణి	9



రామేణ తాపసీ పృష్ఠా సా సిద్ధా సిద్ధసమ్మతా శశంస శబరీ వృద్ధా రామాయ ప్రత్యుపస్థితా	10
అద్య ప్రాప్తా తపః సిద్ధి స్తవ సందర్శనాన్ మయా అద్య మే సఫలం తప్తం గురవశ్చ సుపూజితాః	11
అద్య మే సఫలం జన్మ స్వర్గశ్చైవ భవిష్యతి త్వయి దేవవరే రామ పూజితే పురుషర్షభ	12
చక్షుషా తవ సౌమ్యేన పూతాఽస్మి రఘునందన గమిష్యామ్యఽక్షయాన్ లోకాన్ త్వత్ ప్రసాదాదరిందమ	13
చిత్రకూటం త్వయి ప్రాప్తే విమానైరతులప్రభైః ఇత స్తే దివమారూడా యానఽహం పర్యచారిషమ్	14
తైశ్చాఽహముక్తా ధర్మజ్ఞై ర్మహాభాగై ర్మహర్షిభిః ఆగమిష్యతి తే రామః సుపుణ్య మిమమాశ్రమమ్	15
స తే ప్రతిగ్రహీతవ్యః సౌమిత్రి సహితోఽతిథిః తం చ దృష్ట్వా వరాన్ లోకానక్షయాం స్త్వం గమిష్యసి	16
మయా తు వివిధం వన్యం సంచితం పురుషర్షభ తవాఽర్థే పురుషవ్యాఘ్రు పమ్పాయాస్తీర సంభవమ్	17
ఏవముక్తః స ధర్మాత్మా శబర్యా శబరీ మిదమ్ రాఘవః ప్రాహ విజ్ఞానే తాం నిత్యమఽబహిష్కృతామ్	18
దనోః సకాశాత్తత్త్వేన ప్రభావం తే మహాత్మనః శృతం ప్రత్యక్ష మిచ్ఛామి సంద్రష్టుం యది మన్యసే	19
ఏత త్తు వచనం శృత్వా రామ వక్తాద్వినిస్సుతమ్ శబరీ దర్శయామాస తావుభౌ తద్వనం మహాత్	20
పశ్య మేఘఘన ప్రఖ్యం మృగ పక్షి సమాకులమ్ మతంగవనమిత్యేవ విశృతం రఘునన్దన	21
ఇహ తే భావితాత్మానో గురవో మే మహావనే జుహవాం చక్రీరే దేహం మన్తవన్ మన్తపూజితమ్	22
ఇయం ప్రత్యక్ స్థలీ వేదిర్యత్ర తే మే సుసత్కృతాః	

పుష్పోపహారం కుర్వన్తి శ్రమాదుద్వేషిభిః కరైః	23
తేషాం తపః ప్రభావేణ పశ్యాద్యాఽపి రఘూత్తమ	
ద్యోతయన్తి దిశః సర్వాః శ్రియా వేద్యోఽతులప్రభాః	24
అశక్నువద్భిః సై ర్గన్తుముపవాస శ్రమాఽలసైః	
చిన్తితేఽభ్యాగతాన్ పశ్య సహితాన్ సప్త సాగరాన్	25
కృతాభిషేకైః సై ర్వ్యస్తా వల్కలాః పాదపేష్విహ	
అద్యాఽపి నాఽవశుష్యన్తి ప్రదేశే రఘునన్దన	26
దేవకార్యాణి కుర్వద్భిర్యానీమాని కృతాని వై	
పుష్పైః కువలయైః సార్థం వ్లానత్వం నోపయాన్తి వై	27
కృత్స్నం వనమిదం దృష్టం శ్రోతవ్యం చ శృతం త్వయా	
తదిచ్ఛామ్యఽభ్యనుజ్ఞాతా త్యక్తు మేతత్ కళేబరమ్	28
తేషా మిచ్ఛామ్యహం గన్తుం సమీపం భావితాత్మనామ్	
మునీనామాశ్రమో యేషామఽహం చ పరిచారిణీ	29
ధర్మిష్ఠం తు వచః శృత్వా రాఘవః సహలక్ష్మణః	
ప్రహర్షమతులం లేభే ఆశ్చర్యమితి చాబ్రవీత్	30
తామువాచ తతో రామః శ్రమణీం సంశితవ్రతాం	
అర్చితోఽహం త్వయా భక్త్యా గచ్ఛ కామం యథాసుఖం	31
ఇత్సుక్తా జటిలా వృద్ధా చీర కృష్ణాజినాంబరా	
తస్మిన్ ముహూర్తే శబరీ దేహం జీర్ణం జిహ్వాసతీ	32
అనుజ్ఞాతా తు రామేణ హుత్వాత్మానం హుతాశనే	
జ్వలత్ పావక సంకాశా స్వర్గమేవ జగామ సా	33
దివ్యాభరణ సంయుక్తా దివ్యమాల్యానులేపనా	
దివ్యాంబరధరా తత్ర బభూవ ప్రియదర్శనా	34
విరాజయంతీ తం దేశం విద్యుత్ సాదామినీ యథా	
యత్ర తే సుకృతాత్మానో విహరన్తి మహర్షయః	35
తత్ పుణ్యం శబరీ స్థానం జగామాత్మసమాధినా	
<b>పంచసప్తతితమ స్సర్గః - పంపా దర్శనం</b>	
దివం తు తస్యాం యాతాయాం శబర్యాం స్వేన తేజసా	

లక్కణేన సహజ్రాత్రా చింతయామాస రాఘవః	1
స చింతయిత్వా తు ధర్మాత్మా ప్రభావం తం మహాత్మనామ్	
హితకారిణ మేకాగ్రం లక్కణం రాఘవోబ్రవీత్	2
దృష్టోఽయమాశ్రమః సౌమ్య బహ్వశ్చర్యః కృతాత్మనామ్	
విశ్వస్తు మృగ శార్దూలో నానావిహగ సేవితః	3
సప్తానాం చ సముద్రాణామేషు తీర్థేషు లక్కణ	
ఉపస్సుప్తం చ విధివత్ పితరశ్చాఽపి తర్పితాః	4
ప్రనష్టమఽశుభం తత్తత్ కల్యాణం సముపస్థితమ్	
తేన తత్సేన హృష్టం మే మనో లక్కణ సంప్రతి	5
హృదయే హి నరవ్యాఘ్రు శుభమావిర్భవిష్యతి	
తదాగచ్ఛ గమిష్యావః పమ్పాం తాం ప్రీయదర్శనామ్	6
ఋశ్యమూకో గిరిర్యత్ర నాఽతిదూరే ప్రకాశతే	
యస్మిన్ వసతి ధర్మాత్మా సుగ్రీవోఽంశుమతః సుతః	7
నిత్యం వాలీ భయ త్రస్తః చతుర్భిః సహ వానరైః	
అభిత్వరే చ తం ద్రష్టుం సుగ్రీవం వానరర్షభమ్	8
తదఽధీనం హి మే సౌమ్య సీతాయాః పరిమార్గణమ్	
ఏవం బృవాణం తం ధీరం రామం సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్	9
గచ్ఛావ స్త్వరితం తత్ర మమాఽపి త్వరతే మనః	
ఆశ్రమా త్తు తత స్తస్మాన్నిష్క్రమ్య స విశాం పతిః	10
ఆజగామ తతః పమ్పాం లక్కణేన సహ ప్రభుః	
స దదర్శ తతః పుణ్యా ముదారజన సేవితాం	11
నానాదృమ లతాకీర్ణాం పంపాం పానీయ వాహినీం	
పద్మైః సౌగంధికై స్తామ్రాం శుక్లాం కుముద మణ్డలైః	12
నీలాం కువలయోద్ధాటైర్బహువర్ణాం కుఢామివ	
స తామాసాద్య వై రామో దూరాదుదక వాహినీమ్	13
మతంగ సరసం నామ హ్రాదం సమవగాహత	
అరవిన్దోత్పలవతీం పద్మసౌగంధికా యుతామ్	14
పుష్పితాఽమ్రవణో పేతాం బర్హిణోద్ధుష్ట నాదితామ్	

తిలకై ర్పజపూరైశ్చ దవైః శుక్లద్యమై స్తథా	15
పుష్పితైః కరవీరైశ్చ పున్నాగైశ్చ సుపుష్పితైః	
మాలతీ కున్ద గుల్మైశ్చ భణ్ణీరై ర్నిచులై స్తథా	16
అశోకైః సప్తపర్ణైశ్చ కేతకైరతిముక్తకైః	
అన్వైశ్చ వివిధైర్వృక్షైః ప్రమదామివ భూషితామ్	17
సమీక్షమాణౌ పుష్పాఢ్యం సర్వతో విపుల ద్యమమ్	
కోయష్టికైశ్చాఽర్జునకైః శతపత్రైశ్చ కీరకైః	18
ఏతైశ్చాన్వైశ్చ విహగైర్నాదితం తు వనం మహాత్	
తతో జగ్ముతురవ్యగ్రౌ రాఘవౌ సుసమాహితౌ	19
తద్వనం చైవ సరసః పశ్యన్తౌ శకునైర్యుతం	
స దదర్శ తతః పంపాం శీతవారినిధిం శుభాం	20
ప్రహృష్ట నానాశకునాం పాదపైరుపశోభితాం	
స రామో వివిధాన్ వృక్షాన్ సరాంసి వివిధాని చ	21
పశ్యన్ కామాభిసంతప్తో జగామ పరమం హ్రదమ్	
పుష్పితోపవనోపేతాం సాల చంపక శోభితాం	22
షట్పదౌఘ సమావిష్టాం శ్రీమతీమతులప్రభాం	
స్పటికోపమ తోయాఢ్యాం శ్లక్ష్ణ వాలుక సంయుతామ్	23
స తాం దృష్ట్వా పునః పమ్పాం పద్మసౌగంధికై ర్యుతాం	
ఇత్యువాచ తదా వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవిక్రమః	24
అస్యాస్తీరే తు పూర్వోక్తః పర్వతో ధాతు మణ్ణితః	
ఋశ్యమూక ఇతి ఖ్యాతః పుణ్యః పుష్పిత పాదపః	25
హరే ఋక్షరజో నామ్నః పుత్ర స్తస్య మహాత్మనః	
అధ్యాస్తే తం మహావీర్యః సుగ్రీవ ఇతి విశ్వతః	26
సుగ్రీవమభిగచ్ఛ త్వం వానరేన్ద్రం నరర్షభ	
ఇత్యువాచ పునర్వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవిక్రమం	27
రాజ్యభ్రష్టిన దీనేన తస్యామాసక్త చేతసా	
కథం మయా వినా శక్యం సీతాం లక్ష్మణ జీవితుం	28
ఇత్యేవముక్త్వా మదనాభిపీడితః	

స లక్ష్మణం వాక్యమనన్య చేతసం వివేక పంపాం నళినీం మనోరమాం రఘూత్తమః శోకవిషాద యంత్రితః	29
తతో మహద్వర్ష సుదూర సంక్రమః క్రమేణ గత్వా ప్రతికూల ధన్వనం దదర్శ పమ్పాం శుభదర్శ కాననామ్ అనేక నానావిధపక్షి జాలకామ్	30

అరణ్య కాండః సమాప్తః.

శ్రీరామార్చణమస్తు

